

Kóczyán Sándor

Az EJEK véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos ítéletei

G - N

Tartalom

G.....	5
Garaudy v. France	5
Gaskin v. United Kingdom.....	6
Gaweda v. Poland.....	8
Gazeta Ukraina-Tsentr v. Ukraine.....	10
Genner v. Austria	12
Gillberg v. Sweden.....	14
Giniewski v. France.....	16
Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria.....	19
Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands	21
Goodwin v. United Kingdom	23
Gorelishvili v. Georgia.....	25
Gough v. United Kingdom.....	27
Gourguenidze v. Georgia	29
Grigoriades v. Greece.....	31
Grinberg v. Russia.....	33
Groppera Radio AG and Others v. Switzerland	35
Gsell v. Switzerland	37
Guerra and Others v. Italy	39
Guja v. Moldova.....	41
Guseva v. Bulgaria	44
Gutiérrez Suárez v. Spain.....	46
Gündüz v. Turkey.....	48
H.....	51
Hachette Filipacchi Associes v. France.....	51
Hachette Filipacchi Associes („Ici Paris”) v. France	52
Hadjianastassiou v. Greece	55
Haguenauer v. France.....	56
Haldimann and Others v. Switzerland.....	58
Harabin v. Slovakia	62
Hashman and Harrup v. United Kingdom.....	64
Heinisch v. Germany.....	65
Hertel v. Switzerland.....	68
Hizb Ut-Tahrir and Others v. Germany.....	70
Hoffer and Annen v. Germany	72
Honsik v. Austria.....	74
Horváth and Vajnai v. Hungary	75
Hrico v. Slovakia.....	77
I.....	79
I.A. v. Turkey	79
I Avgi Publishing and Press Agency S. A. & Karis v. Greece.....	80
Ibrahim Aksoy v. Turkey	82
Incal v. Turkey	84
Independent News & Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland	86
Informationsverein Lentia and Others v. Austria.....	88
Ion Cârstea v. Romania	91
J	94

Jacobowski v. Germany	94
Jalbă v. Romania	95
Janowski v. Poland.....	97
Jelševar and Others v. Slovenia.....	100
Jersild v. Denmark.....	102
Jerusalem v. Austria	104
Joksas v. Lithuania	107
July and Sarl Libération v. France	108
K	112
Kahn v. Germany	112
Kaperzynski v. Poland.....	114
Karakó v. Hungary	117
Karatas v. Turkey	119
Karácsony and Others v. Hungary	121
Karhuvaara and Iltalehti v. Finland.....	128
Karman v. Russia	130
Karsai v. Hungary	132
Karttunen v. Finland.....	134
Kayasu v. Turkey (No. 1.).....	136
Keena and Kennedy v. Ireland	139
Keller v. Hungary.....	141
Kenedi v. Hungary	144
Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden	145
Kincses v. Hungary	148
Klein v. Slovakia	150
Kobenter and Standard Verlags GmbH v. Austria	152
Kommersant Moldovy v. Moldova	154
Koprivica v. Montenegro	155
Krasulya v. Russia.....	157
Krone Verlag GmbH and Co. KG v. Austria	159
Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria (No. 3.)	161
Krone Verlag GmbH & Co KG and Krone Multimedia GmbH & Co KG v. Austria.....	162
Krone Verlag GmbH & Co. KG and Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH & Co. KG v. Austria.....	165
Kubaszewski v. Poland	167
Kudeshkina v. Russia	169
Kulis and Rózycki v. Poland	172
Kyprianou v. Cyprus	174
Kwiecien v. Poland	176
Lavric v. Romania	178
Le Pen v. France.....	180
Leander v. Sweden	182
Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue v. Belgium.....	183
Lehideux and Isorni v. France	186
Lepojic v. Serbia	188
Leroy v. France	189
Lesnik v. Slovakia	191
Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway.....	194
Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France.....	196
Lingens v. Austria	199

Lombardi Vallauri v. Italy	201
Lombardo and Others v. Malta	203
Lopes Gomes da Silva v. Portugal	205
M	208
M'Bala M'Bala v. France.....	208
Maguire v. United Kingdom	210
Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary	212
Makarenko v. Russia	217
Malisiewicz-Gasior v. Poland	219
Mamère v. France.....	221
Manole and Others v. Moldova.....	223
Marchenko v. Ukraine.....	227
Marian Maciejewski v. Poland.....	230
Mariapori v. Finland.....	232
Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany	234
Marônek v. Slovakia	236
Martin v. Hungary	238
Martin and Others v. France.....	240
Matúz v. Hungary.....	242
McVicar v. United Kingdom.....	245
Melnychuk v. Ukraine	247
Meltex Ltd and Mesrop Movsesyan v. Armenia.....	249
Mengi v. Turkey.....	251
MGN Limited v. United Kingdom	253
Mladina d.d. Ljubljana v. Slovenia	255
Monnat v. Switzerland	257
Morar v. Romania	260
Morice v. France	262
Mosley v. United Kingdom.....	266
Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland	269
Murat Vural v. Turkey	272
Murphy v. Ireland.....	274
Muscio v. Italy.....	276
Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey	278
Müller and Others v. Switzerland	280
N	283
Nagla v. Latvia	283
Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden.....	285
Nenkova-Lalova v. Bulgaria	288
News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria	290
Nikowitz & Verlagsgruppe News GmbH v. Austria.....	292
Nikula v. Finland.....	293
Nilsen and Johnsen v. Norway	296
Niskasaari and Otavamedia Oy v. Finland.....	298
Noé, Vajnai and Bakó v. Hungary	300
Nordisk Film & TV A/S v. Denmark.....	301
Norwood v. United Kingdom.....	303
Novaya Gazeta and Borodyanskiy v. Russia	304

G

Garaudy v. France

(Application no. 65831/01., 2003. június 24-i döntés)

Tényállás

Roger Garaudy „Az izraeli politika alapvető mítoszai” című könyv szerzője, művét kétszer is megjelentette saját költségén, amelyben többek között tagadta a holokauszttal történteket. Különböző szervezetek több büntetőjogi panaszt is benyújtottak ellene, művében megvalósított „emberiség elleni bűncselekmények tagadása”, „faji rágalmozás” és „gyűlöletre uszítás” elkövetése miatt. Ennek eredményeként öt büntetőeljárás indult Garaudyval szemben. A párizsi fellebbviteli bíróság mind az öt ügyben elítélte a kérelmezőt emberiség elleni bűncselekmények tagadása, személyek egy csoportjának – a zsidó közösség – nyilvános becsmérzése és gyűlöletre izgatás miatt. Revizionistának minősítette a művet és a kérelmezőt az egyik panasz tekintetében maximális, hat hónap időtartamú felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, a többi ügyben pedig pénzbüntetést szabott ki. A Semmitőszék helybenhagyta az ítéleteket és elrendelte a szabadságvesztés azonnali végrehajtását.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság hangsúlyozta, hogy nem ő dönt a francia jog szerinti gyűlöletre uszítás, rágalmozás és rasszizmus bűncselekményének tényállási elemeinek megvalósulásáról, az a tagállami hatóságok, jelen esetben a francia bíróság hatáskörébe tartozik. A Bíróságnak az a feladata, hogy a 10. cikk tekintetében megvizsgálja, hogy a döntést a releváns tények elfogadható értékelésére alapozták-e. A Bíróság kimondta, hogy nem fér kétség ahhoz, hogy a nácibarát politika nem élvezheti a 10. cikk védelmét, és a 17. cikk a világosan meghatározott történelmi tények tagadását, így például a holokauszttal tagadást kivonja a 10. cikkben foglalt szabály alól.

A kérelmező a könyvben kétségbe vonta ezen történelmi események mértékét és súlyosságát, amelyek nem a vitatottak történészek között, hanem éppen ellenkezőleg, egyértelműen alátámasztottak. A hazai bíróságok megállapították, hogy a kérelmező

valójában módszeresen tagadta a náci által a zsidók ellen elkövetett emberiség elleni bűncselekményeket. Nem kétséges, hogy az egyértelműen megállapított történelmi tények – mint például a holokauszt – tagadása, amit a kérelmező is tett könyvében, nem tekinthető az igazság keresésére irányuló történelmi kutatásnak. Az emberiség ellen elkövetett bűncselekmények tagadása az egyik legsúlyosabb formája a zsidóság faji alapon történő rágalmozásának és a velük szembeni gyűlöletre uszításnak. A mű valódi célja a nemzetiszocialista rendszer rehabilitálása és az áldozatok azzal való megvádolása volt, hogy maguk hamisították meg a történelmet. Mint ilyen, a legsúlyosabb közösség elleni becsületsértés, a zsidókkal szemben megvalósuló gyűlöletkeltés. Az egyértelműen megállapított történelmi tények tagadása nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen azokkal az alapvető értékekkel, amelyek előmozdítására az Egyezmény törekszik. Az Bíróság szerint az ilyen jellegű cselekedetek a rasszizmus és az antiszemitizmus alapjául szolgálnak, és súlyos veszélyt jelentenek a közrendre, illetve összeegyeztethetetlenek a demokráciával és az emberi jogokkal, mert sértik mások jogait, így azokat ki kell vonni a 10. cikkben foglalt védelem hatálya alól. A Bíróság ennek megfelelően kimondta, hogy a 17. cikk értelmében a kérelmező nem hivatkozhat a 10. cikkre, amiért elítélték emberiség elleni bűncselekmények tagadása miatt. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

A kérelmező kifogásolta, hogy sajtóhadjárat áldozata lett, de ezt nem tudta megfelelően bizonyítani. A Bíróság szerint a könyv eleve olyan témát dolgozott fel, amely esetében fokozottabb médiaérdeklődésre lehetett számítani, ez azonban semmilyen módon nem befolyásolta döntését, így ezt a kifogást is elutasította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands; Lehideux and Isorni v. France (47., 53. bek.).

Címkék: gyűlöletbeszéd; holokauszt-tagadás; történelmi tények tagadása; rasszizmus; antiszemitizmus¹

Gaskin v. United Kingdom

(Application no. 10454/83., Series A no. 160., 1989. július 7-i ítélet)

Tényállás

¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23829>

A kérelmező állami gondozásban álló személy volt, aki nagykorúvá válását követően kérte a liverpooli szociális hivataltól a nevelésével kapcsolatos adatainak kiadását. Az önkormányzati hatóság azonban csak részleges hozzáférést biztosított arra hivatkozva, hogy az érintett harmadik személyekre vonatkozó információk tekintetében titoktartási kötelezettség áll fenn. A Court of Appeal arra hivatkozva utasította el a kérelmező fellebbezést, hogy a hozzáférés biztosításához nem fűződött közérdek, és a hozzáférés megadása szükségszerűen felfedné e harmadik személyek kilétét.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

A Bíróság 11:6 arányban megállapította a 8. cikk sérelmét, és egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a kérelmező helyzetében lévő személyek Egyezmény által védett alapvető érdeke, hogy megismerhesse a szükséges információkat, hogy megtudhassa és megérthesse gyermekkorát és nevelését. Másrészt szem előtt kell tartani, hogy a nyilvántartások bizalmassága is fontos tényező az objektív és megbízható információk megismerése szempontjából, és az ilyen bizalmasság szükséges lehet a harmadik személyek védelme érdekében. Ez utóbbi tényező miatt az, hogy a nyilvántartáshoz való hozzáférés más érintett személy hozzájárulásától függ, elvben összeegyeztethető a 8. cikk kötelezettségeivel, figyelembe véve az állam mérlegelési jogkörét. A Bíróság szerint azonban egy rendszernek, amilyen a brit is, biztosítania kell az egyén hozzáférését a magán- és családi életével kapcsolatos nyilvántartásokhoz, amikor az engedélyező személy nem lelhető fel, vagy nem megfelelően tagadja meg a hozzájárulást. Egy ilyen rendszer csak akkor felel meg az arányosság elvének, ha egy független hatóság dönthet végül arról, hogy a hozzáférést meg kell-e adni akkor, hogyha az érintett nem válaszol, vagy visszatartja a hozzájárulását. Jelen esetben ilyen eljárás nem állt rendelkezésre. A Bíróság ezért kimondta, hogy az eljárással nem tartották tiszteletben a kérelmezőnek az Egyezmény 8. cikkében biztosított magán- és családi életét, megsértve azt (49. bek.).

A Bizottság ugyanakkor úgy találta, hogy a 10. cikk nem biztosítja a kérelmezőnek – a helyi önkormányzat akarata ellenére – a hatóság birtokában lévő iratokhoz való hozzáférés jogát (51. bek.). A Bíróság ezúttal is leszögezte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. A 10. cikk nem

rója a kormányra azt a kötelezettséget, hogy a szóban forgó információkat közölje az egyénnel (52. bek.). Ennek megfelelően nem történt beavatkozás a 10. cikk által védett információ megismerésének szabadságába (53. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.).

Címkék: információs szabadság; magán- és családi élet tiszteletben tartása²

Gaweda v. Poland

(Application no. 26229/95., 2002. március 14-i ítélet)

Tényállás

1993-ban a lengyel megyei bíróság megtagadta a kérelmező által kiadni szándékozott „Társadalmi és politikai folyóirat – Az Európai Erkölcsi Bíróság” című folyóirat nyilvántartásba vételét az 1984-es lengyel sajtótörvényre és egy igazságügy-miniszteri rendeletre hivatkozva.³ A rendelet megtiltotta minden olyan újság nyilvántartásba vételét, amelynek címe „ellentétben áll a valósággal”. A bíróság szerint a cím azt sugallta, hogy egy új európai szervet hoztak létre Lengyelországban, ezért az a valósággal ellentétes és félrevezető. A fellebbviteli bíróság elutasította a kérelmező fellebbezését. Néhány hónappal később a megyei bíróság a kérelmező egy másik, „Németország-Lengyelország ezeréves ellensége” című lapjának bejegyzését is elutasította. A bíróság ez esetben is arra hivatkozott, hogy a cím konfliktusban van a valósággal, mert kizárólag a lengyel-német kapcsolatok negatív vonásaira összpontosít, ezáltal a tényeket negatív torzításban tünteti fel. A kérelmező fellebbezést nyújtott be arra hivatkozva, hogy a bíróság ítélete cenzúrával egyenlő. A bíróság helybenhagyta az ítéletet.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57491>

³ Az akkor hatályos 1984-es lengyel sajtótörvény 20. cikke szerint sajtótermék kiadásához és forgalmazásához a lap bírósági bejegyzése szükséges. A bejegyzésnek tartalmaznia kell az újság címét is. A nyilvántartásba vételt meg kell tagadni, ha a kérelem hiányos, vagy ha a cím más már létező folyóirat címének védelemhez való jogát sérti. A törvény az igazságügy minisztert hatalmazta fel a nyilvántartásba vétel részletszabályainak rendeletben való megállapítására. A miniszteri rendelet 5. szakasza szerint a folyóirat nem vehető nyilvántartásba, ha a nyilvántartásba vétel nem felel meg a hatályos jogszabályoknak vagy „ellentétben áll a valósággal”. A rendelet ezen szakaszát 1997. november 1-i hatállyal hatályon kívül helyezték.

A kérelmező szerint a két folyóirat címének regisztrálásának elutasításával megsértették az Egyezmény 10. cikkét (17. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk szó szerint nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg (35. bek.). A Bíróság először is megállapította, hogy a lengyel jog szerint ha a bíróság visszautasítja egy folyóirat címének regisztrálását, az a folyóirat kiadásának tilalmával egyenlő (36. bek.). A regisztráció megtagadása ezért beavatkozást jelentett a kérelmező 10. cikkben garantált jogaiba (37. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy a „törvényben meghatározott” kifejezésből eredő egyik követelmény az előreláthatóság (39. bek.). Az előzetes korlátozásokra vonatkozó jogszabályoknak egyértelműen meg kell jelölnie azokat a körülményeket, amikor az ilyen korlátozások megengedhetők, különösen akkor, ha a korlátozás következménye a folyóirat megjelentetésének teljes betiltása. Az ilyen előzetes korlátozások ugyanis természetüknél fogva veszélyt jelentenek a véleménynyilvánítás szabadságára (40. bek.).

A lengyel bíróságok alapvetően a miniszteri rendelet 5. szakaszában szereplő „valóságnak nem megfelelő” fogalmára hivatkozva utasították el a regisztrációt. A Bíróság szerint azonban ez a követelmény kétértelmű volt, és nem világos annyira, amennyire egy ilyen jogszabályi rendelkezéstől elvárható lenne. A bíróságok azt kívánták meg egy folyóirat címétől, hogy a valóságnak megfelelő információt testesítsen meg, ami először is elfogadhatatlan a sajtó szabadságának nézőpontjából. Egy folyóirat címe ugyanis nem tényállítás, mivel alapvetően a folyóirat azonosítására szolgál a sajtótermékek piacán az olvasók számára. Másodszor ilyen értelmezéshez olyan jogszabályi rendelkezés szükséges, amely egyértelműen feljogosítja a bíróságokat, hogy a címeket a valóságnak való megfelelésejük szempontjából vizsgálja. A Bíróság szerint tehát a bíróságok a nyilvántartásba vétel olyan új kritériumát vezették be, amit nem lehetett előre látni a jogszabály szövege alapján (43. bek.).

A kormány azzal is érvelt, hogy a lengyel bíróságok ítélezési gyakorlata a legtöbb nyilvántartásba vétellel kapcsolatos ügyben nem vetett fel különösebb értelmezési nehézséget (44. bek.). A Bíróság ezt azzal utasította el, hogy az egyedi eset körülményeit kell értékelnie, és a rendelkezés korábbi értelmezései nem adtak alapot a bíróságok következtetéseikhez. Sőt, az a tény, hogy a lengyel bíróságoknak a kiadványok nyilvántartásba vételével kapcsolatos ítélezési gyakorlatából nem derült ki, hogy a rendelkezést különösen nehéz értelmezni, csupán arra mutat rá, hogy a bíróságok értelmezése az ügyben nem volt előrelátható (45. bek.). A Bíróság végül a kormány azon érvével foglalkozott, hogy a folyóiratok nyilvántartásba vételének bírósági jellege volt, mert a regisztráció feladatát független bíróságokra bízták (46. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a regisztráció rendszerének bírósági

jellege értékes biztosítéka a sajtószabadságnak, ám a hazai bíróságoknak ilyen esetekben is meg kell felelniük a 10. cikk elveinek. Márpedig ez önmagában nem akadályozta meg a bíróságokat abban, hogy a nyomtatott sajtóra vonatkozó előzetes korlátozást úgy alkalmazzák, amely a teljes folyóirat közzétételének tilalmát vonja maga után (47. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az alkalmazandó jog nem volt kellő pontossággal megfogalmazva annak érdekében, hogy a kérelmező ahhoz igazíthassa magatartását. Az a mód, ahogyan a korlátozó rendelkezéseket a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával szemben alkalmazták, nem volt „törvényben meghatározott” (48. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Observer and Guardian v. United Kingdom (60. bek.); Rekvényi v. Hungary (34. bek.).

Címkék: sajtószabadság; nyilvántartásba vétel; előzetes korlátozás; törvényben meghatározottság⁴

Gazeta Ukraina-Tsentr v. Ukraine (Application no. 16695/04., 2010. július 15-i ítélet)

Tényállás

2002 júniusában a kirovográdi polgármester választással kapcsolatos egyik sajtótájékoztatón – amelyről az Ukrán Független Hírügynökség (UNIAN) is beszámolt – egy helyi újságíró azzal vádolta meg az egyik jelöltet – aki a kirovográdi regionális bírói tanács elnöke volt –, hogy 5.000 dollárért meg akarta őt öletni. A kérelmező társaság szerint hasonló információkat közölt ugyanaznap az STB TV csatorna is. 2 nappal később egy cikk jelent meg a Ukraina-Tsentr újságban, amely a sajtótájékoztatót ismertette, és beszámolt a vádakról. A jelölt kifogásolta a cikkben foglalt kijelentést, és a polgári törvénykönyv 7. §-a alapján jó hírnév megsértése miatt polgári pert indított. A bíróság megállapította, hogy a kérelmező és az újságíró közösen egy súlyos bűncselekménnyel vádolták meg a sértettet, amely információ rágalmozó és valótlan volt. Elutasította azt is, hogy a kérelmező a sajtótörvény alapján mentesüljön a valótlan és rágalmozó információk terjesztéséért való felelősség alól. Az indokolás szerint a kérelmezőnek nem volt formális szerződése a hírügynökséggel, és nem bizonyította, hogy a közzétett információk hivatalos forrásból származtak. A bíróság ezért pénzbírságra, valamint nem vagyoni kártérítés megfizetésére ítélte. A kérelmező fellebbezett a határozat ellen, azzal érvelve, hogy az információk már a közkincs részét képezték, és a

⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60325>

hírügynökség honlapján is elérhetőek voltak, amit a bíróság figyelmen kívül hagyott. A fellebbezést elutasították.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy az interjúkon alapuló tudósításoknál különbséget kell tenni aszerint, hogy a kijelentések az újságírótól vagy másoktól idézve származnak-e, mert egy újságíró megbüntetése amiatt, mert elősegíti a más személy által tett nyilatkozatok terjesztését, súlyosan hátráltatná a sajtó hozzájárulását a közérdekű kérdések megvitatásához (46. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az újságíró által tett állítások nagyon súlyosak voltak, különösen a polgármester választás széles körben vitatott kérdéseinek kontextusában. Emellett a politikai újságírók sebezhetősége egy fontos közérdekű téma volt, tekintettel arra, hogy a politikailag érzékeny témával foglalkozó újságírók kiszolgáltatott helyzetben voltak a hatalmon lévőkkel szemben (1991 óta Ukrajnában 18 újságíró halt meg) (51. bek.).

A hazai bíróságok megállapították, hogy a kérelmező társaság pontosan tudósított az újságíró fellépéséről a sajtótájékoztatón anélkül, hogy eltorzította volna azt. Az információkat semleges módon, kommentár vagy indokolatlan hangsúly nélkül mutatta be a választásokkal kapcsolatos sajtótájékoztatóról szóló szélesebb riport keretében. A hazai bíróságok azonban nem tettek különbséget az újságíró által tett vád és a kérelmező vádról szóló tudósítása között, hanem együttesen és egyformán felelősnek találták őket a kijelentésért, ami nem a kérelmezőtől származott, hanem egyértelműen egy másik személytől. Így nem fejtették ki, hogy a kérelmezőnek tulajdonított rágalmazás a beszámolt vád tartalmán, vagy azon alapult, hogy azt a kérelmező tette. A hazai jog bizonyos körülmények között mentesíti a médiát a felelősség alól, ha valótlannal információkat tett közzé. Azonban nem világos, hogy a bíróságok miért pont ezt a kérdést tárgyalták meg részletesen, miközben maguk állapították meg, hogy a terjesztett információ igaz volt (52. bek.).

A Bíróság nem látott bizonyítékot arra, hogy a hazai bíróságok elvégezték a mérlegelést a sértett jó hírnévhez fűződő joga és a kérelmező azon joga között, hogy terjessze a választási vitákkal kapcsolatos közérdekű információkat. Nem nyújtottak elegendő indokot arra, hogy az újságíró – aki egy rágalmozó kijelentést tett – és a kérelmezőt – aki arról beszámolt – miért kezelték egyformán. Figyelmen kívül hagyták azt a tényt is, hogy a kifogásolt információt már széles körben terjesztették a közzétételt megelőzően. Nem vitatták meg a beavatkozás

arányosságának kérdését, és azt sem, hogy a kérelmező lehetőséget nyújtott a felperesnek, hogy válaszoljon a cikkekre (53. bek.). Ilyen körülmények között az ukrán bíróságok beavatkozása nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (54-55. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Thorgeir Thorgeirson v. Iceland (65. bek.); Pedersen and Baadsgard v. Denmark (77. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; híresztelés; választási kampány⁵

Genner v. Austria

(Application no. 55495/08., 2016. január 12-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy menedékkérőket és menekülteket segítő egyesületnek dolgozott, aki 2007. január 1-jén az egyesület honlapján egy nyilatkozatot tett közzé Liese Prokop osztrák belügyminiszter asszonyról, aki előző nap váratlanul elhunyt: „Jó hír az új évre: Liese Prokop, a kínzás és a deportálás minisztere halott.” A közlemény menedékkérők egyedi történeteiről számolt be, majd kifejtette, hogy a miniszter „egy íróasztali háborús bűnös volt (Schreibtischtäterin), mint sokan mások voltak ennek az országnak a kegyetlen történelmében”, aki „a megfelelő eszköz a rasszizmussal szennyezett bürokráciának”, és hogy „tisztességes ember egy könnycseppet sem hullat a halála felett”. A jogvédő néhány nappal később egy napilapban megjelent közleményben kért bocsánatot a miniszter családjától. A néhai miniszter férje rágalmozás miatt magánvádas büntetőeljárást kezdeményezett a jogvédő ellen. 2007 szeptemberében a bécsi tartományi büntetőbíróság (Landesgericht für Strafsachen Wien) az osztrák büntető törvénykönyv 111. és 117. cikk (5) bekezdése alapján 1200 euró pénzbírságra ítélte, amelynek felét három évre felfüggesztette. Az indokolás szerint a nyilatkozat azt sugallta, hogy az egykori belügyminiszter különösen aljas módon gyakorolta politikai tisztségét, közömbös volt a menedékkérők tekintetében, és tettei mögött rasszista, szadista, idegengyűlölő és náci indítékok húzódtak. A közelmúltban elfogadott külföldiek és menedékkérők státuszát meghatározó törvény módosítása nem indokolta a miniszter náci és rasszista kontextusban való elhelyezését. A bíróság ezért megállapította, hogy a vádak – egy nappal a halálát követően – túllépték az elfogadható kritika határait. Az ítéletet a bécsi fellebbviteli bíróság (Oberlandesgericht Wien), majd a legfelsőbb bíróság is helybenhagyta.

⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99854>

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is megismételte, nem kétséges, hogy a 10. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi mások – azaz minden egyén – jó hírnevének védelmét, ám ilyen esetekben a védelmet össze kell vetni a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekével (32. bek.). A Bíróság szerint az elhunyt iránti megfelelő tisztelet, tekintettel az elhunyt rokonainak érzéseire, a 8. cikk hatálya alá tartozik. Másrészt az elfogadható kritika határai tágabbak a politikusokkal szemben, mint a magánszemélyek esetében (35. bek.). Ám függetlenül a politikai küzdelmek hevességétől, az érintetteknek meg kell próbálniuk minimális mértékletességet és illendőséget tanúsítani. Egy politikus jó hírnevének – még egy ellentmondásosnak – is élveznie kell az Egyezmény által biztosított védelmet. Továbbá, világosan különbséget kell tenni a kritika és a sértés között. Ha bármely kifejezési forma egyedüli célja egy személy megsértése, a megfelelő szankció elvben nem jelenti a 10. cikk megsértését (36. bek.).

A Bíróság egyetértett azzal, hogy a beavatkozás a jó hírnév vagy mások, nevezetesen a miniszter és a közeli családtagjai, különösen a férj jogainak védelmét célozta (41. bek.). A kérelmező nyilatkozata egy közérdekű kérdést – a menedékkérők és a külföldiek helyzete – érintett, amely egy közérdekű politikai vitához járult hozzá (42. bek.). Nem volt vitatott, hogy az egykori szövetségi belügyminiszter közszereplő volt, és az emberek még így emlékeztek rá a nyilatkozat közzétételkor. Ám a sajtóközleményt a halálát követő napon adták ki, amely tény fokozta a használt szavak hatását. Azt a családi gyász közvetlen időszakában tették közzé, és valószínűleg jelentős kárt okozott a néhai miniszter hírnevének (44. bek.). A Bíróság szerint a kifogásolt nyilatkozat időzítése lényeges körülmény, amit figyelembe kell venni a 8. és a 10. cikkben foglalt jogok mérlegelésekor. A sértegetésnek a sértett személy halálát követő napon történő kifejezése ellentmond az elemi tisztességnek és az emberek iránti tiszteletnek, és ez az alapvető személyiségi jogok elleni támadás (45. bek.).

Ami a nyilatkozat tartalmát illeti, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőt nem egy kérdést tárgyalt általánosságban, hanem közvetlenül egy személyes támadást indított a néhai miniszter ellen. Először elégedettségét fejezte ki a halála felett, arra utalva, hogy tisztességes ember nem érezhet emiatt fájdalmat, majd háborús bűnöket elkövető magas rangú nácikkal hasonlította össze, „íróasztali háborús bűnösnek” nevezve őt. A kérelmező még a Bíróság előtt is ragaszkodott ahhoz, hogy a náci háborús bűnösökkel való összehasonlítás helyes és

indokolt volt. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy – még ha értékítéletnek is tekinthető – ilyen súlyos és különösen sértő összehasonlítás közvetlenül a miniszter halálát követően különösen szilárd ténybeli alapot kíván meg (46. bek.). Ám a kérelmező által benyújtott bizonyítékok – civil szervezetek vezetőivel készült sajtóinterjúk és újságcikkek, miszerint a menedékkérők helyzete folyamatosan romlott Ausztriában – nem nyújtottak elegendő ténybeli alapot a belügyminiszterrel szemben megfogalmazott személyes vádjainak (47. bek.). Ennélfogva úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok által felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak (48. bek.). A pénzbírság összege pedig mérsékeltnak tűnik, figyelembe véve a kérelmező nyilatkozatának természetét, és hogy azt milyen körülmények között tette, ezért a kiszabott büntetés nem tekinthető aránytalannak (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (46. bek.); A. v. Norway (64. bek.); Putistin v. Ukraine (33. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; magánszféra védelme, elhunytak jó hírneve⁶

Gillberg v. Sweden

(Application no. 41723/06., 2012. április 3-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező svéd professzor a Göteborgi Egyetem gyermek- és serdülő pszichiátriai tanszék tanszékvezetője és tanára volt. 1977 és 1992 között ő felelt egy gyermekkori betegségekkel foglalkozó kutatási tevékenységért. A kérelmező szerint az egyetem etikai bizottsága a projekt feltételéül szabta, hogy a résztvevőkkel kapcsolatos személyes adatok csak neki és a tanszék számára legyenek hozzáférhetőek, és ezért teljes titoktartást ígért a betegeknek és szüleiknek. 2002-ben egy másik egyetem kutatója és egy gyermekorvos hozzáférést kért a kutatási anyaghoz. Miután az egyetem elutasította a kérelmüket, fellebbeztek a közigazgatási fellebbviteli bírósághoz. A bíróság végül úgy találta, hogy kimutatták a jogos érdeküket, ezért hozzáférést kell biztosítani az anyaghoz, olyan feltételek mellett, amely magában foglalja az anyag felhasználásával kapcsolatos korlátozásokat, és tiltja a másolatok elvitelét az egyetem helyiségeiből. A kérelmező nem volt hajlandó átadni az anyagot, és végül a munkatársai megsemmisítették. A kérelmező ellen 2005 januárjában büntetőeljárás indult, és hivatali visszaélésért elítélték, felfüggesztett büntetést, valamint

⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159886>

4.000 eurónak megfelelő bírságot szabtak ki rá. Az ítéletet a fellebbviteli bíróság, majd a legfelsőbb bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította, hogy az Egyezmény 10. cikke nem alkalmazható.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak az olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni (83. bek.). Jelen esetben a kérelmezőt nem akadályozták az információk megismerésében és terjesztésében, vagy bármilyen más módon a véleménynyilvánítás szabadsága „pozitív” gyakorlásában. A kérelmező azzal érvelt, hogy a 10. cikk értelmében „negatív” joga volt arra, hogy megtagadja a kutatási anyagok elérhetővé tételét, és ebből következően az elítélése sértette a 10. cikket (84. bek.). A Bíróság nem zárta ki, hogy a véleménynyilvánítás szabadságához való negatív jog a 10. cikk által védett, de úgy vélte, hogy a kérdést az ügy körülményeinek megfelelően kell kezelni (86. bek.).

A kutatási anyag az egyetemé volt, és a tanszéken tárolták. Ennek megfelelően olyan dokumentumokból állt, amelyek a nyilvános hozzáférés elve alá tartoztak a sajtószabadságról szóló törvény és a titoktartási törvény alapján. Ez többek között azzal járt, hogy nem lehetett titkossá nyilvánítani mindaddig, amíg hozzáférés iránti kérelmet nyújtottak be, és egy hatóság számára lehetetlen volt előzetesen megállapodásra lépni egy harmadik féllel, amely kivett volna bizonyos hivatalos dokumentumokat a nyilvános hozzáférés joga alól (87. bek.). A svéd fellebbviteli bíróság ítélete szerint a vizsgálat résztvevői számára adott biztosítékok túlmentek azon, amit a titoktartási törvény megenged, és a jog alapján nincs lehetőség nagyobb titkosságot nyújtani. Ráadásul a büntető bíróságokat kötötte a közigazgatási bíróság ítélete, amely rendezte, hogy az iratok milyen feltételekkel adhatók ki a két kutatónak (88. bek.). Ebben a tekintetben a Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmező nem vett részt a kutatásban, és ezáltal nem kötötte szakmai titoktartás (89. bek.). A kérelmezőt így nem akadályozta a közigazgatási bíróság ítéleteinek teljesítésében semmilyen törvényes titoktartási kötelezettség vagy a munkáltatója utasítása (91. bek.).

Figyelembe véve ezeket a körülményeket, a döntő kérdést arra lehet leszűkíteni, hogy a kérelmezőnek, mint közalkalmazottnak volt-e független negatív joga a 10. cikk értelmében, hogy ne tegye a kutatási anyagot elérhetővé, amely a munkáltatójáé, a Göteborgi Egyetemé

volt, amely ténylegesen eleget kívánt tenni a bíróság jogerős ítéleteinek (92. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező ilyen joga ellentétes lenne az egyetem tulajdonjogával, és sértené a két kutató – közigazgatási bíróság által biztosított – információ megismeréséhez fűződő jogát a dokumentumokhoz való hozzáférés tekintetében, valamint a 6. cikk alapján megillető jogukat, vagyis hogy a bíróság jogerős ítéleteit végre kell hajtani (93. bek.). A Bíróság ezért nem osztotta a kérelmező azon nézetét, hogy a 10. cikk értelmében volt egy „negatív” joga, hogy megtagadja a kutatási anyag elérhetővé tételét a munkáltatójának és a két kutatónak (94. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a kérelmező helyzete nem hasonlítható össze a forrásaikat védő újságírókkal. Az újságíró által terjesztett, forrásain alapuló információ általában az újságíróé vagy a médiumé, míg a kutatási anyag az egyetem tulajdonában volt, és így köztulajdon volt. Ellenben a kérelmező a hozzáférés megtagadásával akadályozta a vélemények és a gondolatok szabad cseréjét a szóban forgó kutatásról (95. bek.). Nem hasonlítható össze a helyzete az ügyfelekkel szemben szakmai titoktartásra kötelezett ügyvédekkel sem. Mivel a kérelmezőt nem bízták meg a kutatásban való részvétellel, nem volt szakmai titoktartási kötelezettsége sem (96. bek.). Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezőnek az Egyezmény 10. cikkében foglalt jogait nem érintették (97. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Gaskin v. United Kingdom (52. bek.).

Címkék: információs szabadság; bizalmas információk közzététele⁷

Giniewski v. France

(Application no. 64016/00., 2006. január 31-i ítélet)

Tényállás

1994 elején egy történész-újságíró egy cikkben támadta a katolikus egyházat, amiért önmagát az isteni igazság egyetlen letéteményesének véli. Állítása szerint „Az igazság ragyogása” (Veritatis splendor) pápai enciklika doktrínája olyan teológiai elveket nyilvánított ki, amely az Újszövetséget az Ószövetség felé helyezte. Ez a tanítás az antiszemitizmus magjait tartalmazza, amely elősegítette a holokauszt megvalósulását. A szerző ellen az 1881. július 29-i Sajtótörvény 29. és 32. cikke alapján közösség nyilvános becsmérlése miatt

⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-110144>

büntetőeljárás indult, amely alól a francia bíróság felmentette, a polgári pert viszont elvesztette, és névleges kártérítésre ítélték. Az orléans-i fellebbviteli bíróság szerint a kérelmező azzal vádolta a katolikusokat és általánosságban a keresztényeket, hogy ők a felelősek a náci mészárlásokért. Ebből következően a keresztények rágalmazás áldozatai voltak vallási meggyőződésükre tekintettel.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány többek között azzal érvelt, hogy a kérelmező állításai az emberek egy nagy csoportja, a keresztény közösség ellen irányultak egy országos napilapban, és különösen súlyosak voltak. Elismerte, hogy az államok elvben korlátozott mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a politikai beszéddel vagy a nyilvánosságot komolyan érintő ügyekkel kapcsolatos esetekben, mégis úgy vélte, hogy ez a mérlegelési jogkör szélesebb lehet a vallásos meggyőzések támadása esetében. Ebből következően a kérelmezőnek nagyobb gondossággal kellett volna megválogatnia szavait. A cikk egyértelműen megerősítette a katolikus egyház és tagjainak felelősségét a zsidók nácik általi kiirtásában. A kérelmező ezzel nem véleményt, hanem egy vádat fogalmazott meg a keresztény közösséggel szemben (35. bek.). Másodlagosan a kormány úgy vélte, hogy a kijelentések túlméntek egy ellentmondásos történelmi vitában való részvételen (36. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás célja az volt, hogy megvédje az emberek egy csoportját a rágalmazástól, ami azért érte őket, mert egy bizonyos valláshoz, a keresztény közösséghez tartoztak (40. bek.). Megismételte, hogy el kell kerülni amennyire csak lehetséges az olyan vallásos gondolkodással és hittel összefüggő véleményeket, amelyek indokolatlanul bántóak és sértőek másokra nézve, és nem járulnak hozzá a nyilvános vita semmilyen formájához, „amely az emberi ügyek előremozdítását szolgálja” (43. bek.). Mivel nincs egységes európai felfogás mások jogainak védelmére a vallási meggyőződés sérelmével kapcsolatban, a részes államok számára szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt, vagy a vallást (44. bek.). A Bíróság nem fogadta el a hazai bíróságok érveit (47. bek.). Jóllehet a kérelmező cikke a pápai enciklikát, és ezáltal a pápa álláspontját bírálta, az elemzés tartalmát nem lehet a kereszténység egészére kiterjeszteni, hiszen annak számos irányzata van, és több közülük

elutasítja pápai fennhatóságot (49. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező célja elsődlegesen egy érv kidolgozása egy dogma alkalmazásáról és annak lehetséges kapcsolatáról a holokauszt eredetével. Ennek során egy széles körű és folyamatban lévő vitához járult hozzá anélkül, hogy a vita öncélúvá vált volna vagy elszakadt volna a realitásoktól (50. bek.).

Figyelembe véve egy bizonyos tan káros hatásait, a szóban forgó cikk hozzájárult a zsidók európai kiirtásának lehetséges okairól szól vitához, amely vitathatatlanul közérdekű kérdés. Ilyen ügyekben a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását szigorúan kell értelmezni. Bár a felvetett kérdés egy, a katolikus egyház által megerősített dogmát érintett, amely így vallási kérdésként határozható meg, a cikk elemzése azt mutatja, hogy az nem a vallásos hittel szembeni támadást tartalmaz, hanem egy olyan nézetet, amit a kérelmező újságíróként és történészként kívánt kifejezni. E tekintetben a Bíróság leszögezte, egy demokratikus társadalomban elengedhetetlen, hogy a különösen súlyos cselekményeknek minősülő emberiség elleni bűncselekmények okairól szóló vita szabadon folyhasson (51. bek.). Habár a közzétett szöveg olyan következtetéseket és mondatokat tartalmazott, amelyek sérthettek, sokkolhattak vagy zavarhattak bizonyos embereket, a Bíróság már többször kifejtette, hogy az ilyen nézetek önmagukban nem zárják ki a véleménynyilvánítás szabadságának élvezetét. A cikk nem volt „indokolatlanul bántó” vagy sértő, és nem buzdított tiszteletlenségre vagy gyűlöletre, és egyértelműen megállapított történelmi tényeket sem vont kétségbe (52. bek.).

Ilyen körülmények között a francia bíróságok által felhozott indokok a kérelmező elítélésére nem tekinthetők elégségesnek, illetve a keresztény közösség nyilvános becsmérése miatti elítélés nem felelt meg „nyomós társadalmi érdeknek” (53. bek.). Bár a kérelmezőt a büntetőeljárásban felmentették, a polgári perben 1 frank névleges kártérítés megfizetésére, valamint az ítélet egy országos napilapban történő közzétételére kötelezték a saját költségén. Egy ilyen közzététel elvben nem tűnik a véleménynyilvánítás szabadsága túlzott korlátozásának, ám a rágalmazás bűncselekményének kétségtelenül elrettentő hatása volt (55. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Otto-Preminger-Institut v. Austria (49-50. bek.); Wingrove v. United Kingdom (52., 58. bek.); Lehideux and Isorni v. France (53-54. bek.); Murphy v. Ireland (67. bek.); Gündüz v. Turkey (37. bek.); Chauvy and Others v. France (69., 78. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; sértő kifejezések; vallási érzékenység védelme⁸

⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72216>

Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria
(Application no. 14134/02., 2007. október 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság 2000 augusztusában kérelmet nyújtott be a bolgár Állami Telekommunikációs Bizottságnak (STC), hogy engedélyezzék egy keresztény műsorokat sugárzó rádióállomás létrehozását Szófiában és környékén. A STC megtagadta az engedélyt az Országos Rádió és Televízió Bizottság (NRTC) döntésére hivatkozva, amely szerint a társaság által benyújtott dokumentumok alapján a rádiós műsorszolgáltatás nem felelt meg a közösségi és gazdasági jellegű műsorok készítésére vonatkozó szempontoknak és a megcélzott regionális közönség igényeinek, valamint csak részben felelt meg annak, hogy a közönség elvárásainak megfelelő műsorokat készítsen, és hogy gondoskodjon az ahhoz szükséges szakmai és műszaki erőforrásokról. A kérelmező fellebbezett a döntés ellen, ám azt a Legfelső Közigazgatási Bíróság azzal utasította el, hogy az STC-t kötötte a hatóság döntése, és nem vizsgálhatja felül annak jogszerűségét, mert az eljárás az STC ellen folyt. A Legfelső Közigazgatási Bíróság a kérelmező NRTC döntése elleni felülvizsgálati kérelmét is elutasította. A bíróság szerint a hatóság teljes mérlegelési jogkörrel rendelkezett annak megállapításakor, hogy a műsorszolgáltatási engedély iránti kérelemnek milyen feltételeknek kell megfelelnie, amelynek felülvizsgálatára a bíróság hatásköre nem terjed ki.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a műsorszórási engedély megtagadása sértette az Egyezmény 10. cikkét (35. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az engedély megtagadása beavatkozást jelentett a kérelmezők információk és eszmék közlésének szabadságába (42. bek.). Figyelembe vette, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Az engedély megadásakor más szempontokat is figyelembe lehet venni, azonban az ilyen beavatkozásoknak is összhangban kell lenniük a (2) bekezdés további követelményeivel (44. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a beavatkozás teljes egészében a hatóság döntéséből adódott, amelyre törvény kötelezte az STC-t (47. bek.). A műsorszolgáltatási engedély megadása vagy elutasítása attól függött, hogy a kérelmező megfelelt-e az NRTC által

közzétett számos kritériumnak. A Bíróság néhány szempontot világosnak talált (pl. kellő tapasztalat rádiós műsorok létrehozásában), míg néhányat kevésbé (pl. közösségi funkció szolgálata). A legtöbb kritérium – pontrendszer használata ellenére – igen szubjektív értékelést tett lehetővé (48. bek.). Mégis, ezek a kritériumok kellően hozzáférhetőek és pontosak ahhoz, hogy az Egyezmény jogszerűsége vonatkozó követelményeinek megfeleljenek. Meg kell azonban vizsgálni, hogy az a mód, ahogyan a hatóság alkalmazta azokat az engedélyezési eljárás során, megfelelő garanciát nyújt-e az önkényes döntéshozatallal szemben (49. bek.).

A hatóság nem tartott semmilyen közmeghallgatást és az üléseit is titokban tartotta annak ellenére, hogy a bíróság arra kötelezte, hogy az ülésről készült jegyzőkönyvek másolatát ki kell adni a kérelmezők részére. Továbbá, a hatóság csupán kijelentette, hogy a társaság nem vagy csak részben felelt meg számos kritériumnak, de nem indokolta meg miért jutott erre a következtetésre, és miért tagadta meg a műsorsugárzási engedélyt. A kérelmezők és a nyilvánosság ezért nem voltak azzal tisztában, hogy a hatóság mi alapján gyakorolta mérlegelési jogkörét, amikor megtagadta a műsorsugárzási engedélyt (50. bek.). Az indokolás hiányát az ezt követő bírósági felülvizsgálat során sem orvosolták, mivel a bíróság úgy ítélte meg, hogy a hatóság döntése nem vizsgálható felül. Ez, valamint az NRTC műsorokra vonatkozó kissé bizonytalan kritériumai megfosztották a kérelmezőket a véleménynyilvánítási szabadságukba való önkényes beavatkozással szembeni jogi védelemtől. A Bíróság megjegyezte, hogy az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása⁹ az engedélyezési eljárások szabályozásának nyílt és átlátható alkalmazására hív fel, és kifejezetten javasolja, hogy a szabályozó hatóságok döntéseinek kellően indokoltnak kell lenniük, és biztosítani kell, hogy az illetékes bíróságok felülvizsgálhassák azokat (51. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadsága való beavatkozás nem volt jogszerű (52. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Tele I Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria (24. bek.); Demuth v. Switzerland (33-35. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer¹⁰

⁹ A Miniszteri Bizottság Rec(2000)23 számú ajánlása a műsorszolgáltatási szektor szabályozó hatóságainak függetlenségéről és feladatairól.

¹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82632>

Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands
(Application nos. 8348/78., 8406/78., 1979. október 11-i döntés)

Tényállás

A kérelmező a holland Nederlandse Volks Unie párt elnöke volt, amely programjában egy „homogén holland társadalom” létrehozását hirdette. Joop Hagenbeek ugyanennek a pártnak az elnökhelyettese volt. A párt elnökét és annak helyettesét 1977-ben börtönbüntetésre ítélték a párt programját hirdető röplapok terjesztése miatt, amelyekben többek között a „holland fehér ember, fehér polgártársak, a mi fehér népünk” kifejezés gyűlöletkeltő módon szerepelt. A párt azt ígérte, hogy amennyiben politikai hatalomra tesznek szert, eltávolítják a török és más bevándorló munkásokat Hollandiából. Az elnököt és az elnökhelyettest a párt nézetei miatt a választási listáról is törölték. Az ítélet ellen a párt elnöke fellebbezett, azonban a fellebbviteli bíróság helybenhagyta az ítéletet. A kérelmezők ezt követően a legfelső bírósághoz fordultak, de az a kérelmet elutasította.

Az eljáró szerv

Bizottság

A döntés

A Bizottság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők a Bizottsághoz fordultak többek között az Egyezmény 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítási szabadsághoz való joguk sérelme miatt. A Bizottság kifejtette, hogy a párt egyértelműen egyes csoportokat faji alapon megkülönböztető nézeteket vall, amelyet az Egyezmény 14. cikke, és annak Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyve is tilalmaz. A 14. cikk értelmében az Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés nélkül kell biztosítani. A Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv szerint senki nem utasítható ki az állampolgársága szerinti országból, és a külföldiek kollektív kiutasítása sem megengedett. Az Egyezménnyel, valamint a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló ENSZ egyezménnyel (1965) kapcsolatban a Bizottság kifejtette: ha a holland hatóságok szabadon és büntetés nélkül engedték volna kifejezni a kérelmezők gyűlöletkeltő nézeteit, az az említett egyezményekben foglalt diszkrimináció tilalmába ütközött volna.

A Bizottság döntésében a Handyside v. the United Kingdom esetet idézte, amelyben korábban a Bíróság a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogot a demokratikus társadalom, valamint az emberi fejlődés és a társadalmi haladás alapvető feltételeként ismerte

el. A Bizottság azt is kifejtette, hogy a gyűlöletkeltő tartalmat hordozó szólás a 17. cikk értelmében ellentétes az Egyezmény szövegével és szellemével, ezért a panaszosok nem alapozhatják kérelmüket az Egyezmény 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogukra.

A kérelmezők kérelme a holland hatóságok döntése ellen irányult, amely a „faji alapon történő megkülönböztetésre uszítást” tartalmazó rölapok terjesztése miatt hozott marasztaló ítéletet. A rölapok a „nem fehér emberek” Hollandiából való kitoloncolására irányultak, figyelmen kívül hagyva állampolgárságukat, tartózkodási idejüket, családi köteleiket, valamint egyéb gazdasági, szociális körülményeket. A Bizottság indoklásában kifejtette, hogy a kérelmezők politikájának célja egyértelműen a faji megkülönböztetés volt, amelyet az Egyezmény és más nemzetközi szerződések – így az 1965-ben New Yorkban elfogadott „A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről” szóló nemzetközi egyezmény – is tilalmaznak.

A 17. cikk értelmében az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, mint amely az abban foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy túlzott korlátozására irányul. Jelen eset kapcsán – a *Lawless v. Ireland* döntést felidézve – a Bizottság kiterjesztette a 17. cikkben foglaltak értelmét, és megállapította, hogy az lényegében azon rendelkezések értelmezésére utal, amelyekre hivatkozva levezethető egy olyan jog, amely alapján valaki személyes tevékenysége során az Egyezményben foglalt más jogokat semmisíthetne meg. A 17. cikk rendelkezéseit alapul véve a Bizottság kimondta azonban, hogy a 10. cikkben foglalt véleménynyilvánítási szabadság korlátozható, ha az a faji megkülönböztetést gerjesztő ideológiák terjesztésére vonatkozik. Az említett cikk általános célja, hogy megakadályozza a szélsőséges eszméket valló csoportokat abban, hogy kihasználják az Egyezményben kifejezett elveket. A döntésben a 17. cikket alapul véve a Bizottság kimondta, hogy a gyűlöletkeltő tartalmat hordozó szólás ellentétes az Egyezmény szellemével, és a kérelmezők nem hivatkozhatnak az Egyezmény 10. cikkére.

A kérelmező választási listájának háttérében álló politikai célok a *Nederlandse Volks Unie* párthoz tartoztak, amely nyilvántartásba vételére irányuló kérelmét korábban a választási testület a bíróság megállapításainak megfelelően (többek között a párt faji diszkriminációt valló nézetei miatt) visszautasított, és megállapította, hogy bár a kérelmezők nem a *Nederlandse Volks Unie* párt nevében vettek volna részt a választásokon, nem állt szándékukban a politikai platformról kivonni magukat. Ezen megállapítás ellenkezőjének bizonyítására a kérelmezők semmiféle ellenérvet nem szolgáltatottak, ezért a Bizottság

kimondta, hogy a holland hatóságoknak a kérelmezők választási listáról való törléséről szóló döntése nem volt önkényesnek nevezetű.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.).

Címkék: gyűlöletbeszéd; rasszizmus¹¹

Goodwin v. United Kingdom

(Appliction no. 17488/90., Reports 1996-II, 1996. március 27-i ítélet)

Tényállás

Egy újságíró bizalmas információkhoz jutott egy multinacionális cég (Tetra Ltd.) pénzügyi gondjaival kapcsolatban, amiről cikket kívánt írni. Az újságíró telefonon megkereste a céget, hogy ellenőrizze értesüléseit. Az érintett cég tudomást szerezve erről a bírósághoz fordult, hogy megakadályozza a cikk megjelenését, illetve megtudja, ki szivárogtatta ki a bizalmas üzleti titoknak minősülő információkat. A bíróság helyt adott a kérelemnek, és a bíróság megsértéséről szóló törvény (Contempt of Court 1981 Act) 10. cikke alapján az igazságszolgáltatás érdekében arra kötelezte az újságírót, hogy adja ki informátora adatait, hogy az érintett társaság az eltűnt iratokat visszaszerezhesse, és eljárást indíthasson ellene. A kérelmező megtagadta a forrás felfedését, ezért a bíróság pénzbírsággal sújtotta. Fellebbezését a Lordok Háza arra hivatkozva utasította el, hogy az informátor védelmének fontosságát jelentősen kisebbítette az a tény, hogy bizalmas információk nyilvánosságra hozatalában működött közre, amelyek közzétételét semmilyen törvényes érdek nem indokolhatta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 10:7 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság leszögezte, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik alapvető feltétele, „sarokköve”. A védelem hiánya visszatarthatja a forrásokat attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt, ami alááshatja a sajtó létfontosságú „társadalom éber őre” szerepét, és hátrányosan érintheti azt a képességét, hogy pontos és megbízható információkat nyújtson. Tekintettel az újságírói források védelmének

¹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-74187>

fontosságára a sajtószabadság számára egy demokratikus társadalomban és a forrás nyilvánosságra hozatalának elrendelésének potenciális „dermesztő hatására” e szabadság gyakorlására, egy ilyen intézkedés nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (39. bek.). Ezért a bizalmas újságírói források korlátozását a legszigorúbb módon kell megítélni (40. bek.).

A Bíróság szerint a felfedést elrendelő határozatban felhozott indokokat a társaságnak korábban megadott ideiglenes tiltó intézkedés keretében kell megítélni, amely korlátozás nemcsak a kérelmezőt, hanem a kiadót, az országos napilapokat és folyóiratokat is visszatartotta az információk közzétételétől. A felfedés elrendelésének célja gyakorlatilag ugyanaz volt, amit az ideiglenes intézkedéssel már elértek, vagyis a bizalmas információk terjesztésének megakadályozását a sajtóban. Nem volt kétséges, hogy a tiltás sikerrel akadályozta meg a terjesztést. Ennek köszönhetően a vállalatot fenyegető kár létfontosságú eleme nagyrészt nem valósult meg: a hitelezők, az ügyfelek és a versenytársak nem jutottak hozzá az információkhoz a sajtón keresztül. A Bíróság szerint ezért a nyilvánosságra hozatal elrendelése pusztán arra szolgált, hogy az intézkedést megerősítse a véleménynyilvánítás szabadságának további korlátozásával, amelyet nem támasztottak alá megfelelő indokokkal (42. bek.).

Ami a határozat további céljait illeti, a Bíróság elismerte, hogy a cég a forrás személyazonosságának ismerete nélkül nem lett volna abban a helyzetben, hogy leállítsa az információk tartalmának további terjesztését, különösen úgy, hogy eljárást indít a forrás ellen a hiányzó dokumentum visszaszerzése, a további felfedések megakadályozása vagy kártérítésre kötelezés végett. Jogos érvnek tekinthető, hogy kereskedelmi vállalkozásként leleplezze a hűtlen munkatársat, aki továbbra is hozzáférést biztosíthat a cég telephelyén található adatokhoz (44. bek.). A Bíróság – bár elismerte, hogy ezek kétségtől fontos indokok – mégsem találta önmagában elegendőnek azt, hogy a cég a forrás azonosítása nélkül nem tudta a jogellenes tevékenységet elkerülni. A 10. cikk (2) bekezdésében meghatározott versengő érdekek között a demokratikus társadalomnak a szabad sajtó biztosításához fűződő érdeke fontosabb. A cég érdekei még együttesen vizsgálva sem elegendőek ahhoz, hogy ellensúlyozzák a kérelmező újságírói forrásának védelméhez fűződő alapvető közérdeket. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a közzététel további céljai nem szolgáltak nyomós közérdeket (45. bek.). Összegezve, a Bíróság szerint nem volt ésszerű arányossági kapcsolat az elérni kívánt törvényes cél és annak eszköze, a felfedés elrendelése között. Az újságíró véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása a cég jogainak védelme érdekében ezért nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság így kimondta, hogy

kérelmező forrásának felfedésére való kötelezése, és a pénzbírság kiszabása, amiért arra nem volt hajlandó, megsértette a véleménynyilvánítás szabadságát (46. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és két különvéleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele¹²

Gorelishvili v. Georgia

(Application no. 12979/04., 2007. június 5-i ítélet)

Tényállás

2000 júliusában egy újságíró cikkét jelentetett meg, amelyben számos politikust és kormányzati tisztségviselőt kritizált a vagyonnyilatkozatukkal kapcsolatban. A cikk részletesen bemutatta az egyik abháziai parlamenti képviselő anyagi helyzetét, és képet is közölt a nyaralójáról, kiemelve a képviselő vagyonnyilatkozata és a tényleges vagyona közötti ellentmondásokat. A képviselő becsületsértésért beperelte az újságírót és a cikket közlő újságot. A bíróság szerint az újságcikk szarkasztikus és megalázó stílusa elegendő volt ahhoz, hogy az olvasóban kétségeket ébresszen a képviselő vagyongyarapodásával kapcsolatban. Az újságíró nem tudta bizonyítani, hogy nem akarta korrupcióval vádolni a képviselőt. A bíróság a polgári törvénykönyv 18. cikke alapján nem vagyoni kártérítés megfizetésére és helyreigazítás közzétételére kötelezte. Az ítéletet a legfelső bíróság is helybenhagyta, hozzátéve, hogy az újságcikk valótlanságot állított, és az újságíró e tekintetben gondatlanul járt el.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott: a kérelmező egy újságíró, az újságírói szabadság pedig magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételeének lehetőségét vagy akár a provokációt is (34. bek.). A sértett egy abháziai parlamenti képviselő volt, az elfogadható kritika határai pedig tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében (35. bek.). A

¹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57974>

vitatott újságcikk tárgya, a képviselő vagyonynyilatkozatának egyik része sem volt bizalmas, és a közzététele sem volt tilos. A cikk egy olyan rovatban jelent meg, amely az olvasóit rendszeresen tájékoztatta a különböző politikai szereplők anyagi jólétéről. Így nem kétséges, hogy a kérelmező a véleménynyilvánítási szabadságát egy fontos közérdekű kérdés kapcsán gyakorolta (36. bek.).

A grúz legfelső bíróság a nyaralóval kapcsolatos kijelentéseket tényállításnak tekintette. A polgári törvénykönyv 18. cikke nem tett különbséget értékítéletek és tényállítások között, hanem egységesen „információkra” utalt, és az alperesnek minden ilyen információ igazságát bizonyítania kellett. A beszéd ilyen válogatás nélküli értékelése a Bíróság szemében önmagában összeegyeztethetetlen a véleménynyilvánítás szabadságával (38. bek.). A legfelsőbb bíróság által helytelenített kifejezések véleménynek minősültek, mivel az a kérelmező szubjektív értékelése volt a parlamenti képviselő vagyonynyilatkozatának hitelességéről. A bizonyítási tehernek egy ilyen értékelés tekintetében nyilvánvalóan lehetetlen eleget tenni (39. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező szarkasztikus és cinikus mondatai nem valósítottak meg a képviselő elleni indokolatlan személyes támadást, mivel azok nem voltak ténybeli alap híján. Más szóval, kellően szoros kapcsolat volt a kérelmező vitatott mondatai és az ügy körülményei között (40. bek.).

A Bíróságot nem győzte meg az az érv, hogy a kérelmezőnek meg kellett volna vizsgálnia, hogy a képviselő pontosan mikor és hogyan szerezte a nyaralóját. Ilyen információt a képviselő vagyonynyilatkozata sem tartalmazott. Jóllehet a kérelmezőről nem mondható el, hogy akár tudatosan torzította vagy gondatlanul figyelmen kívül hagyta a nyilvánosan hozzáférhető információkat a képviselő vagyonának eredetéről, újságíróként – amikor jogos aggodalmakat felvető ügyek nyilvános vitájában vesz részt – mégis joga volt a vagyonynyilatkozat tartalmára, vagyis egy hivatalos jelentésre támaszkodni anélkül, hogy további önálló kutatást kelljen végeznie. Ellenkező esetben aláásnák a sajtó létfontosságú „társadalom éber őre” szerepét (41. bek.). A fentiek fényében a Bíróság megállapította, hogy a legfelső bíróság által alkalmazott mércék nem álltak összhangban a 10. cikk elveivel, mivel nem hoztak fel „megfelelő és elégséges” indokokat a beavatkozás igazolására, így az nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (42. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (38. bek.); Incal v. Turkey (54. bek.); Colombani and Others v. France (65. bek.); Zakharov v. Russia (29. bek.).

Címkék: sajtószabadság; politikai szereplők bírálhatósága; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek; felelős és jóhiszemű újságírás; híresztelés¹³

Gough v. United Kingdom
(Application no. 49327/11., 2014. október 28-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 2003-ban úgy döntött, hogy Angliából egészen Skóciáig meztelenül gyalogol el, kiérdemelve „a meztelen turista” becenevet. 2003-tól 2012-ig több mint 30-szor tartóztatták le Skóciában, amiért nyilvánosan meztelenül mutatkozott, és mintegy 20 alkalommal bűnösnek találták a „béke megsértéséért” (breach of the peace), illetve a „bíróház megsértéséért” (contempt of court). Habár első alkalmakkor figyelmeztetést vagy viszonylag rövid ideig tartó szabadságvesztést kapott, a büntetések a bűnisméltlések miatt egyre nőttek, nem egyszer a maximális 12 hónapos börtönbüntetést is kiszabták rá. Ennek következtében a kérelmező 2006 májusa és 2012 októbere között – amikor végül elhagyta Skóciát – összesen 7 napig volt szabadlábon. 2003-tól 2012-ig összességében mintegy 7 évig tartották fogva Skóciában, amiért meztelenül jelent meg a nyilvánosság előtt.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező többek között azt panaszolta, hogy az ellene hozott megtorló intézkedésekkel – amiért úgy fejezte ki véleményét a meztelenségről, hogy meztelenül jelent meg nyilvános helyeken – megsértették a véleménynyilvánítási szabadságát (127., 147. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi. Elismerte, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalhatja a jogot egy személy számára, hogy gondolatait az öltözködésén vagy a magatartásán keresztül fejezze ki (149. bek.). Jelen esetben a kérelmező úgy döntött, hogy nyilvánosan meztelenül lesz annak érdekében, hogy kifejezze véleményét az emberi test ártalmatlan természetéről. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a nyilvános meztelenkedése egyfajta véleménynyilvánításnak tekinthető, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik. A

¹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80865>

letartóztatása, eljárás alá vonása, elítélése és a fogva tartása megtorló intézkedéseket képeztek, válaszul a véleménye kifejezésének formájára (150. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy az intézkedések célja a zavargás és a bűnözés megelőzése. Egyértelmű, hogy az intézkedések célja a kérelmező megakadályozása volt a „béke megsértésének” elkövetésében, ideértve a törvény tiszteletének biztosítására irányuló tágabb célt (158. bek.).

A Bíróság szerint az, hogy a nyilvános meztelenség milyen mértékben és milyen körülmények között elfogadható egy modern társadalomban, közérdekű kérdés. Az a tény, hogy a kérelmező álláspontját a nyilvános meztelenségről nagyon kevés ember osztotta, önmagában még nem perdöntő a Bíróság előtt. A nyilvános meztelenség nagyobb mértékű elfogadására irányuló egyéni szándékként a kérelmezőnek joga volt egy ilyen vitát kezdeményezni, és közérdek fűződött ahhoz, hogy azt megtehesse. Azonban a nyilvános meztelenség kérdése erkölcsi és közrendi megfontolásokat is felvet. Így az alkalmazható mérlegelési jogkör a nyilvános meztelenkedés eseteire történő reagáláskor – szemben a témáról szóló pusztá kijelentések vagy érvek szabályozásával – széles (172. bek.).

Ami a szankciók súlyosságát illeti, a korai ítéletekben csak figyelmeztették vagy rövid ideig tartó szabadságvesztésben részesítették. A bíróságok csak számos elítélést követően kezdtek el jelentősebb szabadságvesztést kiszabni, és még akkor is kevésbé szigorú büntetés kiszabására törekedtek (174. bek.). Bár az egyes bűncselekményekért kiszabott büntetések önmagában véve nem olyanok, amelyek felvetnék az aránytalanság kérdését a 10. cikk alapján, a számos intézkedés kumulatív hatása a kérelmezőre – aki 2003 óta több mint 7 évet töltött börtönben miután elítélték nyilvános meztelenkedésért – tagadhatatlanul súlyos volt. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni a kérelmező saját felelősségét sem az elítélésekért és a kiszabott büntetésekért. A kérelmezőnek a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásakor elvben általános kötelezettsége volt, hogy tiszteletben tartsa az ország törvényeit, és a jogi vagy társadalmi változások iránti vágyát azokkal összhangban fejezze ki. Számos más úton is kifejezhette véleményét a meztelenségről, és a témáról szóló nyilvános vita kezdeményezése is nyitva állt előtte. A Bíróság külön hangsúlyozta, hogy köteles – különösen annak fényében, hogy ő kért toleranciát a saját magatartása tekintetében – toleranciát és érzékenységet tanúsítani a nyilvánosság más tagjainak nézetei iránt. A kérelmező azonban elutasított minden olyan tanácsot, hogy a nyilvános meztelenség elfogadása a helyszín természetétől és a nyilvánosság más tagjainak jelenlététől függően változhat. Anélkül, hogy bármilyen érzékenységet tanúsított volna mások véleményére, vagy hogy a viselkedését sértőnek találhatják, ragaszkodott ahhoz, hogy joga van mindig és mindenhol meztelenül megjelenni (175. bek.).

A kérelmező esete aggasztó volt, ám a hajthatatlansága vezetett ahhoz, hogy jelentős időt töltött börtönben egy önmagában viszonylag jelentéktelen bűncselekményéért. A bebörtönzése a büntetőjog ismétlődő megsértésének eredménye volt a következmények teljes ismeretében, egy olyan magatartáson keresztül, amely nem csak szembe ment a nyilvános viselkedésnek egy modern demokratikus társadalomban elfogadott normáival, hanem arra is alkalmas volt, hogy riasztónak és erkölcsileg sértőnek találják mások. Tekintettel a fenti megfontolásokra és a széles mérlegelési jogkörre az ilyen ügyekben, a Bíróság megállapította, hogy a hazai hatóságok által felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak, és az intézkedések „nyomós társadalmi érdeknek” feleltek meg válaszul a kérelmező ismételt antiszociális magatartására. Nem lehet azt mondani, hogy a kérelmező által választott kifejezési formára válaszul hozott megtorló intézkedések – még együttesen vizsgálva is – aránytalanok voltak az elérni kívánt törvényes céllal. A Bíróság végül hozzátette, a 10. cikk nem terjedhet odáig, hogy lehetővé tegye az egyének számára – még azoknak is, akik őszintén hisznek a saját meggyőződésükben – hogy ismételten rákényszerítsék antiszociális magatartásukat másokra, a társadalom vonakodó tagjaira, majd a véleménynyilvánítási szabadságukba történő beavatkozás aránytalanságára hivatkozzanak, amikor az állam – hogy megvédje a közvéleményt a nyilvános kellemetlenségektől – érvényesíti a törvényt az ilyen szándékos antiszociális magatartás tekintetében. Még ha a kiszabott büntetések a kérelmezőre nézve súlyos következményekkel is jártak, a Bíróság szerint nem avatkoztak be indokolatlanul a véleménynyilvánítás szabadságába (176. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.).

Címkék: expresszív magatartás; közrend védelme; közerkölcs védelme¹⁴

Gourguenidze v. Georgia

(Application no. 71678/01., 2006. október 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1999-ben eladásra kínálta egy híres grúz író egyik kéziratát. Az író lánya és annak férje – egykori grúz elnök – találkozót kezdeményezett a kérelmezővel egy inkognitóban lévő újságíró társaságában. A találkozót cikkek és interjúk sora követte – közzétéve a kérelmező fényképét –, és az író lánya azzal vádolta meg őt, hogy ellopta a

¹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147623>

kéziratot („Lopni, rabolni, semmit sem jelent neki.”). A bíróságok elismerték, hogy a kijelentéssel megsértették a kérelmező emberi méltóságát. Figyelembe véve azonban, hogy az újságíró csupán segített e szavak terjesztésében, elutasította a kérelmező kártérítésre vonatkozó keresetét, mivel nem bizonyította, hogy a jogsértésből eredően ténylegesen kárt szenvedett. A másodfokú bíróság hozzátette: a kérdéses kijelentések az író lányának véleményét tükrözik, amit egy interjú részeként tettek közzé, ez pedig kizárja az újságíró felelősségét.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint az újságban közzétett információkkal és a fényképével, valamint a grúz bíróságok döntéseivel megsértették a magánélet tisztelőben tartásához fűződő jogát (34. bek.). A Bíróság mindenekelőtt megjegyezte, hogy ebben az esetben nem volt szükség a véleménynyilvánítás szabadságának tágabb értelmezésére, mivel a kérelmező személye ismeretlen volt a nagyközönség számára. Így az elfogadható kritika határai sem lehetnek olyan tágak, mint egy közszereplő esetében (40. bek.). Mivel az újság országos terjesztésű volt, a publikáció tartalma tagadhatatlanul negatív hatással volt a kérelmező személyiségére, a családjával és barátaival fennálló személyes kapcsolataira, valamint az évek során kovácsolt társadalmi kötelekeire (41. bek.). A sajtó sem léphet túl bizonyos határokat, többek között a jó hírnév és mások jogainak védelmét (42. bek.). A Bíróság szerint az újságíró maga is negatív értékítéleteket tett a kérelmező emberi tulajdonságairól, és az író lányától kapott információkat minden előzetes ellenőrzés nélkül tette közzé, valamint anélkül, hogy megvárta volna az ezzel kapcsolatos rendőrségi nyomozás kimenetelét (53. bek.). Ám a hazai bíróságok csupán az író lánya által használt kifejezéseket vizsgálták, és a sajtószabadság szempontjait vették figyelembe, amely nem tekinthető a 8. cikkel összhangban állónak (54. bek.).

Ami a riport részeként közzétett fényképet illeti, a Bíróság megismételte, hogy a fényképek közzététele a magánszféra körébe tartozik. Ugyanakkor meg kell vizsgálni, hogy a fénykép beavatkozást jelentett-e a kérelmező magánéletébe, az magán- vagy közügyekkel kapcsolatos-e, és korlátozott használatra vagy pedig abból a célból készítették, hogy hozzáférhetővé tegyék a nagyközönség számára. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága a fényképek közzétételére is kiterjed, ez olyan terület, ahol mások jogainak és jó hírnevének védelme különösen fontos (55. bek.). A kérelmező fényképét a beleegyezése nélkül tették a

nyilvánosság számára hozzáférhetővé (56. bek.). A Bíróság már vizsgálta a közszereplőket, illetve a politikusokat érintő fényképek közzétételét, ahogyan az alperes állam pozitív kötelezettségeinek kérdését is azokban az esetekben, ahol a közzététel nem állami szervek tevékenységéből vagy közreműködéséből származik (57. bek.). A kérelmező ebben az esetben nem volt közszereplő, és nem folyt ellene büntetőeljárás (58. bek.).

A Bíróság megismételte, hogy a magánszféra védelmének a véleménynyilvánítás szabadságával szembeni mérlegelésekor döntő tényező, hogy a közzétett fényképek hozzájárulnak-e egy közérdekű vitához. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a környezetet, ahol a fénykép megjelent – a kérelmezőre sértegetéseket tartalmazó interjúsorozat részeként –, amely a folyamatos zaklatás légkörét teremtette meg (59. bek.). A Bíróság nem látott bizonyítékot a cikkben arra a közérdekre, amely alapján az újság úgy döntött, hogy közzéteszi a vitatott fényképet. Nincs bizonyíték arra, hogy a fényképnek külön információs értéke lett volna, inkább csak arra szolgált, hogy bemutassa az interjúban említett személyt (60. bek.). Ilyen körülmények között, a fénykép közzététele nem járult hozzá a társadalom számára közérdekű vitához (61. bek.). A hazai bíróságok nem mérlegelték a kérelmező fényképének védelméhez fűződő érdekét. Az érintett érdekek értékelésének hiánya nem tekinthető az állam pozitív kötelezettségeivel összhangban állónak (62. bek.). A Bíróság kimondta, hogy a grúz bíróságok nem biztosították a kérelmező magánéletének megfelelő és hatékony védelmét (63. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Peck v. United Kingdom (61. bek.); Von Hannover v. Germany (59., 76. bek.); Sciacca v. Italy (29. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; képmáshoz való jog¹⁵

Grigoriades v. Greece

(Application no. 24348/94., Reports 1997-VII, no. 57., 1997. november 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a görög hadsereg egyik tartalékos tisztjeként levelet írt parancsnokának, amelyben a hadsereget mint intézményt emberi jogi szempontból kritizálta, és azt állította, hogy egy sor, katonákkal szemben elkövetett visszaélést fedezett fel. A levél a hadsereget többek között „emberellenes és társadalomellenes szervezetnek”, valamint „bűnöző- és

¹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77519>

terroristaszervezetnek” nevezte. A kérelmező parancsnoka úgy döntött, hogy a katonai büntető törvénykönyv 74. cikk alapján, a hadsereg megsértéséért eljárást kezdeményezett ellene. A kérelmezőt 3 hónap börtönbüntetésre ítélték, amit a Semmitőszék is helybenhagyott.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:8 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező állítása szerint a hadsereg megsértése miatt történő elítélésével megsértették az Egyezmény 10. cikkét (32. bek.). A Bíróság szerint nem kétséges, hogy a hatékony katonai védelem megfelelő intézkedéseket követel a fegyelem fenntartása érdekében a fegyveres erőkön belül, ezért elismerte, hogy a panaszolt beavatkozás a nemzetbiztonság és a közbiztonság védelmének törvényes célját szolgálta (41. bek.). A Bíróság szerint az Egyezmény 10. cikkének hatóköre nem áll meg a kaszánya kapuinál, az a katonai személyzetre éppúgy vonatkozik, mint mindenki másra. Mégis lehetőséget kell adni az állam számára, hogy korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát azokban az esetekben, amelyek valós veszélyt jelentenek a katonai fegyelemre, mivel a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák azt. Ugyanakkor a hazai hatóságok e szabályokra hivatkozva sem fojthatják el a vélemények kinyilvánítását még akkor sem, ha azok a hadsereg, mint intézmény ellen irányulnak (45. bek.).

A kérelmező a levelét a parancsnokának címezte, amelynek tartalma sértőnek tekinthető a fegyveres erőkre nézve. Igaz, hogy a levél valóban erős és indulatos megjegyzéseket tartalmazott a görög hadseregre nézve, ám a Bíróság szerint azokat a hadsereg életét és a hadsereget mint intézményt kritizáló általános és hosszadalmas diskurzus keretében tette. A kérelmező a levelet nem hozta nyilvánosságra, nem ismertette szélesebb körben, és nem állították, hogy bárki más tudomást szerzett róla. A levél nem tartalmazott semmilyen olyan sértést, amely a levél címzettje vagy bármely más személy ellen irányult volna. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a levél katonai fegyelemre gyakorolt hatása jelentéktelen volt (46-47. bek.). A Bíróság ezért úgy döntött, a kérelmező elítélése nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (48. bek.). Az ítélethez kettő párhuzamos véleményt és három különvéleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (36. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák¹⁶

Grinberg v. Russia
(Application no. 23472/03., 2005. július 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró cikket írt az uljanovszki régió frissen újraválasztott kormányzójáról. A cikk szerint a választás napján a kormányzó azt nyilatkozta, hogy a helyi sajtóval kíméletlenül kell bánni. Az újságíró szerint ez volt az egyetlen választási ígérete, amit be is tartott, példaként említve egy általa indított pert, aminek végén egy újságírónőt egy évi javító-nevelő munkára ítélték. Ennek kapcsán megjegyezte: „Semmi szégyen, semmi lelkiismeret-furdalás!” A cikk megjelenését követően a kormányzó polgári rágalmazási eljárást indított jó hírnevének megsértése miatt. Az elsőfokú bíróság a „semmi szégyen, semmi lelkiismeret-furdalás” megfogalmazást becsületsértőnek és a felperes jó hírnevét csorbítónak minősítette, amit az alperes nem bizonyított. A másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. Az indokolás szerint a „vélemény” és „tényállítás” kifejezéseket érintő érvelést nem lehet figyelembe venni, mert a kérelmező véleményét a nyilvános sajtóban kinyomtatták, és a közzététel pillanatától az tényállítássá vált.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező arra hivatkozott, hogy a cikk egy folyamatban lévő politikai vita része volt, és a véleményével a politikus tetteit minősítette és nem a személyiségét (21. bek.). A kormány szerint a polgári törvénykönyv 152. cikke értelmében a kérelmezőre hárult annak bizonyítása, hogy az információ igaz volt, és nem tett eleget a bizonyítási tehernek. A vitatott kijelentés a felperes személyiségére vonatkozott, nem pedig a politikai tevékenységére, és a kérelmező a kritikáját más szavakkal is megfogalmazhatta volna (22. bek.). A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta, hogy az újságírói szabadság magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is (24. bek.). A 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű kérdésekben folytatott viták

¹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58116>

korlátozására, továbbá az elfogadható kritika határai tágabbak egy közszereplőként fellépő politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében (25. bek.). Jelen esetben is a tényállítások és az értékítéletek közti különbségtétel az egyik legfontosabb kérdés (28. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a rágalmazásra vonatkozó orosz jog nem tett különbséget tényállítások és értékítéletek között, hanem egységesen „kijelentéseket” használt, és minden ilyen kijelentés támadható volt a polgári jogi eljárásokban. Függetlenül a „kijelentések” tényleges tartalmától, aki azokat terjesztette, bizonyítania kellett azok igazságát (29. bek.). A Bíróság azonban leszögezte, hogy míg a tények fennállása igazolható, az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Ami az értékítéleteket illeti, a követelménynek nem lehet eleget tenni, és ez sérti a véleménynyilvánítás szabadságát (30. bek.).

A Bíróság szerint a vitatott vélemény jellegzetes példája az értékítéletnek, amely a kérelmező szubjektív értékelése volt a kormányzó viselkedésének erkölcsi dimenziójáról. A kérelmező felelőssége a kormányzó hírnevében okozott kárért kizárólag azon alapult, hogy nem bizonyította, hogy a politikus valóban „szégyentelen és gátlástalan”. Egy ilyen bizonyítási tehernek nyilvánvalóan lehetetlen eleget tenni (31. bek.). Az is fontos, hogy a cikk egy közérdekű kérdést, a sajtószabadság régióbeli helyzetét vitatta meg, melynek során a kérelmező a régió választás útján megválasztott kormányzójának magatartását kritizálta, más szóval egy hivatásos politikusét, akivel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint egy magánszemély esetében (32. bek.). A hazai bíróságok nem támasztották alá meggyőzően semmilyen „nyomós társadalmi érdekeltséggel”, hogy a politikus személyiségi jogainak védelme felülmúlná a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát és e jog előmozdításához fűződő általános érdeket, amikor közérdekű kérdéseket érint. Nem tűnt ki a hazai bíróságok ítéleteiből az sem, hogy a kijelentés hatással volt-e a kormányzó politikai életére vagy szakmai karrierjére (33. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy az orosz hatóságok túllépték részes államok számára biztosított mérlegelési jogkört, és a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (34. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42., 46. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (38. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (61. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹⁷

¹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69835>

Gropper Radio AG and Others v. Switzerland
(Application no. 10890/84., Series A no. 173., 1990. március 28-i ítélet)

Tényállás

A Gropper Radio 1983 októberétől kezdődően Olaszországban sugárzott rádióműsorokat (Sound Radio) a svájci hallgatók számára, és a műsorokat kábelhálózatok továbbították. A svájci hatóságok által 1984-ben elfogadott és hatályba lépett rendelet megtiltotta a svájci „közösségi antennán fennálló koncesszió” alapján kábelrádiózást működtető társaságoknak, hogy olyan adóktól származó műsorokat közvetítsenek tovább a saját kábelhálózatukon, amelyek nem tettek eleget a nemzetközi rádiózásra vonatkozó, a Nemzetközi Távközlési Egyezményben és a Rádiószabályzatban foglalt előírásoknak. A Gropper Radio sem felelt meg ezeknek a követelményeknek, és másokkal együtt fellebbezett, amit elutasítottak.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 16:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint az Olaszországból sugárzott rádió műsorainak kábeles továbbközvetítésének svájci tilalma sérti az Egyezmény 10. cikkét (52. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy az Egyezmény a műsorszolgáltatást a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben említi. Ezért a műsorok éteren keresztül történő sugárzása és a kábelén történő továbbközvetítése egyaránt a 10. cikk (1) bekezdésének első két mondata alá tartozik, anélkül, hogy különbséget kellene tenni a műsorok tartalma alapján (55. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a műszaki fejlődés, különösen a kábeles átvitel megjelenése számos európai országban az állami monopóliumok eltörlését, valamint a magán rádiós műsorszolgáltatók – gyakran helyiek – létrejöttét eredményezte a közszolgálatiakkal mellett. Ugyanakkor a hazai engedélyezési rendszer nemcsak a műsorszolgáltatók nemzeti szintű szabályozása miatt szükséges, hanem nagy részben azért is, hogy érvényre juttassa a nemzetközi szabályokat (60. bek.). A Bíróság hozzátette, az Egyezmény 10. cikkének harmadik mondatát¹⁸ a cikk egészének, valamint a (2) bekezdésnek megfelelően kell alkalmazni. A 10. cikk (1) bekezdésének harmadik mondata egyértelművé teszi, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás

¹⁸ „Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió, mozgókép vagy televízió-vállalatok működését engedélyezéshez kössék.”

„szervezésének módját” ellenőrizni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Ebből viszont nem következik, hogy az engedélyezési eljárás egyébként ne lenne a (2) bekezdés követelményeinek alávetve. Ellenkező értelmezés nem lenne összeegyeztethető a 10. cikk egészének tárgyával és céljával (61. bek.).

A kormány szerint a vitatott beavatkozás két Egyezmény által elismert célt is követett. Az egyik a „zavargás megelőzése”, a rend fenntartása a távközlésben, amit a Nemzetközi Távközlési Egyezmény és a Rádiósszabályzat határozott meg kötelező erővel. A rádiós műsorszolgáltatás figyelmen kívül hagyta a nemzetközi frekvenciaszabályozás alapelveit. A beavatkozás mások jogainak védelmét is szolgálta, mivel annak célja a pluralizmus biztosítása volt, különösen az információké, a frekvenciák tisztességes elosztásának biztosításával nemzetközi és nemzeti szinten. Ezt mind a külföldi rádióadókra – amelyek műsorai jogszerűen továbbíthatók kábelben –, mind a svájci helyi rádióállomásokra alkalmazni kell (69. bek.). A Bíróság úgy találta, hogy a beavatkozás hivatkozott céljai teljes mértékben összhangban vannak az Egyezmény céljaival, nevezetesen a nemzetközi távközlési rend védelmével és mások jogainak védelmével (70. bek.). A Bíróság szerint a svájci jogszabály hatályba lépésével a legtöbb svájci kábelszolgáltató megszüntette a kérdéses műsorok továbbítását. A beavatkozásra annak érdekében volt szükség, hogy megakadályozzák a jog megkerülését. A Bíróság szerint ez nem egyfajta cenzúra az érintett műsorok tartalma vagy irányultsága ellen, ellenben az intézkedést egy olyan műsorszolgáltató ellen hozták, amit a hazai hatóságok okkal tarthattak egy svájci szolgáltatónak, amely azért működött a határ másik oldalán, hogy megkerülje a Svájcban hatályos, törvényben szabályozott távközlési rendszert. A hazai hatóságok ezért nem lépték túl mérlegelési jogkörüket (73. bek.).

A határozathoz fűzött különvélemények többek között azt kifogásolták, hogy a műsorszolgáltatók nem estek Svájc joghatósága alá, és a korlátozás végső célja az volt, hogy más helyi szolgáltatókat részesítsen előnyben. A műsorszolgáltatás engedélyezésére vonatkozó szabályok hiánya miatt a korlátozás nem volt törvényben meghatározott. A műsorszolgáltatás jogsértő jellegének végleges megállapítása előtt nem lett volna megengedhető a továbbkövetítés megtiltása, és azt sem indokolta a kormányzat, hogy az 1979 óta működő szolgáltatás esetében miért 1984-ben vált szükségessé az intézkedés.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus¹⁹

¹⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57623>

Gsell v. Switzerland
(Application no. 12675/05., 2009. október 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy élelmiszer magazin újságírója volt. 2001 januárjában a davosi Világgazdasági Fórum (World Economic Forum, WEF) idején arra kérték fel, hogy írjon egy cikket arról, hogy milyen hatással vannak a tüntetések a helyi éttermekre és szállodákra. Amikor útban volt a WEF helyszíne, pontosabban az egyik globalizáció-ellenes szervezetek által szervezett tüntetés felé, a rendőrség igazoltatta annak a busznak az utasait, amin az újságíró is utazott. Bár felmutatta a sajtóigazolványát, a rendőrség – amely számos biztonsági intézkedést vezetett be az engedély nélküli tüntetések és zavargások megelőzése érdekében – megtiltotta a belépését Davosba. 2001 februárjában a kérelmező panaszt nyújtott be, amit a Graubünden kanton kormánya 2002 áprilisában elkésztettségre hivatkozva elfogadhatatlannak nyilvánított. Az ügy érdemét tekintve úgy vélte, hogy a szövetségi alkotmányban foglalt úgynevezett általános rendőrségi záradékra hivatkozva a hatóság „véshelyzetben” egyéb jogi eszközök hiányában elháríthatta a „nyilvánvaló és közvetlen veszélyhelyzetet”. Ez pedig nem volt aránytalan tekintettel arra, hogy a közbiztonság volt a tét, és lehetetlen volt megkülönböztetni potenciálisan erőszakos egyéneket és a nyilvánosság más tagjait. 2004 júliusában a szövetségi bíróság elutasította a kérelmező fellebbezéseit. Az indokolás szerint a kantoni kormány jogosult volt az általános rendőrségi záradékra hivatkozni, mivel a globalizáció-ellenes események alapot adtak arra, és reálisan fenyegetett egy véshelyzet, ami nem volt egyértelműen azonosítható vagy előre látható.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy a rendőrség nem engedte be Davosba, megsértették a 10. cikket (36. bek.). A Bíróság előjáróban megjegyezte, hogy a kifogásolt intézkedés nem kifejezetten a kérelmező újságírói minőségét célozta. Mindazonáltal az intézkedés, amit a kantoni rendőrség mindenkre alkalmazott, akik Davosba kívántak utazni, beavatkozásnak minősült az újságíró véleménynyilvánítási szabadságába, mivel azzal a szándékkal utazott, hogy cikket írjon egy adott kérdéstről (49. bek.). Annak kapcsán, hogy a beavatkozás

törvényben meghatározott volt-e, a Bíróság megismételte, hogy az alkotmányos rendelkezések általános jellege miatt az ilyen rendelkezésektől megkövetelt pontosság szintje az egyéb törvényektől elvárnál alacsonyabb lehet (52. bek.).

A kérelmezőre kiszabott tilalomnak nem volt kifejezett jogalapja. A hazai hatóságok és végső soron a szövetségi bíróság ezt a joghézagot az általános rendőrségi záradékra történő hivatkozással töltötte ki, amelyre a hatóságok a szövetségi alkotmány 36. § (1) bekezdése alapján „súlyos, közvetlen és azonnali veszélyt jelentő” esemény esetén hivatkozhattak (54. bek.). A szövetségi bíróság 2000-ben már kimondta, hogy az általános rendőrségi záradék célja az olyan „súlyos vészhelyzetek” kezelése, ahol nincsenek más jogi eszközök a „nyilvánvaló és közvetlen veszélyhelyzet” elhárítására, ám a hatóságok nem használhatták előre látható és visszatérő helyzetekben (56. bek.).

Bár a Bíróság elismerte, hogy a hatóságok számára rendkívül nehéz volt elemezni a helyzetet, és pontosan felmérni a WEF-ben rejlő kockázatokat, valamint a globalizáció-ellenes tüntetéseket a közrend és a közbiztonság szempontjából. A veszély kétségkívül súlyos volt. Mindazonáltal nem volt meggyőződve arról, hogy az események nagysága, amelyek ténylegesen megtörténhettek, nem voltak előre láthatóak az illetékes hatóságok számára, tekintetbe véve a korábbi eseményeket világszerte, és a múltbéli tapasztalatokat. Sőt, a szövetségi bíróság rámutatott, hogy a más városokban más események kapcsán előforduló zavargások – különösen a 2000 decemberében Nizzában történt zavargások – folytán a hatóságok okkal hihették, hogy komoly veszélyek merülhetnek fel a csúcstalálkozón (58. bek.). A 2001-es Világgazdasági Fórum körülményei ezért előre láthatónak és visszatérőnek mondhatók. A kantoni hatóságoknak korábban lehetett és kellett volna reagálniuk azért, hogy a kifogásolt intézkedést pontosabb jogi alapra helyezzék, mint a szövetségi alkotmány (59. bek.). Fontos továbbá, hogy a szövetségi bíróság ítélezési gyakorlata szerint a gyülekezési szabadságot korlátozó intézkedések kizárólag olyan személyek ellen irányulhatnak, akik zavargásokért felelősek, vagy ha súlyos veszélyt jelentenek a közrendre. Jelen esetben azonban a hatóságok nem tettek különbséget a potenciálisan erőszakos egyének és a békés tüntetők között. A kérelmező ennél fogva a kantoni rendőrség általános tilalmának áldozatává vált, amit mindenkire kiszabtak, aki Davosba akart utazni (60. bek.). A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a hatóságok nem voltak jogosultak igénybe venni az általános rendőrségi záradékot. Ennél fogva, a hatóságok elutasítása, hogy a kérelmező beléphessen Davosba, nem volt „törvényben meghatározott” (61. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Rekvényi v. Hungary (34. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga; közrend védelme; törvényben meghatározottság²⁰

Guerra and Others v. Italy

(Application no 14967/89., Reports 1998-I, no. 64., 1998. február 19-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy olasz kisvárosban éltek, amely körülbelül egy kilométerre feküdt egy műtrágyát és más vegyi termékeket gyártó üzemtől. A gyár 1988-ban az egyes ipari tevékenységekkel járó súlyos baleseti kockázatokról szóló 82/501/EGK irányelvet (ún. Seveso irányelv) az olasz jogba átültető rendelet alapján a „magas kockázatú” besorolást kapta. A rendelet előírta az illetékes polgármesternek vagy prefektusnak, hogy az érintett lakosságot tájékoztassa az ipari tevékenységből eredő veszélyekről, a meghozott biztonsági intézkedésekről, illetve, hogy baleset esetén mi a teendő. A kérelmezők szerint a gyár működése során nagy mennyiségű gyúlékony gázt és mérgező anyagokat bocsátott a levegőbe. A múltban már üzemi balesetek is előfordultak. A helyi tartomány és az állam képviselői egy bizottságot is létrehoztak, hogy az irányelvnek érvényt szerezzenek, amely egy technikai vizsgálat elvégzésére egy albizottságot hozott létre. A bizottsági jelentés megállapította, hogy a gyár földrajzi elhelyezkedése miatt a légkörbe bocsátott anyagokat a légáramlat gyakran a város fölé sodorta. A jelentésben az is szerepelt, hogy a gyár megtagadta a bizottság helyszíni vizsgálatának engedélyezését, továbbá az üzem füstszűrő berendezései nem voltak megfelelőek, valamint a környezeti hatástanulmányok is hiányosak voltak. 1989-ben a gyár a tevékenységét műtrágya előállítására korlátozta, majd 1994-ben annak gyártását is végleg leállította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 18:2 arányban úgy döntött, hogy az Egyezmény 10. cikke nem alkalmazható, és egyhangúlag megállapította a 8. cikk sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők többek között arra hivatkoztak, hogy az illetékes hatóságok nem tájékoztatták a nyilvánosságot az őket érinthető veszélyekről, és hogy a gyár működését érintő

²⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94865>

baleset esetén mi a teendő, amivel megsértették az Egyezmény 10. cikkét (47. bek.). A kérelmezők szerint a nyilvánosság információkkal való ellátása az egyik alapvető eszköze a helyi lakosság jólétének és egészsége védelmének olyan helyzetekben, amikor a környezetvédelem van veszélyben. Ezért az információk megismerésének szabadságát úgy kell értelmezni, mint amely az információhoz – különösen az illetékes hatóságoktól származó – való hozzáférés tényleges jogát ruházza a helyi lakosságra, akikre a környezetre veszélyt jelentő ipari vagy más tevékenység hatással volt vagy lehet (52. bek.).

A Bíróság azokban az esetekben, amelyekben a sajtószabadságot korlátozták, már számos alkalommal elismerte, hogy a nyilvánosnagnak joga van ahhoz, hogy hozzájusson az információkhoz, amely az újságírók speciális funkciójának kiegészítése a közérdekű ügyekről szóló információk és eszmék közlése tekintetében. A kérelmezők viszont az olasz törvényi szabályozás által létrehozott rendszer hibáját kifogásolták. Bár a foggiai prefektus készítette elő a vészhelyzeti tervet az üzem által benyújtott jelentés alapján, amit a polgári védelmi hatóságnak is megküldtek, ám a kérelmezők nem kaptak megfelelő tájékoztatást. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az információ megismerésének szabadsága „alapvetően azt tiltja a kormánynak, hogy bárkit is korlátozzon olyan információ megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandók közölni”. Ugyanakkor ezt a szabadságot nem lehet úgy értelmezni, mint ami pozitív kötelezettségeket írna elő az állam számára bármilyen információ hivatalból történő gyűjtésére és terjesztésére (53. bek.). Ennélfogva a Bíróság úgy vélte, hogy a 10. cikket nem lehet alkalmazni (54. bek.).

A kérelmezők a 8. cikkre is hivatkoztak azzal érvelve, hogy a tájékoztatás hiánya megsértette a magán- és családi élethez való jogukat (56. bek.). A Bíróság szerint a káros anyagok közvetlen kibocsátásának közvetlen hatása a kérelmezők magán- és családi élethez való jogára azt jelenti, hogy a 8. cikk alkalmazható (57. bek.). Az nem mondható, hogy Olaszország beavatkozott a kérelmezők a magán- vagy családi életükbe: éppen az állam mulasztása miatt tettek panaszt. Jelen esetben elég azt vizsgálni, hogy a hazai hatóságok megtették-e a szükséges intézkedéseket a kérelmezők magán- és családi életük hatékony tiszteletben tartása érdekében (58. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a súlyos környezetszennyezés az egyének jólétére is hatással lehet, és meggátolhatja őket a lakóhelyük élvezetétől oly módon, hogy káros hatással van magán- és családi életükre. Jelen esetben a kérelmezők egészen a műtrágya gyártás 1994-es megszűnéséig várták azokat az alapvető információkat, amelyek lehetővé tették volna számukra, hogy felmérhessék a kockázatokat, ha továbbra is a város azon területén élnek, amely különös veszélynek volt kitéve, ha a gyárban baleset történik. A Bíróság így kimondta, hogy az állam nem teljesítette azon

kötelezettségét, hogy biztosítsa a kérelmezők magán- és családi életük tiszteletben tartásának védelméhez való jogát, megsértve az Egyezmény 8. cikkét (60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Thorgeir Thorgeirson v. Iceland (63. bek.).

Címkék: információszabadság; magán- és családi élet tiszteletben tartása²¹

Guja v. Moldova

(Application no. 14277/04., 2008. február 12-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a moldovai legfőbb ügyészség sajtófőnöke volt, aki 2003 januárjában két levelet adott át a sajtónak. Az egyik levelet a parlament alelnöke küldte a legfőbb ügyésznek, amelyben arra kérte a legfőbb ügyészt, hogy személyesen járjon közben négy rendőr ügyében, akiket jogtalan fogvatartással vádoltak. Az alelnök szerint a rendőrök a belügyminisztérium egyik „legjobb csapatához” tartoztak, amely a legfőbb ügyészség alkalmazottai miatt a működésében volt akadályoztatva. Az egyik napilapban egy cikk jelent meg arról, hogy az alelnök megfélemlíti az ügyészeket, megjegyezve, hogy a hatalommal való visszaélés széles körű problémává vált Moldovában. Az újság szerint az alelnök nyilvánvalóan kísérletet tett a négy rendőr megvédésére, és a két levélről fotókat is közzétett. Ezt követően a legfőbb ügyész kérdőre vonta a kérelmezőt, amiért a levelek napvilágot láttak a sajtóban. 2003 márciusában a kérelmezőt elbocsátották azon az alapon, hogy a levelek titkosak voltak, és azok átadása előtt nem konzultált a legfőbb ügyészség más szervezeti egységeivel, megsértve a sajtóosztály belső szabályzatát. A kérelmező a visszahelyezése végett sikertelen polgári pert indított.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy a 10. cikk védelme általánosságban a munkahelyekre is kiterjed, és a köztisztviselőknek is joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Elismerte ugyanakkor, hogy a munkavállalók a munkáltatójuk felé bizonyos mértékig lojalitással és

²¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58135>

diszkrécióval tartoznak. Ez különösen így van a köztisztviselők esetében, mivel a közszolgálat természeténél fogva megköveteli a lojalitás és a diszkréció köteleességét (52., 70. bek.). Tekintettel a pozíciójuk természetére, a köztisztviselők gyakran olyan információkhoz férnek hozzá, amelyeknél a kormánynak különféle törvényes okok miatt érdeke fűződhet azok bizalmasságához vagy titkosságához (71. bek.). A Bíróság szerint egy köztisztviselő a munkája során házon belüli információk – beleértve a titkosakat – birtokába kerülhet, amelyek kiszivárogtatásához vagy közzétételéhez erős közérdek fűződik. Ezért egy köztisztviselőnek vagy egy munkavállalónak a közszférában tapasztalt jogellenes magatartás vagy a munkahelyen előforduló méltánytalanság miatti jelzésének bizonyos körülmények között védelmet kell élveznie (72. bek.). Figyelembe véve a diszkréció köteleességét, a felfedést először a felettes személynél vagy más illetékes hatóságnál vagy szervnél kell megtenni, és ha ez nyilvánvalóan megvalósíthatatlan, lehet csak az információt végső esetben a nyilvánosságnak felfedni. A Bíróságnak ezért figyelembe kell vennie, hogy a kérelmező számára elérhető volt-e bármilyen más hatékony eszköz a méltánytalanság orvoslására (73. bek.).

Annak meghatározása során, hogy a köztisztviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás arányos volt-e, a Bíróságnak számos más tényezőt is figyelembe kell vennie. Először is, hogy a nyilvánosságra hozott információk közérdekűek-e. A nyilvánosságnak az adott információhoz fűződő érdeke néha olyan erős lehet, hogy még a jogilag előírt titoktartási kötelezettséget is felülmúlhatja (74. bek.). Ilyen tényező a közzétett információk hitelessége is (75. bek.). A Bíróságnak mérlegelnie kell továbbá a kárt – ha van ilyen –, amit a hatóság a közzététel eredményeként szenvedett el, és hogy az felülmúlja-e a nyilvánosság információk feltárásához fűződő érdekét (76. bek.). Egy másik tényező a munkavállaló cselekedetének indítékai. Így például a cselekményt motiváló személyes sérelem vagy ellentétek, illetve a várható személyes előny – ideértve a pénzbeli nyereséget – nem tesz indokoltta magas szintű védelmet. Fontos, hogy a nyilvánosságra hozatal során az egyén jóhiszeműen és abban a hitben járjon el, hogy az információ igaz volt, valamint hogy a nyilvánosságra hozatalhoz közérdek fűződjön, és ne álljon rendelkezésére más enyhébb eszköz a méltánytalanság orvoslására (77. bek.). Végül vizsgálni kell a kérelmezőre kiszabott büntetést és annak következményeit (78. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy sem a hazai jogszabályok, sem a legfőbb ügyészség belső szabályzatai nem tartalmaztak olyan rendelkezést, amely a szabálytalanságok munkavállalók általi jelentését érintette. Ezért úgy tűnt, hogy a kérelmező felettesein kívül nem volt más hatóság, amelyeknek jelezhetette aggályait, és nem volt az ilyen bejelentésekre vonatkozó

eljárás (81. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy az adott körülmények között egy külső szereplőnek, akár egy újságnak történő beszámoló indokolt lehetett (84. bek.). Miután megvizsgálta az alelnök legfőbb ügyésznek írt feljegyzését, a Bíróság nem fogadta el, hogy annak nem volt más célja, minthogy továbbítsa a rendőrök levelét az illetékes szervnek. Figyelemmel a kontextusra és az alelnök által alkalmazott nyelvezetre, nem zárható ki, hogy a feljegyzés nyomást gyakorolt a legfőbb ügyészségre (86. bek.). Mindezek fényében a kérelmező által nyilvánosságra hozott levelek olyan kérdéseket hordoztak, mint a hatalmi ágak szétválasztása, vagy egy magas rangú politikus helytelen magatartása. Nem kétséges, hogy ezek nagyon fontos kérdések egy demokratikus társadalomban, amelyekről való tájékozódás a nyilvánosság jogos érdeke, és amelyek a politikai vita körébe tartoznak (88. bek.).

A Bíróság szerint a jogtalan nyomásgyakorlásról és az ügyészségen belüli méltánytalanságról szóló információk felfedéséhez fűződő közérdek olyan fontos egy demokratikus társadalomban, hogy felülmúlja a legfőbb ügyészségbe vetett közbizalom fenntartásához fűződő érdeket. A közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatása létfontosságú egy demokráciában, és figyelembe kell venni annak jelentőségét, hogy a nyilvánosság tagjait ne riasszák el attól, hogy hangot adjanak véleményüknek az ilyen ügyekben (91. bek.). A Bíróság nem hitte, hogy a kérelmezőt a személyes előny vágya, illetve a munkáltatójával vagy az alelnökkel szembeni személyes sérelem motiválta, vagy hogy cselekedeteit más hátsó szándék ösztönözte, ennélfogva jóhiszeműen járt el (93-94. bek.).

A Bíróság végül megállapította, hogy a kérelmezővel szemben a lehető legsúlyosabb szankciót, az elbocsátást alkalmazták, amely kétségkívül egy nagyon szigorú intézkedés. Ez nemcsak a karrierjére volt negatív befolyással, de súlyosan dermesztő hatással lehetett a legfőbb ügyészség többi alkalmazottjára is, és elriaszthatta őket bármely szabálytalanság jelentésétől. Mivel az eset a médiában is megjelent, a szankció számos más köztisztviselőre és alkalmazottra is dermesztő hatással lehetett (95. bek.). Tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságának fontosságára a közérdekű ügyekben; a köztisztviselők és más alkalmazottak jogára, hogy jelezzék a jogellenes magatartást vagy a munkahelyen előforduló méltánytalanságot; és mérlegelve a különböző érdekeket a kérelmező esetében, a Bíróság kimondta, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, különösen az információk terjesztéséhez fűződő jogába történő beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (97. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Barfod v. Denmark (29. bek.); Hadjianastassiou v. Greece (45. bek.); Vogt v. Germany (53. bek.); Ahmed and Others v. United Kingdom (56. bek.).

Címkék: köztisztviselők véleménynyilvánítási szabadsága; munkáltató jó hírneve; közérdekű ügyek; szankció arányossága, elbocsátás²²

Guseva v. Bulgaria

(Application. no. 6987/07., 2015. február 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy állatvédelemmel foglalkozó egyesület tagja, aki 2002 áprilisa és 2003 júniusa között három kérelmet nyújtott be Vidin polgármesterének arra vonatkozólag, hogy a kóbor állatok bánásmódjáról és kezeléséről szóló információkhoz juthasson. A polgármester megtagadta a kért információk átadását. A kérelmező megtámadta az elutasító döntéseket, végül 2004-ben a Legfelső Közigazgatási Bíróság ítéletei helyt adtak a kérelmeknek, és elrendelték, hogy a polgármester adja ki neki azokat. A kérelmező azonban azóta sem kapta meg a kért információkat.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a 10. cikk nem garantálja az információhoz való hozzáférés általános jogát. Azonban különösen erős indokok szükségesek minden olyan intézkedéshez, amelyek korlátozzák az olyan információhoz való hozzáférést, amit a nyilvánosságnak joga van megkapni (36. bek.). A közérdekű információkhoz való hozzáférés megakadályozása céljából emelt akadályok elbátortalaníthatják a médiában vagy más hasonló területen dolgozókat attól, hogy ilyen ügyekkel foglalkozzanak. Ennek eredményeként nem lennének képesek betölteni a „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét (37. bek.).

A Bíróság utalt a Kenedi v. Magyarország ügyre, ahol a kérelmező képtelen volt a jogerős bírósági határozatot ésszerű időn belül végrehajtatni, amely felhatalmazta őt az archivált dokumentumokhoz való hozzáféréshez. Ebben az esetben a hazai bíróságok elismerték a hozzáférés jogalapjának létét (39. bek.). A Bíróság egy későbbi ítéletében arra is utalt, hogy a

²² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85016>

hazai szinten elismert információ megismerésének joga jogosultságot keletkeztethet a 10. cikk alapján (40. bek.). A kormány sem vitatta a 10. cikk alkalmazhatóságát. Mivel az információk gyűjtése azzal a céllal történt, hogy azokat később a nyilvánosság rendelkezésére bocsássák, így az a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának körébe esett (41. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy a 10. cikket nem sértették meg, mivel a Legfelső Közigazgatási Bíróság három jogerős bírósági határozatában is helyt adott a kérelmező információ megismeréséhez fűződő jogának. Azt azonban nem tudta alátámasztani, hogy az ítéleteket végrehajtották-e (51. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy következetesen elismeri, hogy a nyilvánosságnak joga van a közérdekű információkhoz hozzáférni (53. bek.). Azonban a nyilvános vita fórumainak megteremtése nem korlátozódik a sajtóra. Ezt a funkciót nem-kormányzati szervezetek is gyakorolhatják, amelyek tevékenysége a tájékozott nyilvános vita lényeges eleme. A Bíróság elfogadta, hogy a civil szervezetekre, a sajtóhoz hasonlóan, társadalmi „házőrzőként” lehet tekinteni. E tekintetben tevékenységük hasonló szintű védelmet indokol, mint amit az Egyezmény a sajtónak garantál (54. bek.).

Jelen esetben a kérelmező azzal a céllal kért információkat, hogy az egyesület számára végzett munkájának keretében tájékoztassa a nyilvánosságot a kóbor állatok bánásmódjáról. Az információ így közvetlenül kapcsolódott az egyesület tagjaként végzett munkájához. Következésképpen a kérelmező jogszerűen vett részt a közérdekű információk összegyűjtésében abból a célból, hogy hozzájáruljon a nyilvános vitához. Mivel a három jogerős ítéletet nem hajtották végre, az információk át nem adásával a polgármester beavatkozott e folyamat előkészítő szakaszába, egy adminisztratív akadály létesítésével. Ennek eredményeként a kérelmező információ közléséhez fűződő joga károsodott (55. bek.). A Bíróság arra is rámutatott, hogy egy hatóság, Vidin polgármestere volt az, aki nem hajtott végre egy jogerős ítéletet (56. bek.). A mulasztás törvénysértő volt, azonban a hazai jog a végrehajtásra nem határozott meg egyértelmű határidőt, az az ítélet végrehajtásáért felelős közigazgatási szerv jóindulatán múlt. A Bíróság szerint az egyértelmű időkeret hiánya kiszámíthatatlanságot hozott létre a végrehajtás várható idejét tekintve, amely soha nem valósult meg. Ezért a hazai jogszabályok nem rendelkeztek a szükséges előreláthatósággal (59. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „törvényben meghatározott” (60. bek.).

Az ítélethez két különvéleményt fűztek. A lengyel Wojtyczek bíró úgy vélte, hogy az állam számára a 10 cikk alapján nem írható elő pozitív kötelezettség az információk átadására (4. bek.). Bírálta az újságírók és a civil szervezetek másoktól történő megkülönböztetését.

Mindez azt eredményezi, hogy két jogi kategória kerül implicit elismerésre: az egyik egy kiváltságos elit, amely különleges jogokat kap az információkhoz való hozzáféréskor, a másik a „közemberek” kategóriája, akik kiterjedtebb korlátozásoknak vannak alávetve. A különvélemény azzal is érvelt, hogy az információhoz való hozzáférés nem függhet az információt kérő személy státuszától, mivel lényegtelen, hogy valakinek az információkra valamely önző célból, vagy pedig azért van szüksége, hogy részt vehessen a nyilvános vitában. Emellett a kérelmező motivációinak, valamint a sajtó és a civil szervezetek különleges szerepének hangsúlyozása – a nyilvánosságnak az információkhoz való közvetlen hozzáférése helyett – azt a benyomást kelti, hogy az állampolgárok közvetett, sajtón és a civil szervezeteken keresztül történő hozzáférése élvez elsőbbséget, ami elkerülhetetlenül magával hozza az információk torzulásának és szűrésének veszélyét (7. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Timpul Info-Magazin and Anghel v. Moldova (Application no. 42864/05., 2007. november 27., 31. bek.); TASZ v. Hungary (27-28. bek.); Gillberg v. Sweden (93. bek.); Youth Initiative for Human Rights v. Serbia (20. bek.); Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen Grundbesitzes v. Austria (34., 36. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; civil szervezetek ²³

Gutiérrez Suárez v. Spain

(Application no. 16023/07., 2010. június 1-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Diario 16 című napilap igazgatója volt. 1995-ben egy cikket tettek közzé „Öt tonna hasist találtak egy II. Hasszán társaságához tartozó szállítmányban” címen, az első oldalon „II. Hasszán egy családi vállalkozása érintett a kábítószer-kereskedelemben” szalagcímmel. A cikk szerint több tonna hasist foglaltak le a marokkói királyi család érdekeltségébe tartozó társaság egyik gyümölcsöt szállító teherautójában. A madridi elsőfokú bíróság 1997-ben kimondta, hogy megsértették a király jó hírnévhez fűződő alapvető jogát. Az indokolás szerint a cikk címe tendenciózus volt, és rámutatott arra, hogy egy 1996-os bírósági ítélet már megállapította, hogy a kábítószer-csempészek semmilyen kapcsolatban nem álltak a királyi családhoz köthető vállalkozással. A bíróság a cikk szerzőjét, a kérelmezőt

²³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152416>

és a kiadót pénzbírságra ítélte, valamint elrendelte az ítélet újságban történő közzétételét. A kérelmező sikertelenül fellebbezett. A tartományi bíróság kimondta, hogy a közzétett információkat nem ellenőrizték a vizsgálatok eredményeivel. A Legfelső Bíróság pedig megállapította, hogy a rágalmozó kijelentéseket a cikk szalagcíme tartalmazta, amely az átlagos olvasóban azt a meggyőződést kelthette, hogy a marokkói királyi család bűnrészes volt a hasis illegális kereskedelmében. A kérelmező fellebbezést (ún. amparo) nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amely arra következtetésre jutott, hogy a szalagcímek – amelyek természetüknél fogva rövidek – azt célozták, hogy kétséget ébresszenek a közvéleményben a királyi család hírnevét illetően, ezért a fellebbezést elutasította.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás „törvényben meghatározott” volt – a spanyol Alkotmány 18. cikke²⁴ és az 1982. május 5-i törvény a becsület, a személyes és családi magánszféra és a képmás védelméről – amely a marokkói király jó hírneve és jogai védelmének legitim célját szolgálta (31. bek.). A Bíróság szerint a kérdéses információk közérdekűek voltak. A spanyol közönségnek, így a napilap olvasóinak is joga van ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon a kábítószer-kereskedelemről, amelyben a marokkói királyi család is érintettnek tűnt, és amely kérdést a spanyol büntető bíróságok is a vizsgálták. Megerősítette, hogy a bíróságok elé kerülő ügyek a vita tárgyát képezhetik a sajtóban vagy a közvélemény körében általában (34. bek.).

A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában rejlő „kötelezettségek és felelősség” révén a 10. cikk védelme azzal a feltétellel terjed ki az újságírókra a közérdeklődésre számot tartó kérdések tárgyalásakor, ha jóhiszeműen eljárva pontos és megbízható információkat nyújtanak az újságírói etikai normáknak megfelelően. A spanyol bíróságok nem tagadták, hogy a cikkben közzétett információk megfeleltek a valóságnak (35. bek.). A Legfelső Bíróság megállapította, hogy a szalagcímek és nem maga az információ volt az uralkodóra nézve rágalmozó. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a szalagcímre és a cikk tartalmára mint egészre kell tekinteni, figyelembe véve a tények valódiságát. Bár a szalagcímek célja az volt, hogy felkeltse az

²⁴ „18. cikk 1. Biztosított a becsülethez való jog, a személyes és családi magánszférához és a képmáshoz való jog.”

olvasók figyelmét, a cikkben foglalt információk igazak voltak. A Bíróság ennek kapcsán leszögezte egyrészt, hogy nem a hazai bíróságok feladata annak meghatározása, hogy milyen újságírói technikát kell használni, másrészt, hogy az újságírói szabadság magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét (36. bek.). Továbbá, az újságíró cikke az akkor elérhető információkra támaszkodott, és nem követelhető meg a szerzőtől, hogy egy folyamatban lévő büntetőeljárás jövőbeni kimenetelét tudja két hónappal az ítélet kihirdetése előtt (37. bek.). Amikor a sajtó jogos aggodalomra okot adó kérdések nyilvános vitájában vesz részt, elvileg azonosítatlan forrásokra is támaszkodhat anélkül, hogy további önálló kutatást kelljen végeznie, feltéve, hogy az általa terjesztett információk igazak. Ellenkező esetben a sajtó nem lenne képes betölteni a „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét. Nincs ok kételkedni abban, hogy az újságíró e tekintetben jóhiszeműen járt el (38. bek.). Összefoglalva, a spanyol állam által felhozott indokok fontosak, de nem elégségesek annak bizonyítására, hogy a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság szerint nincs ésszerű arányossági kapcsolat a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása és az elérni kívánt törvényes cél között. A kérdéses információ nem okozott a személyes hírnévben olyan súlyos sérelmet, amely széles mérlegelést tenne lehetővé a 10. cikk (2) bekezdése szerinti szükségességi teszt alapján (39. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fressoz and Roire v. France (54. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (63. bek.); Tourancheau and July v. France (66. bek.); Tønsbergs Blad AS and Haukom v. Norway (93. bek.).

Címkék: politikai szereplők, államfők bírálata; sajtószabadság, újságírói szabadság; felelős és jóhiszemű újságírás²⁵

Gündüz v. Turkey

(Application no. 35071/97., 2003. december 4-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezőt az Aczmendi nevű iszlám csoport képviselőjeként egy éjszakai televíziós műsorba hívták meg, ahol a csoport szokásairól, viselkedéséről volt szó. A műsor folyamán egy másik vendéggel vitába keveredett a szekularizmus és a demokrácia viszonyáról. A kérelmező független állami intézményeket istentagadónak nevezett, bírálta az állam

²⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98844>

demokratikus jogelveit, és az iszlám jog bevezetésére tett javaslatot. Az isztambuli Nemzetbiztonsági Bíróság megállapította, hogy Gündüz megszegte a Büntető Törvénykönyv 312. § 2. és 3. pontját a televíziós műsorszámban tett vallási meggyőződés megsértésén alapuló, gyűlöletre uszító, ellenségeskedő kijelentéseivel. Jelen ügyben tehát a Nemzetbiztonsági Bíróság gyűlöletbeszédnek minősítette a kérelmező nyilatkozatát. Az elkövetőt két év szabadságvesztésre ítélte, emellett 600 ezer török líra összegű pénzbüntetés megfizetésére kötelezte. A kérelmező fellebbezését elutasította a fellebbviteli bíróság.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a tolerancia és az egyenlő bánásmód a plurális és demokratikus társadalom alapját képezi, és az ezzel ellentétes megnyilvánulások, amelyek terjesztik, elősegítik, igazolják a gyűlöletre izgatást, vagy arra buzdítanak, beleértve a vallási intoleranciát is, szankciót vonhatnak maguk után, feltéve, hogy a korlátozás és a büntetés az elérni kívánt céllal arányos és ahhoz szükséges (40. bek.). Nem kétséges, hogy bizonyos kifejezések gyűlöletbeszédet képeznek, amely különösen sértő lehet egyénekre vagy csoportokra, és amit nem véd az Egyezmény 10. cikke (41. bek.). A vizsgált műsorszámba azért hívták meg a kérelmezőt – aki egy közérdeklődésre számot tartó szekta vezetőjeként ismert, és nézetei nem voltak ismeretlenek a nagy nyilvánosság előtt –, hogy bemutassa a szektát és annak nonkonformista elveit, beleértve azt a gondolatot is, hogy a demokratikus értékek összeegyeztethetetlenek az iszlám koncepciójával. Ezt a témát széles körben vitatták meg a török médiában, és amely közérdekű kérdést érintett, amelyen belül a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását szigorúan kell értelmezni (43. bek.).

A Bíróság három csoportba sorolta az elhangzott kijelentéseket (47. bek.). Azon megállapítások tekintetében, amelyek arra utaltak, hogy a demokratikus hozzáállás kizárja a vallásosságot, a Bíróság arról határozott, hogy a megjegyzések ugyan tanúbizonyságot tettek a török intézményekkel szemben fennálló mély elégedetlenségről, de nem értelmezhetőek erőszakra történő felhívásként, vagy vallási intolerancián alapuló gyűlöletbeszédként (48. bek.). Ami a polgári házasságkötést követően született gyermekek pejoratív megnevezését illeti, a Bíróság csak annyit jegyzett meg, hogy az eljáró török bíróságnak nagyobb hangsúlyt kellett volna arra fektetni, hogy a diszkriminatív kijelentés élő adásban hangzott el, így a kérelmezőnek nem volt lehetősége annak újrafogalmazására, vagy finomítására (49. bek.). A

harmadik vizsgált kérdés a kérelmező iszlám jog (Saria) mellett történő kampányolása volt, amely vonatkozásában az ítélet kimondta, hogy azok a megnyilvánulások, amelyek terjesztik, elősegítik, igazolják a gyűlöletre uszítást vagy arra buzdítanak, beleértve a vallási intoleranciát is, nem élvezik az Egyezmény 10. cikke által nyújtott védelmet. A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy önmagában a saria védelme erőszakra történő felhívás hiányában nem tekinthető gyűlöletbeszédnek (51. bek.).

Az eset körülményeinek figyelembevételkor a Bíróság hangsúlyozta, hogy a vizsgált műsorszám célja az volt, hogy bemutassa a szektát, amelynek a kérelmező a vezetője volt, továbbá, a kérelmező nézetei már ismertek voltak, és azokat a többi meghívott vendég véleménynyilvánítása ellensúlyozta; végül hozzátette, hogy a szolgáltató egy sokoldalú vitának adott helyt, amelynek a kérelmező aktív résztvevője volt. Következésképpen, az ítélet kimondta, hogy a korlátozás szükségszerűsége nem megfelelően bizonyított (51. bek.). A kérelmező véleménynyilvánítási szabadsághoz fűződő jogának korlátozására nem volt elegendő ok a 10. cikk alapján, így szükségtelen volt annak vizsgálata, hogy a két évig terjedő – rendkívül szigorú – börtönbüntetés arányosnak tekinthető-e az elérendő céllal (52. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (35. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (62. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (46. bek.);

Címkék: gyűlöletbeszéd; vallási intolerancia²⁶

²⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61522>

H

Hachette Filipacchi Associes v. France **(Application no. 71111/01., 2007. június 14-i ítélet)**

Tényállás

1998-ban meggyilkolták Korzika prefektusát, amelyről a Paris-Match nevű hetilap is beszámolt „A meggyilkolt Köztársaság” (La République assassinée) című cikkében. A prefektus holttestéről is fényképet közöltek, mindössze 13 nappal annak meggyilkolása és 10 nappal a temetését követően. Az áldozat családja a magánszféra megsértésére hivatkozva végzéssel letiltatta a kép közlését. A párizsi fellebbviteli bíróság az újságot bocsánatkérő nyilatkozat közzétételére kötelezte, elismerve, hogy a fényképet a család hozzájárulása nélkül hozta nyilvánosságra. A bíróság úgy vélte, hogy bár a fénykép közzétételéhez nem volt szükséges a hozzátartozók beleegyezése, a közzététel súlyosan sértette az emberi méltóságot és a magánszféra tiszteletben tartását.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kifogásolt beavatkozás legitim célja mások jogainak védelme volt, amely védett jogok az Egyezmény 8. cikkének hatálya alá tartoznak (36. bek.). Amikor fényképeket tesznek közzé, a mások jogainak és jó hírnevének figyelembe vétele különösen fontos, főleg ha ez olyan képek nagyarányú terjesztését jelenti, amelyek nagyon személyes vagy akár intim „információkat” is tartalmazhatnak az egyénről vagy annak családjáról (42. bek.). A Bíróságnak ezért meg kell győződnie, hogy a hazai hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e az Egyezmény által garantált két érték védelme során, amelyek bizonyos esetekben ütközhetnek egymással, nevezetesen a 10. cikk által védett véleménynyilvánítás szabadsága és a 8. cikkben foglalt magánélet tiszteletben tartásához való jog között. Ennek megfelelően a Bíróságnak egyensúlyt kell teremtenie a fényképek közzétételéhez fűződő közérdek és a magánszféra védelmének szükségessége között (43. bek.).

Ami a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában rejlő „kötelezettségeket és felelősséget” illeti, a Bíróság rámutatott, hogy egy közeli hozzátartozó halála és az azt követő gyász intenzív fájdalom forrásai, ami megköveteli a hatóságoktól, hogy időnként tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az érintett személyek magán- és családi életét tiszteletben tartsák (46. bek.). A Bíróság szerint a család gyászára való tekintettel az újságíróknak megfontoltságot és óvatosságot kellett volna tanúsítaniuk, mivel az áldozat halálának körülményei erőszakosak és megrázóak voltak a család számára. A család kifejezetten ellenezte a fénykép közzétételét (48. bek.). Egy széles körben terjesztett magazinban való közzététel csak fokozta a rokonokat ért traumát, ezért jogosan érezhették úgy, hogy megsértették a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogukat (49. bek.).

A Bíróság emellett azt vizsgálta, hogy a vitatott intézkedés elrettentő hatással járt-e a kérelmező társaság véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlására (50. bek.), és vizsgálta az elrendelt intézkedés súlyosságát (52. bek.). Tény, hogy a hazai bíróságok elutasították a családnak a magazin elkobzásának elrendelésére vonatkozó kérését, aránytalannak ítélve azt, és csupán egy bocsánatkérő nyilatkozat közzétételét rendelték el (53., 56. bek.). A Bíróság szerint az elrendelt nyilatkozat is azt mutatja, hogy a hazai bíróságok tiszteletben tartották a Paris-Match magazin szerkesztői szabadságát, amit különösen az jellemzett, hogy a sztorikat feltűnő fényképekkel illusztrálták (60. bek.). A hazai jog által megengedett összes szankció közül a nyilatkozat közzétételére való kötelezése volt a kérelmező jogaira nézve a legkevésbé korlátozó mind formailag, mind tartalmilag (61. bek.). A kérelmező nem bizonyította, hogy az intézkedés ténylegesen elrettentő hatást gyakorolt volna annak módjára, ahogyan a magazin gyakorolta és gyakorolja a véleménynyilvánítás szabadságát (62. bek.). A vizsgált intézkedés ezért arányos volt az elérni kívánt törvényes céllal, és „szükséges egy demokratikus társadalomban” (63. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (59. bek.); Chauvy and Others v. France (70. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; magánszféra védelme, képmáshoz való jog; szankció arányossága²⁷

Hachette Filipacchi Associes („Ici Paris”) v. France (Application no. 12268/03., 2009. július 23-i ítélet)

²⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81066>

Tényállás

1996 novemberében az Ici Paris nevű hetilap cikket („Mi van ha papucsok vannak Las Vegasban? Kapuzárási pánik Johnny!”) közölt Johnny Hallyday énekesről. A négy fényképpel illusztrált cikk szerint a pénzügyi nehézségekkel küzdő énekes bármit hajlandó a nevével reklámozni a csokoládétól a kanapéig, mivel a rengeteg eladott albuma és koncertje ellenére mindent pénzt elherdál. Az énekes a magánélet tiszteletben tartásához való jogának megsértése miatt pert indított. A keresetét a párizsi Tribunal de grande instance, majd a fellebbviteli bíróság is elutasította arra hivatkozva, hogy a magazin csupán említést tett az énekes vagyoni és pénzügyi helyzetéről, amely köztudomású volt, és amit ő maga is többször nyilvánosságra hozott, többek között az önéletrajzában. A Semmitőszék hatályon kívül helyezte a döntést és az ügyet a versailles-i fellebbviteli bírósághoz utalta vissza. A bíróság 2002 októberében úgy ítélte meg, hogy a fényképek közzététele nem reklámcélokat szolgált, amelynek céljából az énekes hozzájárult képmása felhasználásához, másrészt az életmódjáról nyújtott információk megsértették a magánélet tiszteletben tartásához való jogát. A bíróság 20.000 euró kártérítésre ítélte a lapot.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elutasította a kormány azon érvét, hogy a vita magántermészetű volt két fél között, amibe az állam nem avatkozott be közvetlen vagy közvetett módon (30. bek.). Az újság elleni ítélet nyilvánvalóan a véleménynyilvánítás szabadságába történő „hatóság általi beavatkozást” jelentett (31. bek.). A beavatkozás törvényes célja az énekes magánélethez való jogának védelme volt (38. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (2) bekezdése nagyobb teret enged a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására az olyan ügyekről szóló szenzációhajhász tudósítások kapcsán, amelyek egyedüli célja, hogy kielégítsék az olvasóközönség kíváncsiságát egy adott személy szigorú értelemben vett magánéletének részleteivel kapcsolatban. Bármennyire is közismert személy legyen az illető, arra kell figyelemmel lenni, hogy a publikáció hozzájárult-e bármilyen közérdekű társadalmi vitához. Ellenkező esetben a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb értelmezése szükséges (40. bek.). A Bíróságnak rendeznie kell az alapvető jogok közötti konfliktust, egyrészt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága, másrészt az énekes magánélet tiszteletben tartásához való joga között. Ezek olyan alapvető jogok, amelyek egyenlő elbánást érdemelnek (41. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező cikkét és azt kísérő fényképeket – amelyek középpontjában az énekes feltételezett pénzügyi nehézségei álltak – nem lehet úgy tekinteni, mint amely egy közérdekű társadalmi vitához járultak hozzá. Ezért az alperes állam mérlegelési jogköre szélesebb (43. bek.). E tekintetben emlékeztetett arra, hogy a képmáshoz való jog visszaélésekkel szembeni védelme szerves része a 8. cikk által védett jogoknak, és bár a véleménynyilvánítás szabadsága a fényképek közzétételére is kiterjed, ez olyan terület, ahol mások jogainak és jó hírnevének védelme különösen fontos (45. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy egy fényképnek a jogosult engedélyéhez képest eltérő vagy visszaélészerű felhasználása lehetőséget teremt a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására (46. bek.).

A Bíróság jelentőséget tulajdonított a közzétett fotók természetének, amelyek egy reklámanyagból származtak, így az ügy különbözik azoktól az esetektől, ahol a vitatott fényképeket csalárd vagy más illegális módszerekkel, vagy az érintett személy magánszférájába való beavatkozással szerezték meg (47. bek.). A Bíróság azt is lényegesnek tartotta, hogy maga az énekes fedte fel korábban az önéletrajzában, hogy milyen módon szerezte meg és költötte el a pénzét. A kérdéses információk nyilvánosságra hozatala gyengítette a védelem fokát, amelyre az énekes volt jogosult a magánélethez való joga tekintetében. Ezt a döntő tényezőt figyelembe kellett volna vennie a fellebbviteli bíróságnak a kiadó felelősségének értékelésekor, amit nem tett meg (52. bek.). A Bíróság szerint az énekes nem hivatkozhatott „jogos elvárásként” a magánszférája védelmére és tiszteletére (53. bek.). Végül, bár úgy tűnhetett, hogy a cikk negatív színben tünteti fel az énekest, nem tartalmazott semmilyen sértő kifejezést vagy feléje irányuló ártó szándékot. A kérelmező így nem lépte túl az újságírói szabadság demokratikus társadalomban megengedett határait (54. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a részes államnak biztosított széles mérlegelési jogkör ellenére nem teremtettek megfelelő egyensúlyt a versengő érdekek között (55. bek.). A 10. cikket így megsértették (56. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Société Prisma Presse v. France (Application nos. 66910/01., 71612/01., 2003. július 1.); Von Hannover v. Germany (57., 59., 65. bek.); Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue v. Belgium (77. bek.).

Címkék: sajtószabadság; magánszféra védelme, képmáshoz való jog²⁸

²⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93788>

Hadjianastassiou v. Greece

(Application no. 12945/87., Series A no. 252., 1992. december 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező repülőmérnök és százados volt a görög légierőnél, aki irányított rakéták tervezésén és gyártásán dolgozott, amely projektet a légierő katonai titoknak minősítette. A kérelmező 1982-ben jelentést nyújtott be a légierő technológiai kutatóközpontjának a rakétákról, majd 1983 januárjában egy magáncéggel egy másik technikai tanulmányt közölt az irányított rakétákról, amit ő maga dolgozott ki. Emiatt a katonai büntető törvénykönyv 97-98. cikke alapján katonai titkok megsértésért a légierő bírósága 2 év 6 hónap szabadságvesztésre ítélte. A katonai fellebbviteli bíróság kisebb jelentőségű katonai információk felfedéséért 5 hónap felfüggesztett szabadságvesztést szabott ki. Az indokolás szerint a tanulmányokban közölt adatok ugyan más forrásokban is fellelhetők voltak, ám e források harmadik személyek részére nem voltak hozzáférhetőek.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezőt egy katonatiszt volt, akit amiatt ítélték el, amiért kisebb jelentőségű katonai információkat hozott nyilvánosságra. A kérdéses tanulmány célja annak kommunikálása volt, hogy a fegyvert gyártó cég díjat nyert. Természetesen a véleménynyilvánítás szabadsága a katonákra éppúgy vonatkozik, mint más személyekre. Emellett a kérdéses információk sem esnek a 10. cikk hatályán kívül, amely nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandó (39. bek.). Ennek megfelelően a katonai bíróságok által kiszabott büntetés beavatkozást jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába (40. bek.). Világos, hogy a vitatott elítélés azt célozta, hogy megbüntesse az információk felfedését egy titkosnak minősített fegyverprojektről, és ezáltal a nemzetbiztonság védelmének legitim célját szolgálta (43. bek.).

A kérelmező azzal érvelt, hogy a rutinszerű műszaki tanulmány teljes mértékben a saját dokumentációján alapult, és nem tekinthető a nemzetbiztonságra károsnak (44. bek.). A kérelmező elítélése olyan „általános információk” közzétételén alapult, amelynek titokban tartásához katonai érdek fűződött. A kormányhoz hasonlóan a Bíróság is úgy vélte, hogy egy adott fegyver felfedése, amelyhez az államnak érdeke fűződik, és a megfelelő műszaki

ismereteké, amelyek utalhatnak a fegyver előállításában elért eredményekre, jelentős károkat képesek okozni a nemzetbiztonságnak (45. bek.). Figyelembe kell venni azt is, hogy a fegyveres erők tagjait különleges „kötelezettségek és felelősség” terhelik. A kérelmezőt tisztként a diszkréció kötelezettsége kötötte bármiben, ami a feladatainak ellátását érintette (46. bek.). Mindezekre figyelemmel, a görög katonai bíróságok nem lépték túl a mérlegelési jogkör határait, amit a hazai hatóságok számára kell hagyni nemzetbiztonsági ügyekben (47. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Engel and Others v. the Netherlands (100. bek.); Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (26. bek.).

Címkék: nemzetbiztonság védelme; katonai titok²⁹

Haguenauer v. France

(Application no. 34050/05., 2010. április 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Lyon alpolgármestere volt, aki 2002-ben egy demonstráción vett részt, amikor a városban a Jean Moulin Lyon III. egyetem kancellárjának átadták a Francia Köztársaság Becsületrend Lovagja címét. A tüntetők szerint a kancellár elnéző hozzáállást tanúsított néhány egyetemi oktató által védett rasszista és történelmi revizionista, holokauszt-tagadó nézetek felé. Az egyik egyetemi oktató azt kiáltotta a tüntetők felé, hogy felhőborító, amit mondanak, és büszke arra, hogy zsidó, és hogy a lyon-i egyetemen lehet. A kérelmező – maga is zsidó – erre azt válaszolta: „Te vagy a közösség szégyene!”. Az oktató az 1881. július 29-i Sajtótörvény alapján köztisztviselő nyilvános becsmérése miatt eljárást indított a kérelmező ellen. 2003-ban a lyon-i büntető bíróság kimondta, hogy a bűncselekmény büntetőjogi részére kiterjed a 2002-es amnesztia törvény, és a polgári jogi kártérítési igényt is elutasította. A fellebbviteli bíróság azonban hatályon kívül helyezte az ítélet polgári jogi részét, és a kérelmezőt kártérítés megfizetésére kötelezte. Az indokolás szerint a kérelmező nyilvánosan tett megjegyzése az oktatót egyetemi tanári minőségében, az egyetem tagjaként célozta, így ő a közigazgatás képviselője. A Semmitőszék elutasította a fellebbezést. 2001-ben az oktatási minisztérium egy történészekből álló bizottságot hozott létre az egyetemen

²⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57779>

tapasztalható rasszizmus kérdésének tanulmányozására, amely megállapította, hogy a probléma túlmutat az egyetem határain.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is megismételte, hogy bár nem lehet azt mondani, hogy a köztisztviselők ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, az elfogadható kritika határai tágabbak lehetnek a hivatalos minőségben eljáró köztisztviselőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében. Ugyanez igaz a sértett személyre, aki egyetemi tanári minőségében volt jelen (47. bek.). A köztisztviselők védelmének követelményeit a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekével kell összevetni (48. bek.).

Jelen esetben a 10. cikk a véleménynyilvánítás szabadságának két okból is magas szintű védelmet követel meg: egyrészt a kérelmező megjegyzése egy közérdekű témával volt kapcsolatos – rasszizmus és történelmi revizionizmus, holokauszt-tagadás –, és egy rendkívül fontos nyilvános vita részét képezte – a lyon-i egyetem hozzáállása az olyan oktatók felé, akik a vitát keltő nézeteket védték –, másrészt a kérelmező választott képviselőként beszélt, így a megjegyzései egyfajta politikai vagy „aktivista” véleménynyilvánításnak tekinthetők. Ezért a hatóságok rendelkezésére álló mérlegelési jogkör a kifogásolt intézkedés szükségességének alátámasztására különösen korlátozott volt. Bármely személy, aki egy közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bár nem léphet túl bizonyos határokat, bizonyos fokú túlzás, vagy akár provokáció is megengedett számára (49. bek.). A Bíróság e tekintetben rámutatott, hogy a rágalmazásnak vagy sértésnek minősítéskor a sértett személy stílusát vagy hozzáállását is figyelembe kell venni. Így a professzor éles szavai is befolyásolhatták, hogy milyen hangnemben válaszolnak neki (50. bek.). Továbbá, a kérdéses megjegyzések szóban hangzottak el, egy tüntetés során, a kérelmező, az oktató és egy harmadik személy között folyó spontán és gyors szóváltás részeként, amely lehetetlenné tette a kérelmező számára, hogy átfogalmazza, finomítsa vagy eltávolítsa azokat (51. bek.).

Végül, de nem utolsósorban döntő fontosságú volt, hogy a kijelentések egy olyan vita keretében hangzottak el, amely abban az időben uralta Lyon-t, és az országos szintet is elérte. Ezt bizonyítja az oktatási minisztérium döntése is, amely történészekből álló bizottságot hozott létre a kérdés tanulmányozására, valamint a bizottság jelentése is (52. bek.). A Bíróság

tudomásul vette a 2002-es amnesztiát, és a büntetőeljárás megszüntetését, így csak a polgári per folytatódott, amelyben a kérelmezőt 3000 euró kártérítés megfizetésére kötelezték (54. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság kimondta, hogy a köztisztviselő nyilvános becsmérlése miatti elítélés nem tekinthető arányosnak és „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (55. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fuentes Bobo v. Spain (46. bek.); Mamère v. France (20., 25., 27. bek.); Boldea v. Romania (Application no. 19997/02., 2007. február 15.; 58. bek.); Brunet-Lecomte and Sarl Lyon Mag' v. France (Application no 13327/04., 2008. november 20.; 35. bek.).

Címkék: köztisztviselők bírálhatósága, egyetemi tanár; sértő kifejezések³⁰

Haldimann and Others v. Switzerland

(Application no. 21830/09., 2015. február 24-i ítélet)

Tényállás

2003-ban a svájci német nyelvű SF DRS televíziós csatorna egy riportot készített az életbiztosítások értékesítéséről, a biztosítási alkuszok gyakorlatával kapcsolatos elégedetlenségről. A csatorna egyik újságírója ügyfélnek adta ki magát egy biztosítási ügynöknél, és két rejtett kamerát is elhelyeztek a találkozó helyszínén. A beszélgetés végén az újságíró felfedte, hogy az valójában egy interjú volt, amit újságírói célból filmre vettek. Nem sokkal ezután a felvételtől részleteket sugároztak a televízióban az alkusz arcának kitakarásával és a hangjának eltorzításával. Az ügynök feljelentése alapján a műsor készítésében és szerkesztésében résztvevő újságírók ellen büntetőeljárás indult. Bár a hazai bíróságok elismerték, hogy a biztosítások gyakorlatával kapcsolatos információk megszerzéséhez jelentős közérdek fűződött, az újságírókat a svájci büntető törvénykönyv 179. cikke alapján mások beszélgetésének engedély nélküli rögzítése és közvetítése miatt mégis pénzbírságra ítélték.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

³⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98346>

A Bíróság mindenekelőtt rámutatott, hogy a biztosítási alkusz képmását és hangját az irodájában az ő tudta nélkül vették fel, és a beleegyezése nélkül sugározták (42. bek.). A beavatkozás célja ezért a jó hírnév és mások jogainak védelme, azaz az alkusz saját képmásának, hangjának és jó hírnevének védelme volt (43. bek.). A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta a sajtó demokratikus társadalomban játszott alapvető szerepét, és rámutatott, hogy ezeket az elveket nemcsak a nyomtatott sajtóra, hanem az audiovizuális médiára is alkalmazni kell (45. bek.). A 10. cikk (2) bekezdése értelmében a véleménynyilvánítás szabadsága „kötelezettségekkel és felelősséggel” jár, amelyek különös fontossággal bírnak, amikor egy konkrét személy jó hírnevének megsértéséről és mások jogainak aláásásáról van szó (46. bek.). Bárki – beleértve az újságírókat –, aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek terjedelme a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ. Így az újságírók a 10. cikk által nyújtott védelem alapján elvileg nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartásuk az általános büntetőjogi rendelkezéseket. Ez akkor is érvényes, amikor a sajtó a közönség körében komoly aggodalmat keltő ügyeket tárgyal (47. bek.). A Bíróság megismételte azt is, hogy a jó hírnév védelméhez való jog a 8. cikk által védett magánélet tiszteletben tartásához való jog részét képezi. Ahhoz viszont, hogy a 8. cikk számításba jöjjön, a jó hírnév sérelmének el kell érnie egy bizonyos komoly szintet, és oly módon kell kárt okoznia, amely „sérti a magánélet tiszteletben tartásához való jog személyes élvezetét” (49. bek.).

A jelen eset sajátossága egyrészt, hogy az alkusz nem egy jól ismert közszereplő volt, másrészt a kérdéses dokumentumfilm nem a sértett személyének bírálatát, hanem egy konkrét kereskedelmi gyakorlat leleplezését célozta (52. bek.). A riport témája egy nagyon fontos közérdekű kérdést, a fogyasztók jogainak nem megfelelő védelmét érintette a biztosítások területén (56. bek.). A felek egyetértettek abban, hogy a belső jog alapján a rejtett kamera használata nem volt teljesen tiltott, hanem szigorú feltételek mellett megengedett volt. A svájci sajtótanács 2007-es döntése szerint erre akkor volt lehetőség, ha az információk terjesztéséhez nyomós közérdek fűződött, és a kérdéses információkat nem lehetett másként megszerezni. Az újságírók által bemutatott tények valóságát soha nem vitatták, és az sem volt megállapítható, hogy szándékosan sértették meg az újságírói etikai normákat (61-62. bek.).

Figyelembe kell venni a riport közzétételének módját, és azt, ahogyan az érintett személyt a riportban ábrázolták. A Bíróság szerint a beszélgetésről készült felvétel csak korlátozott kárt okozott az alkusz érdekeiben, mivel magához a hangfelvételhez csak egy szűk kör fért hozzá (64. bek.). Ugyanakkor a felvételt egy riport keretében sugározták, ami meglehetősen negatív volt a sértettre nézve. A Bíróság megismételte, hogy az audiovizuális média sokkal

közvetlenebb és erőteljesebb hatással bír, mint a nyomtatott sajtó. Döntő tényező viszont, hogy az újságírók az alkusz arcát eltakarták, és a hangját eltorzították, valamint az interjúra sem az üzlethelyiségben került sor (65. bek.). A Bíróság ezért megállapította, hogy az alkusz – aki nem kívánt reagálni az interjúra – magánéletébe történő beavatkozás nem volt elég komoly ahhoz, hogy felülmúlja a közvélemény érdekét, hogy hozzáférjen a biztosítások területén elkövetett visszaélésekről szóló információkhoz. Annak ellenére, hogy a kiszabott pénzbírságok viszonylag enyhék voltak, a büntetőjogi szankciók alkalmasak voltak arra, hogy elbátortalanítsák a médiát a kritika kinyilvánításától, még ha a kérelmezőket nem is fosztották meg a riportjuk sugárzásának lehetőségétől (67. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban (68. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.); Pedersen and Baadsgard v. Denmark (78. bek.); Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H v. Austria (No. 3.) (47. bek.); Stoll v. Switzerland; (102. bek.); A. v. Norway (64. bek.); Axel Springer AG v. Germany (83. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; felelős és jóhiszemű újságírás; magánszféra védelme, rejtett kamerás felvételek³¹

Handyside v. United Kingdom

(Application no. 5493/72., Series A no. 24., 1976. december 7-i ítélet)

Tényállás

Angliában az Obscene Publications Act 1959 (obszcén publikációkról szóló törvény) alapján³² büntetőeljárást indítottak Richard Handyside ellen, aki a „The Little Red School Book” című, 12 éven felüli iskolásoknak szánt könyvet kívánta kiadni, ami szexuális felvilágosítást is tartalmazott. A könyv részletesen tárgyalta a pornográfia, az abortusz és a homoszexualitás kérdéseit, és számtalan obszcén kifejezést is tartalmazott. Elfogadhatónak találta a hasis fogyasztását, a 16 évnél fiatalabb lányokkal folytatott szexuális kapcsolatot, és nem ítélte el az állatokkal folytatott szexuális viszonyt. A gyermekek önmegvalósítását mindenek felettinek (törvények felettinek is) tartotta. A könyv kiadóját pénzbüntetésre ítélték,

³¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152424>

³² A törvény szerint egy cikk obszcénnek minősül, amennyiben hatása olyan természetű, amely egészében értékelve erkölcsileg lezülleszt és megrontja azon személyeket akiknek, tekintettel az érdemi körülményekre, esélyük volt azt elolvasni, látni vagy hallani annak tartalmát.

a könyv fellelhető példányait pedig az angol hatóságok elkobozták és megsemmisítették. A könyv Dániában korábban már megjelent, és Anglián kívül máshol nem is emeltek vádat a kiadó ellen (egy vádemelési kísérlet Skóciában megbukott).

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

A Bíróság 13:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a kérelmező büntetőjogi elítélése, a könyvek lefoglalása, majd elkobzása és megsemmisítése minden kétséget kizáróan „hatóság általi beavatkozás” volt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, amely beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (43-44. bek.). Kérdés, hogy a beavatkozás, amelynek célja a közérkölcse védelme volt, „szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban” (45-46. bek.). A Bíróság szerint a részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani. Az erkölcs követelményei időről időre és egyik helyről a másikra változnak, különösen a jelen korban. Az állami hatóságok egy nemzetközi bírónál elvileg jobb helyzetben vannak, hogy meghatározzák az erkölcs követelményeinek pontos tartalmát, valamint a korlátozás vagy büntetés szükségességének célját. Ennélfogva a részes államok mérlegelési jogkörrel rendelkeznek (48. bek.). Mindazonáltal a mérlegelési jogkör nem korlátlan. Végző soron a Bíróság jogosult megállapítani, hogy a korlátozás vagy büntetés összeegyeztethető-e az Egyezmény 10. cikke által védett véleménynyilvánítás szabadságával. A hazai mérlegelési jogkör tehát „európai ellenőrzéssel” jár együtt, amely a támadott intézkedés céljára és annak szükségességére egyaránt kiterjed.

A Bíróság leszögezte, a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alappillére, a haladásnak és minden ember fejlődésének egyik alapvető feltételét jelenti. A 10. cikk (2) bekezdése nemcsak azokat az „információkat” és „eszméket” védi, amelyeket kedvezően fogadnak, vagy semlegesnek avagy ártalmatlannak tartanak, hanem azokat is, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavarják az államot vagy a közösség bármely részét. Ezek a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság követelményei, „amelyek nélkül nincs demokratikus társadalom”. Ez többek között azt jelenti, hogy minden „korlátozásnak” vagy „büntetésnek” arányosnak kell lennie az elérni kívánt törvényes céllal. Más szempontból, aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek szintje a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ (49. bek.). A

Bíróságnak nem az a feladata, hogy a tagállami hatóságok helyébe lépjen, hanem hogy a 10. cikk alapján felülvizsgálja a mérlegelési jogkörükben meghozott határozataikat (50. bek.).

Annak kapcsán, hogy a közerkölcs sérelme miatti korlátozás szükséges-e egy demokratikus társadalomban, a Bíróság rámutatott arra, hogy a könyv elsősorban a 12 és 18 év közötti gyermekeknek és fiatalokúaknak szólt. Bár alapvetően ténybeli információkat tartalmazott, amelyek általában pontosak és gyakran hasznosak voltak, annak egyes részeit, illetve a benne szereplő kifejezéseket akár bátorításként is felfoghatták volna túlságosan korai és káros tevékenységek végzésére, sőt akár törvénysértések elkövetésére is. Az angol bírák joggal hitték, hogy a mű káros hatással lehet számos gyermekre és serdülőre, akik azt olvassák. A Bíróság ezért elfogadta, hogy a vitatott intézkedések elsődleges célja az ifjúság erkölcsének védelme volt (52. bek.). Az egyes helyi hatóságok pedig szolgálhatnak elfogadható magyarázattal arra, hogy úgy döntenek, nem vezetnek be korlátozást ilyen ügyekben (54. bek.). Az angol hatóságok intézkedése ezért szükséges és arányos volt (58. bek.). A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy a 10. cikket nem sértették meg (59. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; elkobzás³³

Harabin v. Slovakia

(Application no. 58688/11., 2012. november 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 2006 és 2009 között Szlovákia igazságügy-minisztere volt, 2009 óta pedig a szlovák Legfelső Bíróság elnöke. 2011-ben az Alkotmánybíróság súlyos fegyelmi vétség miatt vétkesnek találta őt, amiért 2010-ben többször is megakadályozta, hogy a pénzügyminisztérium ellenőrei elvégezhesék a Legfelső Bíróság könyvvizsgálatát. Az Alkotmánybíróság emiatt fegyelmi szankcióként a kérelmező éves fizetésének 70%-os csökkentését rendelte el.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

³³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>

A Bíróság megállapította, hogy a panasz nyilvánvalóan megalapozatlan.

A döntés indokolása

A kérelmező többek között azt panaszolta, hogy a jogi álláspontja miatt történő szankcionálása ellentétes a véleménynyilvánítás szabadságával (147. bek.). A kérelmező szerint jogi álláspontját – miszerint az igazságügyi minisztériumnak nem áll hatalmában ellenőrzést végeznie a legfelső bíróságon – a rendes bíróságok két szinten is támogatták. Az Alkotmánybíróság figyelmen kívül hagyta azt a határozatát, amelyben kimondta, hogy elfogadhatatlan annak szankcionálása, ha a Legfelső Bíróság elnökének jogi álláspontja eltér az igazságügy-miniszterétől. Az alkalmazott szankciónak nem volt jogszerű célja, és dermesztő hatással bírt (148. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a kérelmező státusza, melyet a Legfelső Bíróság elnökeként élvezett, nem foszthatja meg őt a 10. cikk védelmétől, amennyiben a panaszolt szankció a véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozásnak minősíthető. Annak eldöntése érdekében, hogy jelen esetben ez történt-e, az eset tényei és a releváns jogszabályok fényében meg kell határozni a fegyelmi intézkedés hatókörét (149. bek.). A kérelmezőt az igazságügy-miniszter utasítására szankcionálták, és az Alkotmánybíróság később arra a következtetésre jutott, hogy nem tett eleget a bírósági igazgatásról szóló törvény által előírt kötelezettségeinek azzal, hogy nem tette lehetővé a pénzügyminisztérium ellenőrei számára, hogy könyvvizsgálatot végezhesse a Legfelső Bíróságon (150. bek.). Így az eset alapvető szempontját a kérelmező igazságszolgáltatással összefüggő szakmai magatartása képezte. A panaszolt eljárás célja annak megállapítása volt, hogy a Legfelső Bíróság igazgatása körében a kérelmező eleget tett-e vagy sem törvényi kötelezettségének, illetve viselkedése minősíthető-e fegyelmi vétségként. Ezek a kérelmező elnöki tisztségéből fakadó feladataival kapcsolatosak, ezért a közszolgálatban való foglalkoztatásának körébe tartozik. A fegyelmi vétség, amellyel a kérelmezőt vádolták, és vétkesnek találták, semmilyen nyilvános vita keretében, illetve a médiában tett nyilatkozatot vagy véleménynyilvánítást nem foglalt magában (151. bek.). Ebből a szempontból az ügyet meg kell különböztetni azoktól az esetektől, amelyekben a Bíróság megállapította, hogy a kifogásolt intézkedések alapvetően a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódtak (152. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a vitatott intézkedés nem minősült a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak (153. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a panaszt nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (154. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kayasu v. Turkey (No. 1.) (77-79. bek.); Kudeshkina v. Russia (79. bek.); Poyraz v. Turkey (55-57. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága³⁴

Hashman and Harrup v. United Kingdom
(Application no. 25594/94., 1999. november 25-i ítélet)

Tényállás

A két kérelmező állatvédő az angliai rókavadászat elleni tiltakozásul vadászkürttel és más hangoskodással a vadászkutyák elcsalogatásával szándékosan megzavart egy vadászatot. A bíróság a kérelmezőket egy évig „jó magaviselet tanúsítására” (to be of good behaviour) kötelezte. A fellebbezés során a bíróság megállapította, hogy a kérelmezők magatartásukkal nem valósították meg a közrend, a „béke megsértését” (breach of the peace), mivel nem követtek el erőszakos cselekményt, illetve nem fenyegetőztek ilyennel. Ugyanakkor az általuk tanúsított magatartás megzavarta a nyugalmat, ezért viselkedésük a „jó erkölcsökbe ütközött”.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 16:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők az Egyezmény 10. cikkére hivatkozva azt állították, hogy a jó erkölcsökbe ütköző magatartás fogalma és a megfelelő magatartás tanúsítására vonatkozó bírói kötelezés nem „törvényben meghatározott” (25. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a kérelmezők ellen a viselkedésük miatt azért indult eljárás, mert tiltakoztak a rókavadászat ellen. Igaz, hogy a tiltakozásra olyan formában került sor, amely akadályozta azt a tevékenységet, amellyel nem értettek egyet, ám a Bíróság szerint ezzel véleményt fejeztek ki a 10. cikknek megfelelően. Ezért a kérelmezők ellen meghozott intézkedésekkel beavatkoztak a véleménynyilvánítási szabadságukba (28. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a „törvényben meghatározott” kifejezésből eredő egyik követelmény az előreláthatóság. Egy norma csak akkor tekinthető „törvénynek”, ha kellő pontossággal van megfogalmazva ahhoz, hogy lehetővé tegye az állampolgár számára, hogy szabályozni tudja magatartását (31. bek.).

³⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114666>

Jelen esetben a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozást nem egy bizonyos magatartás miatti szankció vagy büntetés fejezte ki. A kérelmezőket arra kötelezték, hogy a jövőben nem sérthetik meg a békét vagy viselkedhetnek a jó erkölccsel ellentétesen. A bírósági kötelezésnek ebben az esetben pusztán a jövőre nézve volt hatása (35. bek.). Kérdés, hogy a jó erkölccsel ellentétes viselkedés kellően meghatározott-e a 10. cikk szempontjából (36. bek.). A Bíróság már megállapította, hogy míg az angol bírói gyakorlatban a béke megsértése pontosan meghatározott, addig a „jó magaviselet tanúsítása” (to be of good behaviour) kifejezés különösen pontatlan, és az érintettek számára nem világos, hogy mi minősül jogszerű magatartásnak és mi nem. Ezek a megállapítások a jelen esetre is vonatkoznak, ahol a kérelmezőket nem vádolták semmilyen bűncselekménnyel, és nem találták úgy, hogy megsértették a békét (37. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a „jó erkölcsbe ütköző magatartás” olyan viselkedés, amelyet „a kortárs polgárok többségének megítélése szerint helytelen” (38. bek.). Nem fogadta el, hogy a kérelmezők számára egyértelmű volt, hogy a bírósági kötelezés időtartama alatt milyen magatartásoktól kell tartózkodniuk és melyektől nem. Míg a Steel és mások ügyben megállapították a béke megsértését, és a bírósági kötelezés hasonló magatartásokra vonatkozott, addig ebben az esetben a kérelmezők nem sértették meg a békét, és pontatlanság miatt nem lehetett tudni, hogy a kötelezés mire is vonatkozott (40. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a kérelmezők arra való kötelezése, hogy nem tanúsíthatnak „jó erkölcsbe ütköző magatartást”, nem volt „törvényben meghatározott” (41. bek.).

A határozathoz Baka András fűzött különvéleményt. Szerinte a kérelmezők arra tettek kísérletet, hogy súlyosan megzavarják, sőt lehetetlenné tegyék mások jogszerűen megszervezett szórakozását és szabadidős tevékenységét. Álláspontja szerint a követendő magatartás egyértelmű, így a jó erkölcsbe ütköző magatartástól való tartózkodás kimondása nem jelenti a véleménynyilvánítás szabadságának olyan korlátozását, amely nem törvényben meghatározott.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Steel and Others v. United Kingdom (92. bek.); Rekvényi v. Hungary (34. bek.).

Címkék: közrend védelme; gyülekezés szabadsága; törvényben meghatározottság³⁵

Heinisch v. Germany

(Application no. 28274/08., 2011. július 21-i ítélet)

³⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58365>

Tényállás

Egy berlini idősek otthonának ápolónője büntető feljelentést tett az intézményben tapasztalt ellátás hiányosságai miatt, miután többször is eredménytelenül jelezte azokat a vezetőségnek. A feljelentés miatt rendkívüli felmondással elbocsátották állásából. A kérelmező ezt követően a munkaügyi bírósághoz fordult, ám a fellebbviteli bíróság az elbocsátást nem találta jogellenesnek. A német polgári törvénykönyv 626. § (1) bekezdése ugyanis lehetővé teszi a munkaviszony bármely fél által történő azonnali hatályú megszüntetését, ha „kényszerítő ok” (wichtiger Grund) lehetetlenné teszi a munkaviszony folytatását. A német bíróságok gyakorlata szerint az elbocsátást a munkáltató ellen tett büntető feljelentés is megalapozhatja, ha azzal „súlyosan megsérti” a munkavállalótól elvárható lojalitást. Az ítéletet a szövetségi munkaügyi bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Az nem volt vitatott, hogy a kérelmező büntető feljelentését a munkáltató jogellenes magatartása miatt ún. whistle-blowing-nak (közérdekű bejelentés) kell tekinteni, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik, elbocsátása pedig beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (43., 45. bek.). A Bíróság ebben az összefüggésben utalt arra, hogy a 10. cikk általánosságban a munkahelyekre is vonatkozik (44. bek.). A munkavállalónak a közszférában tapasztalt jogellenes magatartás vagy a munkahelyen előforduló méltánytalanság miatti jelzésének bizonyos körülmények között védelmet kell élveznie. Ez különösen így van akkor, amikor az érintett munkavállaló vagy köztisztviselő az egyetlen, aki tudatában van annak, mi történik a munkában, és ezáltal a legjobb helyzetben van ahhoz, hogy a köz érdekében fellépve figyelmeztesse a munkáltatót vagy a nagyközönséget (63. bek.). A Bíróság ugyanakkor elfogadta a kormány azon álláspontját, hogy mérlegelni kell a munkavállaló véleménynyilvánítás szabadságához való jogát – a munkáltatója jogellenes magatartásának vagy méltánytalanságának jelzését – a munkáltató jó hírnevével és üzleti érdekével szemben (64. bek.). A Bíróság a beavatkozás arányosságának értékelésekor számos más tényezőt is figyelembe vett: a nyilvánosságra hozott információk közérdekűek-e; a közzétett információk hitelessége; a munkáltatónak a közzététel eredményeként okozott kár, és a kár felülmúlja-e a

feltárt információkhoz fűződő közérdeket; a munkavállaló cselekedetének indítékai; a kérelmezőre kiszabott büntetés és annak következményei (66-70. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező által felfedett információk tagadhatatlanul közérdekűek voltak, különös tekintettel arra, hogy az érintett betegek gyakran nincsenek abban a helyzetben, hogy maguk hívják fel a hiányosságokra a figyelmet (71. bek.). A kérelmező számos alkalommal jelezte panaszait a feletteseinek (72. bek.), és nem volt bizonyíték arra, hogy a további belső panaszok hatékony eszközök lettek volna az ellátás hiányosságainak orvoslására (74. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, a büntetőjogi feljelentés igazolható volt (76. bek.). Ami a nyilvánosságra hozott információk hitelességét illeti, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága „kötelezettségekkel és felelősséggel” jár, és minden olyan személynek, aki információ nyilvánosságra hozatala mellett dönt, gondosan ellenőriznie kell azok pontosságát és megbízhatóságát, különösen, ha az illető személy lojalitással és diszkrécióval tartozik a munkáltatója felé (77. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező állítása nem volt ténybeli alap híján, és semmi sem utalt arra, hogy szándékosan vagy gondatlanul téves információkról számolt be (79. bek.). A Bíróság az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének az ún. „whistle-blower”-ekre (közérdekű bejelentők) vonatkozó alapelveire³⁶ is hivatkozott, amelyek értelmében a whistle-blower-ek eljárását jóhiszeműnek kell tekinteni, amennyiben ésszerűen feltételezhető, hogy a nyilvánosságra hozott információk igazak, akkor is, ha később annak ellenkezője derült ki (§ 80.). A Bíróság nem kételkedett abban sem, hogy a kérelmező jóhiszeműen és abban a hitben járt el, hogy közérdek fűződött ahhoz, hogy felfedje a munkáltatója által állítólag elkövetett méltánytalanságokat a bűnüldöző hatóságoknak, és hogy nem állt rendelkezésére más enyhébb eszköz a helyzet orvoslására (83. bek.).

Ami a munkáltató sérelmét illeti, a Bíróság elismerte, hogy a kérelmező állításai sértették a társaság üzleti hírnevét és érdekeit (88. bek.). Jelen esetben a munkáltató egy állami tulajdonú társaság volt. Bár a Bíróság elismerte, hogy az állami tulajdonban lévő cégek gazdasági életképességéhez is érdek fűződik, rámutatott, hogy az ilyen társaságok által nyújtott alapvető közszolgáltatások színvonalába vetett közbizalom védelme is döntő (89. bek.). Ezért a nyilvánosság érdeke, hogy megkapja az információkat az állami tulajdonú társaság által nyújtott ellátás hiányosságairól, olyan fontos egy demokratikus társadalomban, amely felülírja a társaság üzleti hírnevének védelméhez fűződő érdeket (90. bek.).

³⁶ Resolution 1729 (2010) Protection of „whistle-blowers”.

<http://assembly.coe.int/main.asp?link=/documents/adoptedtext/ta10/eres1729.htm>;

(2010) Protection of “whistle-blowers”.

<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta10/EREC1916.htm>

Recommendation 1916

Továbbá, a kérelmezővel szemben a lehetséges legsúlyosabb munkajogi szankciót szabták ki. Ez nemcsak a karrierjére volt negatív hatással, de súlyosan dermesztő hatással lehetett a többi alkalmazottra is, és elriaszthatta őket az ellátás bármilyen hiányosságának jelentésétől, amely a társadalom egészére nézve káros (91. bek.). A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kérelmező azonnali hatályú elbocsátása aránytalanul súlyos volt (92. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező információ közléséhez fűződő jogába való beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (93. bek.). A hazai bíróságok ezért nem teremtettek megfelelő egyensúlyt a munkáltató jó hírnevének és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának védelme között (94. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (53. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Guja v. Moldova (72., 76-77. bek.); Marchenko v. Ukraine (45-46. bek.); Kudeshkina v. Russia (85., 99. bek.).

Címkék: munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága; munkáltató jó hírneve; közérdekű ügyek; közérdekű bejelentők³⁷

Hertel v. Switzerland

(Application no. 25181/94., Reports 1998-VI, no. 87., 1998. augusztus 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1991-ben egy tanulmányt tett közzé a kutatásairól, amely a mikrohullámú sütők emberi egészségre gyakorolt káros hatását mutatta be, és azt állította, hogy a mikrohullámú sütőkben elkészített élelmiszerek fogyasztása rákbetegséget okozhat. A beszámoló a Journal Franz Weber nevű folyóirat cikkében is megjelent. A folyóirat címlapján egy csuklyás csontváz figurája volt látható, amely az egyik kezében egy kaszát, míg a másikon egy mikrohullámú sütőt tartott. Az Elektromos Háztartási Gépeket Gyártók és Forgalmazók Svájci Szövetsége válaszul beperelte a kérelmezőt. A kereskedelmi bíróság a tisztességtelen versenyről szóló törvény³⁸ alapján eltiltotta a kérelmezőt nyilatkozatának megismétlésétől, miszerint a mikrohullámú sütőben elkészített étel veszélyt jelent az egészségre, valamint attól, hogy a halál figuráját vagy más arra utaló jelképet használjon a

³⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105777>

³⁸ A tisztességtelen versenyről szóló 1986. december 19-i törvény 3. szakasza szerint: „tisztességtelen módon cselekszik, aki [...] mást, más áruját, termékét, szolgáltatását, árait vagy üzletét pontatlan, félrevezető vagy feleslegesen sértő állításaival befeketíti.” A törvény hatálya a gazdasági élet szereplőin kívül a piacon kívül álló, egymással versenyjogi jogviszonyban nem álló személyekre is kiterjedt. A törvény alkalmazásának tehát nem volt feltétele, hogy a sérelmezett cselekményt megvalósító személy és az érdekeiben sértett fél egymással versenyben álljon.

mikrohullámú sütőkkel kapcsolatban. A kérelmező fellebbezését a szövetségi bíróság elutasította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény célja, hogy „minden érintett fél számára biztosítsa a tisztességes, befolyásmentes versenyt”, és lehetővé tegye, hogy akit „tisztességtelen versenycselekmény üzleti jó hírében, hitelében, szakmai elismertségében vagy üzleti vagy gazdasági érdekeiben általában” sért vagy „veszélyeztet”, bírósághoz fordulhasson az ilyen cselekmény megtiltása érdekében. A kérdéses intézkedés célja így mások jogainak védelme volt (42. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a svájci hatóságoknak volt bizonyos mérlegelési jogkörük annak eldöntésére, hogy a kérelmezőre kiszabott intézkedés mögött volt-e „nyomós társadalmi érdek”. Ilyen mérlegelés különösen fontos kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny. Azonban a mérlegelési jogkör mértékét csökkenteni kell, amikor nem az egyén tisztán „kereskedelmi” nyilatkozata, hanem egy közérdeket érintő vitában való részvétele forog kockán, mint például a közegészségügy területén. Jelen esetben nem lehet tagadni, hogy egy ilyen vitáról volt szó, amely a mikrohullámok emberi egészségre gyakorolt hatásairól folyt (47. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező nem tett mást, minthogy elküldte a folyóiratnak a kutatási tanulmányának egy másolatát, és nem vett részt annak szerkesztésében, sem az illusztráció kiválasztásában, amelyről csak a megjelenést követően szerzett tudomást. A mikrohullámú sütőkről szóló cikknek csak azon része volt a kérelmezőnek tulajdonítható, amely a kutatási tanulmányának kivonatát tartalmazta. A cikkben sehol nem volt kifejezett utalás arra, hogy a mikrohullámú sütőket be kell tiltani, bojkottálni kell vagy meg kell semmisíteni. A kérelmező kevésbé kategorikusan fogalmazta meg álláspontját, amit a feltételes mód gyakori használata is mutatott. Mindössze azt vetette fel, hogy a mikrohullámoknak kitett étel fogyasztása káros lehet az emberre (48. bek.). Igaz, hogy az ilyen állítások terjesztése valószínűleg negatív hatással van a mikrohullámú sütők értékesítésére Svájcban, és figyelembe kell venni azt is, hogy a Journal Franz Weber mintegy 120 ezer példányban jelent meg. Ugyanakkor a folyóirat nem általános tartalmú volt, hanem elsősorban környezetvédelmi és egészségügyi kérdésekkel foglalkozott, és csaknem teljes egészében előfizetés útján terjesztették. Így minden

valószínűség szerint olyan olvasótábora volt, akikre a kifejtett nézetek csak korlátozott hatást gyakoroltak. Azt sem állította senki, hogy a vitatott kiadvány mérhető hatást gyakorolt a mikrohullámú sütők értékesítésére, vagy ténylegesen kárt okozott a szövetség tagjainak (49. bek.).

A Bíróság ezért úgy vélte, hogy az intézkedés és az arra okot adó cselekmény között aránytalanság állt fenn. Bár a tilalom csak egyes állításokra vonatkozott, ám azok a kérelmező álláspontjának lényegéhez kapcsolódtak. A tilalom hatásaként cenzúrázták a kérelmező munkáját, és jelentősen csökkentették annak lehetőségét, hogy nyilvánosan előadhassa véleményét, amelynek helye van egy tagadhatatlanul létező nyilvános vitában. Nem sokat számít, hogy véleménye kisebbségi vélemény volt, vagy hogy megalapozatlannak tűnt, mivel egy olyan területen, ahol nem valószínű, hogy létezik bármilyen bizonyosság, különösen ésszerűtlen lenne a véleménynyilvánítás szabadságát az általánosan elfogadott nézetekre korlátozni. Az, hogy a svájci bíróságok kifejezetten megengedték a kérelmezőnek, hogy folytassa a kutatásait, semmit nem változtat ezen a következtetésen. A bíróságok határozataiból az sem derült ki egyértelműen, hogy lehetősége nyílt volna eredményeit a „gazdasági szférán” kívül bemutatni. Továbbá, ha a kérelmező nem tartja magát a tilalomhoz, büntetés kiszabását kockáztatja, amely akár szabadságvesztés is lehet (50. bek.). Mindezek alapján az intézkedés nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Jacubowski v. Germany (26. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; közérdekű ügyek³⁹

Hizb Ut-Tahrir and Others v. Germany (Application no. 31098/08., 2012. június 19-i döntés)

Tényállás

2003-ban a Német Szövetségi Belügyminisztérium határozatban tiltotta be a Hizb Ut-Tahrir elnevezésű egyesület tevékenységét az egyesületekről szóló törvényre hivatkozva. Az egyesület neve annyit jelent, hogy „liberális párt”, magát globális iszlám politikai pártként és/vagy vallási szövetséggként jelölte meg, 1953-ban alapították Jeruzsálemben, és 1960 óta

³⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59366>

tevékenykedik Németországban (a döntéshozatalkor kb. 200 követője volt). A minisztérium arra hivatkozott, hogy ez egy olyan külföldi egyesület, amely nemzetközi szinten tevékenykedik, nem rendelkezik Németországban alszervezettel, tevékenysége a népek közötti kölcsönös megértés eszméje ellen irányul és az erőszakot politikai céljai elérése érdekében alkalmazható eszköznek tekinti. A minisztérium döntését a magazinokban, valamint az egyesület honlapján megjelent publikációkra alapozta, amelyben a kérelmező tagadta Izrael állam létjogosultságát, illetve annak megsemmisítésére, és a zsidók meggyilkolására szólított fel, emellett az „aktív dzsihádot” támogatta. A határozat szerint az egyesület nem volt politikai pártnak tekinthető, mert nem állt szándékában indulni a választásokon, ugyanakkor a vallási közösségeknek járó védelem sem illeti meg, mert inkább politikai célokat hirdet. A kérelmező fellebbezett a tiltó határozat ellen a Szövetségi Közigazgatási Bírósághoz, amely megalapozatlannak tekintette a kérelmet és elutasította azt, arra hivatkozva, hogy ha vallási közösségnek is tekinti az egyesületet, tevékenysége akkor is a német alaptörvény 9. cikk (2) bekezdésébe ütközik, mivel ellentétes a népek közötti kölcsönös megértés alapelveivel. Az egyesület alkotmányjogi panaszt nyújtott be, arra hivatkozva, hogy megsértették a gyülekezéshez való jogát. A Szövetségi Alkotmánybíróság elutasította a panaszt, arra hivatkozva, hogy a kérelmező nem rendelkezik bejegyzett címmel Németországban.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a kormány érvelésében a 17. cikkekre hivatkozva az egyesület által vallott nézetet – a Kalifátus és az iszlám jog (Saria) világméretűvé történő kiterjesztésére való törekvést – a holokauszttagadáshoz mint erőszakos propagandához hasonlította, és arra figyelmeztetett, hogy az meg akarja szüntetni az Egyezmény által biztosított jogokat (63. bek.). A Bíróság összefoglalta a Szövetségi Közigazgatási Bíróság álláspontját, amely értelmében nem volt alkalmasabb eszköz a kérelmező által Izraelre jelentett veszély elhárítására (65. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy az írásbeli nyilatkozatok és a megjelent cikkek tagadták Izrael állam létjogosultságát, és annak erőszakos megsemmisítésére, lakói száműzésére és megölésére szólítottak fel. Ez egyértelműen ellentétes az Egyezmény céljaival, a nemzetközi konfliktusok békés rendezésére vonatkozó kötelezettséggel és az emberi élet szentségével. A

fentiek alapján a Bíróság megállapította, hogy a kérelmező a 11. cikkben foglalt rendelkezésre annak eredeti céljával ellentétesen kívánt hivatkozni, következésképpen a 17. cikk értelmében nem részesülhet a 11. cikk nyújtotta védelemben, ezért az Egyezmény 35. cikk (3a) bekezdését figyelembe véve, a 35. cikk (4) bekezdése alapján el kell utasítani az erre vonatkozó kifogást (74-75. bek.). A Bíróság a 10. cikk tekintetében is ezt az érvelést alkalmazta, bár a német kormány azt is kifogásolta, hogy a kérelmező nem merítette ki a rendelkezésre álló hazai jogorvoslati lehetőségeket (77-78. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: gyűlöletbeszéd; erőszakra uszítás; antiszemitizmus; szankció arányossága⁴⁰

Hoffer and Annen v. Germany

(Application nos. 397/07., 2322/07., 2011. január 13-i ítélet)

Tényállás

1997 októberében a kérelmező aktivisták abortuszellenes szórólapokat osztogattak egy nürnbergi gyógyászati központ előtt. A szórólapok az abortusztól tartalmaztak információkat, és az egyik ott dolgozó orvost a „gyilkosság specialistájának” nevezték. Emellett „az anyák méhében elkövetett gyermekgyilkosságok” megállítására szólítottak fel, az alábbi kijelentést is magában foglalva: „Akkoriban: Holokauszt – Ma: Babykauszt”. A gyógyászati központ és az orvos nevében Nürnberg városa rágalmozás miatt büntetőeljárást indított. A kerületi bíróság a kérelmezőket felmentette, ám a nürnbergi tartományi bíróság pénzbírságra ítélte őket. A bíróság megállapította, hogy az „Akkoriban: Holokauszt – Ma: Babykauszt” kifejezés a szórólapban tett más kijelentésekkel együtt nézve egy jogszerűen végzett orvosi tevékenységet helyezett egy szintre a holokauszttal, „a legszörnyesebb emberiség ellenes bűncselekménnyel”. Bár a kérelmezők számára megengedett, hogy politikai céljaik érdekében túlzott kritikát használjanak, a kijelentésre nem terjed ki a véleménynyilvánítás szabadsága, mivel az orvost oly módon alacsonyította le, ami nem volt szükséges véleményük kifejezéséhez, így az indokolatlan sértegetésnek minősült. Az ítéletet a bajor fellebbviteli bíróság is helybenhagyta. A kérelmezők 2000 januárjában alkotmányjogi panaszt nyújtottak be. A Szövetségi Alkotmánybíróság 2006 májusában hatályon kívül helyezte a tartományi bíróság ítéletét a rágalmozásért való elítélés tekintetében, ezt meghaladóan azonban a panaszt

⁴⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111532>

elutasította. Az Alkotmánybíróság szerint a kérelmezők nem szorítkoztak az abortusz általános bírálatára, kijelentéseik közvetlenül az orvos ellen irányultak. Úgy ítélte meg, hogy bár a holokausztról szóló kijelentés nem minősül gyalázkodó sértegetésnek, az súlyosan sértette az orvos személyiségi jogait. Ezt követően a nürnbergi tartományi bíróság új eljárásban pénzbírságot szabott ki.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a szórólapok terjesztése miatti büntetőjogi elítélés megsértette a véleménynyilvánítás szabadságát. Azzal érveltek, hogy a büntető bíróságok tévesen értelmezték a kijelentést, amely nem egy meghatározott személy ellen, hanem általánosságban az abortusz ellen irányult (29. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, amely a német büntető törvénykönyvön alapult – Strafgesetzbuch, StGB 185. § –, és amelynek célja jó hírnév és mások jogainak, azaz az orvos személyiségi jogainak védelme volt (41-42. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a német bíróságok kifejezetten elismerték, hogy a kérelmezők kijelentései közérdekű kérdéseket érintettek, és politikai céljaik elérése érdekében még túlzott és éles kritika használata is megengedett volt számukra. Elfogadták, hogy a röpiratban foglalt minden kijelentés – az „Akkoriban: Holokauszt – Ma: Babykauszt” szlogent leszámítva – egy nyilvános vita elfogadható elemét képezte, amely a véleménynyilvánítás szabadsága körébe tartozik. A Bíróság ezért csak az utóbbi kijelentést vizsgálta (45. bek.). A hazai bíróságok véleménye szerint a kérelmezők azzal, hogy az abortuszt a holokauszt során elkövetett tömeggyilkosságokhoz hasonlították, súlyosan megsértették az orvos személyiségi jogait, és elvárható lett volna, hogy kritikájukat oly módon fejezzék ki, amely kevésbé sérelmes az orvos becsületére (46. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy egy véleménynyilvánításnak a másik személy személyiségi jogaira gyakorolt hatása nem választható el a történelmi és társadalmi kontextustól, amelyben a kijelentést tették. Ezért a holokausztra való utalást a német múlt összefüggésében kell megvizsgálni. A Bíróság ezért elfogadta a hazai bíróságok következtetését, hogy a kifogásolt kijelentés az orvos személyiségi jogainak nagyon súlyos megsértését jelentette (48. bek.). Következésképpen úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok megfelelően mérlegelték a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságát az orvos személyiségi jogaival szemben. Továbbá, a viszonylag szerény büntetőjogi szankciók kiszabása is arányosak voltak (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések; abortusz⁴¹

Honsik v. Austria

(Application no. 25062/94., 1995. október 18-i döntés)

Tényállás

A kérelmező osztrák újságíró cikkeiben tagadta a koncentrációs táborokban lévő gázkamrák létezését és a tömeggyilkosságokat. A cikkek hatására eljárás indult ellene, melynek során a nyomozóbíró szakértői véleményeket kért a gázkamrák és a táborok léteire vonatkozóan. A szakértői jelentések nem készültek el időben, azonban az eljárás végén az újságírót elítélték. 1992. május 5-én az esküdtbíróság a nemzetiszocialista eszmék tilalmáról szóló 1945. évi május 8-i törvény alapján ítélte el az újságírót, amely a nemzetiszocialista eszméket valló különböző tevékenységeket börtönbüntetéssel szankcionálja. Az ítélet ellen Honsik fellebbezéssel élt, azonban a legfelső bíróság a fellebbezést elutasította. Az indokolás szerint a gázkamrák létezése és a tömeggyilkosságok köztudomású tények, amelyeket szükségtelen bizonyítani. Ezen történelmi tények tagadása és az azokat kétségbe vonó cikkek elkészítése, mint hamis propaganda a nemzetiszocialista eszmék tilalmáról szóló törvény értelmében bűncselekménynek minősült.

Az eljáró szerv

Bizottság

A döntés

A Bíróság kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bizottság megjegyezte, hogy amennyiben az Egyezmény 10. cikkének (2) bekezdésében foglaltak alapján nem igazolják a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog korlátozásának jogszerűségét, akkor a beavatkozások a 10. cikk sérelmét valósítják meg. A Bizottság szerint a kérelmező elítélése a nemzetiszocialista eszmék tilalmáról szóló 1945. évi május 8-i törvény 3g cikke alapján történt, a korlátozás tehát törvényben került meghatározásra, amely a 10. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelel. A Bizottság a korábbi esetjogra is hivatkozott, amely értelmében a nemzetiszocialista eszmék kifejezésével

⁴¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102804>

járó cselekmények tilalma jogszerűnek minősül, ha törvényen alapul, és tekintettel a történelmi múlt, a korlátozás szükséges lehet egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, valamint a bűnmegelőzés érdekében. Ezért e cselekmény a 10. cikk (2) bekezdése alá tartozik. A véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog magában foglalja annak a lehetőségét, hogy valaki olyan jogosultságot vezessen le belőle, amely olyan tevékenység folytatásához járul hozzá, amely egy, az Egyezményben lefektetett másik jogosultság csorbítására irányul. Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem lehet ellentétes a 17. cikkben foglaltakkal.

A Bizottság szólt az esküdtbíró és a legfelső bíróság megállapításairól, miszerint a kérelmező vitatható módon tette közzé cikkét, amely a tudományos objektivitással ellentétesen tagadta a koncentrációs táborok létezését. A legfelső bíróság esetjogára hivatkozva kifejtette, hogy a nemzetiszocialista eszmék tilalmáról szóló 1945. évi május 8-i törvény 3g cikkébe ütközik a történelmi tények fennállásának tagadása és a hamis propaganda folytatása. A Bizottság már előzetesen kimondta, hogy az olyan típusú megállapítások, amelyeket a kérelmező is közzétett, az Egyezmény alapeszméjével ellentétesek, és ahogyan azt annak preambuluma is kifejezésre juttatja, az igazság, a béke, valamint a faji vagy vallási diszkrimináció tilalmának elvébe ütközik. Ilyen körülmények között a Bizottság megállapította, hogy a beavatkozás „szükséges egy demokratikus társadalomban” a 10. cikk (2) bekezdése alapján. Ezért a kérelem nyilvánvalóan megalapozatlan.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: gyűlöletbeszéd; holokauszt-tagadás; történelmi tények tagadása⁴²

Horváth and Vajnai v. Hungary

(Application nos. 55795/11., 55798/11., 2014. szeptember 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Vajnai Attila szerkesztette a Munkáspárt internetes honlapját, ahol 2003. november 18-án ötágú vörös csillagot és sarló-kalapácsot helyezett el. 2004. április 3-án a kérelmezők az ország 1945-ös felszabadulására emlékező demonstráción vettek részt, ahol Vajnai egy ötágú vörös csillagot viselt a zakóján, míg Horváth – aki a párt tagja és aktivistája volt – egy vörös csillaggal és sarló-kalapáccsal díszített pulóvert viselt. Ezt követően

⁴² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-2362>

büntetőeljárást indítottak ellenük önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt. 2004. szeptember 10-én az ügyészség idézésére a kérelmezők a zakójukon vörös csillagot viselve jelentek meg. 2004. március 11-én, június 2-án és 2005. november 16-án Vajnai egy másik ellene indított büntetőeljárás bírósági tárgyalásán a kabátján vörös csillagot viselve jelent meg. 2004. november 5-én a Magyar Televízió műsorában a párt politikai céljairól és az ellene indított büntetőeljárásról beszélt, és a riport ideje alatt ugyancsak vörös csillagot viselt. 2005. július 2-án a kérelmezők a Fiumei úti temetőben tartott békés megemlékezésen vettek részt, melynek során mindketten ötágú vörös csillagot viseltek. A kérelmezőket a fenti cselekmények miatt 2007. március 22-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság a Btk. 269/B. § (1) bekezdése alapján önkényuralmi jelképek nagy nyilvánosság előtt történő használatáért elítélte. A bíróság megállapította, hogy a kérelmezők több alkalommal ötágú vörös csillagot és sarló-kalapácsot viseltek nyilvánosan. Emiatt a bíróság Vajnait 120 ezer forint pénzbüntetésre ítélte, míg Horváthot próbára bocsátotta. Az ítéletet a Fővárosi Bíróság 2008. június 10-én helybenhagyta. A kérelmezők felülvizsgálati indítványukban arra hivatkoztak, hogy az időközben meghozott Vajnai-ítélet fényében a cselekményük nem volt a társadalomra veszélyes. A Legfelsőbb Bíróság 2011. június 23-i végzésével a felülvizsgálati kérelmet elutasította.

Az eljáró szerv

II. Szekció, mint Bizottság

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők azt panaszolták, hogy az ítéletek megsértették a 10. cikkben foglalt jogukat éppúgy, mint a Vajnai-ügyben (20. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a Vajnai és a Fratanoló v. Magyarország ügyekben már megállapította, hogy a kérelmezővel szemben a vörös csillag viselése miatt lefolytatott eljárás megsértette a 10. cikket. A hazai jog támadott rendelkezése ugyanaz volt, mint a jelen esetben, és a beavatkozások körülményei gyakorlatilag azonosak. A Bíróság ezért nem látott okot arra, hogy eltérjen korábbi következtetéseitől. Ennek megfelelően a 10. cikket mindkét kérelmező esetében megsértették (22. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vajnai v. Hungary; Fratanoló v. Hungary.

Címkék: közrend védelme; szimbolikus véleménynyilvánítás; vörös csillag⁴³

Hrico v. Slovakia
(Application no. 49418/99., 2004. július 20-i ítélet)

Tényállás

1994-95-ben egy kassai hetilap három cikkben is beszámolt az egykori belügyminiszter és Feldek újságíró között folyó perről.⁴⁴ A cikkek kritizálták az ügyet elbíráló Legfelső Bíróság tanácsának egyik bíróját, az általuk meghozott ítéletet „gyalázatosnak” és „jogi bohózatnak” minősítették, és az egyik cikk arra is utalt, hogy a bíró korábban az egyik párt választási listáján jelöltként indult, amely az ügy tárgyával összefüggő nézeteit is befolyásolta. A bíró az újság főszerkesztője ellen polgári jogi keresetet nyújtott be személyiségi jogainak megsértéséért. Állítása szerint a cikkek súlyosan megsértették a személyes és szakmai becsületét, valamint bírói tekintélyét. A szlovák bíróságok szerint a vitatott kijelentések beavatkoztak a felperes személyiségi jogaiba, amelynek révén a méltósága és személye iránti társadalmi megbecsülés jelentősen csökkent. A használt kifejezések célja egyértelműen a kritizált személy sértegetése, megalázása és lejáratása volt, amelyek nem álltak arányban az elérni kívánt céllal, a bíróság határozatának és a bíró közéleti szerepvállalásának bírálatával. A kassai megyei bíróság ezért a kérelmezőt a sértett részére történő nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás legitim célja az igazságszolgáltatás tekintélyének fenntartása és az érintett bíró jó hírnevének védelme volt (41. bek.). A Bíróság rámutatott, vitathatatlan tény, hogy a bíró egy politikai párt választási listáján szerepelt jelöltként, amely pártnak egyértelmű és széles körben ismert álláspontot képviselt a szlovák hatóságok 1939 és 1945 közötti tevékenységéről. A cikkek azt fejezték ki, hogy egy bírót, aki nyilvánosságra hozta a politikában való részvételi szándékát, ki kellett volna zárni a rágalmozási eljárásból. A kassai bíróság is elismerte, hogy ha egy bíró nem zárja ki magát egy olyan ügy elbírálásából,

⁴³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146416>

⁴⁴ Lásd: Feldek v. Slovakia (Application no. 29032/95., 2001. július 12-i ítélet).

amely eset a politikai nézeteihez is kapcsolódik, úgy szándékosan teszi ki magát a nyilvános kritika veszélyének. A Bíróság szerint ezt a véleményt egy közérdekű kérdésben tett értékítéletnek kell tekinteni, amely nem volt ténybeli alap híján (45. bek.).

Kétségtelen, hogy a kifogásolt cikkben használt kifejezések, különösen az ítélet „jogi bohózat”-ként való leírása – amelynek meghozatalában a bíró részt vett –, erősek voltak. Azonban az elfogadható kritika határai szélesebbek egy olyan bíróval szemben, aki belép a politikai életbe. A Bíróság leszögezte, a 10. cikk védelme a sokkoló vagy sértő véleményekre is kiterjed, de az újságírói szabadság is magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét. Egyébként pedig ez volt az egyetlen kifejezett utalás a bíró személyére a kérdéses cikkben, amely más hasonló természetű kifejezéseket nem tartalmazott (46. bek.). Figyelembe véve a szöveg egészét, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kijelentések célja nem a kritizált személy megsértése, lealacsonyítása és lejáratása volt (47. bek.). Ráadásul a bírósági eljárás, amelyben a kritizált bíró részt vett, és amit a cikk kommentált, egy olyan általános aggodalmat keltő kérdéssel volt kapcsolatos, amiről politikai vita folyt (48. bek.). Ilyen körülmények között a szlovák bíróságok által alkalmazott mércék nem voltak összhangban a 10. cikk elveivel, és a beavatkozás igazolására felhozott indokok sem tekinthetők elégségesnek, és ezen a felperesnek megítélt viszonylag kis összeg sem változtat (49. bek.). A 10. cikket így megsértették (50. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Feldek v. Slovakia (81. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; sértő kifejezések⁴⁵

⁴⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61930>

I

I.A. v. Turkey

(Application no. 42571/98., 2005. szeptember 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1993-ban megjelentett „Isten, a vallás, a próféta és a Szent Könyv” címen egy filozófiai és teológiai kérdésekkel foglalkozó regényt. A könyv a következőket tartalmazta: „A félelem, az egyenlőtlenség és az inkonzisztencia háromszöge a Koránban egy földigilisztára emlékeztet. Isten azt mondja, hogy küldöttének minden szava tőle származik. Ugyanakkor ezen szavak közül egyeseket az Aisha karjai között átélt gyönyör hullámai inspirálták [...] Isten küldötte szexuális kapcsolattal szegte meg a böjtöt vacsora után és ima előtt. Mohamed nem tiltotta meg a halottakkal vagy élő állatokkal folytatott szexuális kapcsolatot.” A török hatóságok válaszul istenkáromlás bűncselekménye⁴⁶ miatt büntetőeljárást indítottak a kérelmező ellen, a bíróságok pedig előbb két év börtönbüntetésre, majd pénzbírságra ítélték. A hazai bíróságok szerint a könyv olyan kifejezéseket tartalmazott, amelyek célja a vallás gyalázása és becsmérlése.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a könyv a szerző filozófiai és teológiai kérdésekkel kapcsolatos nézeteit tolmácsolta regény formájában (21. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a vallásos meggyőződéssel összefüggésben joggal feltételezhető, hogy el kell kerülni azokat a véleményeket, amelyek indokolatlanul bántóak és sértőek másokra nézve. Így elviekben szükségessé válhat a vallásos tisztelet tárgyai elleni helytelen támadások szankcionálása (24. bek.). A részes államok számára szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt vagy a vallást (25. bek.). Jelen esetben két alapvető szabadság gyakorlásához fűződő ellentétes érdeket kellett mérlegelni:

⁴⁶ A török büntető törvénykönyv 175. cikke értelmében „6 hónaptól egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő az, aki Istent, vagy valamely vallást, prófétát, felekezetet vagy szent könyvet káromolja, [...] vagy mást vallásos meggyőződése vagy vallási kötelezettségeinek teljesítése miatt becsmérel vagy sérteget. A [...] büntetés mértéke a duplájára emelkedik, ha publikáció útján követik el.”

egyrészt a kérelmező jogát arra, hogy a vallási hittételekkel kapcsolatos nézeteit közölhesse a nyilvánossággal, másrészt mások ahhoz fűződő jogát, hogy a gondolat-, lelkiismereti- és vallásszabadságukat tiszteletben tartsák (27. bek.). Azok, akik vallási meggyőződésük szabad kinyilvánítása mellett döntenek – függetlenül attól, hogy egy vallási kisebbség vagy többség tagjaihoz tartoznak – ésszerűen nem várhatják el, hogy minden kritika alól mentesüljenek. Tolerálniuk kell vallásuk mások általi elutasítását, valamint a hitükkel ellentétes tanok hirdetését is (28. bek.).

A Bíróság szerint különbséget kell tenni a sértő, sokkoló vagy provokatív vélemények és az olyan vélemények között, amelyek már „visszaélésszerű támadást” valósítanak meg az iszlám prófétával szemben. Bár létezik egy bizonyos mértékű tolerancia a magát szigorúan szekuláris elvekhez tartó török társadalomban a vallási tanok kritikájával szemben, a hívők jogosan érezhetik úgy, hogy a könyv egyes részei által indokolatlan és sértő támadás éri őket (29. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság elismerte, hogy a korlátozás célja az, hogy védelmet nyújtson a muzulmánoknak a sértő támadásokkal szemben, ami „nyomás társadalmi érdeknek” felelt meg (30. bek.). A hatóságok e tekintetben nem lépték túl mérlegelési jogkörüket, és az intézkedés igazolására felhozott indokok is megfelelőek és elégségesek voltak (31. bek.). A Bíróság a kiszabott szankciót is arányosnak találta, a hazai bíróságok ugyanis nem rendelték el a könyv betiltását, és a jelentéktelen bírság arányban állt az elérni kívánt célokkal (32. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Otto-Preminger-Institut v. Austria (49-50., 55. bek.); Wingrove v. United Kingdom (58. bek.); Murphy v. Ireland (67. bek.).

Címkék: közerkölcs; vallási érzékenység védelme; istenkáromlás⁴⁷

I Avgi Publishing and Press Agency S. A. & Karis v. Greece (Application no. 15909/06., 2008. június 5-i ítélet)

Tényállás

2000 júniusában az I Avgi nevű görög napilap egy cikket jelentetett meg egy Szalonikiben tartott szélsőjobboldali gyűlésekről, amelyeket az adatvédelmi hatóság egyik döntése elleni tiltakozásul szerveztek. A hatóság döntése szerint ugyanis sértette a személyes adatok védelméhez fűződő jogot az, hogy a személyi igazolványban rögzítették az emberek vallási

⁴⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70113>

hovatarozását. Az újságcikk kiemelte a gyűlések egyik szervezőjét, egy újságíró – aki politikai témájú könyveket írt, egy helyi televízióban politikai műsort vezetett, és aktívan politizált is –, akit „notórius őrült nacionalistának” nevezett. Az illető becsületsértés miatt eljárást kezdeményezett a lap és annak főszerkesztője ellen. Az athéni elsőfokú bíróság elutasította a keresetet, ám a szaloniki fellebbviteli bíróság a kijelentést becsületsértőnek minősítette. A bíróság szerint a szerző célja a kifejezéssel nem a közvélemény tájékoztatása vagy a sértett politikai tevékenységének értékelése volt, hanem az, hogy a hétköznapi olvasók szemében „mentálisan instabilnak” tüntesse fel. A kérelmezőket egyetemlegesen 58.000 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte. A semmitőszék helybenhagyta a határozatot.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta, hogy az újságírói szabadság magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is (25. bek.). Az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Ez az elv nem kizárólag a politikusok esetében alkalmazható, hanem kiterjed minden olyan személyre, akit a tevékenysége folytán közszereplőnek lehet tekinteni, vagy ha belép a „nyilvánosság arénájába” (28. bek.). A Bíróság szerint a „notórius őrült nacionalista” kifejezés értékítéletnek minősült, amely nem volt ténybeli alap híján. A sértett a televíziós műsorában konzervatív és nacionalista eszméket terjesztett, és a könyveiben, valamint az általa szerkesztett magazinban is nacionalistának nevezte magát (32. bek.). Az újságcikk élesen kritizálta a politikai gyűlések szervezőjét, ám ez nem tekinthető szándékos és öncélú rágalmazásnak. A hazai bíróságok viszont nem tettek különbséget tényállítások és értékítéletek között, csak azt vizsgálták, hogy a kérdéses kifejezés alkalmas volt-e a sértett jó hírnevének megsértésére és személyiségi jogainak aláásására. Tény, hogy a bíróságok nem vizsgálták meg az ügy általános összefüggéseit, éppen ellenkezőleg, a vitatott kifejezést a kontextustól elszakítva jutottak arra a következtetésre, hogy a „szélsőjobb” és a „nacionalista” kifejezés önmagában elég lett volna az újságíró gondolatainak kifejezésére (33. bek.).

Emellett a sértett közszereplőnek minősült, hiszen személye ismert volt a helyi lakosság körében, a kérdéses időszakban pedig aktívan részt vett a politikában, és később parlamenti képviselőnek is megválasztották. A kérelmező nem egy „magánszemélyhez”, hanem inkább egy közéleti szereplőhöz hasonlítható. A kifogásolt kijelentéseket így egy erősen közérdekű

vita keretében tették (34. bek.). Végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kiszabott nem vagyoni kártérítés összege önmagában aránytalan az elérni kívánt céllal. Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a kérelmezők elítélése nem felelt meg „nyomós társadalmi érdeknek”, így a 10. cikket megsértették (35. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Krone Verlag GmbH and Co. KG v. Austria (37. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések⁴⁸

Ibrahim Aksoy v. Turkey

(Application nos. 28635/95., 30171/96., 34535/97., 2000. október 10-i ítélet)

Tényállás

A kurd származású kérelmező a HEP (Népi Munkapárt) politikai párt vezetője és képviselője volt, akit a terrorizmus megelőzéséről szóló 1991. évi 3713. törvény 8. cikke alapján szeparatista propaganda terjesztése miatt háromszor ítélték el. Az első ítélet a kérelmezőnek a párt 1991 májusában tartott kongresszusán elhangzott beszédén alapult. A második ítélet egy hetilapban 1993-ban megjelent „Szomália-Bosznia-Kurdisztán” című cikke miatt született. A harmadik elítélés az 1994-ben megjelent „Megoldás egy új Törökországra: a demokratikus változás új politikái és az új demokratikus változás pártjának mozgalma” című kiadványa miatt történt.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint tekintettel a biztonsági helyzet érzékenységeire Délkelet-Törökországban, és a hatóságok óvatosságának szükségességére az olyan cselekmények tekintetében, amelyek képesek további erőszak kifejtésére, a kérelmezővel szemben hozott intézkedésekről azt lehet mondani, hogy a nemzetbiztonság és a közbiztonság védelmének előmozdítását célozta (49. bek.). Ezúttal is megismételte, hogy a kormánynak – tekintettel hatalmi pozíciójára – önmérsékletet kell tanúsítania a büntetőeljárások megindításakor,

⁴⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86799>

különösen akkor, ha más eszközök is a rendelkezésére állnak, hogy válaszoljon ellenfelei jogtalan támadásaival és kritikáival szemben. Ha az ilyen kijelentések erőszakra uszítják az embereket, az állami hatóságok szélesebb mérlegelési jogkört élveznek, amikor a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás szükségességét vizsgálják (52. bek.). A Bíróság a három ítéletet önállóan vizsgálta meg.

A kérelmező első elítélése a HEP kongresszusán tartott beszéde miatt történt. A kérelmezőt azért ítélték el, mert egy politikai párt kongresszusán tartott előadásával szeparatista propagandát terjesztett. A Bíróság szerint a kérelmező a párt főtitkáráként és képviselőjeként igyekezett felvázolni a kongresszus résztvevőinek a pártja által követendő fő cselekvési irányokat. Azzal érvelt különösen, hogy a kormány következetesen tagadta egy nép létezését. A kérelmező szerint a kurd problémáról volt szó, amelynek esetleges megoldása hozzájárulna a demokrácia helyreállításához. A Bíróság szerint egyértelmű, hogy a kérdéses kijelentések politikai beszéd formájában hangzottak el (58. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmező a tényállás idején ellenzéki képviselő volt. Egy ellenzéki parlamenti képviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (59. bek.). Figyelembe kell venni a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos nehézségeket is (60. bek.). A kérelmező a parlament tagjaként és egy politikai párt főtitkáráként, a török politikai élet egyik szereplőjeként nyilatkozott, és a kérdéses beszéd, amit egy engedélyezett kongresszus során tartott, nem uszított erőszak alkalmazására, fegyveres ellenállásra vagy felkelésre, amely tényrt figyelembe kell venni (62. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező nem tett rasszista megjegyzéseket. Egy olyan nép létezésére hívta fel a figyelmet, amely szerinte a török társadalom legelnyomottabb csoportja. A beszéde lényegében e nép jogainak elismerésére irányuló kérelemként foglalható össze (64. bek.).

Ami a hetilap útján történő szeparatista propaganda terjesztése miatti elítélését illeti, a Bíróság leszögezte, a beavatkozást a sajtónak a demokráciában játszott alapvető szerepének fényében is meg kell vizsgálni (67. bek.). A kérdéses cikkben a kérelmező igyekezett magyarázatot nyújtani az ENSZ szomáliai és bosznia-hercegovinai beavatkozásainak indokaira. A cikk szerzője szerint a „Kurdisztáni” helyzet összehasonlítható a Szomáliában és Bosznia-Hercegovinában kialakult helyzettel, és arra a következtetésre jutott, hogy hasonló beavatkozásra van szükség (69. bek.). A Bíróság elismerte, hogy nem szabad alábecsülni a terrorizmus elleni küzdelem nehézségeit. Ugyanakkor a kérelmező politikusként, a török politikai élet egyik szereplőjeként beszélt, és nem bátorított erőszak alkalmazására, fegyveres ellenállásra vagy felkelésre (71. bek.).

Ami a kiadvány megírása és megjelentetése miatti elítélést illeti, a Bíróság megjegyezte, hogy az egy új politikai párt programja volt, amit a közvéleményhez intéztek (74. bek.). A kiadvány közérdeklődésre számot tartó témákat tárgyalt összehasonlító módon, és „a kurd probléma igazságos és békés megoldását” egy határozott cél, „egy új Törökország felépítése és egy demokratikus változása” érdekében. A kiadványban a kérelmező javaslatot tett az etnikai csoportok elismerésére annak érdekében, hogy létrehozzanak egy „képviseleti és pluralista rendszert” és helyreállítsák a demokráciát (75. bek.). A Bíróság már többször kimondta, hogy a demokrácia egyik fő jellemzője, hogy megoldást kínál – párbeszéd útján, erőszakhoz folyamodás nélkül – azon problémákra, amelyekkel egy ország szembesül, akkor is ha azok kellemetlenek (77. bek.). Mindezek alapján a Bíróság nem talált semmi olyat a kiadványban, amely erőszakra vagy felkelésre hívott fel, vagy bármilyen más formában elutasította a demokratikus alapértékeket. A Bíróság szemében az a tény, hogy egy hasonló tartalmú terv összeegyeztethetetlen a török állam alapelveivel és jelenlegi felépítésével, nem teszi azt a demokratikus szabályokkal ellentétessé. A demokrácia lényege az, hogy lehetővé teszi a különböző politikai tervek kifejtését és megvitatását, még azokat is, amelyek megkérdőjelezzik az állam jelenlegi szervezeti felépítését, feltéve, hogy nem magának a demokráciának az aláásására irányul. A szerző többször is hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a politikai tervet a demokratikus szabályokat tiszteletben tartva, békés és igazságos módon valósítsák meg (78. bek.). Összefoglalva, a kérelmező elítélése a kiadványért aránytalan volt az elérni kívánt célokkal (80. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Piermont v. France (76. bek.); Incal v. Turkey (54. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; nemzetbiztonság védelme; közrend védelme; erőszakra uszítás⁴⁹

Incal v. Turkey

(Application no. 22678/93., Reports 1998-IV, no. 78., 1998. június 9-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Munkáspárt végrehajtó bizottságának tagja volt, amely párt a Nemzetgyűlésben is képviseltette magát, és amelyet később az Alkotmánybíróság feloszlattott. A párt végrehajtó bizottsága úgy döntött, hogy röplapokat terjeszt, amelyekben a helyi

⁴⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-63409>

hatóságok intézkedéseit bírálják, különösen azt, amellyel korlátozták azokat a területeket, ahol utcai árusok működhetnek. Ezek a rölapok, amelyekből tízezer példány készült, azt hangoztatták, hogy az intézkedések megsértették a kurd nemzetiségű lakosság jogait, ugyanis a kurdok többsége ilyen jellegű kiskereskedelemről élt. A helyi lakosságot arra biztatták, hogy lakónegyedeiben állítsanak fel bizottságokat, amelyek fellépnek a helyhatóság intézkedése ellen. A következő napon a párt elnöke tájékoztatta az izmiri kerületi kormányzót a rölapok terjesztésének tervéről. A helyi rendőrség erre feljelentést tett a Munkáspárt helyi vezetői ellen az Izmiri Nemzetbiztonsági Bíróság mellett működő ügyésznél, szeparatista propaganda terjesztésével vádolva őket. Ezt követően a Nemzetbiztonsági Bíróság elrendelte a rölapok elkobzását, majd az ügyész eljárást kezdeményezett a Nemzetbiztonsági Bíróság előtt a párt helyi szervezete végrehajtó bizottságának tagjai ellen, így a kérelmező ellen is, és a büntető törvénykönyv 312. cikkébe ütköző gyűlésre és ellenségeskedésre izgatással vádolta őket. 1993. február 9-én a Nemzetbiztonsági Bíróság két civil és egy katonai bíróból álló tanácsa a kérelmezőt a vádban foglaltak elkövetésében bűnösnek találta, amely miatt hat hónap és húsz nap szabadságvesztésre, valamint pénzbüntetésre ítélte. 1993. március 9-én a kérelmező és vádlott-társai e határozat ellen a Semmítőszékhez fordultak, és tárgyalás tartását kérték. 1993. július 6-i ítéletében a Semmítőszék a fellebbezést tárgyaláson kívül elutasította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nyakamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező panasza szerint a rölap készítésében való részvétele miatti elítélésével sérült a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő joga (38. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk által biztosított véleménynyilvánítás szabadsága különösen fontos a politikai pártok és tagjaik esetében, ők ugyanis a választóik érdekeit képviselik és felhívják a figyelmet az aggodalmaikra. Ennek megfelelően egy ellenzéki párt politikusának a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás, mint ahogyan az a kérelmező esetében történt, a Bíróság részéről a legszigorúbb vizsgálatot igényli (46. bek.). A Bíróság megállapította, a rölap azt a véleményt fejezte ki, hogy a hatóságok egyes intézkedései a kurd nemzetiségű állampolgárok ellen irányultak, és céljuk az volt, hogy Izmir elhagyására kényszerítsék őket. A szöveg több éles kritikát tartalmazott a török kormány politikájával kapcsolatban, és többek között felhívta a kurd lakosságot, hogy fogjon össze, és fogalmazzon meg bizonyos politikai követeléseket.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezeket a felhívásokat nem lehetett erőszak alkalmazására, a polgárok közötti ellenségeskedésre vagy gyűlöletre való izgatásnak tekinteni (50. bek.).

A politikai vita szabadsága kétségkívül nem abszolút természetű. A részes államok bizonyos „korlátozásokat” vagy „büntetéseket” alkalmazhatnak, de a Bíróság az, amely végső döntést hoz az ilyen intézkedések véleménynyilvánítás szabadságával való összeegyeztethetőségéről (53. bek.). A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy egy demokratikus rendszerben a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait nem csupán a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a közvélemény szigorú vizsgálata alá is kell vetni. Továbbá a kormánynak hatalmi pozíciójánál fogva önmérsékletet kell tanúsítania a büntetőeljárások igénybevételénél, különösen, ha más eszközök is a rendelkezésére állnak, hogy válaszoljon az igaztalan támadásokra és az ellenfelek kritikájára. Természetesen az illetékes állami hatóságoknak lehetőségük van arra, hogy akár büntetőjogi intézkedéseket fogadjanak el a közrend védelme érdekében és így megfelelően és túlkapások nélkül válaszoljanak az ilyen kijelentésekre (54. bek.).

Jelen esetben, ahol a párt izmiri végrehajtó bizottsága engedélyt kért a rölapok terjesztéséhez, a hatóságoknak megvolt a lehetőségük, hogy előírják a szöveg megváltoztatását. Ennek ellenére a rölapokat lefoglalták, és büntetőeljárást indítottak a szerzői ellen, köztük a kérelmező ellen (55. bek.). A Bíróság megállapította, hogy az ügyben szereplő beavatkozás radikális volt, így már önmagában ez is felveti a 10. cikk megsértésének lehetőségét (56. bek.). A Bíróság kész volt figyelembe venni az elé terjesztett ügyek hátterét, így különösen a terrorizmus megelőzésével összefüggő problémákat, amelyekre a kormány hivatkozott. Nem látott viszont semmit, ami indokolná azt a következtetést, hogy a kérelmező bármilyen módon felelős lenne a törökországi, vagy az izmiri terrorizmus okozta problémákért (58. bek.). Következésképpen a kérelmező elítélése nem állt arányban az elérendő céllal, és ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (59. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42., 46. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; kormány bírálhatósága; nemzetbiztonság védelme; közrend védelme, terrorizmus⁵⁰

Independent News & Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland (Application no. 55120/00., 2005. június 16-i ítélet)

⁵⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58197>

Tényállás

1992-ben a Sunday Independent nevű ír hetilap egy cikket közölt „A jó pénz becsstelen célokra történő elköltése” címmel. A cikk azt állította, hogy a Szovjet Kommunista Párt jogellenesen támogatta az Ír Munkáspártot, amelyben jelentős szerepet töltött be az ír parlament egyik képviselője, aki abban az időben aktívan részt vett a kormányalakítási tárgyalásokban is. A cikk szerint a politikus tevékenységének büntetőjogi vonatkozásai is voltak, és antiszemitizmussal, valamint az erőszakos kommunista elnyomás támogatásával is megvádolta őt. A képviselő rágalmazási pert indított az Independent News and Media Plc. ellen. Az esküdszék a cikket rágalmazónak minősítette, és a politikusnak nagy összegű, mintegy 300 ezer ír font (kb. 381 ezer euró) kártérítést ítélt meg. Az ír legfelső bíróság szerint a rágalmazás súlyossága, az újságcikket közlő lap magatartása és a személyiségi jogaiban megsértett politikus 3 évig tartó hosszú és nehéz pereskedése miatt a kiszabott kártérítés összege – amely több mint háromszorosa volt annak, amit korábban rágalmazás miatt valaha is megítéltek Írországbán – nem volt aránytalanul nagy.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a kivételesen magas összeg megítélésével, és az aránytalan kártérítéssel szembeni biztosítékok hiánya miatt megsértették a 10. cikkben foglalt jogaikat (87. bek.). Nem volt vitatott, hogy a kártérítés megítélése beavatkozást jelentett a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába, amely a politikus jó hírneve védelmének legitim célját szolgálta (109. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a rágalmazás miatt megítélt kártérítés összegének „szükségesnek kell lennie egy demokratikus társadalomban”, valamint ésszerűnek és arányosnak kell lennie a hírnévben keletkezett sérelemmel (110. bek.). A Bíróság ennek kapcsán a Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom ügyben megfogalmazott elvekre utalt vissza, és a kártérítés összegét is annak megfelelően vizsgálta meg (111-112., 116. bek.). A kérdés az volt, hogy a hazai jogban az aránytalan kártérítéssel szemben léteztek-e megfelelő és hatékony garanciák, amelyek biztosították a kártérítés és a hírnévben keletkezett sérelem közti arányosságot (113. bek.). A Bíróság nem tartotta hasznosnak a jelen eset kártérítési összegének összehasonlítását a Tolstoy-eset összegével, mivel az esetek országonként és jogrendszerenként is eltérőek lehetnek (116. bek.). Az ír legfelső bíróság gyakorlata

mindenesetre azt mutatta, hogy az összeg mértéke nem volt annyira rendkívüli, mint a Tolstoy-esetben, ám ahhoz eléggé, hogy azt a Bíróság felülvizsgálja (117-118. bek.).

A Bíróság megvizsgálta, hogy az eljáró bíró egyértelmű útmutatást adott-e az esküdtek számára, illetve a legfelső bíróság felülvizsgálata megfelelőnek tekinthető-e (119. bek.). Az ügyben eljáró bíró az esküdtek számára két konkrét javaslatot tett a kártérítés összegére – vagyis hogy bizonyos súlyú cselekmények elkövetése esetén milyen súlyú kártérítés kiszabására van lehetőség –, amely tisztességesen és ésszerűen kompenzálja a sértett felet (121. bek.). A Bíróság szerint az eljáró bíró egyértelműbb útmutatást adott az esküdtek számára, mint a Tolstoy-esetben (124. bek.). Az ír jog az arányosság vonatkozásában megfelelő szabályokat tartalmazott arra az esetre, ha olyan alapvető alkotmányos jogok kerülnek ellentétbe egymással, mint a véleménynyilvánítás szabadsága és a jó hírnévhez való jog. Az ír jog speciális szabályt tartalmazott arra az esetre is, ha a legfelső bíróság azt állapítja meg, hogy az esküdtszék által kiszabott kártérítés aránytalan. A brit joggal ellentétben az ír rendelkezések a bíróság számára lehetővé tették annak felülvizsgálatát (126., 128. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy az ír legfelső bíróság számos releváns tényezőt figyelembe vett: többek között a rágalmozás súlyát; hogy milyen hatással volt a politikus életére és pályafutására, különösen, hogy a közzététel időpontjában kormányalakítási tárgyalásokban vett részt; valamint a publikáció mértékét; a lap magatartását; és azt a tényt, hogy a sértettre három évig tartó hosszú pereskedés várt. A Bíróság ezen tényezőket figyelembe véve arra a következtetésre jutott, hogy a kiszabott kártérítés összege nem volt aránytalanul nagy, mivel a rágalmozó állítások komolyak és súlyosak voltak (129. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a jelen ügyben nem bizonyított, hogy az esküdtszék aránytalan kártérítésével szemben nem léteztek megfelelő és hatékony garanciák (132. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom (48-51., 55. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; szankció arányossága, kártérítés mértéke⁵¹

Informationsverein Lentia and Others v. Austria

(Application nos. 13914/88., 15041/89., 15717/89., 15779/89., 17207/90., Series A no. 276-A., 1993. november 24-i ítélet)

Tényállás

⁵¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69398>

A kérelmezők Ausztriában nem kaptak engedélyt magán rádió- és televízióadók működtetésére, mivel ez állami monopóliumnak számított. Az első kérelmező vonatkozásában az osztrák Alkotmánybíróság 1983-ban kimondta, hogy műsorszolgáltatás kizárólag a szövetségi törvény felhatalmazása alapján nyújtható, ami másképp kifejezve nem korlátja, hanem feltétele a műsorszolgáltatásnak. Az engedélyezési rendszer célja, hogy biztosítsa az objektivitást és a vélemények sokszínűségét (Meinungsvielfalt), amely nem valósulhatna meg, ha bárki műsorszolgáltatási engedélyt szerezhetne. Az Alkotmánybíróság ezért elutasította a kérelmező panaszát.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a működési engedély megszerzésének képtelensége indokolatlanul korlátozta az információközlési szabadságot. Nem hozhattak létre rádióállomásokat, illetve az Informationsverein Lentia esetében egy televíziós csatornát, azt az osztrák szabályozás csak az ORF-nek (Österreichisches Rundfunk) tette lehetővé. Ez pedig monopóliumnak minősült, amely sérti az Egyezmény 10. cikkét (23., 26. bek.). A kormány álláspontja szerint az Egyezmény által hivatkozott engedélyezési rendszer nemcsak azt teszi lehetővé, hogy a műsorszolgáltatási tevékenységet technikai szempontok alapján szabályozzák, hanem hogy meghatározzák annak helyét és szerepét a modern társadalomban. A részes államok szélesebb mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a médiapolitika meghatározásában és annak végrehajtásában. Ez megvalósulhat a közszolgálati műsorszolgáltatás monopóliumának formájában, különösen ott – mint Ausztriában –, ahol az államnak az egyetlen eszköze, hogy garantálja a hírek objektivitását és tárgyilagosságát, a vélemények minden árnyalatára kiterjedő kiegyensúlyozott tájékoztatást, valamint a műsorokért felelős személyek és szervezetek függetlenségét (30. bek.).

A Bíróság szerint az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni: ilyen például a tervezett szolgáltatás jellege és célja, a potenciális közönség országos, regionális vagy helyi szinten, egy adott közönség jogai és szükségletei, valamint a nemzetközi jogi kötelezettségek. Így a 10. cikk harmadik mondata alapján a beavatkozások akkor is legitimek lehetnek, ha a (2) bekezdésben meghatározott céloknak nem

felelnek meg. Mindazonáltal az ilyen beavatkozásoknak is összhangban kell lenniük a (2) bekezdés további követelményeivel (32. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az Ausztriában működő monopólium rendszere képes hozzájárulni a műsorok minőségéhez és kiegyensúlyozottságához, a hatóságok média feletti felügyeletén keresztül (33. bek.).

A Bíróság már többször hangsúlyozta a véleménynyilvánítás szabadságának alapvető szerepét egy demokratikus társadalomban, különösen akkor, ha arra szolgál, hogy – a sajtón keresztül – közérdekű információkat és eszméket közöljenek, amelyeket a közvélemény egyébként jogosult megkapni. Egy ilyen vállalás csak akkor valósítható meg sikeresen, ha az a pluralizmus elvén alapul, amelynek az állam a végső biztosítója. Ez a megállapítás különösen igaz az audiovizuális médiára, amelynek műsorait gyakran igen széles körben sugározzák (38. bek.). Ezen értékek tiszteletben tartását szolgáló eszközök közül a közszolgálati monopólium korlátozza a legnagyobb mértékben a véleménynyilvánítás szabadságát. Az ilyen korlátozások csak akkor lehetnek indokoltak, ha azok „nyomós érdekek” felelnek meg. Az elmúlt évtizedekben végbement műszaki fejlődés eredményeként a korlátozások ma már nem indokolhatók a frekvenciák szűkösségének és az elérhető csatornák számának szempontjaival. Ezek az érvek jelen esetben is sokat veszítettek a létjogosultságukból, tekintettel az osztrák közönséget célzó külföldi műsorokra, amelyeket jogszerűen lehet kábelén továbbközvetíteni. Nem lehet érvelni azzal sem, hogy nincs kevésbé korlátozó megoldás: bizonyos országok a műsorszolgáltatási engedély kiadását meghatározott tartalmi feltételekhez kötik, vagy előírják a magánszféra részvételét az állami adók tevékenységében (39. bek.).

A kormány végül egy gazdasági érvet hozott fel, nevezetesen, hogy az osztrák piac túl kicsi volt ahhoz, hogy elegendő számú műsorszolgáltatást tartson fent az összefonódások és a magánmonopóliumok létrejöttének elkerülése érdekében (40. bek.). A Bíróság azonban nem fogadta el a kormány érvét. Az állításnak ellentmond több, Ausztriához hasonló méretű európai ország tapasztalata, ahol a szabályozási célok egymás mellett létező magán és közszolgálati műsorszolgáltatókkal is megvalósítható, és az egyes országok a magánmonopóliumok kialakulásának megelőzésére irányuló előírásokat is meghatároznak (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérdéses beavatkozás aránytalan az elérni kívánt céllal, és „nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban” (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Gropper Radio AG and Others v. Switzerland (61. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus⁵²

Ion Cârstea v. Romania

(Application. no. 20531/06., 2014. október 28-i ítélet)

Tényállás

2001-ben a Republica Oltenia nevű román újság cikket jelentetett meg a kérelmező egyetemi tanárról „Egy professzor szex-zsarolásának története” címen. A cikk részletesen beszámolt egy 19 évvel korábban történt incidensről, és vesztegetéssel, zsarolással, gyermekek szexuális zaklatásával, valamint szexuális devianciákkal vádolta meg. A cikk két fényképet is mellékel, amely egy meztelen férfit és egy nőt ábrázolt szex közben. A férfi arca nem volt látható, a fényképeken a kérelmező neve volt kézírással. A kérelmező rágalmazásért büntetőjogi eljárást indított az újságíró és az újság főszerkesztője ellen, valamint kártérítést követelt a jó hírnevében okozott súlyos károkért. 2002-ben kerületi bíróság a két vádlottat felmentette. Az indokolás szerint nem állt szándékukban az egyetemi tanár rágalmazása, csupán a közvélemény figyelmét kívánták felhívni bizonyos, mások által említett tényekre. Nem volt egyértelmű az sem, hogy a fényképen szereplő személy a kérelmező volt. A kerületi bíróság 2005-ben elutasította a kártérítési igényt is. A bíróság rámutatott, hogy az egyetemi tanár egy közszereplő volt, és ezáltal ki volt téve a kritikának. 2005 novemberében a kérelmező fellebbezését is elutasították arra hivatkozva, hogy bár a cikk becsületsértő, a benne írtak egy közszereplő, egy egyetemi tanár viselkedésére hívták fel a figyelmet, illetve arra, hogy mi folyik a színpalak mögött egy felsőoktatási intézményben.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező az Egyezmény 8. cikkére hivatkozva panaszolta, hogy a kérdéses cikk és az azt kísérő fényképek közzététele megsértették a jó hírnevét, amit a hazai bíróságok nem védtek meg (20. bek.). A Bíróság szerint a kérdés jelen esetben a publikáció hatása a kérelmező jó hírnevére. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a „magánélet” fogalma a személyes identitás és a jó hírnév szempontjaira is kiterjed. Sőt, egy személy fényképének

⁵² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57854>

közzététele is a magánélet körébe tartozik, akkor is, ha az érintett személy egy közszereplő (29. bek.). A kérelmező nem egy állami intézkedést panaszolt, hanem azt, hogy az állam nem védte meg a jó hírnevét más személyek beavatkozásától. A Bíróság szerint jelen esetben az államnak a 8. cikk alapján tevőleges kötelezettsége, hogy biztosítsa a kérelmező magánszférájának tényleges tiszteletben tartását, különösen a jó hírnév védelméhez való jogát (30. bek.).

Az első fontos szempont, hogy a sajtóban megjelent cikkek vagy fényképek hozzájárultak-e egy közérdekű vitához, például a politika, a bűncselekmények, a sport vagy az előadóművészek kérdéseihez (33. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a hazai bíróságok nem végezték el annak komoly értékelését, vajon a teljes anyag hozzájárult-e egy közérdekű vitához, illetve megfelelt-e a valóságnak az, amit közzétettek. Egyáltalán nem vizsgálták meg azt sem, hogy a fényképekben szereplő információ „kortárs társadalmi eseményhez” kapcsolódott-e, vagy hozzájárult-e a közérdekű vitához (34. bek.). A Bíróság szerint az a tett, hogy ilyen súlyos vádakkal illessenek egy neve és foglalkozása alapján azonosítható személyt mint a kérelmezőt, magában foglalja az újságíró azon kötelezettségét, hogy elegendő ténybeli alapot nyújtson kijelentései számára. A Bíróság korábban komoly jelentőséget tulajdonított annak, hogy a hazai bíróságok elemezték-e, hogy az újságíró az információkat jogszerűen szerezte-e meg, ellenőrizte-e azokat a közzététel előtt, és biztosította-e a válaszadás jogát a kérelmező számára ugyanabban a cikkben. A hazai bíróságok az újságíró forrásait automatikusan hitelesnek tekintették, és feltételezték, hogy jóhiszeműen járt el. Az eljárásban nem merült fel olyan anyag, amely alátámasztotta a cikkben tett állításokat (35. bek.).

Fontos szempont az érintett személy szerepe vagy funkciója és tevékenységének természete is. A Bíróság már korábban kimondta, hogy alapvető különbséget kell tenni az olyan ténybeli kérdésekről szóló beszámolók, amelyek hozzájárulnak a vitához egy demokratikus társadalomban – mint amelyek a politikusok hivatali feladatainak ellátásával kapcsolatosak –, és az egyén – aki nem töltött be ilyen tisztséget – magánéletének részleteiről szóló riportok között, amelyek egyedüli célja a közönség kíváncsiságának kielégítése. Utóbbi esetben a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb értelmezése szükséges (36. bek.). A kérelmező egyetemi tanár ismeretlen volt a szélesebb nyilvánosság előtt. Ám a hazai bíróságok nem vizsgálták a kérelmező lehetséges közszereplői mivoltát, csupán feltételezték, hogy egyetemi tanári pozíciója folytán jobban ki van téve a kritikának (37. bek.). A Bíróság leszögezte, nem volt kétséges, hogy a cikk és azt kísérő fényképek súlyosan sértették a kérelmező becsületét és jó hírnevét, valamint ártalmasak voltak a lelki épségére és

magánéletére. Mindezek alapján a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a hazai bíróságok kellő jelentőséget tulajdonítottak-e annak, hogy a cikk hozzájárult-e egy közérdekű vitához, és a kérelmezőt közszereplőnek kell-e tekinteni. A hazai bíróságok nem mérlegeltek gondosan a véleménynyilvánítás szabadsága és a magánélet tiszteletben tartásához való jog között (38. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (50., 60., 63-65. bek.); Pfeifer v. Austria (35. bek.); Petrina v. Romania (27-29., 34-36. bek.); Standard Verlags GmbH v. Austria (No. 2.) (47. bek.); Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain (47., 50-52. bek.); Axel Springer AG v. Germany (90. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közszereplők; magánszféra védelme, képmáshoz való jog⁵³

⁵³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147601>

J

Jacobowski v. Germany

(Application no. 15088/89., Series A no. 291-A., 1994. június 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró egy kereskedelmi társaság hírügynökségének főszerkesztője volt, amely csődbe ment, majd a helyette létrehozott új társaság elbocsátotta őt. Az ügynökség egy sajtóközleményt is kiadott, amelyben vitatták az újságíró hivatásbeli képességeit. A kérelmező ezután több újságcikket és egy körlevelet küldött el azoknak a lapkiadóknak, újságoknak, rádiós és televíziós újságíróknak, akik a társaság ügyfelei voltak, és amelyek a sajtóközleményt is megkapták. A cikkek és a körlevél az elbocsátását és a társaság tevékenységét, szolgáltatásait kritizálták. A társaság ezek után egy ún. tiltó végzés iránti kérelmet nyújtott be. A düsseldorfi fellebbviteli bíróság a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi törvény alapján a körlevél terjesztését tisztességtelen versenycselekménynek minősítette, és az újságírót eltiltotta a további terjesztéstől. Az indokolás szerint a kérelmező ahelyett, hogy megvédte volna magát, általánosságban kritizálta a társaságot, és a körlevél végén alig leplezett módon kifejezte azon szándékát, hogy üzleti kapcsolatot hozzon létre a címzettek és az általa létrehozni kívánt új hírügynökség között. A kérelmező nyilvánvalóan rossz hírbe hozott, és becsmérelt egy versenytársat annak érdekében, hogy átcsábítsa annak ügyfeleit. Az intézkedést a szövetségi bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 6:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a vitatott intézkedés beavatkozást jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába. Az a tény, hogy a szabadság gyakorlása eltér a közérdekű kérdések megvitatásától, nem fosztja meg a 10. cikk védelmétől (25. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a részes államok a beavatkozás szükségességének megítélésekor bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek, amely mérlegelési jogkör létfontosságú a kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny (26. bek.). Jelen esetben a jó hírnév és mások jogainak védelméhez fűződő követelményeket a kérelmező

azon szabadságával szemben kell mérlegelni, hogy terjeszthesse a körlevelét és a kivágott újságcikket.

A hazai bíróságok egyöntetűen úgy vélték, hogy a kérelmező tette tisztességtelen versenycselekménynek tekinthető, amely megsértette az „elfogadott erkölcsi normákat”, mivel főként azt célozta, hogy felhívja a társaság ügyfeleinek figyelmét az új hírügynökségére. A körlevél utolsó bekezdésében a feladó egyértelműen kifejezte azon szándékát, hogy személyes üzleti kapcsolatokat kíván létrehozni a címzettekkel (27. bek.). Figyelembe vették azt is, hogy a kérelmezőt személyében támadták egy sajtóközleményben, amit a korábbi munkáltatója adott ki. Tekintettel azonban a fent említett körülményekre, kisebb jelentőséget tulajdonítottak ennek (28. bek.). Hangsúlyozni kell, hogy a kifogásolt bírósági végzés nem ment messzebb a körlevél terjesztésének tiltásánál, mert a kérelmezőnek fenntartották azt a jogát, hogy hangot adhasson véleményének, és bármely más módon megvédhesse magát. A panaszolt beavatkozás ezért nem tekinthető aránytalannak (29. bek.). Következésképpen a német bíróságok nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket (30. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Casado Coca v. Spain (35. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; tisztességtelen verseny⁵⁴

Jalbă v. Romania

(Application no. 43912/10., 2014. február 18-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Galati polgármesteri hivatalának magas rangú köztisztviselője volt, akiről 2008 áprilisában egy cikk jelent meg a helyi online újságban, amely korrupcióval vádolta őt. A hírportál szerint egy taxi-vállalkozás volt a tulajdonában, amely nem egyeztethető össze a köztisztviselői státuszával. A kérelmező ezután rágalmazás miatt kártérítési pert indított a cikket író újságíróval szemben, azt állítva, hogy megrágalmazta őt minden bizonyíték nélkül. Az elsőfokú bíróság szerint a cikk utalásait csak akként lehet értelmezni, hogy a sértettnek egy saját üzleti vállalkozás volt a tulajdonában, amely állapot nem egyeztethető össze a közszolgálati státuszával. Hozzátette, a kijelentések – amennyiben igaznak bizonyulnak –

⁵⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57879>

nagyon komoly szakmai és személyes következményeknek tennék ki a kérelmezőt. Ám nem volt bizonyíték a vádakra, vagyis arra, hogy részt vett bármilyen, hivatásbéli tevékenységével összeférhetetlen magán- vagy jogellenes vállalkozásban. A bíróság az újságírókat nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte. A másodfokú bíróság ellenben a szóban forgó kijelentéseket értékítéletnek minősítette. Véleményük szerint a nyilvánosság azon joga, hogy tájékoztatást kapjon a közpénzek kezeléséről, fontosabb, mint a kérelmező személyiségi jogai, ezért a rágalmozási keresetét el kell utasítani.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a cikk közzétételével megsértették a jó hírnévhez és az emberi méltósághoz való jogát, beleértve a magánélet tiszteletben tartását (16. bek.). A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta a sajtóban megjelent cikkek közérdekű vitához való hozzájárulását. A közérdekű vitákat vagy kérdéseket érintő esetekben az elfogadható kritika határai tágabbak a politikusokkal vagy más közszereplőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében (30. bek.). Továbbá, különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között. A tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani (31. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy bár az ügyet a másodfokú bíróság is megvizsgálta, az ítélete nem tartalmazott olyan megállapítást, hogy a cikket az elsőfoktól eltérően kellene értelmezni. A Bíróság leszögezte, hogy a nemzeti bíróságok elvben jobb helyzetben vannak ahhoz, hogy értékeljék a cikkben kifogásolt mondatok mögöttes szándékát, és megítélik, hogy a közvélemény az ilyen mondatokat hogyan értelmezné, illetve hogyan reagálna rájuk. A jogerős bírósági ítélet azonban nem foglalkozott ezzel a kérdéssel. Tekintettel a cikk kifejezéseire a Bíróság szerint a cikk szerzője azt kívánta sugallni, hogy a kérelmező a közszolgálati pozíciójával összeférhetetlen tevékenységben vett részt. A kérdés tehát az, hogy ezek az állítások az elfogadható kritika vagy vélemény határain belülre esnek-e (33. bek.). A cikk a helyi tömegközlekedés működésének és irányításának problémáit, és hallgatólagosan a közpénzek kezelését vitatta meg. Ennélfogva olyan kérdést vitatott meg, amely valószínűleg a közvélemény jelentős érdeklődésére tartott számot (34. bek.). A kérelmező magas rangú helyi köztisztviselőként közszereplő volt, akinek tevékenységével szemben az elfogadható kritika határai szélesebbek (35. bek.).

A Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kérdéses kijelentéseket pusztán értékítéletnek lehet tekinteni. Az, hogy valakinek volt-e saját vállalkozása vagy sem, és ez összeegyeztethető-e a karrierjével, nem csupán egy kérdés spekulációja, hanem egy megfelelő bizonyítékokkal alátámasztható tény. A másodfokú bíróság nem terjesztett elő meggyőző érveket a kérdéses kijelentések természetére nézve. Ilyen körülmények között – a hazai bíróságoknak a kijelentés minősítése tekintetében biztosított mérlegelési jogkör ellenére – a Bíróság kimondta, hogy az állítások egyértelműen tényállítást képeztek (37. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező állítólagos korrupt és jogellenes tevékenységére vonatkozó vádak súlyos természetűek voltak, alkalmasak voltak arra, hogy hátráltassák őt a feladatai ellátásában, és károsítsák a jó hírnevét. Megismételte, hogy egy személy politikusi vagy más közszereplői státusza még nem szünteti meg annak szükségességét, hogy elegendő ténybeli alappal rendelkezzenek az olyan kijelentések, amelyek károsítják a jó hírnevet, akkor is, ha azokat értékítéletnek és nem tényállításnak kell tekinteni (38. bek.).

A Bíróság szerint nincs jele annak, hogy a kérelmező elkövetett volna, vagy részt vett volna bármilyen újságíró által állított cselekményben (40. bek.). Az utalás, hogy a hivatásával összeférhetetlen tevékenységekben és vállalkozásokban vett részt, pusztán a szerző spekulációja volt, amivel túllépte az elfogadható kritika határait (42. bek.). A Bíróság azt is megállapította, hogy az újságíró nem tette lehetővé a kérelmező számára, hogy válaszolhasson a vádakra, illetve azt, hogy közzétehesse válaszát (43. bek.). Figyelembe véve az állítások természetét, a másodfokú bíróság indokai az újságíró véleménynyilvánítási szabadságának védelmére nem elegendők ahhoz, hogy felülmúlják a kérelmező jó hírnévhez való jogát (44. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (60. bek.); Standard Verlags GmbH v. Austria (No. 2.) (46. bek.); Timciuc v. Romania (150. bek.).

Címkék: sajtószabadság; köztisztviselők bírálhatósága; közérdekű kérdések; tényállítások és értékítéletek; magánszféra védelme⁵⁵

Janowski v. Poland

(Application no. 25716/94., 1999. január 21-i ítélet)

Tényállás

⁵⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140927>

A kérelmező újságíró magánemberként szóban „bunkónak” és „idiótának” nevezett két közterület-felügyelőt, akik épp utcai árusokat bírságoltak meg, és arra szólították fel őket, hogy hagyják el a közterületet, és egy szomszédos piacon árusítsanak tovább. A kerületi bíróság a kérelmezőt a lengyel büntető törvénykönyv 236. cikke alapján köztisztviselő megsértéséért 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre és pénzbüntetésre ítélte. A regionális bíróság a szabadságvesztés kiszabását hatályon kívül helyezte, ám a pénzbüntetést helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:5 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a közterület-felügyelők megsértéséért való elítélésével megsértették a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogát (21. bek.). A kérelmező azzal érvelt, hogy nem állt szándékában megsérteni a felügyelőket, csupán azt kívánta kifejezni, hogy intézkedésük jogellenes, és mivel jogellenesen jártak el, nem élvezhetnek különleges védelmet a kritikával szemben (27. bek.). A kormány többek között rámutatott arra, hogy a kérelmező által kifejezett kritika nem élvezhet védelmet, mivel azt nem a médián keresztül fejtette ki, és nem volt része a fontos kérdésekről folytatott nyilvános vitának (29. bek.).

A kérelmezőt azért ítélték el, mert megsértette a közterület-felügyelőket, amelyre közterületen került sor, aminek a járókelők is tanúi voltak, és a felügyelők intézkedését érintette. A kérelmező megjegyzései ezért nem egy közérdeklődésre számot tartó téma nyílt megvitatásának részét képezték, és a sajtószabadsággal sem állt összefüggésben, mivel a kérelmező, bár újságíró volt, ez esetben magánszemélyként járt el. A kérelmezőt továbbá két sértőnek talált szó használata miatt ítélték el, és nem azért, mert kritizálta a közterület-felügyelőket, vagy mert azt állította, hogy intézkedéseik jogellenesek voltak. Ilyen körülmények között a Bíróságot nem győzte meg a kérelmező állítása, hogy elítélése a hatóságoknak a cenzúra visszaállítására tett kísérlete volt, és hogy a kritika jövőbeni kifejezésének elbátortalanítására irányult (32. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a hivatalos minőségükben eljáró köztisztviselőkkel szemben – mint a politikusok esetében – az elfogadható kritika határai tágabbak. Igaz, hogy ezek a határok bizonyos körülmények között nagyobbak a hivatásukat gyakorló köztisztviselők számára, mint a magánszemélyek esetében. Azt azonban nem lehet mondani, hogy a köztisztviselők ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, és ezért utóbbiakkal

ugyanúgy kellene kezelni őket, amikor tevékenységüket kritizálják. Mi több, a köztisztviselőknek az állampolgárok bizalmát kell élvezniük ahhoz, hogy sikeresen végezhessék el feladataikat anélkül, hogy jogosulatlanul zavarnák őket. Ennélfogva a feladatuk végzése során meg kell védeni őket a sértő és gyalázkodó verbális támadásoktól. Jelen esetben az ilyen védelem követelményeit nem a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekében kell összevetni, mivel a megjegyzések nem ilyen körülmények között hangzottak el (33. bek.).

Igaz, hogy a kérelmező a polgártársai iránt aggódva gyalázkodó szóhasználatához folyamodott a heves vita során. Ám a kérelmező a közterület-felügyelőket nyilvános helyen a járóelők egy csoportja előtt sértegette, miközben feladatukat végezték. Márpedig a felügyelők intézkedése nem igazolta a sértő és gyalázkodó szóbeli támadáshoz való folyamodást (34. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság úgy vélte, hogy a hazai hatóságok által felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak, és a beavatkozás arányos az elérni kívánt törvényes céllal. Meg kell azt is jegyezni, hogy a kérelmező ítéletén a fellebbezés során jelentősen enyhítettek, és ami még fontosabb, a börtönbüntetését hatályon kívül helyezték. Összességében nem lehet azt mondani, hogy a hazai hatóságok túllépték volna mérlegelési jogkörüket (35. bek.).

Az ítélethez négy különvéleményt fűztek. Bratza bíró különvéleménye szerint – amelyhez Rozakis bíró csatlakozott – a kérelmező elítélése semmilyen „nyomós társadalmi érdeknek” nem tett eleget: (1) A közterület-felügyelők jogellenesen jártak el, ami bőségesen indokolta a kérelmező véleménynyilvánítását. Az a tény, hogy ennek folyamán két sértő szót is használt, nyilvánvalóan a felügyelők hozzáállása miatti felháborodását tükrözte. Ahogyan a Bizottság is rámutatott, noha a kérelmező által használt nyelvezet túlzónak tekinthető, nem minősül a közterület-felügyelők ellen intézett szándékos és indokolatlan személyes támadásnak. (2) Bár a kérelmező és a felügyelők között folyó vita tárgya nem volt nagy jelentőségű, a kérelmező olyan mértékű visszaélést tapasztalt a hatóság tisztviselői részéről, amely egyértelműen kiérdemelte a 10. cikk védelmét. (3) Semmi sem utal arra, hogy a két sértő szó használata bármely módon a közrend megzavarásának minősült, vagy akadályozta volna a közterület-felügyelőket hivatalos feladatuk ellátásában.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Oberschlick v. Austria (No. 2.) (29. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők bírálhatósága; sértő kifejezések⁵⁶

⁵⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58909>

Jelševar and Others v. Slovenia
(Application no. 47318/07., 2014. március 11-i döntés)

Tényállás

1998-ban egy író saját kiadású regényében egy szlovén vidéki nő életét írta meg, aki a XX. század elején kivándorolt az Egyesült Államokba, férjhez ment, majd hazatért, hogy átvegye a családi farmot. A főszereplő Rozinát egy élénk, ambiciózus és találékony nőnek ábrázolta. A könyv azt is leírta, hogy milyen módon szexelt a férjével, hogy illegálisan alkoholt adott el az Egyesült Államokban a szesztilalom idején, vagy hogy a pénzt többre értékelte mint a gyermekeit. A kérelmezők szerint a könyvben leírt történet olyan mint a családjuké, beleértve az elhunyt édesanyjukét. Különösen a könyv helyszíne – ahol a kérelmezők családja élt – és a használt név – bár ténylegesen nem a család vezetékeve volt – alapján váltak ismertté a helyi közösségben. A kérelmezők személyiségi jogok megsértése miatt polgári jogi pert indítottak az íróval szemben, az elszenvedett fájdalomért nem vagyoni kártérítést, valamint nyilvános bocsánatkérést követelve. Azt állították, hogy az író negatív és becsületsértő módon festette le az anyjukat, amivel megalázta őket a helyi közösség szemében. Az eljárás során a kérelmezők családjának ismerőseit tanúként hallgatták ki, és azt vallották, hogy könnyedén összefüggésbe hozták a könyvben leírt történetet és a családot. Ám többnyire úgy vélték, hogy a történet vitás részei nem voltak igazak. 2007 áprilisában végül az Alkotmánybíróság elutasította a kérelmezők keresetét, és kimondta, hogy egy átlagos olvasó nem tekintené a könyvben elbeszélte eseményeket valódi emberekről szóló tényeknek. A testület álláspontja szerint a kérelmezők anyjának lefestése semmilyen módon nem volt méltatlan, és az írónak sem állt szándékában sérelem okozása.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők kifogásolták, hogy az Alkotmánybíróság nem teremtett megfelelő egyensúlyt a magán- és családi életük tiszteletben tartásához fűződő joguk és az író művészi kifejezési szabadsága között (23. bek.). Álláspontjuk szerint a művészi kifejezés szabadsága nem engedi, hogy ilyen nyilvánvaló összefüggés legyen egy egyén élete és egy irodalmi karakter között, amely lehetővé teszi a ténylegesen érintett személy felismerését, kivéve, ha az

irodalmi mű történelmi személyek vagy események, illetve a nyilvánosság előtt ismert személyek ábrázolását foglalja magában. Ennek fényében a kérelmezők úgy vélték, hogy a magánélethez való joguknak elsőbbséget kellene élveznie az író művészi kifejezés szabadságával szemben (25. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy azokban az esetekben, ahol egy személy hírnevét egy könyv kiadása befolyásolja, a magánélet tiszteletben tartásához való jogot a véleménynyilvánítás szabadságával szemben kell mérlegelni (32. bek.). A Bíróság azt vizsgálta, hogy a szlovén hatóságok megfelelő egyensúlyt értek-e el a kérelmezők jó hírneve és az író művészi kifejezés szabadságához való joga között. Kiemelte először is, hogy az irodalmi művek szerzői által élvezett művészi szabadság önmagában érték, és így az Egyezmény magas szintű védelmét érdemli meg. A Bíróság azt is kimondta, hogy egy regény szintén egy művészi kifejezési forma, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik (33. bek.). A különböző stílusokban írt regények bizonyos fokú túlzást foglalhatnak magukban, valamint színes és kifejező ábrázolásokat használhatnak. Ilyen esetekben a stílus a kifejezés formájaként a kifejezés tartalmával együtt védett. A Bíróság külön rámutatott arra, hogy az irodalmi művek viszonylag szűk közönségnek szólnak, ennél fogva egy személy jó hírnevében okozott potenciális kár is korlátozott (34. bek.).

A hazai bíróságok alapvető fontosságot tulajdonítottak annak, hogy a kérelmezők családjának tagjait azonosítani lehetett-e a könyv kitalált karaktereivel, és e karakterek negatív vonásai becsületsértő módon azoknak az embereknek tulajdoníthatók-e, akiken a karakterek alapultak. Az Alkotmánybíróság az irodalmi ábrázolást egy objektív kritériumként értékelte, azaz hogy hogyan értelmezné az ábrázolásokat egy átlagos kortárs olvasó. Megállapította, hogy a könyvben leírt eseményeket nem tekintené valódi emberekről szóló tényeknek (35. bek.). Fontos továbbá, hogy a testület úgy vélte, a főszereplő szexuális életét és az illegális kereskedését leíró ellentmondásos részeket egy átlagos érzékenységgű olvasó nem tekintené sértőnek (36. bek.). A Bíróság nem látott okot ezek kétségbe vonására, és úgy találta, hogy az Alkotmánybíróság által felhozott indokok összhangban voltak a Bíróság ítélezési gyakorlatából fakadó alapelvekkel. Nem találta ésszerűtlennek azt a megállapítást, hogy a kérdéses ábrázolás objektíve nem volt sértő (37. bek.). Végül a Bíróság megjegyezte, a könyv nem egy életrajz, hanem egy kitalált történet volt, és mint ilyet a legtöbb olvasó nem értené valós emberek leírásának. Még a kérelmezők családi ismerősei is többnyire tagadták annak lehetőségét, hogy a könyvben szereplő karakter a ténylegesen érintett személy valóságghű ábrázolása (38. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a vitatott könyv a kérelmezők jó hírnevét nem érintette súlyosan, és az Alkotmánybíróság nem lépte túl az

államnak ezen a területen biztosított mérlegelési jogkört (39. bek.). Ezért a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (40. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Karatas v. Turkey (49., 52. bek.); Chauvy and Others v. France (70. bek.); Alinak v. Turkey (42., 45. bek.); Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (47. bek.); John Anthony Mizzi v. Malta (Application no. 17320/10., 2011. november 22.; 32. bek.).

Címkék: magánszféra védelme; művészet szabadsága, regény⁵⁷

Jersild v. Denmark

(Application no. 15890/89., Series A no. 298., 1994. szeptember 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező dán újságíró a „Søndagsavisen” című vasárnapi hírmagazin munkatársa volt, amely egyik adásában egy dán rasszista fiatalokból álló csoportot mutatott be. A magukat Zöldkabátosoknak nevező közösség három tagjával készített interjúban a fiatalok rasszista és lealacsonyító megjegyzéseket tettek a bevándorlókra és egyes faji közösségekre. A három fiatal és a kérelmező ellen a dán büntető törvénykönyv 266. § b) bekezdése alapján eljárás indult, amely végén el is ítélték őket. A koppenhágai városi bíróság Jersildet 1000 dán korona pénzbüntetésre ítélte. Az indokolás szerint a kérelmező előre tudhatta, hogy a beszélgetés során rasszista kijelentések fognak elhangozni, sőt az interjú során viselkedésével hasonló megjegyzések megtételére bízta a fiatalokat. Azzal pedig, hogy az újságíró nem vágta ki az interjúból a vitatott kifejezéseket – és a gyűlölködő megnyilvánulásokkal szemben nem hangzott el ellenvélemény –, bűnsegédként maga is megvalósította a cselekményt, hiszen az interjú sugárzása nélkül ezek a megnyilvánulások nem kaphattak volna nagy nyilvánosságot. A döntés ellen Jersild fellebbezett, azonban a fellebbviteli, majd a legfelső bíróság is elutasította kérelmét, arra hivatkozva, hogy nem volt kellőképpen kiegyensúlyozott a műsorszám a szélsőséges kijelentéseket tekintve. A bíróság szerint a megsértett csoportok érdekei fontosabbak a társadalom tájékoztatásához való jogánál. A rasszista sértések egy jelentéktelen kis csoport megjegyzései voltak, amelyek az emberek túlnyomó többségének az érdeklődésére sem tartott számot, ennél fogva hír- és információértéke sem volt, ami igazolhatná a közlést.

⁵⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142338>

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:7 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező panaszt nyújtott be a Bizottsághoz, amely a kérelmet elfogadta, és megállapította a 10. cikk sérelmét. A kormány azonban a Bírósághoz fordult, hogy vizsgálja felül, sérült-e a 10. cikkben foglalt rendelkezés. A Bíróság szerint az egyetlen vitás pont az volt, hogy az intézkedés szükséges-e egy demokratikus társadalomban (27. bek.). Hangsúlyozta mindenekelőtt, hogy tudatában van a faji megkülönböztetés elleni küzdelem minden formája és megnyilvánulása elleni harc fontosságának (30. bek.). A jelen eset lényeges jellemzője, hogy a kérelmező a kifogásolható kijelentéseket nem maga tette, hanem a hírműsorért felelős televíziós újságírói minőségében segített azok terjesztésében. A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta a sajtó demokratikus társadalomban játszott alapvető szerepét, és rámutatott, hogy ezeket az elveket nemcsak a nyomtatott sajtóra, hanem az audiovizuális médiára is alkalmazni kell. Figyelembe véve az újságíró feladatait és kötelességeit, általánosságban elismert, hogy az audiovizuális média gyakran sokkal közvetlenebb és erősebb hatással rendelkezik, mint a nyomtatott sajtó. Az audiovizuális média az üzeneteket képeken keresztül közvetíti, amire a nyomtatott sajtó nem képes. Ugyanakkor nem a Bíróság és nem a hazai bíróságok feladata, hogy a sajtót helyettesítve kiválasszák, hogy a tudósítás milyen technikáját kell alkalmaznia vagy sem az újságíróknak (31. bek.).

A Bíróság egészében véve úgy vélte, hogy a riport objektíve nem tűnhetett úgy, mint amelynek célja a rasszista nézetek és gondolatok propagálása. Éppen ellenkezőleg azt célozta – egy interjú segítségével –, hogy bemutassa, elemezze és megmagyarázza a fiatalok ezen csoportjának hátrányos szociális helyzetét és erőszakos magatartását (33. bek.). A hazai bíróság szerint a szerkesztőnek, tekintve, hogy nem élő, hanem utólag megvágott műsorszámról volt szó, további intézkedéseket kellett volna tenni a gyűlöletkeltő kijelentések tekintetében. A Bíróság ezzel szemben hangsúlyozta, hogy a szerkesztő bevezetőjében utalt arra, hogy Dániában a rasszizmusról nyilvános vita folyik, és a műsorszám e nagy közérdeklődésre számot tartó téma háttérét próbálta bemutatni. Az újságíró tolmácsolásában több alkalommal is megjelentek a szélsőséges nézeteket ellenpontoszó vélemények a műsorszámban, így például utalt arra, hogy az egyik tag szerepel a bűnügyi nyilvántartásban, továbbá, hogy vannak fontos pozíciókat betöltő színes bőrű személyek, és a kijelentések

egészére nézve megállapította az antiszociális hozzáállást – így a Bíróság az elővigyázatossági mozzanatok hiányára vonatkozó érvelést elutasította (34. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy az interjúkból összeállított hírműsorszám – függetlenül attól, hogy szerkesztett vagy nem szerkesztett – az egyik legfontosabb eszköz a sajtó számára, amellyel képes betölteni „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét. Egy újságíró szankcionálása amiatt, mert elősegíti a más személyek által, egy interjúban tett nyilatkozatok terjesztését, súlyosan hátráltatná a sajtó hozzájárulását a közérdekű kérdések megvitatásához, ezért azt csak kivételesen indokolt esetben szabad célként kitűzni (35. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a beavatkozásra nem volt szükség egy demokratikus társadalomban, ezért a bírság összegének minimalizálására vonatkozó érvelést elutasította; döntésében pedig kimondta, hogy az elítélés ténye, és nem a szankció mértéke volt relevánsnak tekinthető (35. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező elítélésére nem adott elegendő okot a felvétel készítése és vágása során tanúsított magatartása, így arra a következtetésre jutott, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a fentiekben alkalmazott korlátozása „nem szükséges egy demokratikus társadalomban”, valamint, hogy a mások jó hírnevének és jogainak védelme érdekében alkalmazott szankciók nem voltak megfelelő mértékűek (37. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands; Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.).

Címkék: sajtószabadság; audiovizuális média; gyűlöletbeszéd; rasszizmus; bevándorlók⁵⁸

Jerusalem v. Austria

(Application no. 26958/95., 2001. február 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a bécsi városi tanács (Gemeinderat) tagjaként az egyik ülésen mondott beszédében két egyesületről – közvetlenül nem említve azokat – azt állította, hogy azok „fasiszta tendenciákat” mutató, „totalitárius jellegű” szekták. A két egyesület az osztrák Ptk. (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch) 1330. §-a alapján kérte, hogy a kérelmezőt utasítsák állítása visszavonására, és tiltsák meg, hogy az egyesületeket szektának nevezze. A keresetet később úgy módosították, hogy a tilalom az általa használt „totalitárius jellegű” és „fasiszta

⁵⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57891>

tendenciák” kifejezésekre terjedjen ki. A kérelmező az eljárás során többször felajánlott bizonyítékokat annak tanúsítására, hogy az egyesületek szekták. A tartományi bíróság eltiltotta a kérelmezőt a kifejezések használatától, és arra kötelezte, hogy vonja vissza állítását. A bíróság szerint az elhangzott kijelentések nem értékítéletek, hanem tényállítások, amelyek az egyesületek alapszabályai és más bizonyítékok alapján valótlanok. A bécsi fellebbviteli bíróság (Oberlandesgericht) helybenhagyta az ítélet azon részét, amely eltiltotta őt a kifejezések megismétlésétől, és úgy ítélte meg, hogy az általa felajánlott bizonyítékok irrelevánsak, mivel csak azt kívánta bizonyítani, hogy az egyesületek szekták, de azok nem vonatkoztak a beszédében használt kifejezésekre. Márpedig nem a „szekta”, hanem a „fasiszta tendenciák” kifejezés használata volt az elsődleges fontosságú, mely utóbbi jogos kritikán túlmutató sértés. Az osztrák Legfelső Bíróság (Oberster Gerichtshof) szintén megerősítette, hogy a „totalitárius jellegű” és a „fasiszta tendenciák” kifejezések olyan állításnak minősülnek, amiket a kérelmező nem bizonyított.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság az ügy körülményeinek vizsgálata során a következő tényezőket vette figyelembe: a kérelmező helyzete, az eljárást megindító egyesületek helyzete és tevékenységük, valamint a hazai bíróságok előtt folyó vita tárgya (35. bek.). Ami a kérelmező helyzetét illeti, a kérelmező választott politikusként a bécsi városi tanács tagja volt, aki mint ilyen korlátozott mentelmi joggal rendelkezett. A kérelmező azonban a beszédét nem a tartományi parlamentben, hanem a városi tanács ülésén mondta el, amelyre nem terjedt ki a mentelmi joga. E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőjére, aki a választóit képviseli, felhívja a figyelmet az aggodalmaikra, és védi az érdekeiket. Ezért egy ellenzéki országgyűlési képviselő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (36. bek.). Ami a kérelmező vitatott kijelentéseit illeti, azok a városi tanács politikai vitája során kerültek megfogalmazásra. A Bíróság szerint lényegtelen, hogy erre egy önkormányzati ülésen és nem a tartományi parlamentben került sor. Függetlenül attól, hogy a kérelmező kijelentéseit védi-e mentelmi jog, azt egy olyan fórumon tette, amely hasonló a parlamenthez, és ahol közérdek fűződik a résztvevők nyilvános véleménynyilvánításához. Demokráciában a parlament és más hasonló

szervek alapvető fórumok a politikai vita számára. Nagyon súlyos érvek szükségesek az ott gyakorolt véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás igazolásához (40. bek.).

Az egyesületekkel kapcsolatban a kormány azzal érvelt, hogy azok magánszervezetek, és nem hasonlíthatók össze a politikusokkal. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy nemcsak a politikusoknak, hanem a magánszemélyeknek vagy szervezeteknek is nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítaniuk, „ha belépnek a nyilvános vita arénájába” (37-38. bek.). A két egyesület egy közérdeklődésre számot tartó területen, a drogpolitika területén tevékenykedtek, részt vettek a kérdéssel kapcsolatos nyilvános vitákban, és együttműködtek egy politikai párttal. Mivel a szervezetek aktívan tevékenykedtek a nyilvánosság előtt, úgy a kritikával szemben is nagyobb fokú toleranciát kellett volna mutatniuk, amikor ellenfeleik céljaikat, valamint a vitában alkalmazott eszközeiket vizsgálták (39. bek.).

Jelen esetben az osztrák bíróságok a kérelmező állításait tényállításoknak minősítették, így neki kellett volna bizonyítania azok igazságát. Ám a Bíróság úgy vélte, hogy a kifogásolt állítások – amit a városi tanács választott tagjaként tett egy közérdeklődésre számot tartó ügyben – értékítéletek és nem tényállítások (44. bek.). Márpedig a tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Az értékítéletek igazsága bizonyításának követelményének nem lehet eleget tenni, és ez sérti a véleménynyilvánítás szabadságát (42. bek.). Ugyanakkor még ha egy kijelentés értékítélet is, a beavatkozás arányossága attól függ, hogy a kifogásolt állítás elegendő ténybeli alappal bír-e, hiszen még a ténybeli alapot nélkülöző értékítélet is lehet túlzott (43. bek.). A kérelmező viszont érveinek alátámasztására okirati bizonyítékokat és tanúvallomást is felajánlott. Az osztrák bíróságok ezt azzal utasították el, hogy azok csak a „szekta” szóhoz kapcsolódtak, és nem a vitatott kifejezésekhez. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a „szekta” és a „totalitárius jellegű szekta” megkülönböztetés mesterséges, és figyelmen kívül hagyja a vita valódi természetét. Meglepő a hazai bíróságok következetlen megközelítése: egyrészt előírták a kijelentés bizonyítását, másrészt nem voltak hajlandóak figyelembe venni az összes rendelkezésre álló bizonyítékot (45. bek.). A Bíróság szerint azzal, hogy a kérelmezőnek bizonyítania kellett kijelentésének igazságát, miközben megfosztották a hatékony bizonyítás lehetőségétől, az osztrák bíróságok túllépték mérlegelési jogkörüket. A kérelmezővel szemben hozott intézkedés ezért aránytalan beavatkozás volt a véleménynyilvánítási szabadságába (46. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (46. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 1.) (63. bek.); Castells v. Spain (42. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (47. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 2.) (33. bek.); Nilsen and Johnsen v. Norway (52. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek, valóság bizonyítása⁵⁹

Joksas v. Lithuania

(Application no. 25330/07., 2013. november 12-i ítélet)

Tényállás

2002-ben a kérelmezőt a litván fegyveres erők egy öt évre szóló szerződéssel kezdték foglalkoztatni, amit meghatározott körülmények esetén a határozott idő letelte előtt fel lehetett bontani. 2006-ban egy litván napilapban egy cikk jelent meg, amelyben a kérelmező kifogásolta, hogy az új jogszabályok a fegyelmi eljárásokban nem védték megfelelő módon a szolgálatban lévők jogait. Emiatt belső vizsgálat indult, amit végül azzal szüntettek meg, hogy a kérelmező nem sértette meg a katonai fegyelmet. 2006-ban a szerződését megszüntették, mivel a hatályos jogszabályok rendelkezéseivel összhangban elérte a nyugdíjkorhatárt. A kérelmező a határozat ellen a közigazgatási bírósághoz fordult, azt állítva, hogy a személyes véleménye miatt diszkrimináltak. A panaszt elutasították, amit a legfelső közigazgatási bíróság is jóváhagyott.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint diszkriminatív módon a véleménye miatt bocsátották el a hadseregtől (60. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény 10. cikke a katonai személyzetre éppúgy vonatkozik, mint mindenki másra. Mindazonáltal lehetőséget kell adni az állam számára, hogy korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát azokban az esetekben, amelyek valós veszélyt jelentenek a katonai fegyelemre, mivel a hadsereg megfelelő működése nehezen képzelhető el olyan szabályok nélkül, amelyek megakadályozzák, hogy a szolgálat tagjai aláássák azt. Ugyanakkor a hazai hatóságok e szabályokra hivatkozva sem fojthatják el a vélemények kinyilvánítását még akkor sem, ha azok a hadsereg, mint intézmény ellen irányulnak (70. bek.).

⁵⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59220>

A Bíróság rámutatott, hogy a belső vizsgálatot, amely a kérelmező újságban megjelent nyilatkozata miatt indult, azzal az indokkal szüntették meg, hogy nem sértett meg semmilyen jogi előírást, és fegyelmi büntetést sem szabtak ki rá. Ezért a kérelmező önmagában a vizsgálat megindítása miatt nem állíthatja, hogy az Egyezmény megsértésének áldozatává vált. A fő kérdés jelen esetben az, hogy a kérelmező katonai szolgálatát kizárólag azért szüntették-e meg, mert elérte a jogszabályban előírt nyugdíjkorhatárt, vagy pedig a véleménye miatt (71. bek.). A Bíróság szerint nem állapítható meg bizonyossággal, hogy a kérelmezőt a véleménye miatt büntették meg, és a katonai szolgálatának megszüntetése nem egyszerűen a hatályos jogszabályok megfelelő alkalmazásából adódott. A Bíróság korábban már megállapította, hogy a katonák nyilvános kijelentések miatti fegyelmi büntetése, vagy akár a büntetőeljárás és elítélés egyértelmű jele az eszmék közlésének jogába való beavatkozásnak. A kérelmező esetében azonban nem volt olyan új követelmény a poszt betöltéséhez – amelynek nem felelt meg –, amit a kifogásolt publikáció után vezettek be. Továbbá, a kérelmező egyik felettese sem tett nyilvánosan olyan kijelentést, amely szerint a véleménye miatt el kell bocsátani a katonai szolgálatból. Sőt, a szerződés felbontásának kötelezettsége a nyugdíjkorhatár elérésekor a hazai bíróságok elterjedt gyakorlata volt, amit korábban a legfelső közigazgatási bíróság is megerősített (72. bek.).

Ami a kérelmező kollégáit illeti, akiket állítólag eltérő bánásmódban részesítettek, holott az övéhez hasonló helyzetben voltak, a Bíróság szerint azért voltak a rájuk vonatkozó nyugdíjkorhatár elérése ellenére jogosultak a szerződésük lejártáig szolgálni, mert a kérelmezővel ellentétben ők katonai kódfejtők voltak (73. bek.). Ezért a kérelmezőnek a nyugdíjkorhatár elérése miatt történő felmentése a hivatásos katonai szolgálat alól nem minősült a véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak (74. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kosiek v. Germany (Application no. 9704/82., Series A no. 105., 1986. augusztus 28.; 37. bek.); Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria (36. bek.); Grigoriades v. Greece (45. bek.); Harabin v. Slovakia (153. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, katonák⁶⁰

July and Sarl Libération v. France

(Application no. 20893/03., 2008. február 14-i ítélet)

⁶⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-128039>

Tényállás

2000-ben a Libération nevű francia napilap „Egy bíró halála: az özvegy támadása a bírák és a rendőrség ellen” címen cikket közölt, ami egy bíró 5 évvel korábban vitatott körülmények között bekövetkezett haláláról tartott sajtótájékoztatóról tudósított. A sajtótájékoztatón a bíró özvegye nyilvános felhívást intézett az igazságügy-miniszterhez, hogy indítsanak vizsgálatot a nyomozásért felelős két bíró ellen. A sajtótájékoztatón számos kritikát is megfogalmaztak a nyomozás lefolytatásával kapcsolatban [az eljáró bírák előítélettel kezelték az ügyet; a nyomozást „abnormális” módon folytatták le; az eljárást lassan folytatták le]. A nyomozással megbízott két bíró hivatalos személy ellen nyilvánosan elkövetett rágalmozás bűncselekménye miatt⁶¹ eljárást indított az újságírók ellen. A bíróság elsőfokon felmentette a kérelmezőket, és csak az előítéletekre utaló megállapítást találta rágalmozónak. Elismerte jóhiszeműségüket is, miután a nyomozás kritikájáról szóló tudósításukkal a közvéleményt tájékoztatták. A versailles-i fellebbviteli bíróság ellenben úgy ítélte meg, hogy az „abnormális” kitétel használata rágalmozást valósított meg, és a kérelmezők megsértették a két bíró becsületét és jó hírnevét. A bíróság nem fogadta el a jóhiszeműségre való hivatkozást sem, mivel az újságírók nem biztosítottak lehetőséget arra, hogy két bíró kifejtse az ügygel kapcsolatos álláspontját. A bíróság az újságírót pénzbüntetésre, míg a lap kiadóját kártérítésre ítélte. A Semmitőszék elutasította fellebbezésüket.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (53-57. bek.), amely a jó hírnév vagy mások jogainak védelmét, valamint a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartását szolgálta. A döntések célja az volt, hogy a nyomozásban résztvevő bírókat a rágalmozástól megvédjék (58-59. bek.). A Bíróság rámutatott arra, hogy a közvéleménynek jogos érdeke fűződik a büntetőeljárásokkal kapcsolatban elérhető információkhoz. A Miniszteri Bizottság Rec (2003)13. számú ajánlása a büntetőeljárásokkal kapcsolatos médián keresztül történő tájékoztatásról⁶² is hangsúlyozza a büntetőeljárásokról szóló tudósítások fontosságát, hogy tájékoztassák a közvéleményt, és lehetővé tegye a büntető

⁶¹ Az 1881. július 29-i Sajtótörvény 30. cikke a bíróságok, hadsereg, közintézmények és hatóságok ellen elkövetett rágalmozást 45 ezer euróig terjedő pénzbírsággal rendeli büntetni.

⁶² Recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51365>

igazságszolgáltatási rendszer működése feletti ellenőrzést. A sajtó közérdekű kérdésekről szóló tudósításai kétségkívül magukban foglalják az igazságszolgáltatás működésére vonatkozókat. A sajtó az egyik eszköz, amellyel a politikusok és a közvélemény ellenőrizni tudja, hogy a bírák megfelelően látják-e el a rájuk bízott alkotmányos feladatokat (66. bek.). Ez különösen igaz a mostani esetben, mivel a sajtótájékoztató egy büntetőügyben folyó nyomozást érintett, amely kezdetektől fogva jelentős figyelmet kapott a médiában (67. bek.).

Ami az újságírók felelősségét illeti a harmadik féltől származó információk közzétételéért, a Bíróság hangsúlyozta azt az elvet, hogy egy újságíró megbüntetése, amiért elősegíti a harmadik személyek által tett kijelentések terjesztését, súlyosan akadályozná a sajtó hozzájárulását a közérdekű kérdések megvitatásához, ezért arra csak különösen komoly indokok alapján kerülhet sor (69. bek.). A fellebbviteli bíróság úgy találta, hogy a tudósítás formája miatt nem lehetett tudni, hogy a cikk mely részei tudhatók be a szerzőnek. A Bíróság szerint azonban az újságírók számára általános követelményként előírni, hogy szisztematikusan és formálisan is határolják el magukat egy olyan idézet tartalmától, amely sérthet vagy provokálhat másokat, vagy sértheti a jó hírnevüket, nem egyeztethető össze a sajtó azon szerepével, hogy tájékoztasson az aktuális eseményekről, véleményekről és gondolatokról. A Bíróságot ezért nem győzték meg a versailles-i fellebbviteli bíróság által felhozott indokok (71. bek.). Hozzátette, a cikk több helyen használt idézőjelet a forrás és az újság elemzésének megkülönböztetésére, minden alkalommal feltüntette az idézett személy nevét, egyértelművé téve az olvasó számára, hogy a kijelentés kitől származott (73. bek.).

Továbbá, a sértettek az igazságszolgáltatás tagjai. Bár nem lehet azt mondani, hogy ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, illetve utóbbiakkal ugyanúgy kellene kezelni őket; amikor tevékenységüket kritizálják, a hivatalos minőségben eljáró köztisztviselőkkel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint a magánszemélyek esetében. A sértett személyek, mint „alapvető állami intézményhez” tartozó köztisztviselők e minőségükben voltak kitéve a személyes kritikának „az elfogadható” határokon belül (74. bek.). Végül a Bíróság az „abnormális” kifejezés kapcsán úgy vélte, hogy bár a jelző használata kétségkívül nem túl hízelgő, de az hosszú ideje a mindennapi nyelvhasználat része, amit a sajtótájékoztató egyik résztvevője használt, és nem az újságíró személyes megnyilvánulása volt (75. bek.). A Bíróság sértő kijelentéseket – amelyekről tudósítottak – nem találta „nyilvánvalóan gyalázkodónak”, és a hazai bíróságok megállapítása a jóhiszeműség hiányáról sem egyeztethető össze a véleménynyilvánítás szabadságával és a sajtó „társadalom éber őre” szerepével (76. bek.).

Mindezek alapján a kérelmezők rágalmazás miatt történő elítélése nem tekinthető arányosnak és „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (77. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Janowski v. Poland (33. bek.); Bladet Tromso and Stensaas v. Norway (64. bek.); Thoma v. Luxembourg (62., 64. bek.); Mamère v. France (26-27. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; sajtószabadság, újságírói szabadság; híresztelés; bírósági eljárások tudósítása⁶³

⁶³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85084>

K

Kahn v. Germany

(Application no. 16313/10., 2016. március 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők Oliver Kahn, egykori német labdarúgó-válogatott kapusának két gyermeke. 2004. júliusa és 2009. júniusa között a Neue Woche és Viel Spaß című magazinok cikksorozatban számoltak be a labdarúgó házasságának válságáról és válásáról. A cikkeket fotókkal illusztrálták, ahol a gyermekek a szüleikkel együtt voltak láthatók. A fényképek közzétételét követően a kérelmezők a hamburgi tartományi bírósághoz fordultak, kérve a képek további közzétételének megtiltását. A tartományi bíróság 2005 januárjában pénzbírság terhe mellett elrendelte, hogy a kiadó tartózkodjon a fényképek közreadásától. További képek közzétételét követően a kiadót három alkalommal is, összesen 27.500 euró pénzbírság megfizetésére kötelezték.

A kérelmezők 2007 decemberében ismét a hamburgi tartományi bírósághoz fordultak, hogy a kiadót kötelezzék legalább 40.000 euró kártérítés megfizetésére, amiért a fényképeket a beleegyezésük nélkül tették közzé. A tartományi bíróság a kérelmezők javára ítélt. Az indokolás szerint súlyosan megsértették a személyhez fűződő jogaikat, mivel a fotók olyan szituációkban mutatták – pl. szüleik társasága, nyaralás –, amelyek védettek a beavatkozástól. A bíróság megjegyezte, hogy a közzétételtől való eltiltás nem bizonyult hatékonynak, mivel a kiadó a tilalom ellenére számos alkalommal közzétette a fotókat. Ezért az adott körülmények között szükséges volt a kártérítés megítélése. A hamburgi fellebbviteli bíróság elismerte, hogy a kiadó folyamatosan megsértette a kérelmezők képmáshoz fűződő jogát, ám úgy ítélte meg, hogy nincs szükség kártérítés megítélésére, mivel a tartományi bíróság bírság megfizetésére kötelezte a kiadót. Az indokolás szerint a nem vagyoni kártérítés intézménye szubszidiárius jellegű, amely nem vehető igénybe, ha más lehetőség is létezik a személyiségi jogok védelmére. A kérelmezők fellebbezését elutasították. A Szövetségi Bíróság szerint a már megjelent fotók nem jártak a kérelmezők képmáshoz fűződő jogának súlyos megsértésével, mivel a fotókon csak a szüleik révén és a fotókat kísérő szövegen keresztül lehetett őket azonosítani. Ezen kívül a riportok sem magukról a gyermekekről, hanem a szüleik kapcsolatáról és válásáról, illetve az apjuk karrierjéről szóltak.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 8. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők a 8. cikkre hivatkozva azt állították, hogy megsértették a magán- és családi életük tiszteletben tartásához fűződő jogukat (47. bek.). A Bíróság megismételte, hogy egy fénykép közzététele sértheti az egyén magánéletét akkor is, ha ez a személy egy közszereplő. Kérdés, hogy egy fénykép közzététele milyen mértékben avatkozik be egy személy családi életébe, ha az illető a szüleivel látható (63. bek.). A kérelmezők azt panaszolták, hogy az állam nem védte meg őket hatékonyan a fényképek ismételt publikációjától a kifejezett tilalom ellenére. A Bíróság emlékeztetett, hogy a 8. cikk alapján az állam nem csak arra köteles, hogy megvédje az egyént a hatóságok önkényes beavatkozásaival szemben, illetve hogy tartózkodjon az ilyen beavatkozástól, hanem arra is, hogy biztosítsa a magánélet tényleges tiszteletben tartását, még az egyének egymás közötti viszonyainak terén is. Ez a képmáshoz való jog visszaélésekkel szembeni védelmére is vonatkozik (64. bek.).

A Bíróság szerint a kérdés ebben az esetben az volt, hogy a védelem mértéke – a pénzbírság kiszabásának lehetősége a kiadóval szemben – elegendő volt-e, vagy csupán a kérelmezőknek megítélt pénzbeli kompenzáció nyújtott volna megfelelő védelmet a magánélet tiszteletben tartásához fűződő joguknak (68. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a tartományi bíróság a pénzbírságok összegét minden alkalommal növelte (70. bek.). A kérelmezőknek lehetőségük volt arra, hogy a fellebbviteli bíróság előtt vitassák a kiszabott bíróságok összegét, ám egyik ellen sem fellebbeztek, és nem adtak magyarázatot arra sem, hogy miért ne lenne megfelelő jogorvoslat a bírság kiszabása (71. bek.). Az eljárás minden alkalommal gyors és egyszerű volt, mivel a tartományi bíróság annak megállapítására szorítkozott, hogy a kiadó megsértette a közzétételi tilalmat, és csak néhány további szempontot értékelt a bírság – egyre növekvő – összegének meghatározása érdekében (73. bek.).

A fellebbviteli bíróság úgy vélte, hogy bár a fotók közzétételével megsértették a kérelmezők képmáshoz fűződő jogát, a beavatkozás nem volt elég súlyos ahhoz, amely indokolná vagy szükségessé tenné a pénzbeli kompenzáció megítélését. A Szövetségi Bíróság pedig hangsúlyozta, hogy a kérelmezőket – akiknek az arca nem volt látható, mivel ki volt takarva – csak a szülők képeken való jelenlétével és az azokat kísérő szövegen keresztül lehetett azonosítani. A Bíróság elfogadta a német bíróságok következtetését, hogy a megjelent képek természetére tekintettel nem volt szükség kártérítés megítélésére. A Szövetségi Bíróság

ítélkezési gyakorlata nem zárta ki a pénzügyi kompenzáció megítélésének lehetőségét pusztán amiatt, mert a sértett szankció kiszabását kérhette a kiadóval szemben, de ez elsősorban a jogsértés súlyosságától függött (74. bek.). Ilyen körülmények között nem lehet azt állítani, hogy a német bíróságok által nyújtott védelem nem volt hatékony vagy elegendő, és hogy a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog tényleges tartalmát kiüresítették (75. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a német bíróságok eleget tettek pozitív kötelezettségüknek, és megfelelő védelmet nyújtottak a kérelmezők számára (76. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (No. 3.) (41. bek.).

Címkék: sajtószabadság; magánszféra védelme, képmáshoz való jog; szankció arányossága⁶⁴

Kaperzynski v. Poland

(Application no. 43206/07., 2012. április 3-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy heti magazin főszerkesztőjeként 2005 októberében egy cikket jelentetett meg Ilawa település csatornahálózataról, amelyben úgy vélte, hogy az jelentős közegészségügyi kockázatot jelentett, és a hatóságok a problémával lassú és inkompetens módon foglalkoztak. Arra is hivatkozott, hogy a polgármester nem megfelelően kezelte a helyzetet. A polgármester az újságnak írt, részben ironikus hangú levelében panaszkolt a cikket, megkérdőjelezve a főszerkesztő szándékait, és arra kérte, hogy a Sajtótörvénynek megfelelően tegyen közzé helyreigazítást. A kérelmező nem válaszolt a levélre, és nem is tette közzé. Az önkormányzat ezt követően magánvádas eljárást indított a kérelmezővel szemben, amiért nem tette közzé a helyreigazítást. A főszerkesztő azzal érvelt, hogy a Sajtótörvény alapján a polgármester levele nem tekinthető helyreigazítás iránti kérelemnek, mert nem kapcsolódott a tényekhez. A kerületi bíróság a Sajtótörvény 31. § (1) bekezdésében előírt helyreigazítás közzétételének megtagadásáért bűnösnek találta a főszerkesztőt, és a 46. § (1) bekezdés alapján négy hónap szabadságvesztésre ítélte, havi húsz óra közmunka formájában két évre felfüggesztve, valamint két évre megvonta tőle az újságírói hivatás gyakorlásának jogát. A regionális bíróság helybenhagyta az ítéletet. 2010 decemberében a lengyel alkotmánybíróság egy másik esetben alkotmányellenesnek nyilvánította a Sajtótörvény azon

⁶⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161412>

szakaszát, amely bűncselekménnyé nyilvánította a helyreigazítás közzétételének megtagadását.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Bár a beavatkozás a tényállás időpontjában „törvényben meghatározott” volt, a Bíróság az ügy értékeléséhez fontosnak vélte azt, hogy a lengyel alkotmánybíróság a Sajtótörvény ezen rendelkezéseit 2010. december 1-jén alkotmányellenesnek találta arra hivatkozva, hogy azok nem egyeztethetők össze a nullum crimen sine lege elvével (60. bek.). A Bíróság nem látta, hogy egy újságíróra kiszabott büntetőjogi szankció hogyan szolgálhatja a sajtószabadság védelmét, amivel a lengyel kormány érvelt. Ugyanakkor kész volt elfogadni, hogy a beavatkozás a polgármester jó hírnevének védelmét szolgálta (61. bek.). A cikk témája – a település szennyvízhálózatának fejlesztése és működtetése – vitathatatlanul a közérdekű ügy volt a helyi közösség számára, amelyre a kérelmező jogosult volt a nyilvánosság figyelmét felhívni. Egy demokratikus rendszerben a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait szigorú vizsgálat alá kell vetni nemcsak a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a közvélemény részéről is. A cikk a helyi hatóságok és a polgármester teljesítményének kritikus értékelését tartalmazta, de nem minősült indokolatlan személyes támadásnak, és nem volt sértő, ellenben szilárd ténybeli alapokon nyugodott, ám ezt a szempontot a kerületi bíróság mégsem vette figyelembe (64. bek.).

A Bíróság szerint a helyreigazítás vagy a válasz közzétételének kötelezettsége egy normális eleme a nyomtatott sajtó véleménynyilvánítási szabadságát szabályozó jogi keretnek, ami nem tekinthető túlzottnak vagy ésszerűtlennek. A Bíróság már kimondta, hogy a válaszadás joga fontos eleme a véleménynyilvánítás szabadságának, és a 10. cikk hatálya alá tartozik. Ez következik abból, hogy nem csupán az szükséges, hogy lehetővé váljon a valótlan információk cáfolata, hanem az is, hogy biztosítsa a vélemények pluralitását, különösen a közérdekű ügyekben, mint az irodalmi és politikai viták. Hasonlóképpen, az, hogy az érintett felet írásban tájékoztatni kell a válasz vagy a helyreigazítás közzétételének elutasításának indokairól, önmagában nem kifogásolható. Egy ilyen kötelezettség ugyanis lehetővé teszi a személynek – aki úgy érzi, hogy egy újságcikk a jogaiban sértette –, hogy válaszát az érintett újság szerkesztési gyakorlatának megfelelően nyújthassa be (66. bek.).

A Bíróság egyetértett a kerületi bíróság azon megállapításával, miszerint a kérelmező azzal, hogy nem tájékoztatta a polgármestert arról, hogy nem teszi közzé válaszát, és nem indokolta az elutasítást, nem tartotta be a szakmai kötelességeit (67. bek.). Jelen esetben azonban büntetőjogi szankció kiszabásáról is szó volt (68. bek.). A Bíróságnak körültekintően kell eljárnia, amikor a nemzeti hatóságok által meghozott intézkedések vagy kiszabott szankciók alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót a közérdeklődésre joggal számot tartó ügyekről folytatott vitában való részvételtől. A büntetőjogi szankciótól való félelem „dermesztő hatása” az újságírói véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására nyilvánvaló. Ez a hatás, amely a társadalom egészére nézve káros, szintén olyan tényező, amit figyelembe kell venni a médiában dolgozókra kiszabott szankciók arányosságának megítélésekor (70. bek.).

A Bíróság egy másik esetben⁶⁵ már megvizsgálta a lengyel 1984. évi Sajtótörvény büntetőjogi rendelkezéseinek alkalmazását. A Bíróság általában azt vizsgálja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, utalva a tényállítások vagy értékítéletek lényegére és tartalmára, amelyek miatt a kérelmezőt megbüntették. Ebben az esetben viszont a bíróságok a kérelmezőre olyan okok miatt szabtak ki büntetést, amelyek függetlenek voltak a kérdéses cikk tartalmától (71. bek.). A szankciót olyan bűncselekményért szabták ki, amely lényegében eljárási jellegű. A Bíróság szerint a Sajtótörvény rendelkezései megakadályozták a bíróságokat, hogy figyelembe vegyék a véleménynyilvánítás szabadságán alapuló szempontokat (72. bek.). Ami a kiszabott szankciók természetét és súlyosságát illeti, a Bíróság szerint egy médiában dolgozónak a hivatása gyakorlásának jogától való megfosztását nagyon durva büntetésnek kell tekinteni, ami növeli a dermesztő hatás kialakulásának veszélyét a nyilvános vitákban. Egy ilyen ítélet újságíróra történő kiszabásáról csak azt lehet mondani, hogy óriási visszatartó hatása van a közérdekű ügyekben folytatott nyílt és korlátozásmentes nyilvános vitára nézve (74. bek.). A panaszolt beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (76. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Melnychuk v. Ukraine; Cumpana and Mazare v. Romania (118. bek.); Standard Verlags GmbH v. Austria (49. bek.); Lombardo and Others v. Malta (54., 61. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtó-helyreigazítás; hozzáférés joga; szankció arányossága, foglalkozástól eltiltás⁶⁶

⁶⁵ Wizerkaniuk v. Poland (Application no. 18990/05., 2011. július 5-i ítélet)

⁶⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110171>

Karakó v. Hungary
(Application no. 39311/05., 2009. április 28-i ítélet)

Tényállás

A 2002-es választások második fordulója előtt Karakó László fideszes országgyűlési képviselőről a választókerzetében a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei közgyűlés akkori elnöke egy szórólapon azt terjesztette, hogy a képviselő rendszeresen a megye érdekei ellen szavazott, például nem támogatta az M3-as autópálya építését. A kérelmező 2002 májusában rágalmazás miatt feljelentette a közgyűlés elnökét. A nyíregyházi városi bíróság az ügyet két évvel később hatáskör hiányában áttette a városi ügyészséghez, amely megszüntette az eljárást. A kérelmező panaszát a megyei és a Legfőbb Ügyészség is elutasította. A kérelmező panaszát a megyei és a Legfőbb Ügyészség is elutasította. Az indokolás szerint a kifogásolt cselekményt választási kampány idején követték el, és a kérelmezőt jelöltként nem lehetett hivatalos személynek tekinteni, ezért a cselekmény nem volt közvérdra üldözendő. A kérelmező 2005 januárjában magánvádas eljárást kezdeményezett a városi bíróságon hivatalos személlyel szemben, közfeladat ellátásával kapcsolatban elkövetett rágalmazás miatt. A bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a vitatott kijelentés egy értékítélet volt, tekintettel arra, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak a politikusok számára, akiknek nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítaniuk.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 8. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező panaszolta, hogy a hatóságok nem védték meg az Egyezmény 8. cikke alapján számára biztosított jogokat, mivel nem folytatták le az őt rágalmozó politikai ellenfele ellen indított büntető rágalmozási eljárást (12. bek.). A kérelmező szerint a hazai hatóságok a feljelentését nem vizsgálták meg alaposan, emiatt a jó hírnévhez fűződő jogát – amit a magyar hatóságok a 8. cikk alapján kötelesek voltak megvédeni – megsértették. Hangsúlyozta, hogy a kifogásolt kijelentés inkább hivatalos személyként, nem pedig politikusként vette őt célba, de ezt a megfontolást a hazai hatóságok figyelmen kívül hagyták (16. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy a kérelmezőnek polgári kártérítési pert kellett volna indítania, amely az adott körülmények között hatékony jogorvoslatnak minősült (13. bek.). A Bíróság ennek kapcsán

rámutatott, hogy ha több jogorvoslati lehetőség áll rendelkezésre, akkor nem szükséges egynél több jogorvoslatot kimeríteni, és rendszerint a kérelmező választására van bízva, hogy melyiket kívánja igénybe venni. Így a kérelmezőtől nem volt elvárható, hogy polgári per formájában egy újabb jogi utat is igénybe vegyen (14. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy a jó hírnév védelme kapcsán az Egyezmény 8. és 10. cikke közötti konfliktus csupán látszólagos (17. bek.). A kérelem azon a feltételezésen alapult, hogy a jó hírnévhez való jog a 8. cikk alapján önállóan védett jog, amelynek védelme az állam pozitív kötelezettsége (18. bek.). A Bíróság szerint az állam pozitív kötelezettségének léte attól függ, hogy a magánélet mely aspektusáról van szó. Az állam a megfelelő eszközök megválasztásában mérlegelési szabadsággal rendelkezik, de minimálisan rendelkeznie kell egy hatékony jogrendszerrel, amely alkalmas a magánélet részét képező jogok védelmére (19. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy azokban az esetekben, amelyekben a 8. cikk megsértését állítják, és a beavatkozás egy közlésből fakad, az állam által biztosított védelmet úgy kell érteni, hogy figyelembe veszik a 10. cikk alapján fennálló kötelezettségeket is (20. bek.). A magánélet védelme magában foglalja a személyes integritás és a személyiség szabad fejlődésének fogalmát is (21. bek.). Ám míg a személyes integritáshoz fűződő jogok nem az egyén külső megítélésével kapcsolatosak, a jó hírnévvel kapcsolatos ügyekben az ilyen megítélés döntő fontosságú: az ember – esetleg jogosan – elveszítheti a társadalom megbecsülését. A Bíróság főként olyan esetekben tartja önálló jognak a jó hírnevet, amikor a tényállítások olyan súlyosan sértőek voltak, hogy közzétételük elkerülhetetlen közvetlen hatást gyakorolt a kérelmező magánéletére. Jelen esetben azonban a kérelmező nem bizonyította, hogy a közzététel olyan súlyos beavatkozást jelentett magánéletébe, ami aláásta személyes integritását. A Bíróság szerint ezért a kérelmezőnek egyedül a jó hírneve forgott kockán (23. bek.).

A 10. cikk (2) bekezdése elismeri, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a jó hírnév védelme érdekében is korlátozható (24. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy bár a kérelmező a 8. cikk megsértését állította, meg kellett azt is vizsgálni, hogy a magyar hatóságok megfelelően alkalmazták-e a 10. cikkben foglalt elveket (26. bek.). A hatóságok a kifogásolt kijelentést értékítéletnek, a magyar jog alapján védett kifejezésnek találták. Figyelembe vették, hogy a kérelmező a közéletben aktív politikus volt, hogy a nyilatkozat megtételére választási kampány során került sor, amelyben jelöltként a kérelmező is részt vett, és a közéleti tevékenységével kapcsolatban fogalmaztak meg negatív véleményt. Ezen indokok alapján a hatóságok úgy találták, hogy a kijelentés alkotmányos védelemben részesült. A Bíróság meggyőződött arról, hogy a határozat összhangban állt az Egyezményben foglalt

követelményekkel (27. bek.). A fentiek fényében megállapította, hogy a kérelmező állítása – miszerint politikusként a jó hírneve kárt szenvedett – a 8. cikk alapján nem fenntartható igény. A véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása a kérelmező jó hírneve kedvéért az adott körülmények között aránytalan lett volna a 10. cikk alapján (28. bek.). Az ítélethez egy részben párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; magánszféra védelme⁶⁷

Karatas v. Turkey

(Application no. 23168/94., 1999. július 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy kurd származású török pszichológus, aki 1991 novemberében „A lázadás dala-Derism” címmel kiadott egy verseskötetet, majd 1992-ben az állam oszthatatlan egységének megsértése miatt vádat emeltek ellene. A Nemzetbiztonsági Bíróság a terrorizmus megakadályozásáról szóló 1991. évi 3713. törvény 8. cikkére hivatkozva a kérelmezőt elítélte és a másolatok elkobzását is elrendelte, valamint 1 év 8 hónap végrehajtandó szabadságvesztésre és pénzbüntetés megfizetésére kötelezte. A törvény 8. cikke az olyan írásbeli és a szóbeli propagandát, találkozásokat, gyűléseket, tüntetéseket sújtja szabadságvesztés kiszabásának lehetőségével és pénzbüntetéssel, amely a Török Köztársaság vagy a nemzet oszthatatlan egysége ellen irányul. A bíróság szerint a gyűjtemény Törökország egy speciális régiójáról, Kurdisztánról” szólt és a lázadó mozgalmakat dicsőítette, amelyeket a nemzeti függetlenségért vívott harccal azonosított, és azok szeparatista propagandának minősültek. A kérelmező fellebbezést nyújtott be, de a Semmítőszék a fellebbezést elutasította. Ezt követően, 1995. október 30-án hatályba lépett az 1995. évi 4126. számú törvény, amely a korábbi törvény 8. cikke kapcsán a kiszabható szabadságvesztés büntetésének idejét csökkentette, a pénzbüntetés összegét pedig növelte. A bíróság az ügyet újra vizsgálta, és az új rendelkezéseknek megfelelően a börtönbüntetés idejét csökkentette, a pénzbüntetés összegét ellenben megemelte. A döntést a Semmítőszék is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

⁶⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-92500>

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:5 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint megállapította, hogy a korlátozásnak törvényi alapja volt, mert a nemzeti bíróság az ítéletet a terrorizmus megelőzéséről szóló törvény 8. szakaszára alapozva hozta meg (40. bek.). A legitim cél meghatározása tekintetében a Bizottság kifejtette, hogy a kérelmező elítélése a közrend, valamint nemzetbiztonság érdekében történt, amely célok a 10. cikk (2) bekezdésében is megtalálhatók, egyúttal része volt a hatóságok azon törekvésének, hogy megállítsák a terrorista tevékenységek folytatását. A Bíróság kifejtette, hogy tekintettel a Délkelet-Törökországban lévő biztonsági helyzetre, továbbá a hatóságnak a közrend és a nemzetbiztonság érdekében tett erőfeszítéseire, a korlátozás elfogadhatónak tekinthető (44. bek.).

Annak kapcsán, hogy a beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, a Bizottság szerint a jelen eset speciális vonása, hogy a kérelmező gondolatait versben fejezte ki, amely különleges elbírálást eredményez. A Bizottság a helyzet összefüggéseit is tekintve megállapította, hogy az olvasók a török állam elleni fegyveres harcra való felszólításként értékelhették a verseket, széparatista propagandát hirdettek, ezért a török hatóságok felhatalmazást kaptak arra, hogy a közrend és a nemzetbiztonság érdekében lépéseket tegyenek. Ilyen értelemben a fellépést nyomós társadalmi érdek indokolta, és így a demokratikus társadalomban szükségesnek tekintető (47. bek.).

A Bíróság szerint a verseket szó szerint lehet úgy értelmezni, hogy azok gyűlöletre, lázadásra, erőszakra uszítanak, azonban figyelembe kell venni, hogy a vers csak az olvasók kisebbségét vonzza. A Bíróság szerint az Egyezmény 10. cikke magába foglalja a művészi kifejezések szabadságát is, amely részvételi lehetőséget biztosít mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében. A művészeti alkotás létrehozói, előadói, terjesztői és kiállítói hozzájárulnak az elképzelések és vélemények cseréjéhez, amely nélkülözhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből ered az állam azon kötelezettsége, hogy ne avatkozzon bele indokolatlanul a véleménynyilvánítási szabadságukba. Ami a vers hangvételét illeti, a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi (49. bek.). Jelen esetben a verseknek egyértelműen politikai színezete volt, és a versek színes szóképekkel, metaforákkal inkább mélyen gyökerező elégedetlenséget fejeztek ki. Márpedig a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű ügyekben folytatott viták korlátozására (50.

bek.). A Bíróság figyelembe vette az eset hátterét is, különösen a terrorizmus megelőzésével kapcsolatos problémákat, és tudomásul vette a török hatóságok aggodalmait az olyan nézetek terjesztéséről, amelyek súlyosbíthatták a Törökországban lévő súlyos helyzetet (51. bek.).

A költő versben fejezte ki gondolatait, nem pedig a médián keresztül, amely tény a nemzetbiztonságra, a közrendre és a területi sérthetatlenségre korlátozott mértékben képes hatást gyakorolni. Lehet, hogy a versek agresszív hangvételűek, és úgy tűnhetnek, mintha erőszakra hívnának fel. A Bíróság azonban úgy vélte, az a tény, miszerint a közzétett gondolatok művészi kifejezések, korlátozott mértékű hatást képesek kifejteni a közrendre és a nemzetbiztonságra, így inkább egy mély elkeseredettséget fejeztek ki egy nehéz politikai helyzetben. Továbbá a kérelmezőt inkább szeparatista propaganda terjesztéséért és a Kurdisztánban lévő lázadó mozgalmak támogatásáért, nem pedig erőszakra izgatás miatt ítélték el (52. bek.). A Bíróság hozzátette, a beavatkozás arányosságának vizsgálata során a kiszabott büntetés természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni (53. bek.). Összességében a kérelmező elítélése nem állt arányban az elérni kívánt céllal, és ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (54. bek.). Az ítélethez két párhuzamos és két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (27. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (48. bek.); Incal v. Turkey (58. bek.).

Címkék: művészet szabadsága; nemzetbiztonság védelme; közrend védelme; erőszakra uszítás⁶⁸

Karácsony and Others v. Hungary

(Application nos. 42461/13., 44357/13., 2016. május 17-i ítélet)

Tényállás

Az első eset kérelmezői a szóban forgó időszakban a magyar Országgyűlés tagjai voltak ellenzéki képviselőként. 2013. április 30-án két képviselő egy „Loptok, csaltok, hazudtok!” feliratú transzparenst vitt be az Országgyűlés plenáris ülésére a dohányzással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T/10881. számú törvényjavaslat elleni tiltakozásul. Május 6-án a házelnök az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 49. § (4)

⁶⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58274>

bekezdése⁶⁹ alapján a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A házelnök javaslata szerint az egyik képviselő tekintetében a maximális bírság (egyhavi képviselői tiszteletdíj egyharmada) alkalmazására volt szükség, mivel a képviselő az Országgyűlés jegyzője is volt egyben. Az Országgyűlés a házelnök javaslatát május 13-án vita nélkül fogadta el. Május 21-én két másik képviselő a dohányzással összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T/10881. számú törvényjavaslat zárószavazása alatt „Itt Nemzeti Dohánymaffia működik” feliratú táblát mutatott fel, így tiltakozva a módosítás ellen. Május 27-én a házelnök a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A javaslat szerint a pénzbírságra azért volt szükség, mert hasonló rendező magatartás történt korábban. A javaslatot május 27-én vita nélkül fogadták el.

A második eset kérelmezői a szóban forgó időszakban a magyar Országgyűlés tagjai voltak az LMP ellenzéki párt színeiben. 2013. június 21-én az új földtörvény zárószavazását tartották, amely heves reakciókat váltott ki az ellenzék részéről. A zárószavazáson az egyik képviselő egy földet tartalmazó kis aranytalicskát vitt a miniszterelnök asztala elé, majd két másik képviselő egy transzparenst („Földrablás helyett földosztást”) feszített ki az elnöki pulpitus előtt. Mindeközben az előbbi képviselő egy megafonon keresztül kezdett beszélni. Június 25-én a házelnök az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 49. § (4) bekezdése alapján a plenáris ülés súlyos megzavarásáért pénzbírság kiszabását javasolta a képviselőkre. A házelnök javaslata szerint a maximális bírság (egyhavi képviselői tiszteletdíjuk egyharmada, 154.600, illetve 131-131.000 forint) alkalmazására volt szükség, mivel a szavazás folyamán rendkívüli helyzet alakult ki. Ezt azzal indokolta, hogy a képviselők a transzparensszel és a megafon használatával súlyosan megzavarták az Országgyűlés munkáját. Az Országgyűlés a házelnök javaslatát június 26-án vita nélkül fogadta el.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

⁶⁹ „49. § (4) Ha a képviselő az Országgyűlés tekintélyét, rendjét súlyosan sértő magatartást tanúsít, illetve magatartásával a házszabályi rendelkezések tanácskozási rendre vagy szavazásra vonatkozó szabályait megszegi, az ülést vezető elnök rendreutasítás és figyelmeztetés nélkül javasolhatja a képviselő kizárását az ülésnap hátralévő részéből, illetve a képviselővel szemben pénzbírság kiszabását. A javaslatban meg kell jelölni az intézkedés okát, illetve – a házszabályi rendelkezések tanácskozási rendre vagy szavazásra vonatkozó szabályainak megszegése esetén – a megsértett házszabályi rendelkezést is.” A bekezdést később a 2014. évi XIV. törvény 36. § (2) bekezdése módosította.

A kérelmezők szerint a döntések, amelyek alapján megbírságták őket a parlamenti ülés során tanúsított magatartásukért, megsértették a véleménynyilvánítási szabadságukat (63. bek.). A Kamara 2014. szeptember 16-án hozott két ítéletében a beavatkozás arányosságának értékelésekor négy szempontot vett figyelembe: a) a beszéd természete, b) a kifogásolt véleménynyilvánítás természetének hatása az Országgyűlés rendjére és tekintélyére, c) az alkalmazott eljárás, d) a kiszabott szankciók. A Kamara megállapította, hogy a beavatkozásnak – amely politikai véleménynyilvánítást érintett – nem volt kényszerítő indoka, mivel az Országgyűlés tekintélyéhez és rendjéhez fűződő érdeket nem érintette súlyosan, és nem bizonyították, hogy ezek az érdekek nagyobb súllyal esnek latba, mint az ellenzék véleménynyilvánítási szabadsága. A szankciókat kevésbé „tolakodó” intézkedés – például figyelmeztetés vagy megrovás – megfontolása nélkül szabták ki. Ráadásul a beavatkozás a szankciók alkalmazásával „dermesztő hatással” járt a parlamenti ellenzékre egy olyan eljárásban, amelynek eljárási garanciái és azok elfogulatlan alkalmazása nem volt kielégítő (85. bek.).

A Bíróság mindenekelőtt elutasította a kormány azon érvét, miszerint a kérelmezők nem merítették ki a hazai jogorvoslati lehetőségeket. Úgy találta, hogy az alkotmányjogi panasz nem tekinthető hatékony jogorvoslatnak, mivel még ha az sikeres is, nem lett volna alkalmas az állítólagos sérelem orvoslására (81-82. bek.). A Bíróság szerint a parlamenti képviselőknek különleges státuszuknál fogva általában tisztában kell lenniük a fegyelmi szabályokkal, amelyek célja a parlament szabályos működésének biztosítása. A kérelmezőknek – figyelembe véve országgyűlési képviselői státuszukat – ésszerű mértékben előre kellett látniuk a következményeket, amelyeket a magatartásuk vonhat maga után, még ha a vitatott rendelkezést korábban nem is alkalmazták (126. bek.). Ennélfogva az Országgyűlésről szóló törvény 49. § (4) bekezdése megfelelt a kellő pontosság követelményének, így a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (127. bek.). A Bíróság elfogadta azt is, hogy a beavatkozás legitim célja a parlamenti munka megzavarásának megelőzésével és a megfelelő működésének biztosításával a zavargás megelőzése, illetve a többi országgyűlési képviselő jogainak védelme volt (129. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, ez az első alkalom, hogy a képviselőkre kiszabott belső fegyelmi intézkedéseknek – a véleménynyilvánításuk módjáért a parlamentben – az Egyezmény 10. cikkével való megfelelést vizsgálta (131. bek.). A Bíróság az ítélkezési gyakorlatában következetesen hangsúlyozza a parlamenti képviselők véleménynyilvánítási szabadságának fontosságát, mivel az a politikai beszéd része. Bár a véleménynyilvánítási szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőjére. Demokráciában a

parlament és más hasonló szervek alapvető fórumok a politikai vita számára. Ezért egy ellenzéki országgyűlési képviselő jogába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről (137. bek.).

Nem kétséges, hogy a parlamenti beszéd emelt szintű védelmet élvez, amely védelem többek között a mentelmi jog szabályaiban mutatható ki. A Bíróság rámutatott, hogy az államok általában az immunitás különböző fokával ruházzák fel a képviselőket annak érdekében, hogy megvédjék a szabad beszédet a parlamentben. A parlamentben történő szabad véleménynyilvánításnak nyújtott védelem a parlament egésze érdekeinek védelmét szolgálja, és az nem értelmezhető kizárólag az egyes képviselőknek nyújtott védelemként (138. bek.). Habár a parlamenti vita szabadsága alapvető fontosságú egy demokratikus társadalomban, az nem abszolút természetű. Az állam bizonyos „korlátozásokat” vagy „büntetéseket” alkalmazhat. Ennek alapján a parlamentek jogosultak fellépni, ha tagjaik rendbontó magatartásban vesznek részt, megzavarva a jogalkotó normális működését (139. bek.).

Továbbá, fontos különbséget tenni egyrészt a parlamenti beszéd tartalma, másrészt az ilyen beszéd ideje, helye és módja között. E különbségre a magyar Alkotmánybíróság határozata is utalt. A Bíróság szerint az államoknak – vagy a parlamenteknek maguknak – elvben függetlenül kell szabályozniuk a parlamenti beszéd idejét, helyét és módját, és ennek megfelelően a Bíróság ellenőrzésének e tekintetben korlátozottnak kell lennie. Ezzel szemben az államok rendkívül korlátozott mozgástérrel rendelkeznek a parlamenti beszéd tartalmának szabályozásában. Ugyanakkor bizonyos szabályozásra szükség lehet annak érdekében, hogy megakadályozzanak bizonyos kifejezési formákat, mint az erőszakra történő közvetlen vagy közvetett felhívásokat (140. bek.). A szabad véleménynyilvánítás parlamenti gyakorlásának időnként engednie kell a parlamenti munka rendezett folytatásának védelméhez, valamint a többi képviselő jogainak védelméhez fűződő legitim érdekeknek. A magyar Alkotmánybíróság feladata ennek kapcsán az volt, hogy megfelelő egyensúlyt találjon az egyes képviselők jogai és a hatékony parlamenti tevékenység garanciája között. A Bíróság egyetértett ezzel a megközelítéssel, hozzátéve, hogy a parlamenti kisebbség jogait is figyelembe kell venni (141. bek.).

Ami a parlament autonómiáját illeti, a részes államokban széles körben elismert, hogy a parlament jogosult alkotmányos kereteken belül szabályozni belső ügyeit, például a rend fenntartását a viták során (142. bek.). A nemzeti parlamentek belső működését érintő szabályok elvben a részes államok mérlegelési jogkörébe tartoznak. A nemzeti hatóságok, parlamentek valóban jobb helyzetben vannak mint a nemzetközi bíró, hogy értékeljék,

szükséges-e korlátozni a képviselők magatartását, amelyek a parlamenti viták megzavarását okozzák, vagy amelyek ártalmasak lehetnek a parlament hatékony működésére (143. bek.). A részes államnak nyújtandó mérlegelési jogkör szélessége számos tényezőtől függ, például, hogy milyen a kérdéses kifejezés típusa. A szabad parlamenti vita védelme kétségtelenül elengedhetetlen egy demokratikus társadalom számára. Ugyanakkor a szabad véleménynyilvánítás nem használható oly módon, amely aláássa a parlament hatékony működését (144. bek.). A részes államok nagy többsége szankcionálja a parlamenti eljárás rendezett lefolytatását zavaró beszédet vagy magatartást. Hasonló szabályok léteznek az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében és az Európai Parlamentben is (145. bek.). Ezt szem előtt tartva, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy nyomós közérdek fűződik annak biztosításához, hogy a parlament – tiszteletben tartva a szabad vita kívánalmát – hatékonyan tudjon működni egy demokratikus társadalomban. Ennélfogva, ahol a fegyelmi szabályok mögöttes célja kizárólag a parlament hatékonyságának biztosítása, a mérlegelési jogkörnek szélesnek kell lennie (146. bek.).

Mindazonáltal a Bíróság hangsúlyozta, hogy a nemzeti diszkréció a visszaélésszerűnek tekinthető parlamenti beszéd vagy magatartás szankcionálásában nem korlátlan. A demokrácia nem szimplán azt jelenti, hogy a többség nézeteinek kell mindig érvényesülniük: egyensúlyt kell elérni, biztosítva a kisebbséghez tartozók tisztességes és megfelelő bánásmódját, és elkerülve az erőfölénnyel való visszaélést. Ennek megfelelően a parlamenti autonómiával nem szabad visszaélni abból a célból, hogy elnyomják a képviselők véleménynyilvánítási szabadságát. A Bíróság szerint fontos a parlamenti kisebbség védelme a többség visszaélésével szemben, ezért különös gondossággal kell megvizsgálni minden olyan intézkedést, amelyeket kizárólag vagy elsősorban az ellenzék hátrányára használnak (147. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy egy transzparens vagy egy tábla megjelenítése az Országgyűlésben nem hagyományos módja a képviselők nézeteinek kifejezésére egy adott téma parlamenti vitájában. A kérelmezők a viselkedési formával megzavarták az Országgyűlés rendjét. Ugyanazt az üzenetet szabadon előadhatták volna a szigorúan vett országgyűlési felszólalásukban (149. bek.). A kérelmezőket nem azért szankcionálták, mert kifejezték nézeteiket a kérdésekről szóló parlamenti vitában, hanem annak ideje, helye és módja miatt, ahogyan azt tették. Ezt az is alátámasztja, hogy az eljárásban nem vizsgálták a kérelmezők véleménynyilvánításának tényleges tartalmát (150. bek.).

A Bíróság ugyanakkor nem tartotta szükségesnek eldönteni – szem előtt tartva az állam széles mérlegelési jogkörét –, hogy ezek a fegyelmi szankciók kiszabására felhozott indokok

önmagukban elegendőek-e annak alátámasztására, hogy a vitatott beavatkozás „szükséges volt”. A Bíróság ehelyett arra koncentrált, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítás szabadságához való jogának korlátozását hatékony és megfelelő biztosítékok kísérték-e a visszaélésekkel szemben (151. bek.). Ebben az összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy a parlament hatalmának gyakorlása – a képviselő rendbontó magatartásának szankcionálása – során tiszteletben kell tartani a 10. cikkben rejlő arányosság elvét. Ehhez többek között az szükséges, hogy a kiszabott szankció mértéke összhangban legyen a fegyelmi sértés súlyosságával. Másrészt a Bíróságnak is kellően figyelembe kell vennie a parlament autonómiáját az érdekek mérlegelésekor. Ezt, valamint a részes államok széles mérlegelési jogkörét szem előtt tartva, két különböző szituációt kell megkülönböztetni (152. bek.).

Az első, amikor a parlament, hatáskörét egyértelműen túllépve, önkényesen vagy rosszhiszeműen eljárva, a szankció kiszabásával nem felel meg az előírásoknak, vagy a szankció nyilvánvalóan aránytalan az állítólagos fegyelmi sértéssel. Ilyenkor a parlament nem hivatkozhat a saját autonómiájára a szankció kiszabásának igazolásakor (153. bek.). A második szituáció – amely a jelen ügyre is érvényes –, amikor a szankcionált képviselő nem rendelkezik alapvető eljárási garanciákkal a parlamenti eljárás alatt, hogy vitathassa a rá kiszabott fegyelmi intézkedéseket. Ez a 10. cikk eljárási követelményei szempontjából vet fel kérdést (154. bek.). A kormány különbséget tett az azonnali szankciók – például beszédhez való jog megvonása, ülésről történő kizárás – között, amelyek azonnal megakadályozzák a képviselőt véleményének kifejezésében, és az olyan szankciók között – mint a pénzbírság – amelyek utólagos természetűek (*ex post facto*). A Bíróság szerint az eljárási garanciák a különböző típusú szankciók tekintetében változhatnak (155. bek.).

A jelen esetben csak az utólagos fegyelmi szankciók képeztek kérdést. A Bíróság leszögezte, hogy a hazai jogban léteznie kell egy jogvédelmi mechanizmusnak a hatóságok önkényes beavatkozásaival szemben az Egyezmény által biztosított jogokba. A Bíróság megítélése szerint az eljárási garanciáknak tartalmazniuk kell a képviselő számára minimum a meghallgatás jogát a parlamenti eljárásban, mielőtt szankciót szabnak ki. A meghallgatáshoz való jog egyre inkább egy alapvető eljárási elvként jelenik meg a demokratikus államokban a bírósági eljárásokon túl, amint azt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 41. cikk (2) bekezdésének a) pontja is kimondja⁷⁰ (156. bek.). A meghallgatáshoz való jog végrehajtásának módját a parlamenti környezethez kell igazítani, tekintettel arra, hogy biztosítani kell a parlamenti kisebbség tisztességes és megfelelő bánásmódját, és kizárva a

⁷⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU>

többség erőfölénnyel való visszaélését. A házelnöknek a funkciói gyakorlása során személyes előítélettől vagy politikai elfogultságtól mentesen kell eljárnia. Ezenkívül, mivel egy fegyelmileg szankcionált képviselő a szankcióval szemben nem jogosult parlamenten kívüli jogorvoslatra, az eljárási garanciák különösen kényszerítők (157. bek.). Továbbá, minden fegyelmi büntetést utólag kiszabó határozatot indokolással kell ellátni, lehetővé téve ezzel az érintett képviselő számára az intézkedés indokának megértését, valamint a nyilvánosság valamilyen formájú ellenőrzését (158. bek.).

A kérdéses időszakban a hazai szabályozás nem nyújtott semmilyen lehetőséget az érintett képviselők számára az eljárásban való részvételre, nevezetesen, hogy meghallgassák őket. Az eljárás a házelnök pénzbírság kiszabására vonatkozó írásos javaslatából, és annak vita nélküli elfogadásából állt. Az eljárás így a kérelmezőknek nem nyújtott semmilyen eljárási garanciát. Egyik döntés sem tartalmazott releváns indokot arra vonatkozóan, hogy a kérelmezők cselekedeteit miért tekintették az Országgyűlés rendjét súlyosan sértőnek. A kormány azt állította, hogy a kérelmezők a házelnök által javasolt intézkedéseket vitathatták a plenáris ülésen, a Házbizottság, illetve az illetékes bizottság előtt. A Bíróság azonban úgy találta, hogy egyik sem kínált hatékony eszközt a kérelmezők számára, hogy vitathassák a házelnök javaslatát. Mindössze felszólalásra az Országgyűlésben vagy indítvány benyújtására volt csak lehetőségük a parlamenti szervekhez annak garanciája nélkül, hogy figyelembe vennék érveiket a fegyelmi eljárás során (159. bek.). Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az Országgyűlésről szóló törvény 2014. március 4-én hatályba lépett módosítása lehetővé tette a megbírságolt képviselő számára, hogy jogorvoslatához forduljon, és észrevételeket tegyen egy országgyűlési bizottság előtt. Úgy tűnik tehát, hogy a jelen helyzetben szükséges minimális eljárási garanciák életbe léptek. A módosítás azonban nem befolyásolta a kérelmezők helyzetét (160. bek.). Mindezekre tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kifogásolt beavatkozás a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába nem volt arányos az elérni kíván törvényes célokkal, mert nem kísérték megfelelő eljárási garanciák (161. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (162. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Piermont v. France (76. bek.); Incal v. Turkey (Application no. 22678/93., Reports 1998-IV, no. 78., 1998. június 9.; 53. bek.); A. v. the United Kingdom (Application no. 35373/97., 2002. december 17.; 85. bek.); Kyprianou v. Cyprus (171. bek.); Kudeshkina v. Russia (83. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; szimbolikus véleménynyilvánítás; eljárási garanciák; szankció arányossága⁷¹

Karhuvaara and Iltalehti v. Finland
(Application no. 53678/00., 2004. november 16-i ítélet)

Tényállás

1996-ban egy finn újság három cikket közölt egy parlamenti képviselő asszony férjének peréről és elítéléséről, akit rendzavarás, ittas állapotban történő rongálás és egy rendőr bántalmazása miatt ítélték el. A cikkek utaltak az elkövető családi állapotára és a parlamenti képviselő személyére is, aki a parlament oktatási és kulturális bizottságának volt az elnöke. A képviselő eljárást indított a kérelmezők ellen, azt állítva, hogy megsértették a családi élethez való jogát, és a cikkek jelentős érdeksérelmet okoztak számára azzal, hogy egy olyan bűncselekménnyel hozták összefüggésbe, amihez semmi köze nem volt. A finn bíróság a kérelmezőket magánélet megsértése miatt pénzbüntetésre elítélte, és kártérítést ítélt meg a képviselő számára. A bíróság úgy vélte, hogy a cikkeket valójában csak azért közölték, hogy felhívják az olvasók figyelmét az elkövetőnek a parlamenti képviselővel való kapcsolatára. A kérelmezők fellebbezését elutasították.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az elfogadható kritika határai szűkebbek a magánszemélyekkel kapcsolatban, mint a politikusok vagy a kormányok esetében (40. bek.). A magánszféra védelmét a véleménynyilvánítás szabadságával szemben kell mérlegelni, és az államnak pozitív kötelezettsége is lehet, hogy biztosítsa a magán- és családi élet tényleges tisztelőben tartását (42. bek.). A Bíróság először is megállapította, hogy nincs bizonyíték vagy bármilyen állítás a tények elferdítésére vagy az újságírók rosszhiszeműségére. A cikkben leírt tényeket nem vitatták a hazai bíróságok előtt, így nem kérdés, hogy a kérelmezők e tekintetben nem lépték túl az újságírói szabadság határait. A cikkek nem tartalmaztak semmilyen állítást arra, hogy a sértett részt vett volna az elítéléshez vezető

⁷¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162831>

eseményekben, és a magánéletének részleteit sem említették, kivéve azt a tényt, hogy az elítélt a férje volt, amely már a cikkek közzététele előtt is köztudomású volt. Ilyen körülmények között a sértettnek politikusként jobban kell tolerálnia a sajtót, mint az „átlagpolgárnak”, és a magánéletébe történő beavatkozást minden esetben korlátozottnak kell tekinteni (44. bek.).

Másrészt azt is meg kell jegyezni, hogy a kifogásolt riportok témája nem tartalmazott semmilyen politikai kérdést, illetve közvetlenül nem a sértett, mint politikus személyével volt kapcsolatos. A cikkek nem vonatkoztak semmilyen nagy közérdeklődésre számot tartó ügyre, amelyben a képviselő volt érintett. Ugyanakkor a nyilvánosságnak joga van a tájékozódáshoz, amely alapvető jog egy demokratikus társadalomban, és amely különleges körülmények között akár a közszereplők magánéletének szempontjaira is kiterjedhet, különösen ha politikusokról van szó. Egy politikus házastársának elítélése érintheti az emberek szavazási szándékait, ezért a tudósítás bizonyos mértékben közérdekű ügyet foglalt magában (45. bek.). A cikkeket azzal céllal tették közzé, hogy felhívja az olvasók figyelmét a sértett házasságára, és egyértelműen a családi kapcsolataira helyezték a hangsúlyt, amely érthető módon az események színezését és az újság eladásának növelését szolgálta. Ez a megállapítás azonban önmagában nem elégséges a kérelmezők elítéléséhez (46. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a bűncselekmények nem álltak semmilyen kapcsolatban a parlamenti képviselő hivatali feladatainak ellátásával. Nem állították azt sem, hogy a sértett nevének és fényképének közzététele bármilyen módon érintette a véleménynyilvánítási szabadságát, illetve korlátozta a szabad parlamenti vitában (52. bek.). Végül a Bíróság figyelembe vette a kérelmezőkre kiszabott pénzbírság és kártérítés összegének súlyosságát, amit különösen jelentősnek ítélt. A Bíróság szerint ilyen súlyos büntetés a képviselő magánéletébe történt korlátozott beavatkozás ellenére feltűnő aránytalanságot jelent a magánszféra védelme és a véleménynyilvánítás szabadságának ellentétes érdeke között (53. bek.). A hazai bíróságok által hivatkozott indokok nem elégségesek annak igazolására, hogy a panaszolt beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok nem teremtettek megfelelő egyensúlyt az egymással versengő érdekek között (54. bek.). A 10. cikket ezért megsértették (55. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (46. bek.); Von Hannover v. Germany (57., 64. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; magánszféra védelme⁷²

⁷² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67457>

Karman v. Russia
(Application no. 29372/02., 2006. december 14-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró 1994-ben egy volgográd-i lapban megjelent cikkében „helyi neofasisztának” nevezte a szélsőjobboldali Orosz Nemzeti Egység mozgalom egyik tagját, amiért az a zsidókat okolta Oroszország romló gazdasági és társadalmi helyzetéért. A politikus ellen – aki egy Kolokol nevű lap tulajdonosa és főszerkesztője is volt – fajgyűlöletre uszítás miatt büntetőeljárást is indítottak, amit azonban megszüntettek. A politikus az Orosz Föderáció polgári törvénykönyvének 152. cikke alapján polgári peres eljárást indított rágalmozás címén, a kérelmezőt pedig nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezték. Az orosz bíróságok szerint az újságíró nem tudta bizonyítani a kifejezés helytállóságát, a sértett ugyanis a „Nagy Honvédő Háború” (II. világháború) egyik veteránjának fia, aki aktív résztvevője volt a politikai életnek, egyetlen neofasiszta pártnak sem volt tagja, így a vele szemben indult eljárást megszüntették. A kérelmező ezért a „helyi neofasiszta” kifejezés használatával megsértette a sértett becsületét és méltóságát.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező egy újságíró volt, és az újságírói szabadság magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár a provokációt is (34. bek.). A felperes szintén egy újság szerkesztője volt, aki nyilvános összejöveteleken hangoztatta nézeteit, hogy elnyerje a közvélemény támogatását. A Bíróság szerint, mivel aktív tevékenységet folytatott a nyilvánosság előtt, úgy a kritikával szemben is nagyobb fokú toleranciát kellett volna tanúsítania (35. bek.). A cikk egy politikai vita része volt egy közérdeklődésre számot tartó és a közvélemény körében aggodalmat keltő témáról. A Bíróság e tekintetben emlékeztetett arra, hogy a politikai beszéd korlátozásának igazolásához rendkívül meggyőző érvek szükségesek, és az egyedi esetekben előforduló széleskörű korlátozások kétségtelenül hatással vannak arra, hogy az érintett állam mennyire tartja tiszteletben a véleménynyilvánítás szabadságát (36. bek.).

A Bíróság megjegyezte, hogy a hazai bíróságok a „helyi neofasiszta” kifejezést tényállításnak és nem értékítéletnek tekintették. Az orosz jogszabályok nem tettek különbséget tényállítások és értékítéletek között, hanem egységesen „kijelentéseket” használtak, és minden ilyen kijelentés támadható volt polgári jogi eljárásokban (38. bek.). A Bíróság arra is rámutatott, hogy a „náci” szó – jelen esetben a „neofasiszta” – használata automatikusan nem teszi indokolttá a rágalmozásért való elítélést, csak mert az különösen megbélyegző jellegű (39. bek.). Nem fogadta el a „neofasiszta” kifejezés orosz bíróságok általi megszorító értelmezését, amely kizárólag egy neofasiszta pártban való tagságra vonatkozhat, és úgy vélte, hogy a kifejezés használata eltérő értelmezést válthat ki az olvasóban annak tartalmát és jelentését illetően. A „helyi neofasiszta” kifejezést a kérelmező által használt kontextusban kell értelmezni, azaz a „faji megkülönböztetés és az antiszemitizmus ideológiájával való általános politikai kapcsolat leírásaként” (40. bek.). Ezért a „helyi neofasiszta” kifejezést értékítéletnek kell tekinteni és nem tényállításnak. Ám még egy ténybeli alapot nélkülöző értékítélet is lehet túlzott. A kérdés ezért az, hogy az értékítélet elegendő ténybeli alappal bírt-e. A kérelmező okirati bizonyítékokat ajánlott fel, többek között független szakértői véleményeket, amelyek egyhangúlag arra a következtetésre jutottak, hogy a sértett korábbi publikációi antiszemita jellegűek, és közel álltak a nemzetiszocializmus eszméihez (41. bek.). A hazai bíróságok azonban elutasították a kérelmező által felajánlott bizonyítékokat, és csak a sértettel szemben megszüntetett büntetőeljárás irataira hagytakoztak. A Bíróságot ezúttal is meglepte az orosz bíróságok következetlen megközelítése: egyrészt előírták a kijelentés bizonyítását, másrészt elutasították a rendelkezésre álló bizonyítékok figyelembe vételét. A Bíróság ennek kapcsán leszögezte, hogy a pontosság azon foka, amely egy büntetőjogi vád megalapozottságának bíróság általi megállapításához szükséges, nehezen hasonlítható össze azzal, amihez egy újságírónak kell magát tartania, amikor a véleményét fejezi ki egy közérdekű ügyben. Egy személy politikai tevékenységének erkölcsi szempontból történő értékelésére alkalmazandó mércék eltérnek attól, amelyek egy bűncselekmény büntetőjogi megállapításához szükségesek (42. bek.).

Mindezekre tekintettel a „helyi neofasiszta” kifejezés használata a sértett politikai szimpátiájának leírására nem lépte túl az elfogadható kritika határait. Bár az eljárás polgári és nem büntetőjogi természetű volt, és a megállapított kártérítés is viszonylag kicsi volt, nem változtat azon a tényen, hogy az orosz bíróságok által alkalmazott mércék nem álltak összhangban a 10. cikk elveivel. A Bíróság ezért kimondta, hogy a hazai bíróságok túllépték a közérdekű viták korlátozásának terén biztosított szűk mérlegelési jogkört, és a beavatkozás

aránytalan volt az elérni kívánt céllal, illetve nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (38. bek.); Jerusalem v. Austria (45. bek.); Feldek v. Slovakia (83., 86. bek.); Scharsach and News Verlagsgesellschaft GmbH v. Austria (40., 43. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság, újságírói szabadság; tényállítások és értékítéletek, valóság bizonyítása, sértő kifejezések⁷³

Karsai v. Hungary

(Application no. 5380/07., 2009. december 1-i ítélet)

Tényállás

2004-ben nyilvános vita folyt Magyarországon arról, hogy vajon kell-e szobrot emelni Teleki Pál egykori miniszterelnöknek, aki részt vett a zsidótörvények elfogadásában. Karsai László történész az Élet és Irodalom hetilap 2004. március 12-i számában „Érvek a Teleki szobor mellett” címmel cikket publikált, amelyben kritizálta a jobboldali sajtót, köztük Török Bálint történészt, amiért dicsőítették a politikus szerepét. A cikk szerint a jobboldali és szélsőjobboldali média képviselői felmentették Teleki Pált a zsidóüldözésért való felelősség alól, ami szerinte felért egy „óvatos zsidózással”. A cikk miatt Török Bálint jó hírnevének megsértéséért személyiségi jogi pert indított a történésszel szemben. A Fővárosi Ítéltábla másodfokon a kérelmezőt helyreigazítás közzétételére és az eljárás költségeinek viselésére kötelezte. Az ítéltábla úgy látta, hogy a cikk egészét vizsgálva a kifogásolt rész a felperes személyére is vonatkoztatható. Az „óvatos zsidózás” pedig olyan tényállítás, amely alkalmas arra, hogy Török Bálintot hamis színben tüntesse fel, amely alkalmas volt a jó hírnévhez fűződő jogának megsértésére. A döntést 2006-ban a Legfelsőbb Bíróság is helybenhagyta. A bíróság megerősítette, hogy a kifogásolt nyilatkozat „amely általános megfogalmazásban a jobboldali (és szélsőjobboldali) sajtóval kapcsolatban került megtételre – a felperest érintőnek is tekinthető”.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

⁷³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78574>

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező lényegében azzal érvelt, hogy állításai elegendő ténybeli alappal rendelkező, bizonyítás alá nem eső értékítéletek voltak. Megtételükre a sajtóban, egy jelentős közérdekű kérdéssel kapcsolatos nyilvános vitában került sor, amelyet korábban nem megfelelően vitattak meg. A felperes aktív részese volt egy közérdekű, erős politikai következményekkel járó vitának, és a nyilvánosság kritikájának vetette alá magát, amikor e területre lépett (23. bek.). A Bíróság elfogadta a hazai bíróságok azon megállapítását, hogy a kifogásolt kijelentések, illetve az „óvatos zsidózás” kifejezés közvetett módon ugyan, de utalt a felperes személyére (29. bek.). A magyar bíróságok a kérelmező állítását a sértettet hamis színben feltüntető tényállításnak minősítették. Egy kijelentés tényállításnak vagy értékítéletnek minősítése olyan kérdés, amelynek eldöntése elsősorban a nemzeti hatóságok, különösen a hazai bíróságok mérlegelési jogkörébe esik. Azonban a minősítés ésszerűtlen vagy önkényes voltával nem zárhatja ki a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét (31. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy míg a tények fennállása igazolható, az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Ha egy kijelentés értékítéletnek minősül, a beavatkozás arányossága attól függ, hogy a kifogásolt állítás elegendő ténybeli alappal bír-e, hiszen még a ténybeli alapot nélkülöző értékítélet is lehet túlzott. A különbség a tényekkel való bizonyíthatóság fokában rejlik (32. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező érve ténybeli állítást tartalmazott, amely a sértettet Teleki Pál történelmi szerepének megszépítésében aktív személyként mutatta be. Ez a tényállítás azonban értékkel volt terhelt (33. bek.). A Bíróság ezért nem fogadta el a hazai bíróságok azon megállapítását, hogy a vita tisztán tényállítással volt kapcsolatos; egy ilyen következtetés korlátozná az Egyezmény 10. cikke alapján járó védelmet. A kérelmező következtetései nem tekinthetők túlzottnak, vagy ténybeli alappal nem rendelkezőnek – tekintettel a sértett Teleki Pált mentegető írásaira, amelyekre a kérelmező a cikkében utalt, valamint Teleki Pálnak a magyarországi antiszemita jogszabályok meghozatalában játszott szerepére (34. bek.). A Bíróság megállapította továbbá, hogy a kérelmező a kifogásolt cikket egy olyan vita során írta, amely egy totalitárius történelmi epizódokkal rendelkező ország saját múltjának feldolgozásával kapcsolatos szándékairól szólt. A vita így a legnagyobb mértékben közérdekű volt. A Bíróság ezért leszögezte, hogy a publikáció a sajtónak biztosított magas szintű védelmet érdemli meg. Megismételte, hogy a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű kérdésekben folytatott viták korlátozására. A Bíróság figyelembe vette azt is, hogy a felperes a vita részeként széles

körben, népszerű napilapokban megjelentetett cikkek szerzője volt, ezáltal önként tette ki magát a nyilvános kritikának. A kérelmező a sértett nézeteivel való egyet nem értését közvetett módon fogalmazta meg. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a jelen kontextusban még a durva kritika is védett lenne a 10. cikk alapján, függetlenül attól, hogy közvetlenül vagy közvetve kerülne kifejezésre (35. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a beavatkozás arányosságának értékelésekor a kiszabott szankció természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni. Igaz, hogy a kérelmezőt polgári jogi, nem pedig büntetőjogi szankcióval sújtották. Azonban a kérelmezőre kiszabott intézkedés, véleményének visszavonására való kötelezése egy olyan kérdésben, amely történetiként szakmai hitelességét érinti, dermesztő hatás keltésére alkalmas. Egy tényállítás nemzeti bíróság által elrendelt helyreigazítása önmagában is maga után vonja a 10. cikk által biztosított védelem alkalmazását (36. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy az Ítélet és a Legfelsőbb Bíróság nem támasztotta alá meggyőzően semmilyen „nyomós társadalmi érdekekkel” egy nyilvános vitában résztvevő személyiségi jogainak védelmét a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával és ezen szabadság előmozdításához fűződő általános érdekekkel szemben, amikor közérdekű kérdéseket érint. A nemzeti hatóságok ezért nem találták meg a megfelelő egyensúlyt a releváns érdekek között (37. bek.). A beavatkozás így nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (38. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Ceylan v. Turkey (37. bek.); Jerusalem v. Austria (43. bek.); Feldek v. Slovakia (74. bek.); Scharsach and News Verlagsgesellschaft GmbH v. Austria (30., 40. bek.); Pedersen and Baadsgaard v. Denmark (76. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; tényállítások és értéktételek, sértő kifejezések⁷⁴

Karttunen v. Finland

(Application no. 1685/10., 2011. május 10-i döntés)

Tényállás

A kérelmező egy finn művész, aki 2008 februárjában Helsinkiben egy művészeti galériában állította ki a „Szűz-kurva templom” című munkáját. Az „alkotás” több száz, tinédzser lány vagy egyébként nagyon fiatal nő szexuális pózairól és cselekményeiről készült

⁷⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95920>

fényképeket foglalt magában. A képeket ingyenes internetes oldalakról töltötték le, amelyek közül néhány kép rendkívül erőszakos és megalázó természetű volt. A kiállítás megnyitását követő napon a rendőrség lefoglalta a képeket, és a kiállítást bezárták. A rendőrség a kérelmező számítógépét is lefoglalta. A helsinki kerületi bíróság a kérelmezőt 18 éven aluli gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklásáért és terjesztéséért ítélte el. A bíróság szerint még ha a művész szándéka nem is arra irányult, hogy bűncselekményt kövessen el – éppen ellenkezőleg, a gyermekpornográfiához való könnyű hozzáférést kívánta kritizálni –, a gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklását és terjesztését a finn büntető törvénykönyv 17. fejezetének 18-19. cikke értelmében bűncselekménynek kell tekinteni. Figyelembe véve, hogy a kérelmező szándéka az volt, hogy általános vitát provokáljon a gyermekpornográfiáról, és hogy a bűncselekmény enyhe volt és megbocsátható, a bíróság nem szabott ki semmilyen szankciót a művészre. Ugyanakkor elrendelte az összes kép elkobzását. A döntést a helsinki fellebbviteli bíróság is helybenhagyta. Az indokolás szerint a gyermekek magánszférájának védelme elsőbbséget élvez a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával szemben. Az a tény, hogy a gyermekek identitása nem volt ismert, vagy hogy a képeket illegálisan meg lehetett szerezni máshol, nem szüntette meg a kérelmező büntetőjogi felelősségét.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát, mint művész, megsértették. Azzal érvelt, hogy a pornográf képeket annak érdekében építette be alkotásába, hogy megpróbáljon vitára ösztönözni, és felhívja figyelmet arra, hogy a gyermekpornográfia milyen széles körben és könnyen hozzáférhető volt (15. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a művész elítélése – még ha szankciót nem is szabtak ki rá – beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába. A beavatkozás legitim célja a közérkölcsök, valamint a jó hírnév vagy mások jogainak védelme volt (17., 22. bek.). A Bíróságnak a kifogásolt beavatkozást az ügy egészének fényében kellett megvizsgálnia, beleértve a kérdéses művészeti alkotásokat és a kontextust, amelyben azokat kiállították (19. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól. Aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek szintje a

helyzetétől és az általa használt eszközöktől függ (21. bek.). A hazai bíróságok megállapították, hogy a művészi alkotás több száz olyan fényképet foglalt magában, amelyek birtoklása és terjesztése büntetendő. A bűncselekménnyé nyilvánítás főként a gyermekek szexuális zaklatással szembeni védelmének szükségességén, valamint a magánszférájuk megsértésén és erkölcsi megfontolásokon alapult (22. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a nemi erkölcsről alkotott elképzelések az elmúlt években megváltoztak. Mindazonáltal nem találta ésszerűtlennek a finn bíróságok álláspontját, különösen, mivel az érintettek kiskorúak vagy valószínűleg kiskorú személyek. A bíróságok – amelyek hosszasan mérlegeltek a véleménynyilvánítás szabadsága, és az erkölcs, illetve mások jogainak védelme között – kimondták, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága nem igazolja a gyermekpornográfia birtoklását és nyilvános megjelenítését (23. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a hazai bíróságok elismerték a művész jó szándékát azzal, hogy nem szabtak ki rá semmilyen szankciót. Ugyanakkor a gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklása és terjesztése olyan cselekmény, amely büntetőjogi felelősségre vonás tárgya. A Bíróság így nem fogadta el a kérelmező állítását, hogy az elítélése – az eset összes körülményeire tekintettel – nem egy valós társadalmi igényre adott válasz (24. bek.). Összefoglalva, a hazai bíróságok által felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak, és a panaszolt beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. Tekintettel a fenti tényezőkre és a részes államok számára biztosított mérlegelési jogkörükre ezen a területen, a Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás arányos volt az elérni kívánt törvényes céllal (25. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (26. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (34. bek.).

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; művészet szabadsága; elkobzás⁷⁵

Kayasu v. Turkey (No. 1.)

(Application nos. 64119/00., 76292/01., 2008. november 13-i ítélet)

Tényállás

⁷⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104816>

A kérelmező ügyész 1999 augusztusában magánemberként büntetőjogi panaszt nyújtott be a hadsereg egykori tábornokai ellen, akik főszerepet játszottak az 1980. szeptember 12-i katonai puccsban. Az eljárást végül nem indították meg. 2000 márciusában a bírák és ügyészek legfelsőbb tanácsa az ügyészt fegyelmi szankcióként megrovásban részesítette. A tanács megállapította, hogy a feljelentésében használt szavak alkalmasak voltak egyes államférfiak megsértésére, akik azóta az állam stabilitásának és életképességének biztosításán dolgoztak. A kérelmező sikertelenül fellebbezett. Időközben ügyészként egy vádiratot fogalmazott meg Kenan Evren, Törökország egykori vezérkari főnöke és elnöke ellen, aki a katonai puccs kezdeményezője volt. A vádirat megjegyezte, hogy a bűncselekmény 2000 szeptemberében elévülne, és úgy vélte, hogy a vádlottnak tárgyaláson kell felelnie tetteiért. Az ügyész ellen hivatali visszaélés miatt vádat emeltek azon az alapon, hogy a vádiratot közzétette a sajtónak, és az otthonában nyilatkozott a sajtónak. Emellett úgy vélték, hogy az általa benyújtott beadvány bűncselekménynek minősült, ráadásul az Alkotmány átmeneti 15. cikke az 1980-as puccs elkövetőinek büntetőjogi mentességet biztosított. A kérelmezőt végül 2002-ben a Semmitőszék hivatali visszaélés, valamint a fegyveres erőknek okozott sérelem miatt elítélte, és felfüggesztett pénzbírságot szabott ki. Ami a sérelemokozás vádját illeti, a török bíróságok kimondták, hogy a kérelmező vádirata túlment a kritika határain, és az a fegyveres erők egésze ellen irányult, azzal vádolva őket, hogy visszaéltek a hatalmukkal, tönkretéve a jogállamiságot. Azt is megállapították, hogy a kérdéses dokumentum újságíróknak történő szétosztásával szélesebb közönséghez fordult, ezzel is demonstrálva, hogy szándékában állt az állami fegyveres erők megsértése és megbántása. Az ügyészt 2000 áprilisától felfüggesztették, majd 2003 februárjában felmentették posztjáról, és többé nem praktizálhatott jogi területen.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a fegyelmi és büntetőjogi szankciók kiszabásával megsértették a 10. cikket (55. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás célja az igazságszolgáltatás tekintélyének és pártatlanságának fenntartása volt a hivatali visszaélésekkel szemben, valamint mások jó hírnevének védelme, akiket bűncselekménnyel vádoltak meg (87. bek.). A kérelmező ügyészként különleges státusszal rendelkezett, és kulcsfontosságú szerepet játszott az igazságszolgáltatásban (91. bek.). A Bíróság már rámutatott, hogy az

igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető. Mindazonáltal a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás a Bíróság szigorú vizsgálatát igényli (92. bek.).

A kifogásolt nyilatkozatok az 1980. szeptember 12-i puccs elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonásáról, valamint az 1982-ben népszavazás útján elfogadott Alkotmányról szóló vita részei voltak, amelyeket egyértelműen egy történelmi, politikai és jogi vita kontextusában tettek. Ez kétségkívül közérdekű vita volt, amelyben a kérelmező átlagpolgárként és ügyészként egyaránt részt kívánt venni (93. bek.). Ami a kérdéses dokumentumok tartalmát illeti, a Bíróság megállapította, hogy azok hangvétele kritikus és vádaskodó volt a puccs elkövetői irányában. Ugyanakkor, bár a kijelentések maróak és néhol szarkasztikusak voltak, aligha lehetett sértőnek nevezni (98. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy az igazságügyi hatóságoknak a legnagyobb diszkrécióval kell eljárniuk, e diszkréció le kell hogy beszélje őket a sajtó igénybevételétől még akkor is, ha provokációra válaszolnának (100. bek.). Tekintettel arra a tényre, hogy a kérelmező az ügyési pozícióját használta arra, hogy tájékoztassa a sajtót, az ilyen magatartás bizonyosan nem tűrhető el, figyelembe véve a munkáltató állam iránti lojalitás kötelezettségét. Azonban a jelen esetben kockán forgó érdekek túlmentek egy személyes vélemény kifejezésénél: a vitatott beszéd alapvetően azt célozta, hogy szemléltesse a demokratikus rendszer zavarait. A Bíróság úgy vélte, hogy ennek a kérdésnek jelentőséget kellett tulajdonítani a versengő érdekek mérlegelésekor (101. bek.).

Következésképpen a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező elítélése nem felelt meg olyan „nyomós társadalmi érdeknek”, amely igazolhatná a korlátozást. A korábbi büntető törvénykönyv 159. cikke fokozott védelmet biztosított a fegyveres erőknek, amely a véleménynyilvánítás szabadságát ásta alá, nem a tábornokok jogát, hogy egyénként a bárki számára elérhető általános eljárást használják, ha a becsületüket vagy a jó hírnevüket támadták meg, vagy sértő megjegyzéseknek voltak kitéve (104. bek.). Továbbá egy büntetőjogi szankció kiszabása egy igazságszolgáltatáshoz tartozó hivatalnokra természeténél fogva „dermesztő hatással” bír nemcsak az érintettre, de a szakma egészére nézve is. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel a bírácoknak és az ügyészeknek rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogállamiság elveit hatékonyan képviselni. Ebből következően bármely elrettentő hatás fontos tényező, amit figyelembe kell venni egy ügyész véleménynyilvánítási szabadsága és bármely más legitim versengő érdek mérlegelésekor a megfelelő igazságszolgáltatás kontextusában (106. bek.). A Bíróság így

kimondta, hogy a fegyveres erőknek okozott sérelem szankcionálásaként történt beavatkozás, amelynek eredményeként a kérelmezőt végleg felmentették ügyészi pozíciójából, és eltiltották a jogi szakma gyakorlásától, aránytalan volt bármely elérni kívánt törvényes céllal (107. bek.). Az ítélethez Sajó András fűzött párhuzamos véleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Wille v. Liechtenstein (64. bek.); Colombani and Others v. France (69. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, ügyészek véleménynyilvánítási szabadsága; szankció arányossága⁷⁶

Keena and Kennedy v. Ireland

(Application no. 29804/10., 2014. szeptember 30-i döntés)

Tényállás

A két kérelmező a The Irish Times tudósítója és főszerkesztője volt. 2006-ban az újság egy elsőoldalas cikket tett közzé, amely egy bizalmas levélre hivatkozott, amit egy névtelen forrástól kapott a parlament által a politikai korrupció kivizsgálására felállított törvényszéki vizsgálóbizottságtól. A törvényszék elrendelte, hogy adják át a cikk alapjául szolgáló dokumentumokat, ám szerkesztő közölte, hogy azokat megsemmisítették, hogy megvédjék az újság forrásait. Az újságírók a törvényszék előtt is megjelentek, de nem voltak hajlandóak válaszolni azokra kérdésekre, amelyek szerintük a bizalmas információkat kiszivárogtató forrás azonosításához vezethettek. A törvényszék a High Court-hoz fordult annak érdekében, hogy kötelezze a kérelmezőket, hogy válaszoljanak a forrást és a dokumentumok hollétét érintő kérdésekre. A legfelső bíróság 2009 júliusában végül a kérelmezők javára döntött. Elismerte, hogy az újságírók a dokumentumok elpusztításával egy elítélendő magatartásban vettek részt. Ám mivel a forrás névtelen volt, és az iratok már nem léteztek, úgy ítélte meg, hogy a kikérdezésük nem vezetne eredményre. 4 hónappal később a legfelső bíróság az eljárás költségeinek, mintegy 393.000 euró viselésére kötelezte őket. Az indokolás szerint az újságírók elítélendő magatartása meghatározta az ügy kimenetelét, a bizonyítékok szándékos megsemmisítésével megfosztották a bíróságokat attól, hogy érvényt szerezhessenek a törvényszék elrendelésének.

Az eljáró szerv

V. Szekció

⁷⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89519>

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a perköltségekben való marasztalásuk beavatkozást jelentett az újságírói forrásaik védelméhez fűződő jogukba, és sértette a véleménynyilvánítás szabadságát (30-31. bek.). A Bíróság azonban nem gondolta úgy, hogy a legfelső bíróság döntését úgy kellene jellemezni, amely beavatkozás a kérelmezők 10. cikk alapján biztosított jogába, hogy megvédhessék a forrás titkosságát, aki átadta nekik a törvényszék bizalmas dokumentumait. A legfelső bíróság ugyanis a Bíróság ítélezési gyakorlatának alkalmazásával kimondta, hogy a kérelmezők kötelezése a forrásaik azonosítására csak nyomós közérdek céljából lenne igazolható. Ilyen követelmény pedig nem jött létre (45. bek.). A kérelmezők szerint a törvényszék kísérlete, hogy felfedjék a forrást, közvetlen veszélyt jelentett a forrásaik védelmére, amely igazolta a cselekményüket. A Bíróság azonban nem fogadta el a kérelmezők érvét, hogy a törvényszéknek a kiszivárogtatás forrásának felderítéséhez fűződő érdeke félreértelmezett vagy szükségszerűen megalapozatlan volt. A kérdést – amit a versengő közérdekek mérlegelésének bevonásával járt volna – a hazai bíróságoknak az első helyen kellett volna megítélnie az Egyezmény ítélezési gyakorlatából levezetve. A bíróságok abban a helyzetben lettek volna, hogy ezt megtegyék, ha a kérelmezők nem pusztítják el a dokumentumokat. Mivel versengő közérdekek merültek fel, a helyes út az lett volna, ha lehetővé teszik, hogy az ügyet teljes egészében a megfelelő bíróság döntse el. Nem volt ok attól tartani, hogy a bíróságok által nyújtott biztosítékok esetleg hiányosak voltak (46. bek.).

Annak lehetővé tétele, hogy a High Court, majd ezt követően a legfelső bíróság az ügyet teljes egészében megítélhesse, nem csak a 10. cikknek, hanem a jogállamiságnak, az Egyezmény egyik alapvető elvének is teljes mértékben megfelelt volna (47. bek.). Ebből következően a kérelmezők cselekedete nem jelentette a 10. cikk szerinti jogaik legitim gyakorlását, hogy megtagadják forrásaik felfedését. A bírósági védelem elérhető volt számukra, hogy megvédhessék jogaikat. Az Egyezmény nem biztosítja az egyének számára azt a jogot, hogy a bíróságoknak fenntartott szerepet magukra vállalják. Amint azt a hazai bíróságok is hangsúlyozták, a kérelmezők a fontos iratokat szándékosan megsemmisítették. Még ha nem is kívánták a kérdés teljes bírósági vizsgálatának megakadályozását, a tettük egyértelműen azzal a hatással járt. A Bíróság nem fogadta el azt sem, hogy a kérelmezők nem láthatták ésszerűen előre, hogy a törvényszék hogyan reagálna, amennyiben bizalmas információkat tesznek közzé egy országos napilapban (48. bek.). Bár a kérelmezők fenntartották, hogy a dokumentumok elpusztításával a hazai bíróságok még képesek voltak az

ügyben dönteni, a Bíróság szerint az általuk szándékosan előidézett helyzettel a bíróságokat kész tények elé állították, és az igazságszolgáltatás szerepét valóban aláásták. Az iratok megsemmisítése megfosztotta a bíróságokat minden hatalmuktól, hogy a törvényszék bármilyen döntését érvényre juttassák (49. bek.).

A Bíróság nem fogadta el azt sem, hogy a költségek viselésére kötelezés dermesztő hatással van a véleménynyilvánítás szabadságára. Először is általános elvként a perköltségek kérdése a hazai bíróságok megítélésére tartozik. Másrészt jelen esetben a költségek viselésére kötelezés nem lehetett hatással a közérdekű újságírássra, akik vehemensen védik saját forrásaikat elismerve és tisztelve a jogállamot. A Bíróság nem észlelt semmi olyat a költségviselés szabályában, amely korlátozná egy közérdekű történet közzétételét, a források felfedését kényszerítené, vagy bármely más módon beavatkozna az újságírói munkába. Az uralkodó szabály az, hogy minden személynek tiszteletben kell tartania a bíróságok szerepét, és senki, még az újságírók sem bitorolhatják a bíraskodás funkcióját. A legfelső bíróság döntésének igazi értelme annak jelzése volt, hogy egyetlen fél sem állhat törvények felett vagy a bíróságok törvényes hatáskörén túl (50. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába nem történt beavatkozás, ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva többségben elfogadhatatlannak nyilvánította (51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (90. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁷⁷

Keller v. Hungary

(Application no. 33352/02., 2006. április 4-i döntés)

Tényállás

2000. december 19-én Keller László akkori MSZP-s országgyűlési képviselő a Parlament plenáris ülésén azonnali kérdést intézett Orbán Viktor miniszterelnökhöz, azt firtatva, hogy van-e kapcsolat Torgyán József földművelésügyi miniszter és külföldi szélsőjobboldali csoportok között. A miniszterelnök azt válaszolta, hogy nem tud ilyen kapcsolatról. Keller László viszontválaszában a következőket mondta: „Nem tudom azt kizárni, hogy azért, mert nem indult vizsgálat még abban a kapcsolati rendszerben, amire én utaltam, esetleg

⁷⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147707>

közrejátszik az, hogy éppen az Ön miniszterének, felelős miniszterének az édesapja annak a hungarista mozgalomnak a tagja, amelyre én utaltam.” A kijelentésével arra utalt, hogy az akkori titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli miniszter, Demeter Ervin apja részt vett a hungarista mozgalomban, és a miniszter azért nem vizsgálta ki az ügyet. A képviselő az állítását a Magyar Hírlapban, illetve a TV2 Tények című műsorának adott interjújában is megerősítette. Válaszul Demeter Ervin személyiségi jogi pert indított Keller László ellen. Az első fokon eljáró Budaörsi Városi Bíróság megállapította a jóhírnév megsértését. A bíróság indokolása szerint Keller tényállítást tett, amit bizonyítania kellett volna, ám annak nem tett eleget. A másodfokon eljáró Pest Megyei Bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A bíróság szerint a képviselő elsősorban a Parlamentben elhangzott kijelentéséért felelős, amit a médiában később tovább terjesztett. Nem hivatkozhat arra, hogy politikusként nem felelős a sajtóban megjelentekért, mert tudnia kellett, hogy ezek a tudósítások, interjúk nyilvánosságra kerülnek. A bíróság hozzátette, bár a közszereplőnek többet kell tűrniük, a képviselő állításaival – amelynek valóságát nem bizonyította – még ezt a megemelt küszöböt is átlépte, mert a véleménynyilvánítás szabadsága nem eredményezheti mások személyiségi jogainak sérelmét.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, a kérelmező lényegében azt állította, hogy a miniszter azért nem vizsgálta a szélsőjobb oldali csoportok tevékenységét, mert az apja ilyen csoportokkal állt kapcsolatban. Emlékeztetett arra, hogy különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között, és míg a tények fennállása igazolható, az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Egy kijelentés tényállításnak vagy értékítéletnek minősítése olyan kérdés, amelynek eldöntése elsősorban a nemzeti hatóságok, különösen a hazai bíróságok mérlegelési jogkörébe esik. A Bíróság megerősítette, hogy jelen esetben tényállításról és nem értékítéletről van szó, amely azonban nem rendelkezett semmilyen valós ténybeli alappal.

A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező állításában elhangzott vád súlyos volt, amely alááshatta a sértett politikai szavahihetőségét és jó hírnevét a választók szemében. Osztotta a hazai bíróságok azon vélekedését is, hogy a megnyilatkozások alkalmasak voltak a felperesbe, mint magas rangú köztisztviselőbe vetett közbizalom aláásására. Igaz, hogy a politikai vita szabadsága alapvető egy demokratikus társadalomban, és az elfogadható kritika határai

tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Nem kétséges, hogy a 10. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi mások – azaz minden egyén – jó hírnevének védelmét, és ez a védelem a politikusokra is kiterjed, akkor is, ha nem magánszemélyként cselekednek, de a védelem érdekét össze kell vetni a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekével. A Bíróság szerint ez még inkább igaz abban az esetben, amikor egy politikus egy másikat bírál, különösen, ha ez a kritika a parlament „kiváltságos arénájában” hangzik el. Jelen esetben azonban a kérelmező nem szorítkozott arra, hogy ellenfelét a parlamentben támadja. Valóban, a plenáris ülésen tett kijelentése nehezen megfogható volt, és az általa célba vett személy kiléte csak később, a televíziós műsorokban adott magyarázatával vált egyértelművé. Az ilyen nyilvános gyanúsítgatások már nem részesülnek a parlamenti vitának biztosított kiváltságos védelemben.

A magyar bíróságok határozataiból az is kiderült, hogy a bíróságok elismerték a véleménynyilvánítás szabadsága és mások jó hírnévhez fűződő jogának védelme közötti konfliktus meglétét, amit a 10. cikk elveivel összeegyeztethető módon mérlegeltek. Így a Pest Megyei Bíróság elismerte, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága kevesebb korlátozás alá esik. Hozzátette azonban, hogy súlyos vádjainak nem volt alapja, és nem nyújtott be semmilyen releváns bizonyítékot. Tekintettel a vád természetére és fokára, a Bíróság nem látott okot eltérni a megyei bíróság megállapításától, miszerint a kérelmező nem nyújtott elegendő ténybeli alapot állításának alátámasztására. A nemzeti hatóságok így joggal feltételezték, hogy az állítás miatt „nyomós társadalmi érdek” volt a hatályos jog alapján eljárni. A kérelmezőt továbbá polgári és nem büntető bíróságok előtt perelték be, és bocsánatkérés közzétételére, valamint kártérítés megfizetésére kötelezték, amelynek összege kevesebb volt a havi fizetésének kétszeresénél. A Bíróság az adott körülmények között nem találta túlzónak ezeket a szankciókat. Mindezek alapján úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok megállapítása és a kiszabott szankciók nem voltak aránytalanok az elérni kívánt legitim céllal. A kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozást a nemzeti hatóságok ésszerűen tekinthették „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” a jó hírnév és mások jogainak védelme érdekében. A Bíróság így a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42., 46. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (36. bek.); Independent News & Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland (132. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁷⁸

Kenedi v. Hungary
(Application no. 31475/05., 2009. május 26-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező történész a Belügyminisztérium felügyelete alatt működő Állambiztonsági Szolgálat 1960-as években folytatott tevékenységéről kívánt tanulmányt írni, ezért kérte a minisztériumtól, hogy engedélyezzék számára a hozzáférését az ott tárolt iratok egy részéhez. A kérelmet a belügyminisztérium 1998. november 10-én elutasította, mivel az iratokat egy 1998. október 29-én kelt határozattal 2048-ig titkosították. A kérelmező keresetet nyújtott be a minisztériummal szemben, amelyben a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényre hivatkozva korlátlan hozzáférést kért dokumentumokhoz, mert azokra a folyamatban lévő tudományos kutatásaihoz volt szüksége. 1999 januárjában a Fővárosi Bíróság a kérelmező javára döntött, és kutatási célra hozzáférést biztosított az iratokhoz. A dokumentumokat valóban titkosították a kommunizmus alatt, a titkosítást azonban 1996 júniusa előtt meg kellett volna újítani, amit nem tettek meg, így azok elveszítették titkos jellegüket. Az alperes fellebbezését a Legfelsőbb Bíróság elutasította. A minisztérium egy titoktartási nyilatkozat aláírása fejében hozzáférést ajánlott, amit a kérelmező elfogadhatatlannak tartott, és kérte a jogerős bírósági döntés végrehajtását. A végrehajtást elrendelték, a Fővárosi Bíróság kizárta a titoktartási nyilatkozatra kötelezés lehetőségét, ezt azonban a Legfelsőbb Bíróság törölte az ítéletből. 2002 októberében a minisztérium engedélyezte a kért iratokhoz való hozzáférést azzal a korlátozással, hogy amennyiben államtitoknak minősülő információ birtokába jut, azt nem teheti közzé. A minisztériumot közben kétszer is megbírságolták, mert nem biztosította a dokumentumokhoz való korlátlan hozzáférést. 2003 decemberében egy kivétellel valamennyi dokumentumot átadták az Országos Levéltár számára, így azok nyilvánossá váltak. A fennmaradt dokumentumhoz a kérelmező azóta sem kapott hozzáférést annak ellenére, hogy bírósági úton próbálta az ítéletet kikényszeríteni.

Az eljáró szerv

II. Szekció

⁷⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75126>

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt az eljárás tisztességes voltát vizsgálta, melynek során az ügy elhúzódására való tekintettel megállapította a 6. cikk (1) bekezdésének a megsértését (39. bek.). A kérelmező szerint a minisztérium elhúzódó vonakodása, hogy a kérdéses dokumentumokhoz korlátlan hozzáférést biztosítson, megakadályozta abban, hogy egy objektív tanulmányt tegyen közzé a magyar állambiztonsági szolgálat működéséről (40. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy dokumentumok visszamenőleges hatállyal történt minősítése a nemzetbiztonság törvényes célját szolgálta. A tanulmány a kérelmező saját hibájából nem készült el, mivel hajthatatlanul ragaszkodott a teljes mértékű korlátlan hozzáféréshez (42. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, hogy az eredeti iratokhoz való hozzáférés egy törvényes történeti kutatás céljából a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásának lényeges elemét képezi (43. bek.). A kérelmező számára a dokumentumokhoz való hozzáférést egy bírósági ítélet biztosította. Ezt követően vita merült fel a hozzáférés terjedelmét illetően, ám a végrehajtási eljárás során a hazai bíróságok újból és újból az eredeti határozattal összhangban a kérelmező javára döntöttek. Ilyen körülmények között a Bíróság azt a következtetést vonta le, miszerint az alperes állam hatóságainak makacs vonakodása attól, hogy eleget tegyenek a végrehajtást elrendelő végzésben foglaltaknak, a hazai jog semmibe vételét jelentette, és önkényességgel volt egyenértékű. A Bíróság szerint a hatóságokra ruházott hatalommal való ilyen visszaélés nem minősíthető „törvényben meghatározott” intézkedésnek. Ebből következően az Egyezmény 10. cikkét megsértették (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek⁷⁹

Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden
(Application no. 23883/06., 2008. december 16-i ítélet)

Tényállás

⁷⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92663>

A kérelmezők egy iraki származású svéd házaspár, akik Stockholm külvárosában béreltek lakást. A bérleti szerződés szerint a bérlő nem telepíthetett „kültéri és más hasonló antennákat”, illetve előírta „a rend és a jó szokás” fenntartását. A kérelmezők egy már meglévő parabola antennát kezdtek használni, hogy foghassák az arab és perzsa televíziós műsorokat. A főbérlő változását követően azt az utasítást kapták, hogy szereljék szét az antennát, és amikor ezt nem tették meg, a lakásbérleti szerződést 2004-ben felmondták. A főbérlő eljárást is indított ellenük, amit első fokon elutasítottak, de a fellebbviteli bíróság kimondta, hogy a kérelmezők oly mértékben figyelmen kívül hagyták kötelezettségeiket, hogy elvesztették a bérleti szerződés meghosszabbítására vonatkozó jogukat. A főbérlő felajánlotta, hogy a kérelmezők maradhatnak, ha beleegyeznek az antenna eltávolításába, de mivel erre nem voltak hajlandóak, el kellett költözniük.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint megsértették az információ megismeréséhez fűződő szabadságukat azzal, hogy kénytelenek voltak elhagyni bérelt lakásukat, amiért nem voltak hajlandóak a parabola antenna eltávolítására (25. bek.). A kormány többek között azzal érvelt, hogy az ügy egy parabola antenna tényleges elhelyezkedésének kérdésére korlátozódott. A beavatkozás nem a hatóságoknak az információhoz való hozzáférés jogára vagy az antenna használatára vonatkozó döntése nyomán keletkezett. A fellebbviteli bíróság csupán egy szerződéses kötelezettséget értelmzett egy két magánfél között folyó polgári perben. Az államnak pedig nincs pozitív kötelezettsége, hogy ilyen esetben az információhoz való hozzáférés jogát mások beavatkozásától megvédje (26. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a 10. cikk azokra a bírósági döntésekre is alkalmazandó, amelyek megakadályozzák a személyt a távközlési műholdak adásainak vételében. Továbbá, a véleménynyilvánítás szabadságának valódi és hatékony gyakorlása érdekében pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet, még az egyének egymás közötti viszonyainak terén is (32. bek.). A fellebbviteli bíróság határozata nem csak a bérleti szerződést értelmezte és alkalmazta, de az ezzel kapcsolatos törvényt is, emellett a kérelmezők információ szabadságának jogáról is döntött. Végül soron a belső jogot értelmezte, és a kérelmezőket a bíróság döntésének eredményeként lakoltatták ki. Ezért az alperes állam felelőssége ezen az alapon a 10. cikk bármely megsértéséért megállapítható (34. bek.). A fellebbviteli bíróság

döntése „hatóság általi beavatkozás” volt a 10. cikkben foglalt jogok gyakorlásába (36. bek.). A döntés következtében a kérelmezőket ténylegesen korlátozták abban, hogy hozzáférjenek a műholdon keresztül sugárzott televíziós műsorokban terjesztett információkhoz (40. bek.). A Bíróság megismételte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. Abban az esetben, ahol a kívánt információ rendelkezésre áll anélkül, hogy a műsorszolgáltatókat a műszaki berendezések használatán keresztül korlátoznák, a véleménynyilvánítás szabadságának általános elvei alkalmazhatók válnak (41. bek.).

A kérelmezők a születési országuk szerinti arab és perzsa nyelvű televíziós műsorokhoz kívántak hozzáférni. Ezek az információk politikai és társadalmi híreket foglaltak magukban, amelyekhez az Irakból bevándorló kérelmezőknek különös érdeke fűződhetett. Sőt, bár az ilyen hírek lehetnek a 10. cikk által védett legfontosabb információk, az információ megismerésének szabadsága nem csak a nyilvánosságot érintő események tudósításaira terjed ki, hanem elvben a kulturális kifejezéseket, valamint a pusztán szórakoztatást is magában foglalja. Az utóbbi típusú információk fontosságát nem szabad lebecsülni, különösen egy háromgyerekes bevándorló család számára, akik fenn kívánják tartani a kulturális és nyelvi kapcsolatot a származási országukkal (44. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, nem állították, hogy a kérelmezőknek bármilyen más eszközük lett volna ezeknek a műsoroknak a vételéhez abban az időben. Lehet, hogy bizonyos híreket be tudtak szerezni külföldi újságokon és rádiós műsorokon keresztül, ezek az információk azonban csak egy részét képezték azoknak, amelyek egy televíziós adáson keresztül elérhetőek, ezért semmiképp nem tekinthetők azonosnak az utóbbiakkal. Sőt, nem nyert bizonyítást, hogy a főbérlet később szélessávú internet-hozzáférést vagy más olyan alternatív eszközt telepített volna, amelyek lehetővé tették a bérlet számára az épületben, hogy hozzáférjenek ezekhez a televíziós műsorokhoz (45. bek.). Igaz, hogy egy felszerelt vagy az épület homlokzatáról kinyúló parabola antenna biztonsági aggályokat jelenthet, azonban a hazai szinten bemutatott bizonyítékok azt mutatták, hogy a telepítés nem jelentett semmilyen valós biztonsági kockázatot (46. bek.).

A fellebbviteli bíróság úgy vélte, hogy bár figyelembe kell venni a kérelmezőknek a televíziós adások hozzáférésehez fűződő érdekét, az információ szabadságához fűződő joguknak nem volt valódi jelentősége. A Bíróság szerint a másodfokú bíróság a mércéket nem alkalmazta a 10. cikkkel összhangban (48. bek.). Különös fontosságot kell tulajdonítani annak, hogy a kérelmezőket ténylegesen kilakoltatták az otthonukból, amely intézkedés nem tekinthető arányosnak az elérni kívánt céllal (49. bek.). Mindezek alapján az információ

szabadságához fűződő jogukba történő beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban”, és az állam nem tett eleget azon tevőleges kötelezettségének, hogy megvédje ezt a jogot (50. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Autronic AG v. Switzerland (47. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Özgür Gündem v. Turkey (43. bek.); Appleby and Others v. United Kingdom (39. bek.).

Címkék: információs szabadság; műholdas adások vétele; bevándorlók⁸⁰

Kincses v. Hungary

(Application no. 66232/10., 2015. január 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd 2003 márciusában a Battonyai Kerületi Bíróság előtt egy polgári perben egy vadásztársaságot képviselt. Az ügyvéd fellebbezést nyújtott be a másodfokon eljáró Békés Megyei Bírósághoz, amelyben az elsőfokú eljárás felülvizsgálata mellett azt is kérte, hogy vizsgálják meg az eljáró bíró szakmai hozzáértését, akit elfogultsággal vádolt. Az indítvány beérkezését követően a bíróság a Békés Megyei Ügyvédi Kamarának továbbította a fellebbezést, mivel úgy vélte, hogy az ügyvéd által tett állítások alkalmasak fegyelmi eljárás megindítására. A kamara szándékos fegyelmi vétség elkövetése miatt 170.000 forint bírság megfizetésére kötelezte. A testület szerint az ügyvédet nem azért bírságolták meg, mert megkérdőjelezte az elsőfokú bíró szakmai kompetenciáját, hanem az általa használt hangneme miatt, amivel megsértette a bíróság méltóságát. Az ügyvéd a döntés bírósági felülvizsgálatát kérte, ám azt a Fővárosi Bíróság 2009. júniusi határozatával elutasította. A bíróság nem értett egyet az ügyvéd azon állításával, hogy a kifogásolt kijelentésekkel csupán eljárási jogait gyakorolta, vagyis, hogy az eljáró bíró kizárását kérte elfogultság miatt. A bíróságot mint intézményt – és nem csupán az eljáró bírót – azzal vádolta, hogy kijátsszák a törvényt. A kérelmező felülvizsgálatra vonatkozó kérelmét 2010 áprilisában a Legfelsőbb Bíróság is elutasította. Az indokolás szerint a fellebbezésben foglalt megjegyzések – mivel azt az elsőfokú eljárás után nyújtotta be – nem tekinthetők az eljáró bíró elleni elfogultsági indítványnak. Hozzátette, a fegyelmi intézkedés oka a beadványának hangneme és nem az volt, hogy megkérdőjelezte a bíró szakmai hozzáértését.

⁸⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90234>

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy az igazságszolgáltatás méltóságának megsértése miatt fegyelmi vétségért megbírságolták, megsértették azt a jogát, hogy ügyvédként szabadon fejezhesse ki magát (16. bek.). A Bíróság szerint meg kell vizsgálni, hogy a nemzeti hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a bíróságok tekintélyének védelmének szükségessége és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága között (28. bek.). Emlékeztetett arra, hogy „az igazságszolgáltatás tekintélye” kifejezés elsősorban azt foglalja magában, hogy a bíróságok – a széles közvélemény által elfogadva – a megfelelő fórumai a jogok és kötelezettségek megállapításának és a vitás kérdések elrendezésének, illetve, hogy a széles nyilvánosságnak tisztelete és bizalma kell, hogy legyen az igazságszolgáltatás működése iránt (31. bek.). A bíróságok munkájának közbizalmat kell élveznie, ezért meg kell védeni a megalapozatlan támadásokkal szemben. A bíróságok azonban, mint minden más közintézmény, nem lehetnek védettek a kritikától és az ellenőrzéstől. Miközben a felek a jogaik védelme érdekében minden bizonnyal jogosultak kommentálni az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat (32. bek.). Világos különbséget kell tenni a bírálat és a sértés között. Ha bármely kifejezési forma egyedüli célja a bíróság vagy a bíróság tagjainak megsértése, a megfelelő büntetés elvben nem jelenti a 10. cikk megsértését (33. bek.).

Továbbá, az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők a nyilvánosság és a bíróságok között. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát. Az ügyvédek szerepe, hogy megvédjék ügyfeleik érdekét, magában foglalja a választásukat egy érv fontosságát és hasznosságát illetően. Kényes helyzetben találhatják magukat, amikor el kell dönteniük, kifogásolják-e vagy panaszolják-e a bíróság magatartását vagy sem, szem előtt tartva az ügyfél érdekeit. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviselőire. Ebből következően, még egy viszonylag enyhe büntetés bármilyen „dermesztő hatását” is fontos tényezőként kell figyelembe venni a bíróságok és az ügyvédek közötti megfelelő egyensúly megteremtésekor (34. bek.). A Bíróság azt is megismételte, hogy bár a jogászok bizonyosan jogosultak kommentálni a nyilvánosság

előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek – a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága – között (38. bek.).

Jelen esetben a kérelmező egy ügyfél jogi képviselőjeként járt el egy polgári eljárásban. Az általa írt írásbeli beadványban az eljáró bírót szakmai hozzá nem értéssel vádolta. Ennélfogva a megfelelő igazságszolgáltatás védelmének követelményeit és a jogi szakma méltóságát nem a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekével vagy a sajtószabadsággal kell összevetni (39. bek.). A Bíróság hozzátette, a kifogásolt megjegyzések nem csak az ítélet indokolását kritizálták, hanem azok az eljáró bíró szakmai képességének lekicsinylésével érték fel, illetve arra utaltak, hogy a bíróság kijátszotta a törvényt. Semmi nem utalt arra, hogy a kérelmező ne tudta volna a kifogásolt nyelvezet használata nélkül kifejezni a határozattal szembeni érdemi kritikáját (40. bek.). A Bíróság rámutatott, a kérelmezőt ügyvédként kötötték a szakmai etikai szabályok, és joggal várható el tőle, hogy hozzájáruljon az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsa a közvélemény belé vetett bizalmát (41. bek.). A kérelmezőt csak megbírságták, amelynek összege nem volt túlzott, a fegyelmi eljárás pedig nem járt következményekkel hivatásának gyakorlására (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a fegyelmi tanács és a hazai bíróságok által a beavatkozás igazolására felhozott indokok elégségesek és megfelelőek, és a kérelmezőre alkalmazott szankció nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal. A beavatkozás ezért „szükségesnek tekinthető egy demokratikus társadalomban” (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29. bek.); Nikula v. Finland (48. bek.); Skalka v. Poland (34. bek.); Kyprianou v. Cyprus (175. bek.); Saday v. Turkey (Application no. 32458/96., 2006. március 30.; 43. bek.); Schmidt v. Austria (36. bek.); Žugić v. Croatia (42. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások⁸¹

Klein v. Slovakia

(Application no. 72208/01., 2006. október 31-i ítélet)

Tényállás

⁸¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150673>

1997-ben Jan Sokol érsek a „Larry Flynt – A provokátor” című film bemutatója kapcsán a szlovák televízióban arról beszélt, hogy Szlovákia egy katolikus ország, ezért a filmet és annak istenkáromló plakátjait be kell tiltani, a filmet engedélyezőket pedig felelősségre kell vonni. Válaszul a kérelmező újságíró a „Sólyom ül a jávorfán” című cikkében az érseket bírálta: „A hercegprímásban annyi becsület sincs, mint az utolsó cigánybanda prímásának vonójában.” Az írás utalt arra is, hogy az érsek valószínűleg együttműködött a kommunista titkosszolgálatokkal, ezért a katolikus hívőket egyháza elhagyására szólította fel. A szlovák bíróság az újságíró az akkori büntető törvénykönyv 198. §-ában foglalt „nemzet, faj és meggyőződés becsémrlése” tényállása alapján elítélte. Az indokolás szerint az újságíró a szlovák római katolikus egyház legfőbb képviselőjét gyalázta, és ezáltal megsértette az egyház tagjait. Az a kijelentése pedig, amelyben csodálkozásának adott hangot, hogy a tisztességes hívők miért nem hagyják ott az egyházat, kirívóan megalázta és megsértette a katolikus hitű állampolgárok egy csoportját. Ezt az álláspontot a fellebbviteli bíróság is helybenhagyta, amely megállapította, hogy a megjelent cikk tartalmával a kérelmező megsértette a lakosság keresztény hitű csoportjának alkotmányban garantált jogait.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás törvényes célja más személyek jogainak védelme volt, akiknek a vallási érzéseit a szlovák hatóságok szerint a kérelmező megsértette (45. bek.). Rámutatott a kérelmező azon érvére, hogy a cikk az érseknek a televízió esti hírösszefoglalójában elhangzott kijelentésére adott reakció volt, amit a véleménynyilvánítás szabadságával ellentétesnek vélt (48. bek.), bár megjegyezte, hogy a cikke szlenget és célozgatásokat tartalmazott vulgáris és szexuális töltetű kifejezésekkel (49. bek.). A Bíróság nem fogadta el szlovák bíróságok következtetését. A kérelmező cikkében élesen bírálta az érsek személyét, ám az erősen megfogalmazott pejoratív vélemény kizárólag az érsek személyére vonatkozott, és a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy kijelentéseivel megalázta és megsértette volna a lakosság egy részét katolikus hitük miatt (51. bek.). A Bíróság elfogadta a kérelmező érvét, hogy a cikk nem avatkozott be indokolatlanul a hívők azon jogába, hogy kifejezzék és gyakorolják vallásukat, és nem feketítette be vallásos hitük tartalmát. A beavatkozás indokai így túlságosan szűkkörűnek és elégtelennek bizonyultak (52. bek.). Tekintettel arra, hogy a kérelmező kizárólag az érsek személyét bírálta, a más

személyek hitének becsmérése bűncselekménye miatt történő elítélése önmagában nem megfelelő (53. bek.). A fenti okok miatt és a cikk hangvétele ellenére nem lehet arra következtetni, hogy a kérelmező a publikációjával oly módon beavatkozott más személyek vallásszabadsághoz fűződő jogába, amely indokolná a rá kiszabott szankciót. A kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás ezért nem felelt meg „nyomós társadalmi érdeknek”, és nem is volt arányos az elérni kívánt legitim céllal. Így az nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (54. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Giniewski v. France (51. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; sértő kifejezések; vallási érzékenység védelme⁸²

Kobenter and Standard Verlags GmbH v. Austria (Application no. 60899/00., 2006. november 2-i ítélet)

Tényállás

1997 októberében egy osztrák napilap egy fotókkal illusztrált, negatív hangvételű cikket közölt egy homoszexuális demonstrációról. Emiatt 44 személy magánvádas büntetőeljárást kezdeményezett a cikk szerzője és a lap kiadója ellen. Az ügyben eljáró bíró a fényképeken felismerhető 4 személy részére kártérítést ítélt meg, míg a többi felperes kártérítési igényét elutasította, és a szerzőt is felmentette. Az ítélet indokolása sértő megállapításokat is tett. A bírót több politikus és szervezet is nyilvánosan kritizálta az ítélet szövege és stílusa miatt, a bíró ellen pedig fegyelmi eljárás indult, aminek eredményeként figyelmeztetésben részesült. A bíróról a Der Standard osztrák napilap 1998 szeptemberében három cikket is közölt. Az egyik cikk kommentárja szerint a per „nem sokban különbözött a boszorkányperek középkori tárgyalásaitól”, a bíró pedig „a homofóbok dühödt gyűlöletkampányát az állatok birodalmából vett példákkal támogatta, ami kételyeket támaszt az érintett bíró szellemi és erkölcsi tisztessége tekintetében”. A bíró a büntető törvénykönyv 111. cikke alapján rágalmazás miatt magánvádas büntetőeljárást indított a cikket író újságíró ellen, a lap kiadójával szemben pedig a médiatörvény alapján kártérítési igénnyel lépett fel. A tartományi bíróság a kérelmezőket pénzbüntetésre, illetve kártérítés megfizetésére ítélte. Az indokolás szerint a kifogásolt nyilatkozatok – amelyek azt is a bíró szemére vetették, hogy figyelmen kívül hagyta az

⁸² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77753>

alapvető eljárási garanciákat – valótlan tényállítások. A bécsi fellebbviteli bíróság a kérelmezők fellebbezését elutasította.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett a sajtó azon felelősségére, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdekű ügyben, beleértve az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatosakat is (29. bek.). A Bíróság szerint a szóban forgó kommentár, különösen a kifogásolt részek értékítéletet képeztek, amelynek volt ténybeli alapja. Először is az ítélet indokolását keményen kritizálták a médiában, ideértve a Der Standard két másik cikkét. Másodszor, az a kijelentés, miszerint a per „nem sokban különbözött a boszorkányperek középkori tárgyalásaitól”, egyértelművé tette, hogy a kritika az ítéletre, és nem a bíró által lefolytatott eljárás hiányosságaira vonatkozott, amint azt a hazai bíróságok megállapították (30. bek.). A kérdés egy közérdekű ügyet érintett. Ellentétben a kormánnyal és a hazai bíróságokkal, amelyek a bíró és általánosságban a bíróság jó hírnév védelméhez fűződő érdekét tartották fontosabbnak, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmezők információ terjesztéséhez fűződő érdeke az ügy tárgyról – igaz, hogy provokatív és eltúlzott hangvételben fogalmazta meg – felülmúlja az előbbi érdekeket. Az a tény, hogy a bírót az ítélethozatal követő fegyelmi eljárásban figyelmeztetésben részesítették, bizonyította, hogy feladatait nem a bírókra rótt célokkal összhangban látta el. A kérelmezők a nyilvánosság „házörzőiként” kötelezettségeikkel és felelősségükkel összhangban gondosan jártak el, és a kritika nem minősült a bíróval vagy az igazságszolgáltatással szembeni indokolatlan és ártalmas támadásnak (31. bek.).

A Bíróság ezért kimondta, hogy az osztrák bíróságok által alkalmazott mércék nem álltak összhangban a 10. cikk elveivel, és a hazai bíróságok nem hoztak fel „megfelelő és elégséges” indokokat a beavatkozásra. Tekintve, hogy a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a közérdekű kérdésekben folytatott viták korlátozására, a Bíróság megállapította, hogy a hazai bíróságok túllépték szűk mérlegelési jogkörüket, és a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (32-33. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (37. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések⁸³

Kommersant Moldovy v. Moldova
(Application no. 41827/02., 2007. január 9-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságja 2001-ben egy cikksorozatot közölt, amely a moldovai hatóságok fellépését taglalta a Dnyeszteren túli területen lévő szakadárokkal szemben, és kemény kritikát fogalmazott meg a moldovai kormánnyal szemben. A moldovai gazdasági bíróság elrendelte az újság megszüntetését. A bíróság szerint az újság cikkei túllépték a sajtótörvényben meghatározott nyilvánosság kereteit, és veszélyeztették Moldova területi integritását, nemzetbiztonságát és közbiztonságát, valamint zavargások potenciális lehetőségét teremtették meg. Hozzátette, a sajtótörvény rendszeres megsértése miatt a törvény alapján az újság megszüntetéssel szankcionálható. A bíróság nem határozta meg pontosan, hogy mely közlések vagy kifejezések jelentettek fenyegetést, hozzátette viszont, hogy a cikkek a hatóságok kijelentéseinek nem valós összefoglalóját tartalmazták. Az ítéletet másodfokon is megerősítették. Az újságot ezt követően „Kommersant-Plus” néven újra bejegyezték.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy a leggondosabb vizsgálatot kell lefolytatnia, amikor a hazai hatóságok által meghozott intézkedések vagy kiszabott szankciók alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót a közérdeklődésre joggal számot tartó ügyekről folytatott vitában való részvételtől (30. bek.). Ugyanakkor a 10. cikk (2) bekezdése értelmében a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása „kötelezettségekkel és felelősséggel” jár, amely a sajtóra is vonatkozik, és amely különös fontossággal bír, amikor az állam nemzetbiztonságának és területi integritásának veszélyeztetéséről van szó (32. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás legitim célja Moldova nemzetbiztonságának és területi

⁸³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77786>

integritásának védelme, mivel a kifogásolt cikkek érzékeny témákkal foglalkoztak, és néha durva nyelvezetet használtak (35. bek.).

A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok nem adtak megfelelő és elégséges indokokat a beavatkozás igazolására, hanem lényegében a hatályos jogszabályi rendelkezések megismétlésére korlátozták magukat. Különösen nem jelölték meg, hogy a cikkek mely elemei voltak problematikusak, és ezek milyen módon veszélyeztették a nemzetbiztonságot és az ország területi integritását, illetve rágalmazták az elnököt és az országot (36. bek.). Tény, hogy a bíróságok kerültek a beavatkozás szükségességének minden megvitatását. Az egyetlen elemzés arra a kérdésre korlátozódott, hogy a cikkek jóhiszeműen adták-e vissza a nyilvános kijelentéseket, amelyekért a kérelmező nem vonható felelősségre (37. bek.). Figyelembe véve a hazai bíróságok indokolásának hiányát, nem mondható, hogy az „alkalmazott mércék összhangban álltak a 10. cikkben foglalt elvekkel”, és hogy „a releváns tények elfogadható mérlegelésére alapozták” (38. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (64. bek.); Han v. Turkey (Application no. 50997/99., 2005. szeptember 13.; 30. bek.).

Címkék: sajtószabadság; nemzetbiztonság védelme⁸⁴

Koprivica v. Montenegro

(Application no. 41158/09., 2011. november 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy montenegrói hetilap főszerkesztője volt, aki 1994-ben arról írt, hogy sok újságíró, köztük 16 montenegrói kerülhet háborús bűncselekményekre való felbujtás miatt a volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntető Törvényszék (ICTY) elé. Az újságírók egyike kártérítési pert indított jó hírnevének megsértéséért. 2002 májusában az ICTY arról tájékoztatta a podgoricai elsőfokú bíróságot, hogy nincs semmilyen információjuk a felperes újságíróról. A kérelmező azzal védekezett, hogy a magazin hágai különleges tudósítója által faxon adott információkra támaszkodott. A bíróság a kérelmezőt 5000 eurónyi kártérítés megfizetésére kötelezte. Az indokolás szerint a közzétett állítások valótlanok voltak, és a kérelmező semmit sem tett állításai igazságának alátámasztására. 2009 novemberében a

⁸⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78892>

bíróság előírta, hogy a kérelmezőnek a kártérítést rendszeres átutalás révén, a nyugdíjának felének levonásával kell megfizetnie.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (2) bekezdése értelmében a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása „kötelezettségekkel és felelősséggel” jár, amely a sajtóra is vonatkozik. Ez különös fontossággal bír, amikor magánszemélyek jó hírvéneke megsértéséről és mások jogainak aláásásáról van szó. Ennek révén a 10. cikk védelme azzal a feltétellel terjed ki az újságírókra a közérdeklődésre számot tartó kérdések tárgyalásakor, ha jóhiszeműen eljárva pontos és megbízható információkat nyújtanak az újságírói etikai normáknak megfelelően (64. bek.). Rámutatott arra is, hogy a megítélt kártérítés összegének ésszerűnek és arányosnak kell lennie a felperes által elszenvedett (erkölcsi) kárral (65. bek.).

A polgári bíróság ítélete kétségkívül beavatkozást jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába (66. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kifogásolt cikk egyértelműen tényállításon alapult, így elvárható volt annak bizonyítása. Meg kell tehát vizsgálni, hogy volt-e valamilyen különleges indok, amely alapján a kérelmező főszerkesztőnek ellenőriznie kellett, hogy az információnak volt-e ténybeli alapja. A közzétett információ súlyos vádat jelentett az újságíró ellen, amit csak nagyobbított a kérdés érzékenysége a Balkánon abban az időben. Ezért különös gondosságra lett volna szükség, mielőtt az érintett híreket továbbítják a nyilvánosságnak. Továbbá, a helyzetet olyanként kell vizsgálni, amilyenek az a kérdéses időszakban a kérelmező számára mutatkozott, nem pedig a hazai eljárás során utólag látható információk alapján (67. bek.). A kérelmező azt állította, hogy nem tudta ellenőrizni az információk valóságát, mivel abban az időben nem létezett internet-kapcsolat, és nem volt hivatalos kapcsolat a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság és az ICTY között (68. bek.). A Bíróság azonban úgy vélte, hogy ezek okok az nem igazolják, miért nem próbálta meg más módon felvenni a kapcsolatot az ICTY-vel annak érdekében, hogy ellenőrizze, volt-e az állításoknak ténybeli alapja. A Bíróság elismerte, hogy a hír múlandó árucikk, és közlésének még rövid ideig tartó késedelme is megfoszthatja minden értékétől és érdekességétől. Ám a kérdéses cikket egy heti magazinban tették közzé és nem egy napilapban, ami a kérelmezőnek több időt adott az ellenőrzésre (69. bek.).

A montenegrói bíróság elutasította a kérelmező által javasolt tanúk, különösen a magazin különleges tudósítójának meghallgatását, akitől a vitatott információ származott (70. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy elvben nem összeegyeztethetetlen a 10. cikkel, ha a rágalmazási eljárásban az alperesre hárítják a rágalmazó állítások igazságának bizonyítási terhét. Ehhez azonban az alperes számára reális lehetőséget kell biztosítani, hogy azt megtehesse (71. bek.). A Bíróság mégsem tartotta szükségesnek, hogy állást foglaljon ebben a kérdésben, mert az volt a véleménye – bár nem tett megfelelő lépéseket az információk ellenőrzésére –, hogy a kérelmezővel szemben megítélt kártérítés aránytalan volt (72. bek.). A kártérítés ugyanis jelentős, nagyjából 25-ször volt nagyobb, mint a nyugdíja. Bár a kormány vitatta, hogy a nyugdíja lenne az egyetlen jövedelme, ám ennek alátámasztására nem nyújtott be semmilyen bizonyítékot. Ám a fizetendő kártérítés összege még akkor is túlzott volt, ha azt a legmagasabb montenegrói jövedelmekkel hasonlítják össze (73. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a kártérítés aránytalan volt az elérni kívánt törvényes céllal, ezért a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (74. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom (49. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (65. bek.); Dalban v. Romania (49. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (96-97. bek.); Rumyana Ivanova v. Bulgaria (61. bek.); Kasabova v. Bulgaria; Application no. 22385/03., 2011. április 19.; 58., 63. bek.); Bozhkov v. Bulgaria (Application no. 3316/04., 2011. április 19.; 48. bek.).

Címkék: sajtószabadság, újságírói szabadság; közérdekű ügyek; szankció arányossága, kártérítés mértéke⁸⁵

Krasulya v. Russia

(Application no. 12365/03., 2007. február 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező álnéven arról írt cikket, hogy Sztavropol régió kormányzójának nyomására a város törvényhozó testülete meg kívánta változtatni a polgármester választásának rendjét úgy, hogy a jövőben a testület nevezné ki a polgármestert, és nem a város lakói választanák meg. A cikk a kormányzóra is kritikus megjegyzéseket téve „teljesen alkalmatlannak” nevezte, aki „csodával határos módon menekült meg a vereségtől a kormányzói választásokon”. A

⁸⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107541>

kormányzó rágalmazás – azaz az Orosz Föderáció büntető törvénykönyvének 129. § (2) bekezdése szerinti rágalmozó kijelentések tömegtájékoztatási eszközökben való terjesztése – miatt büntetőeljárást kezdeményezett a kérelmező ellen. Az orosz bíróságok a kérelmezőt bűnösnek találták, és felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték. Bár nem lehetett megállapítani, hogy a kérelmező maga írta a cikket, de az újság szerkesztőjeként felelős volt annak közléséért.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság az ügy körülményeinek vizsgálata során a következő tényezőket vette figyelembe: a kérelmező helyzete; a sértett helyzete, aki felé a kritika irányult; a publikáció tárgya; a vitatott kijelentések minősítése a hazai bíróságok által; a kérelmező által használt megfogalmazás; a kiszabott büntetés (35. bek.). Mivel a kérelmező újságíró és főszerkesztő volt, ezért a kifogásolt beavatkozást a sajtónak a politikai demokrácia megfelelő működésének biztosításában játszott alapvető szerepének fényében kell vizsgálni. Az újságírói szabadság 10. cikk (2) bekezdésében meghatározott kivételeit szigorúan kell értelmezni, és bármely korlátozás szükségességét meggyőző módon kell igazolni (36. bek.). A kérelmező egy régió kormányzóját, egy politikust kritizált, akivel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint egy magánszemély esetében, ezért nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania (37. bek.). A cikkben felvetett kérdések kiemelkedő jelentőséggel bírtak a regionális közösség számára, és a cikk hozzájárult az éppen zajló politikai vitához (38. bek.).

Az orosz bíróságok a kérelmező állításait tényállításoknak minősítették, és azért állapították meg a felelősségét, mert azokat nem a valóságnak megfelelően mutatta be (39. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező kijelentéséről – a kormányzó jogellenesen befolyásolta a törvényhozókat – nehéz eldönteni, hogy az tényállítás vagy értékítélet-e. Ugyanakkor az értékítéletnek is elegendő ténybeli alappal kell bírnia, hogy az megengedhető véleménynek minősüljön. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a rendelkezésre álló tények – a kormányzó szokatlan módon részt vett az ülésen, és a döntés megszavazására buzdított – elegendő ténybeli alapot jelentettek a kérelmező állításaira (41. bek.). A „teljesen alkalmatlan” kijelentés pedig értékítélet, a kérelmező szubjektív értékelése a kormányzó vezetői képességeiről, amelynek igazságát nyilvánvalóan nem lehet bizonyítani (42. bek.). Továbbá, bár a kérelmező a cikkben valóban erősen fogalmazott, nem folyamodott sértő vagy

mértéktelen nyelvezethez, és nem ment túl az általában elfogadható mértékű túlzás vagy provokáció igénybevételénél, amelyre kiterjed az újságírói szabadság (43. bek.).

A Bíróság azt is leszögezte, hogy a beavatkozás arányosságának értékelésekor a kiszabott szankció természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni. A kérelmezőt egy év felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték, tehát szabadságvesztés fenyegette: az ítéletet azzal a feltétellel függesztették fel, hogy szerkesztőként 6 hónapon belül nem követ el újabb bűncselekményt. Ez dermesztő hatásként korlátozza a kérelmező újságírói szabadságát, és csökkenti azon képességét, hogy közölje az információkat és eszméket a közérdekű ügyekben. A szankció ezért aránytalanul súlyos (44. bek.). Mindezek alapján – valamint figyelembe véve egy újságíró szerepét az információk és eszmék közlésében a közérdekű ügyekben, még ha azok sértőek, sokkolóak vagy zavaróak is – a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmező publikációja nem lépte túl az elfogadható kritika határait. Az elítélés nem volt összeegyeztethető a 10. cikk elveivel, mivel az orosz bíróságok nem hoztak fel „elégleges” indokot a beavatkozás igazolására. A Bíróság szerint ezért a hazai bíróságok túllépték a közérdekű viták korlátozásának terén biztosított szűk mérlegelési jogkört, a beavatkozás aránytalan volt az elérni kívánt céllal, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (38. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (59. bek.); Sener v. Turkey (46. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága⁸⁶

Krone Verlag GmbH and Co. KG v. Austria (Application no. 34315/96., 2002. február 26-i ítélet)

Tényállás

A Neue Kronen Zeitung című lap 1995 márciusa és júniusa között több cikket tett közzé egy politikusról, aki tanár, az osztrák parlament (Nationalrat) tagja és európai parlamenti képviselő is volt. A cikkek, amelyek a politikus fényképeivel együtt jelentek meg, azzal vádolták, hogy jogtalanul vett fel egyszerre 3 fizetést. Az illető keresete nyomán a klagenfurtti tartományi bíróság a szerzői jogról szóló törvény (Urheberrechtsgesetz) 78. cikke alapján –

⁸⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79574>

amely tiltja egy személy képmásának közzétételét, ha a közzététel sérti annak jogos érdekeit – ideiglenes intézkedéssel, majd ítéletével megtiltotta az újság kiadójának, hogy a jövedelmével kapcsolatos és más hasonló témájú cikkeit a képviselő fényképeivel jelentesse meg. Az indokolás szerint a képviselő személye korábban nem volt általánosságban ismert a nagyközönség előtt, ám a fotóinak közzétételével lehetővé tették, hogy akarata ellenére széles körben felismerhessék, amivel megsértették a politikus jogos érdekeit. A kérelmező társaságnak a képek közzétételéhez nem fűződött legitim érdeke, mivel a képeknek önmagukban nem volt külön információs értéke, és nem volt jelentősége annak, hogy a cikkben foglalt állítólagos tények igazak voltak-e vagy sem.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a közzétett cikkek egy politikus pénzügyi helyzetét tárgyalták, és azzal vádolták, hogy nem minden jövedelmét szerezte jogszerűen. Ez kétségtől elválasztva közérdekű ügy, amely nem kizárólag a magánszférája körébe tartozik (36. bek.). Az osztrák bíróságok azonban nem vették figyelembe a sajtó demokratikus társadalomban betöltött alapvető funkcióját és a felelősségét, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdeklődésre számot tartó kérdésben. Továbbá, kis jelentősége van annak, hogy egy bizonyos személy, vagy annak képmása ténylegesen mennyire ismert a nyilvánosság számára. Ami számít, hogy ez a személy belépett a nyilvánosság arénájába. Ez a helyzet egy közfunkciót betöltő politikus, egy nyilvános vitában résztvevő személy, vagy egy egyesület esetében, amely egy közérdeklődésre számot tartó területen tevékenykedik, és belép az azzal kapcsolatos nyilvános vitákba, vagy éppen egy olyan személy esetében, akit politikai természetű bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak, amely vonzza a nyilvánosság figyelmét.

Tekintettel a sértett politikusi pozíciójára, nem kétséges, hogy a „nyilvánosság arénájába” lépett, és el kellett viselnie annak következményeit. Ennélfogva nincs elfogadható indok arra, hogy a kérelmező társaságot miért kellene eltávolítani a kép közzétételétől. A Bíróság különös jelentőséget tulajdonított annak, hogy a közzétett fényképek nem fedtek fel semmilyen részletet a politikus magánéletéből. Ráadásul az osztrák parlament honlapján a politikus önéletrajza és fényképe is szerepelt, aki még mindig képviselő volt (37. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy a végzés arányos intézkedés volt, mivel a kérelmezőt nem általában

akadályozták meg a politikus fényképeinek közzétételében, hanem csak szorosan meghatározott összefüggésben tiltották meg. A Bíróság szerint azonban még ez az intézkedés sem felelt meg „nyomós társadalmi érdeknek” (38. bek.), ezért a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (39. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bladet Tromsø and Stensaa v. Norway (59. bek.); Nilsen and Johnsen v. Norway (52. bek.); News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria (54. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; képmáshoz való jog⁸⁷

Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria (No. 3.) (Application no. 39069/97., 2003. december 11-i ítélet)

Tényállás

1994-ben a Neue Kronen Zeitung egy összehasonlító reklámot jelentetett meg, amelyben magát a Salzburger Nachrichten regionális laphoz képest a havi előfizetési díjak alapján a legjobbnak minősítette. A Salzburger Nachrichten eljárást indított a lap kiadója ellen. Az osztrák bíróságok szerint bár a két lap ugyanazon olvasóközönségért versengett, a két újság nem volt minőségileg összehasonlítható, ezért a reklámot a pejoratív kijelentése miatt félrevezetőnek minősítették. A lapot a tisztességtelen versenyről szóló törvény (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) 1. és 2. cikke alapján végzésben eltiltották a hirdetés közzétételétől. A kiadónak azt is megtiltották, hogy a két lap eladási árát a riportjaik stílusának különbségei feltüntetése nélkül hasonlítsák össze a külföldi vagy belpolitika, a gazdaság, a kultúra, a tudomány, az egészségügy, a környezetvédelem kérdései és a jog tekintetében. A társaság sikertelenül fellebbezett.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta, hogy a részes államok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek, amely különösen fontos egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny, és ugyanez vonatkozik a reklámokra is (30. bek.). Megismételte, hogy

⁸⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60173>

a reklám a nyilvánosság számára egy eszköz a számukra kínált áruk és szolgáltatások jellemzőinek megismerésére. Ez azonban korlátozható, különösen a tisztességtelen verseny és a valótlan vagy megtévesztő reklámok megakadályozása érdekében. Bizonyos esetekben még az objektív, igaz reklámok közzététele is korlátozható mások jogainak tiszteletben tartása érdekében, vagy egyes üzleti tevékenységek és szakmák különleges körülményei miatt. Az ilyen korlátozásokat azonban a Bíróságnak szigorúan kell vizsgálnia (31. bek.).

A Bíróság szerint az osztrák bíróságok meglehetősen ellentmondásos indokokra alapozva hozták meg döntésüket. Egyrészt, hogy a két újság minőségileg nem volt összehasonlítható, és ezért az áraik összehasonlítása félrevezető lehet. Másrészt, hogy a két lap ugyanazon piacon ugyanazon olvasóközönségért versengett (32. bek.). Ugyan nem került sor büntetés kiszabására, a Bíróság úgy vélte, a végzésnek elég messzemenő következményei voltak a jövőbeli ár-összehasonlító hirdetésekre, és túlságosan széles volt, csorbítva az ár-összehasonlítás lényegét. A gyakorlati végrehajtása is rendkívül nehéz lett volna a kérelmező társaság számára, amely pénzbírságot kockáztatott, ha nem tesz eleget a végzésnek (33. bek.).

A hazai bíróságok elsőbbséget adtak a másik versenytárs jó hírneve védelmének, valamint az olvasók jogainak a félrevezető reklámokkal szemben. Azonban az ellentétes érdekek mérlegelésével, és figyelembe véve a végzés hatását a kérelmező lehetőségeire a jövőbeli ár-összehasonlítást magában foglaló reklámokra, az osztrák bíróságok túllépték a mérlegelési jogkörüket. Az intézkedés ezért aránytalan volt, és a 10. cikket megsértették (34-35. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Casado Coca v. Spain (50-51. bek.); Jacubowski v. Germany (26. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; összehasonlító reklám⁸⁸

Krone Verlag GmbH & Co KG and Krone Multimedia GmbH & Co KG v. Austria

(Application no. 33497/07., 2012. január 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők Kronen Zeitung című lapjában és annak www.krone.at online kiadásában két cikket tettek közzé egy kiskorú lány esetéről, akit az apja és mostohaanyja súlyosan bántalmazott, és szexuálisan zaklatott. Az elkövetőket 2005 februárjában elítélték. A cikkek részletesen leírták az eset körülményeit, és a lány kilétét is felfedték azzal, hogy közölték a keresztnévét és az elkövetők teljes nevét. Az online kiadásban a fényképét is közzétették. Az

⁸⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61538>

áldozat a kérelmezők ellen kártérítési pert indított arra hivatkozva, hogy kilétének felfedésével szenvedést okoztak neki („védelem a személyazonosság nyilvánosságra hozatalával szemben különleges esetekben”, médiatörvény 7a. §-a), valamint a második kérelmező ellen „szigorú értelemben vett személyes szférájának megsértése” (médiatörvény 7. §-a) miatt, amiért közzétette fényképeit. Az osztrák bíróságok úgy találták, hogy a tudósítással megsértették a kérelmezőnek azt a jogát, hogy egy bűncselekmény áldozataként ne hozzák nyilvánosságra a személyazonosságát. Nincs olyan domináns közérdek, amely megengedhetővé tenné személyének azonosítását. Bár elvben megengedett az elkövetőt azonosító cikk közzététele, ez nem feltétlenül teszi lehetővé az olyan tudósítást, ahol a bűncselekmény áldozata azonosítható. A kérelmezők kellő részletességgel tájékoztathatták a nyilvánosságot a vádlott – és ezáltal az áldozat – kilétének felfedése nélkül, mivel ez az információ nem volt lényeges az eset megértéséhez, illetve a nyilvánosság figyelmeztetéséhez és védelméhez. A közzétett cikkek ellenben betolakodtak a kiskorú szigorúan vett magánéletébe. A bíróságok ezért a lánynak összesen 8.000, illetve 12.000 euró kártérítést ítélték meg.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kormány többek között azzal érvelt, hogy az áldozat anonimitásához fűződő érdeke felülmúlja a kérelmezőknek az elkövetők személyazonosságának nyilvánosságra hozatalához fűződő érdekét. Az áldozat kilétének felfedése irreleváns volt a bűntény részleteinek megértéséhez, és a konkrét részletek nem is voltak szükségesek annak érdekében, hogy felhívják a közvélemény figyelmét a családon belüli erőszakra és a szexuális bántalmazásra. Ilyen helyzetekben az államnak pozitív kötelezettsége, hogy hatékony védelmet biztosítson a gyermekek – egy különösen veszélyeztetett csoport – személyes integritásának megsértésével szemben (44. bek.). A jelen eset tárgya a bűncselekmény áldozata kilétének felfedése a sajtóban. Ez egyrészt a sajtó azon jogához kapcsolódik, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot a közérdeklődésre számot tartó ügyekben a folyamatban lévő büntetőeljárásokról, másrészt pedig az államnak a 8. cikk alapján fennálló pozitív kötelezettségéhez kapcsolódik, hogy megvédje az áldozat magánszféráját. A jelen eset tárgya a bűncselekmény áldozata kilétének felfedése a sajtóban, amely egyrészt a sajtó jogához kapcsolódik, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot a közérdeklődésre számot tartó ügyekben a folyamatban lévő

büntetőeljárásokról, másrészt pedig az állam 8. cikk alapján fennálló pozitív kötelezettségéhez, hogy megvédje az áldozat magánszféráját. Bár a bírósági eljárásokról szóló tudósítások és kommentárok – feltéve, hogy nem lépnek át bizonyos határokat – hozzájárulnak azok nyilvánosságához, a bírósági eljárások nyilvános természete nem jelenti azt, hogy teljesen felmentené a médiát a kötelessége alól, hogy kellő gondosságot mutasson az ilyen eljárások során megismert információk kommunikálásában (49. bek.).

A Bíróság egyetértett a hazai bíróságokkal, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságát az áldozat identitásának védelméhez fűződő jogával szemben kellett mérlegelni. Ilyen esetekben a Bíróság figyelembe veszi a publikáció által érintett személy helyzetét: közszereplő volt-e vagy sem, vagy egyébként a „nyilvánosság színterére” lépett-e. Egy másik fontos tényező, hogy a cikkek vagy fényképek a sajtóban közérdekű vitához járultak-e hozzá (55. bek.). A sértett nem volt közszereplő, és a Bíróság sem vélte úgy, hogy a „nyilvánosság színterére” lépett azáltal, hogy egy bűncselekmény áldozatává vált, amely felkeltette a nyilvánosság figyelmét (56. bek.).

A cikkek közérdeklődésre számot tartó ügygel, egy gyermekkel szemben elkövetett erőszakos bűncselekménnyel és a családon belüli szexuális bántalmazással foglalkoztak, amely nagyon is nyilvános vitára adhat okot. Tekintettel azonban arra, hogy sem az elkövetők, sem az áldozat nem volt közszereplő, illetve nem léptek be korábban a nyilvános szférába, nem lehet azt mondani, hogy e személyek kilétének ismerete szükséges volt az ügy megértéséhez. A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőket nem akadályozták meg abban, hogy beszámoljanak az ügy minden részletéről, csupán az áldozat kilétének felfedését és képmásának közzétételét – amelyről felismerhető volt – rótták fel (57. bek.). Kétségtelen viszont, hogy egy bűncselekmény áldozatának személyazonossága kiszolgáltatott helyzete miatt különleges védelmet igényel, ebben a helyzetben annál is inkább, mivel az áldozat egy gyermek volt, aki erőszak és szexuális zaklatás áldozatává vált. A Bíróság utalt az Európa Tanácsnak a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás elleni egyezményének⁸⁹ 31. cikkére, amely arra kötelezi a szerződő feleket, hogy tegyenek meg minden szükséges jogalkotási vagy egyéb intézkedést annak érdekében, hogy megvédjék az áldozatok jogait, érdekeit és az identitásukat, valamint tegyenek intézkedéseket annak érdekében, hogy megakadályozzák minden olyan információ nyilvánosságra kerülését, amely az áldozat azonosíthatóságát eredményezheti (58. bek.).

⁸⁹<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046e1d2>

A Bíróság szerint a kérelmezők információk közléséhez fűződő jogába történő beavatkozás arányos volt. A kérelmezőket nem pénzbírságra ítélték büntetőeljárásban, hanem kártérítés megfizetésére kötelezték. A kártérítési összegek, bár jelentősek, ésszerűnek tűnnek, figyelembe véve a cikkek hosszát és tartalmát, amelyek különösen súlyos beavatkozást jelentettek, és nagy hatással voltak az áldozatra (60. bek.). Összegezve, a kártérítés megítélésével az alperes állam a mérlegelési jogkörén belül járt el. A kérelmező társaságok véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás arányos volt az elérni kívánt törvényes célokkal (61. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (50., 59. bek.); Sciacca v. Italy (28-29. bek.); Eerikäinen and Others v. Finland (63., 66. bek.); Flinkkilä and Others v. Finland (76., 83. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; büntetőeljárások tudósítása; bűncselekmény áldozatának azonosítása; szankció arányossága, kártérítés⁹⁰

Krone Verlag GmbH & Co. KG and Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag

GmbH & Co. KG v. Austria

(Application no. 42429/98., 2003. március 20-i döntés)

Tényállás

A kérelmezők a Neue Kronen Zeitung napilap tulajdonosai és kiadói. 1997 januárjában „Cato” álnéven egy cikk jelent meg „A megsemmisítés háborúja. A Wehrmacht bűncselekményei 1941-1944” című kiállításról, amit Salzburgban terveztek bemutatni, és amely vitatott volt az osztrák közvéleményben. A cikk a salzburgi egyetem történettudományi intézete professzorának a Salzburger Nachrichten újság vendégszerzői rovatában korábban megjelent kommentárjára válaszolt, és élesen bírálta az újságot. A cikk szerint a Salzburger Nachrichten a katyni gyilkosok mellé állt, és bemocskolta a II. világháború katonáit. Azt is közölte, hogy a lap már nem olyan színvonalú mint régen volt, folyamatosan csökkent a példányszáma, illetve a hazugságok cinkosává vált. Ezt követően a Salzburger Nachrichten tulajdonosa magánvádas büntetőeljárást indított az újság szerkesztője ellen – feltételezve, hogy ő az álnéven írt cikk szerzője – rágalmozás és becsületsértés miatt, továbbá a médiatörvény alapján kártérítést is követelt. A bécsi tartományi büntetőbíróság (Landesgericht für Strafsachen) felmentette a szerkesztőt, és a kártérítési igényt is elutasította.

⁹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-108582>

Az indokolás szerint nem állapítható meg kellő bizonyossággal, hogy a kifogásolt cikket a vádlott írta. A cikk egy politikai vita része volt a kiállításról és a Wehrmacht történelmi szerepéről folytatott újságírói vitában. A kijelentések valós tényeken alapuló értékítéletek voltak, és nem lépték túl a megengedett kritika határait.

Ezzel párhuzamosan a Salzburger Nachrichten tulajdonosa a polgári törvénykönyv 1330. §-a és a tisztességtelen versenyről szóló törvény (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) alapján is kérte, hogy a kérelmező társaságokat tiltsák el a kijelentések megismétlésétől. A salzburgi tartományi bíróság megtiltotta a kifogásolt kijelentések megismétlését. Az indokolás szerint a kijelentések egyrészt valótlan tényállításoknak minősültek, másrészt olyan értékítéletek voltak, amelyek részrehajlást és a versenytárs szükségtelen becsmérést tartalmaztak. Az újsággal szemben megfogalmazott kritikát lehet úgy értelmezni, mint annak bírálatát, amiért fórumot adott egy vitatható véleményekkel bíró szerzőnek. Mivel azonban a Neue Kronen Zeitung a lap általános színvonalát is bírálta, nem volt jelentősége a szóban forgó politikai vitának, és a kritikát a kérelmezők versenyellenes szándékának kellett tekinteni. Ugyanez vonatkozott a becsmérő és valótlan kijelentésekre is. 1997 decemberében a linzi fellebbviteli bíróság (Oberlandesgericht) helybenhagyta az ítéletet, és a kérelmezőket több állítás visszavonására kötelezte. A bíróság megállapította, hogy az újságok közötti vita hozzájárulhat a közvélemény formálásához. Ez azonban kevésbé fontos, ha az ilyen vitát versenyellenes szándékkal, valamint valótlan és becsmérő tényállításokkal folytatják le. Mivel a jelen esetben ez így volt, a versenytárs jó hírnév védelméhez fűződő érdeke felülmúlja a kérelmező társaságok véleménynyilvánítási szabadságát. 1998 áprilisában a Legfelső Bíróság (Oberster Gerichtshof) elutasította a kérelmezők rendkívüli jogorvoslati kérelmét.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező társaságok szerint az osztrák polgári bíróságok határozatai megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát. Véleményük szerint önkényesnek kell tekinteni azt, hogy míg a büntetőbíróság ugyanazokat a kijelentéseket megengedett értékítéletnek találta a 10. cikk fényében, addig a polgári bíróságok ellenkező következtetésre jutottak. Mivel a cikk az osztrák közvélemény számára nagy fontossággal bíró témáról szóló politikai vita része volt, a végzés szükségtelen volt. A Bíróság elismerte, hogy a cikk témája egy közérdekű ügyről folyó

újságírói vita része volt, amely azonban a tisztességtelen verseny elemeit tartalmazta. A hazai bíróságok megállapították, hogy a kérelmezők versenyellenes célja felülmúlta a közérdekű vitához való hozzájárulás szándékát. A felek érdekeinek mérlegelésekor a bíróságok a Salzburger Nachrichten érdekeinek adtak elsőbbséget, hogy ne legyenek védtelenül kitéve a kérelmezők félrevezető nyilatkozatainak.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hazai polgári bíróságok „megfelelő és elégséges” indokokat adtak döntéseiknek. Leszögezte, hogy nem utal önkényességre az, hogy egy osztrák büntetőbíróság – párhuzamosan a másik eljárással – a kifogásolt kijelentéseket megengedett értékítéletnek tekintette. Mivel a jogsértés megállapításának feltételei eltérőek a büntető- és polgári jogban, nem tekinthető önkényesnek, ha egy polgári bíróság – amely a kifogásolt kijelentéseket a tisztességtelen verseny szemszögéből vizsgálta – más eredményre jut mint a büntetőbíróság. Igaz, hogy annak eldöntése, hogy egy adott kijelentés értékítélet vagy tényállítás-e, sok esetben nehéz lehet. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint azonban egy értékítéletnek elegendő ténybeli alappal kell bírnia ahhoz, hogy megengedett legyen a 10. cikk alapján, és a különbségtétel végső soron a tényekkel való bizonyíthatóságuk fokában rejlik.

A Bíróság figyelembe vette a beavatkozás természetét is, hogy nem került sor büntetés kiszabására. A kérelmezőknek csak megtiltották bizonyos, pontosan meghatározott kijelentések megismétlését. A hazai bíróságok így nem lépték túl a kereskedelmi ügyekben biztosított mérlegelési jogkörüket, és a beavatkozás nem volt aránytalan a jelen ügy körülményei között. A Bíróság ezért a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jerusalem v. Austria (42., 45-46. bek.).

Címkék: újságok közötti vita; tényállítások és értékítéletek; tisztességtelen verseny; büntető és polgári eljárás párhuzamossága⁹¹

Kubaszewski v. Poland

(Application no. 571/04., 2010. február 2-i ítélet)

Tényállás

⁹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23121>

A kérelmező a Kleczew-i városi tanács tagja volt. 2000 márciusában részt vett egy ülésen, amely azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a városi tanács megfelelő módon használja-e fel a költségvetési forrásokat. A vita során a kérelmező megkérdőjelezte bizonyos beruházások szükségességét. Állítása szerint nem lehetett egyértelműen tudni, mely összegeket milyen célra költöttek el, és felvetette, hogy a költségek ilyen módja nem egyenlő-e pénzmosással. Egy helyi újság cikkében idézte a kérelmező vádjait. Két hónappal később a városi tanács 7 tagja polgári jogi keresetet nyújtott be annak érdekében, hogy a kérelmezőt bocsánatkérés közzétételére kötelezzék. A regionális bíróság helyt adott a kérelemnek. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a kérelmező legtöbb kijelentése a megengedett kritika határain belül volt, és csak a pénzmosásra történő utalás lépte túl e határokat, megsértve a tanácstagok személyiségi jogait. A bíróság a kérelmezőt bocsánatkérés közzétételére kötelezte a helyi újságban.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű kérdésekben folytatott viták korlátozására, különösen akkor, ha a beszéd egy választott képviselőtől származik (38. bek.). A Bíróság a vizsgálatát a kérelmező pénzmosásról tett kijelentésére korlátozta, miután a másodfokú bíróság a többi kijelentéséről megállapította, hogy azok egy nyilvános vita elfogadható elemét képezik a véleménynyilvánítás szabadsága körében (41. bek.). A kérelmező a városi tanács tagja volt, és a beszédét is ebben a minőségében, a tanács ülésén tartotta. A Bíróság szerint a városi tanács ülése a legmegfelelőbb hely és alkalom az önkormányzati költségvetést érintő szabálytalanságok megvitatására. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőire, akik a választóikat képviselik, felhívják a figyelmet az aggodalmaikra, és védik az érdekeiket (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérelmező pénzmosásra vonatkozó állításai egy politikai vita részét képezték. Még ha a kijelentés kemény szavakat is tartalmazott, az nem egy meghatározott személy, hanem a teljes önkormányzati testület ellen irányult, amelynek tagjai politikusok voltak, akikkel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint egy magánszemély esetében. Egy választott képviselőnek pontosan az a feladata, hogy kellemetlen kérdéseket tegyen fel az állami kiadásokkal kapcsolatban, és erőteljes legyen a pénzügyekért felelős politikusok

kritizálásában. Utóbbiaktól elvárható, hogy nagyobb fokú toleranciát tanúsítsanak, amikor politikai környezetben csípős megjegyzéseket tesznek a teljesítményükről vagy a politikájukról (43. bek.).

A kérelmező állításai személy szerint nem tartalmaztak semmilyen sértő kijelentést (44. bek.). Bár a kérelmezővel szemben polgári jogi szankciót alkalmaztak, amely a Bíróság szerint megfelelő eszköz rágalmozási ügyekben, és amely viszonylag enyhe volt (45-46. bek.), a hazai bíróságok nem vették figyelembe, hogy a városi tanács tagjai politikusok, akiknek nagyobb fokú toleranciát kell mutatniuk a kritikával szemben. Nem vették figyelembe azt sem, hogy a politikai vita szabadsága alapvető fontosságú egy demokratikus társadalomban (47. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy nem volt ésszerű arányossági kapcsolat az alkalmazott intézkedések és az elérni kívánt törvényes cél között (48. bek.). A hatóságok nem teremtettek megfelelő egyensúlyt a politikusok jogainak védelme és a választott képviselő véleménynyilvánítás szabadságához való joga között, amikor e szabadság gyakorlása közérdekű kérdéseket érint (49. bek.). Így a beavatkozás nem volt szükséges, és a 10. cikket megsértették (50-51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (61. bek.); Jerusalem v. Austria (38. bek.); Lombardo and Others v. Malta (54. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; közérdekű ügyek⁹²

Kudeshkina v. Russia

(Application no. 29492/05., 2009. február 26-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a moszkvai városi bíróság bírója volt, akire 2003-ban egy hivatali visszaéléssel vádolt rendőrségi nyomozó ügyét bízta, amit később elvettek tőle. 2003. december elején a bírónő több orosz újságnak és egy rádióknak is interjút adott. Kijelentette, hogy a moszkvai bíróság elnöke a nyomozó ügyében nyomást gyakorolt rá. Arra is utalt, hogy nem ez volt az egyetlen eset, amikor az orosz bíróságokat kereskedelmi, politikai vagy személyes manipuláció eszközeként használták. A bírónő a Legfelső Bírői Minősítő Testületnél is panaszt tett. A testület jelentést készített, amelyet követően az Orosz Föderáció

⁹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97031>

Legfelső Bíróság elnöke úgy döntött, hogy nem indít fegyelmi eljárást a bíróság elnöke ellen. Időközben a Moszkvai Igazságszolgáltatási Tanács a kérelmező bírói tisztségéből való eltávolítását kezdeményezte arra hivatkozva, hogy a bírói tekintéllyel összeegyeztethetetlen módon viselkedett, illetve hamis kijelentéseket tett, amelyek félrevezethetik a közvéleményt, és aláássák az igazságszolgáltatás tekintélyét. 2004 májusában a Moszkvai Bírói Minősítő Testület úgy döntött, hogy a kérelmezőt megfosztja bírói tisztségétől. A testület szerint a bírónő konkrét ténybeli információkat hozott nyilvánosságra a nyomozó ellen folyó büntetőeljárásról, mielőtt az ítélet jogerőre emelkedett volna. A bírónő az elbocsátása miatt a moszkvai városi bíróságnál tett panaszt, majd később kérte a Legfelső Bíróságtól, hogy az ügyet tegyék át egy másik bírósághoz, mivel a bíróság nem pártatlan. A Legfelső Bíróság elutasította a bírónő kérését, és helybenhagyta a bírói tisztségéből eltávolító határozatot.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a bírói tisztségétől való megfosztásával – a médiában tett kijelentései miatt – megsértették az Egyezmény 10. cikkében biztosított véleménynyilvánítás szabadságát (53. bek.). A Bíróság mindenekelőtt rámutatott arra, hogy sem a kérelmező közszolgálatra való jogosultsága, sem a szakmai képessége a bírói feladatok ellátására nem merült fel érvként a hazai bíróságok előtt. Az intézkedés lényege a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódott, és nem a köztisztviseléséhez az igazságszolgáltatásban, amely jogot az Egyezmény nem biztosítja (79. bek.). Így a kérelmezővel szemben kiszabott fegyelmi büntetés beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (80. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a kiszabott szankciók természete és súlyossága mellett a tisztességes eljárás és az eljárási garanciák is olyan tényezők, amelyeket figyelembe kell venni a beavatkozás arányosságának értékelésekor (83. bek.). Továbbá, az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos kérdések olyan közérdekű kérdéseket, vitát képeznek, amelyek a 10. cikk védelmét élvezik. Ugyanakkor az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítő köztisztviselőktől elvárható, hogy önmérsékletet tanúsítsanak a véleménynyilvánítási szabadságuk gyakorlásában minden olyan esetben, amikor a bíróságok tekintélye és pártatlansága valószínűleg megkérdőjelezhető (86. bek.).

A Bíróság szerint semmi nem indokolta a moszkvai testület nyilvánosságra hozatallal kapcsolatos megállapítását. A kérelmező bíróként szerzett tapasztalatát írta le a

büntetőeljárással kapcsolatban annak alátámasztására, hogy nyomást gyakoroltak rá különböző bírósági tisztviselők, különösen a moszkvai bíróság elnöke. A hazai eljárások pedig a nyomásgyakorlásra vonatkozó állításait nem cáfolták meggyőzően (91-92. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a lojalitás és a diszkréció kötelezettsége – amivel a köztisztviselők tartoznak, különösen az igazságszolgáltatásban – megköveteli, hogy még a pontos információkat is mértékkel és körültekintően terjesszék. A kérdés ezért az, hogy a kérelmező által kifejtett vélemények, amelyek ilyen információkon alapultak, túlzottak voltak-e, tekintettel a bírói státuszára (93. bek.). A kérelmező egy rendkívül kényes kérdésben – különböző tisztviselőknek egy korrupciós ügyben tanúsított magatartása – kapcsán tett nyilvános kritikát, és azt állította, hogy a bírakon a általános volt a nyomásgyakorlás. Nem kétséges, hogy egy igen fontos közérdeklődésre számot tartó kérdést vetett fel, amely a szabad vita tárgya kell hogy legyen egy demokratikus társadalomban (94. bek.). Ami a kérelmező indítékait illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a cselekményt motiváló személyes sérelem vagy ellentétek, illetve a várható személyes előny, ideértve a pénzbeli nyereséget, nem tesz indokolttá magas szintű védelmet, ezzel szemben a politikai beszéd különleges védelmet élvez. A Bíróság már korábban kimondta, még ha a kérdéses vitának politikai következményei is vannak, ez önmagában nem elegendő ahhoz, hogy megakadályozzák a bírót, hogy az ügyben kifejtse véleményét. Még ha a kérelmező meg is engedett magának egy bizonyos fokú túlzást és általánosítást, azok nem tekinthetők indokolatlan személyes támadásnak, hanem egy közérdeklődésre számot tartó kérdésben tett tisztességes véleménynek kell tekinteni (95. bek.).

Végül a Bíróság megállapította, hogy a bírói hivatás gyakorlásától való megfosztás súlyos büntetés, amely nem állt összhangban a sérelem súlyosságával. Sőt, más bírókat is elriaszthat a kritikus megjegyzések tételétől a közintézményekről és közpolitikákról attól tartva, hogy elvesztik bírói tisztségüket (98. bek.). A szankciótól való félelem „dermesztő hatással” van a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlására (99. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a büntetés aránytalanul súlyos volt a kérelmezőre nézve, és „dermesztő hatást” kelthetett a bírókban, akik részt kívántak venni az igazságszolgáltatási intézmények hatékonyságáról szóló nyilvános vitában (100. bek.). A hazai hatóságok nem találták meg a megfelelő egyensúlyt egyrészt az igazságszolgáltatás tekintélyének védelme, másrészt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságához való joga között (101. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Wille v. Liechtenstein (64., 67. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (95. bek.); Harabin v. Slovakia (Application no. 62584/00., 2004. június 29., admissibility decision); Guja v. Moldova (72-78. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplői, bírák véleménynyilvánítási szabadsága⁹³

Kulis and Rózycki v. Poland
(Application no. 27209/03., 2009. október 6-i ítélet)

Tényállás

1999-ben a Star Foods Company nevű élelmiszergyártó cég egyik reklámkampányában az általuk gyártott chips csomagolásán egy népszerű rajzfilmfigurát – egy Reksio nevű kiskutyát – helyeztek el, amit a mellette lévő felirat szerint gyilkosnak neveztek. Erre válaszul egy gyermekeknek készült hetilapban egy olyan karikatúra jelent meg „A lengyel gyerekeket sokkolja a chips-reklám” címen, ahol egy kisfiú volt látható kezében a termék dobozával és a következő aláírással: „Ne aggódj! Én is gyilkos lennék, ha megenném ezt a moslékot!” A társaság a hetilap kiadója és a magazin főszerkesztője ellen a polgári törvénykönyv 23. és 24. §-a alapján polgári pert indított, a lengyel bíróságok pedig bocsánatkérésre és jótékony célú kártérítésre kötelezték őket. Az indokolás szerint a cikkben használt erősen pejoratív szavak – amelyek undorodást és irtózást közvetítettek – alkalmasak voltak a cég termékeinek lejáratására, amivel megsértették a társaság személyiségi jogait. A kérelmezők fellebbezését elutasították.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Nem kétséges, hogy a 10. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi mások – azaz minden egyén – jó hírnevének védelmét, ám ilyen esetekben a védelmet össze kell vetni a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekével (29. bek.). Az újságírói szabadság pedig magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is (30. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a felperes egy gazdasági társaság volt, amelynek joga van ahhoz, hogy megvédje magát a rágalmazó állításoktól. Az üzleti gyakorlatokkal kapcsolatos nyílt

⁹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91501>

vitához fűződő közérdek mellett létezik egy, a gazdasági társaságok kereskedelmi sikerének és életképességének védelméhez fűződő, nemcsak a részvényesek és a munkavállalók, hanem a tágabb értelemben vett gazdaság érdekét szolgáló versengő érdek is. Az állam ezért bizonyos mérlegelési jogkört élvez, amikor a hazai jogban lehetővé teszi a gazdasági társaságok számára az olyan állítások megtámadását, és az okozott kár mérséklését, amelyek jó hírnevét kockáztatják (35. bek.).

A kérelmezők azzal érveltek, hogy a publikáció a cég meggondolatlan és káros reklámkampányával kapcsolatos nyilvános vitához járult hozzá. A Bíróság szerint a hazai bíróságok nem vették kellően figyelembe a kérelmezők érvét, hogy a szatirikus karikatúra a szerintük elfogadhatatlan reklámkampánynak vágott vissza, és a kisgyerekeket célozta. A kampány jelszavai nemcsak a karakterre, hanem szexuális és kulturális viselkedésre is utaltak, a gyermekek számára aligha megfelelő módon. Ez egyértelműen olyan kérdéseket vetett fel, amelyek a nyilvánosság számára érdekesek és fontosak (37. bek.). Továbbá, az ügy tárgya nem egy nem becsületsértő tényállítás, hanem egy értékítélet. A Bíróság szerint a közzététel a cég és a reklámkampány szatirikus megbélyegzésének minősült egy karikatúra formájában. A karikatúrát nyilvánvalóan a társaság reklámkampánya ihlette, mert azt a rajzfilmfigurát és szlogent használta, amely a chips csomagolásán is megtalálható volt. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőknek nem az volt az elsődleges céljuk, hogy a chips minőségét becsméreljék, hanem hogy felhívják a figyelmet a cég által használt jelszavak típusára, és az ilyen módszerek elfogadhatatlanságára az eladások növelése érdekében (38. bek.).

A Bíróság szerint a hazai bíróságok nem vették figyelembe azt a tényt, hogy a sajtó feladata, hogy közölje az információkat és eszméket a közérdekű ügyekben, és ennek során lehetősége van egy bizonyos fokú túlzás igénybevételére vagy akár provokációra is, más szóval némileg mértéktelen nyilatkozatokat is tehet. A kérelmezők által használt megfogalmazás túlzott volt ugyan, azonban a felperes reklámkampányában használt jelszavakra reagáltak, amely nem tanúsított sem érzékenységet, sem megértést a célba vett fogyasztók életkora és sebezhetősége, azaz a gyermekek iránt. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérelmezők véleménynyilvánításának stílusát a jelszavak típusa motiválta, ezért nem lépték túl a szabad sajtónak megengedett határokat. A hazai bíróságok által felhozott indokok nem tekinthetők megfelelőnek és elégségesnek a beavatkozás igazolására (39. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a hatóságok reakciója a kérelmezők szatirikus karikatúrájára aránytalan volt az elérni kívánt törvényes céllal, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (40. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (94. bek.); Mamère v. France (25. bek.); Dabrowski v. Poland (35. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; szatirikus véleménynyilvánítás; sértő kifejezések⁹⁴

Kyprianou v. Cyprus
(Application no. 73797/01., 2005. december 15-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd védőként egy gyilkossági ügy tárgyalásán egy tanú meghallgatása során kereszt-kérdéseket kívánt feltenni – amit a bíróság nem engedett –, és azt állította, hogy a bíróság tagjai egymással beszélgettek, és jegyzeteket küldözgettek egymásnak. A vele szemben eljáró bírák – lehetőséget sem adva védekezésre – azonnal bűnösnek nyilvánították arra hivatkozva, hogy szavaival és magatartásával személyükben „mélyen megsértette” őket, és „ha a bíróság reakciója nem azonnali és drasztikus, úgy az igazság szenved katasztrofális csapást”. A kérelmezőt a bíróság megsértéséért 5 nap elzárásra ítélték, amit azonnal végre is hajtottak azzal érvelve, hogy csak az a megfelelő válasz.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Nem volt vitatott, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága kiterjed a bíróságon az ügyfelek nevében eljáró ügyvédekre (151. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (173. bek.). Bár az ügyvédek minden bizonnyal jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Sőt, egy ügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága a tárgyalóteremben nem korlátlan, és bizonyos érdekek, mint például a bíróságok tekintélye, elég fontosak ahhoz, hogy igazolják e jog

⁹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94644>

korlátozását. Mindazonáltal csak kivételes esetekben fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az szükséges egy demokratikus társadalomban (174. bek.). Nyilvánvaló, hogy az ügyvédek – miközben ügyfeleiket védik a bíróságon, különösen egy büntetőeljárásban – kényes helyzetben találhatják magukat akkor, amikor el kell dönteniük, kifogásolják-e vagy panaszzolják-e a bíróság magatartását vagy sem, szem előtt tartva az ügyfél érdekeit. Egy szabadságvesztés büntetés kiszabása természeténél fogva elkerülhetetlenül „dermesztő hatással” bír nemcsak az érintett ügyvédre, de a jogi szakma egészére nézve is. Úgy érezhetik például, hogy az eljárás során kényszerítve vannak a beadványok, eljárási indítványok megválasztásában, ami az ügyfelük esetére káros lehet. Az igazságszolgáltatásba vetett közbizalomra tekintettel rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviseletére. A börtönbüntetés kiszabása egy védőügyvédre nemcsak az ügyvéd 10. cikkben foglalt jogaira lehet hatással, hanem az ügyfélnek az Egyezmény 6. cikke által biztosított tisztességes eljáráshoz való jogára is. Ebből következően bármilyen „dermesztő hatást” fontos tényezőként kell figyelembe venni a bíróságok és az ügyvédek közötti megfelelő egyensúly megteremtésekor a hatékony igazságszolgáltatás kontextusában (175. bek.).

Jelen esetben meg kell vizsgálni, hogy megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a bíróságok tekintélye védelmének szükségessége és a kérelmező mint ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságának védelme között (177. bek.). A kérelmezőt 5 nap börtönbüntetésre ítélték, ami súlyos büntetésnek tekinthető, figyelembe véve különösen, hogy azonnal végre is hajtották (178. bek.). Az ügyvéd magatartása tekinthető olyannak, amely bizonyos tiszteletlenséget mutatott a bíróság bírái felé. Ennek ellenére az észrevételei – bár udvariatlanul – azt célozták, és arra a módra korlátozódtak, ahogyan a bírák kezelték az ügyet, különös tekintettel a tanú meghallgatására, melynek során a kérelmező az ügyfelét próbálta védeni a gyilkosság vádjával szemben (179. bek.). A Bíróságot ezért nem győzte meg a kormány érve, hogy a börtönbüntetés kiszabása arányos volt a bűncselekmény súlyával (180. bek.). E szankció aránytalanul súlyos volt a kérelmezőre nézve, és alkalmas volt arra, hogy „dermesztő hatással” legyen az ügyvédek védői feladatainak ellátására (181. bek.). A hazai bíróság nem találta meg a helyes egyensúlyt az igazságszolgáltatás tekintélyének védelme és a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága között. Az a tény, hogy a kérelmező csak a börtönbüntetés egy részét töltötte le, nem változtat ezen a következtetésen (182. bek.). Az ítélethez három párhuzamos és egy részleges különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29-30. bek.); Nikula v. Finland (45., 49., 54-55. bek.); Steur v. the Netherlands (37., 44. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (27. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások⁹⁵

Kwicien v. Poland

(Application no. 51744/99., 2007. január 9-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1998-ban közvetlenül a helyi választások előtt egy nyílt levelében azt terjesztette, hogy az egyik kerületi hivatal vezetője – aki indult a választásokon – alkalmatlan, és törvénytelenül látta el a feladatait, „gyakran megszegte a törvényt”, ezért a jelöltségről való lemondásra szólította fel. Állítása szerint a kerületi hivatal több olyan határozatot is hozott vele szemben, amiket később a fellebbezés során megsemmisítettek, amiből arra következtetett, hogy rosszhiszeműen járt el vele szemben. A tisztviselő válaszul a helyi választásokról szóló törvény alapján eljárást indított jó hírnevének megsértése miatt. A lengyel bíróságok szerint a nyílt levélben foglalt kijelentések valótlanak voltak, amivel a kérelmező megsértette a hivatalvezető személyiségi jogait, és a képviselővé választását próbálta megakadályozni. A kérelmezőt arra kötelezték, hogy javítsa ki a valótlan információkat, és kérjen bocsánatot, valamint 2.500-2.500 eurónak megfelelő pénzbírságra és nem vagyoni kártérítés megfizetésére ítélték.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a tisztességes eljárás, az eljárási garanciák, valamint a kiszabott szankciók természete és súlyossága olyan tényezők, amelyeket figyelembe kell venni a beavatkozás arányosságának értékelésekor (46. bek.). A Bíróság azt is megismételte, hogy a szabad választások és a véleménynyilvánítás szabadsága, különösen a politikai vita szabadsága együttesen alkotják valamennyi demokratikus rendszer alapját. Ezért különösen fontos a választásokat megelőző időszakban, hogy mindenfajta vélemény és információ szabadon áramolhasson. Ezt az elvet az országos és helyi választásokra egyaránt alkalmazni

⁹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71671>

kell (48. bek.). A kérelmező nyílt levelének általános célja az volt, hogy felhívja a választók figyelmét a hivatalvezető alkalmatlanságára. A levélben foglalt kijelentések így a helyi közösség számára közérdekű kérdést érintettek. A Bíróság szerint főszabályként minden, akár helyi, akár országos választáshoz tartozó véleményt és információt – amiket a választási kampány során terjesztenek – közérdekű kérdésekről szóló vita részeként kell tekinteni, kivéve, ha bizonyítják annak ellenkezőjét. A közérdekű ügyek esetében pedig a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását megszorítóan kell értelmezni (51. bek.).

A Bíróság szerint a lengyel bíróságok nem ismerték el a véleménynyilvánítás szabadsága és a jó hírnév védelme közötti konfliktus meglétét, és így nem végezték el a megfelelő mérlegelést. Nem vették figyelembe azt sem, hogy az elfogadható kritika határai a helyi közigazgatási hivatal fejével szemben szélesebbek, mint egy magánszemély esetében. A Bíróság szerint azzal, hogy a tisztségviselő elindult a helyi választáson, belépett a politika arénájába, ezáltal nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania. Sőt, a kormány is elfogadta, hogy a sértett egy helyi politikus volt (52. bek.). Ami a kérelmező kijelentéseinek kategorizálását illeti, azokat a lengyel bíróságok fenntartás nélkül ténybeli alapot nélkülöző tényállításoknak minősítették. A Bíróság szerint azonban a kérelmező nyílt levelének lényege az volt, hogy kétségbe vonta a sértett alkalmasságát, így az erre vonatkozó kijelentések értékítéletnek tekinthetők, amelyek nem voltak ténybeli alap híján. E tekintetben megismételte, hogy egy demokratikus társadalomban a hatóságok és annak képviselői az állampolgárok folyamatos ellenőrzésének vannak kitéve, ezért – feltéve, hogy jóhiszeműen jár el – mindenkinek lehetővé kell tenni, hogy felhívhassa a közvélemény figyelmét az általa törvénytelennek tartott helyzetekre. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kérelmező kijelentései nem valósítottak meg indokolatlan személyes támadást, hanem a közérdekű ügyekről folyó vita részét képezték (54. bek.).

A Bíróság rámutatott a helyi választásokról szóló törvény alapján folyó eljárás sajátosságaira is. Az ilyen eljárások nagyon rövid határidőkkel zajlanak, amelyek a választási kampány megfelelő lefolyását kívánják biztosítani, megelőzve a jelöltek személyiségi jogainak megsértését, amelyek befolyásolhatják a választások végeredményét. Az ilyen természetű jogorvoslati eljárások a választási kampányok (helyi és országos) időszakában a tisztességes választási folyamat biztosításának jogos célját szolgálják. Azonban a választásokkal kapcsolatos viták gyors vizsgálata sem eredményezheti a feleknek biztosított eljárási garanciák indokolatlan megnyirbálását. A kérelmező esetében azonban a bíróságok nem vizsgálták meg kellően az általa előterjesztett bizonyítékokat, amelyek, legalábbis részben, igazolták a sértettől tett kritikus megjegyzéseit (55. bek.).

A kérelmezőt pénzbírságra és nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezték. Mindkét összeg – amely összesen több mint 16 havi átlagbért felelt meg – a legmagasabb volt, amit a választási törvény alapján ki lehetett szabni. A hazai bíróságok nem indokolták semmivel a maximális pénzbírság kiszabását, és arányossági értékelést sem végeztek. A Bíróság szerint ezért a kérelmezővel szemben kiszabott pénzügyi szankciók túlzottak voltak (56. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy az ítéletek és a kiszabott szankciók nem álltak arányban az elérni kívánt törvényes céllal, és a hazai bíróságok által felhozott indokok nem voltak „megfelelőek és elégségesek” (57. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bowman v. United Kingdom (42. bek.); Ceylan v. Turkey (37. bek.); Lopes Gomes da Silva v. Portugal (33. bek.); Jerusalem v. Austria (38. bek.); Vides Aizsardzibas Klubs v. Latvia (46. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (95. bek.); Independent News & Media and Independent Newspapers Ireland Limited v. Ireland (132. bek.).

Címkék: tényállítások és értékítéletek; választási kampány; szankció arányossága⁹⁶

L

Lavric v. Romania

(Application no. 22231/05., 2014. január 14-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező ügyész rágalmazás miatt büntetőjogi panaszt nyújtott be egy újságíró ellen, aki két cikket tett közzé egy országos napilapban az általa kezdeményezett büntetőeljárásban tanúsított szakmai magatartásáról. Az újságíró azzal vádolta, hogy meghamisított két vádiratot, illetve többször is „hamisítónak” és „csaló ügyésznek” nevezte őt. A büntetőeljárás vádlottjának panasza nyomán a kérelmező ellen fegyelmi eljárás is indult, amit a Legfelsőbb Bíróság azzal zárt le, hogy nem követett el semmilyen fegyelmi vétséget. A cikkek akkor jelentek meg, amikor a fegyelmi eljárás még folyamatban volt. Az elsőfokú bíróság az újságíró állításait megalapozatlannak találta és rágalmazás miatt pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére kötelezte. A fellebbviteli bíróság ellenben felmentette őt. Az indokolás szerint az újságíró bemutatta a vádlott helyzetét, és csupán megismételte a vádlott panaszában foglaltakat. A bíróság az újságíró kijelentéseit értékítéletnek minősítette,

⁹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78876>

hozzátéve, hogy egy újságíró igénybe kell hogy vehessen egy bizonyos fokú túlzást vagy akár provokációt is.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező ügyész az Egyezmény 8. cikkére hivatkozva úgy vélte, hogy a sértő és rágalmozó újságcikkek közzétételével, valamint a büntetőjogi panaszának elutasításával megsértették a jó hírnév védelméhez és a méltósághoz való jogát (21. bek.). A Bíróság leszögezte, a jelen esetben az államnak a 8. cikk alapján tevőleges kötelezettsége, hogy biztosítsa a kérelmező magánszférájának tényleges tiszteletben tartását, különösen a jó hírnév védelméhez való jogát. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a „magánélet” fogalma a személyes identitás és a jó hírnév szempontjaira is kiterjed. Ahhoz viszont, hogy a 8. cikk számításba jöjjön, a személyes becsület és a jó hírnév sérelmének el kell érnie egy bizonyos komoly szintet, és oly módon kell kárt okoznia, ami „sérti a magánélet tiszteletben tartásához való jog személyes élvezetét” (31. bek.). Megfelelő egyensúlyt kell teremteni az egymással versengő érdekek között, azaz a kérelmező jó hírnév védelméhez fűződő joga, valamint az újság és a vádlott véleménynyilvánítási szabadsága között (32. bek.).

A kifogásolt cikkek a kérelmező ügyész szakmai tevékenységével foglalkoztak. Az ügyészek köztisztviselők, a bírósági rendszer részei, akiknek feladata, hogy hozzájáruljanak a megfelelő igazságszolgáltatáshoz (34. bek.). Kétségtelen, hogy egy demokratikus társadalomban az egyénnek joga van véleményeznie és kritizálnia az igazságszolgáltatást és annak tisztviselő tagjait. Azonban ez a kritika nem léphet túl bizonyos határokat, hiszen közérdek fűződik ahhoz, hogy az ügyészek – ahogyan a bírák – az állampolgárok bizalmát élvezzék. Ezért szükséges, hogy az állam megvédje őket a megalapozatlan vádakkal szemben (35. bek.). A Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy az újságíró kijelentései pusztán értékítéletek. Az újságíró azt állította, hogy az ügyész hatalmával visszaélve jogellenesen tett feljelentést, és részt vett a vádlott vádiratának meghamisításában. A Bíróság szerint ezek az állítások tényállítások, ám a hazai bíróság nem találta szükségesnek, hogy azokat megfelelő bizonyítékokkal támasszák alá (40. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmezőt érintő, állítólagos korrupcióra és hozzá nem értésre vonatkozó vádak súlyos természetűek voltak, és hatással lehettek feladatának ellátására, és károsította a jó hírnevét (41. bek.). Egy személy státusza – legyen az politikus vagy más

közszerelő – nem szünteti meg annak szükségességét, hogy az olyan kijelentéseknek, amelyek károsítják valakinek a jó hírnevét, elegendő ténybeli alapjuk legyen, még abban az esetben is, ha azokat értékítéletnek és nem tényállításnak kell tekinteni. Az elsőfokú bíróság is hangsúlyozta, hogy nincs bizonyíték arra, hogy a kérelmező fegyelmi vagy büntetőjogi jogsértést követett el (42. bek.). Az újságíró a vádjait a hazai bíróságok előtt nem támasztotta alá semmilyen bizonyítékkal, és azzal is tisztában volt, hogy a kérelmező elleni fegyelmi vizsgálat a cikk megjelenésekor még folyamatban volt (44. bek.). A hazai bíróság szerint az újságíró a két cikkében egyszerűen megismételte a vádlott állításait, aki panaszt nyújtott be a kérelmezővel szemben. A Bíróság azonban a két cikket megvizsgálva úgy ítélte meg, hogy az újságíró nem határolta el magát a vádlott álláspontjától, és nem tette világossá, hogy cikkei csupán megismételték állításait. Az újságíró a vádlott panaszait objektív igazságként állította be, nem tett lépéseket a kijelentések valóságtartalmának ellenőrzésére, és nem kínált lehetőséget a kérelmezőnek, hogy válaszoljon az ellene felhozott vádakra (47. bek.). Az újságíró nem tudta bizonyítani, hogy a cikkét az újságíróktól megkövetelt szakmai gondossággal írta. Ezért nem helyénvaló arra hivatkozni, hogy az újságírók számára általában a provokáció vagy túlzás is megengedett, ha a cikkek közszereplőket érintenek (48. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a közzétett cikkek túllépték az elfogadható kritika határait. Figyelembe véve a különösen súlyos állításokat, a hazai bíróság által az újságíró és a vádlott véleménynyilvánítási szabadságának védelmére felhozott indokok nem voltak elegendők, hogy felülmúlják a kérelmező jó hírnevének védelméhez fűződő jogát (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lesnik v. Slovakia (54. bek.); Pfeifer v. Austria (35. bek.); Petrina v. Romania (27-29., 40-41., 45., 50. bek.); A. v. Norway (64. bek.); Axel Springer AG v. Germany (83. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, ügyészek; sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek; magánszféra védelme⁹⁷

Le Pen v. France

(Application no. 18788/09., 2010. április 20-i döntés)

Tényállás

⁹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140006>

2003-ban Jean-Marie Le Pen, a francia szélsőjobbaldali Nemzeti Front párt akkori elnöke a Le Monde című napilapnak adott interjújában a muzulmánok bevándorlásával és a növekvő létszámukkal kapcsolatban sértő kijelentéseket tett a muszlimokra. Az interjúban többek között azt mondta, hogy azon a napon, amikor már nem 5 millió, hanem 25 millió francia muzulmán lesz, ők lesznek azért a felelősek. A Rivarol című hetilapban pedig megismételte véleményét. A politikus ellen diszkriminációra, gyűlöletre és erőszakra való felbujtás⁹⁸ miatt eljárás indult. A párizsi büntetőbíróság 10.000 euró pénzbírságra ítélte, amit a fellebbviteli bíróság is helybenhagyott. Az indokolás szerint Le Pen nyilatkozatai alkalmasak arra, hogy a muszlim közösségről súlyosan zavaró képet alakítson ki a társadalom egészében. A politikus célja az volt, hogy a köztudatban elültesse azt a meggyőződést, hogy a franciák biztonságához a muzulmánok elutasításán keresztül vezet az út, és az egyre növekvő jelenlétük miatti félelem megszűnne, ha számuk csökkenne és eltűnnének. A politikus fellebbezésében azt állította, hogy a nyilatkozatok egyetlen muszlim ellen sem hívtak fel kifejezetten gyűlöletre vagy diszkriminációra a vallásuk miatt, és az iszlámra való hivatkozás politikai és nem vallásos hitbéli célzatú volt. A Semmitőszék elutasította a fellebbezést.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy kiemelt fontosságot tulajdonít a véleménynyilvánítás szabadságának a politikai vita keretében, és úgy vélte, hogy a politikai beszéd korlátozásának igazolásához rendkívül meggyőző érvek szükségesek. Egy demokratikus társadalomban elengedhetetlen a politikai vita szabadságának védelme. Egy választott képviselő – aki a választóit képviseli, felhívja a figyelmet az aggodalmaikra, és védi az érdekeiket – véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről. Bármely személy számára, aki egy közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bizonyos fokú túlzás, vagy akár provokáció is megengedett. Az ilyen kijelentések ugyanakkor nem léphetnek túl bizonyos határokat, különösen a jó hírnév és mások jogainak tiszteletben tartását. A Bíróság rögzítette a faji megkülönböztetés minden formája és megnyilvánulása elleni küzdelem fontosságát is.

⁹⁸ Az 1881. július 29-i Sajtótörvény 24. cikke szerint: „Akik a 23. cikkben meghatározott bármilyen módon megkülönböztetésre, gyűlöletre vagy erőszakra személy vagy személyek meghatározott csoportja ellen, etnikai, nemzeti, faji vagy vallási hovatartozásuk miatt felbujtanak, egy évig terjedő szabadságvesztéssel, vagy 45.000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.”

A Bíróság elismerte, hogy Le Pen politikai kijelentései valóban egy közérdeklődésre számot tartó ügy – a bevándorlók letelepedése és beilleszkedése egy befogadó országban – részét képezte. A bevándorlás és az integráció problémáiról számtalan európai ország mellett Franciaországban is élénk vita folyik mind a politikában, mind a médiában, amely különféle problémákat is jelent. Ezért széles mozgásteret kell hagyni az államoknak az egyén véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás szükségességének megítélésakor. Jelen esetben azonban a kérelmező kijelentései negatív, sőt aggasztó képet festettek a muszlim közösség egészéről. A kérelmező a franciák nevében egy közösség ellen szólalt fel, akiknek a vallási meggyőződésére kifejezetten utalt, és gyors növekedésüket úgy mutatta be, amely már veszélyt jelent a francia nép méltóságára és biztonságára. A kérelmező nyilatkozataival rájátszott a köztudatban amúgy is létező, a muzulmánok jelenléte miatti félelemre, amelyek alkalmasak volt a muzulmán közösségek elleni gyűlöletkeltésre, ellenséges érzések felkeltésére. A Bíróság szerint a hazai bíróságok által felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak, és a kiszabott büntetés sem volt aránytalan. A bírság összege jelentős volt ugyan, ám a kérelmező a francia jog alapján szabadságvesztés büntetést kockáztatott. Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy Le Pen véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (30. bek.); Brasilier v. France (42. bek.); Mamère v. France (25. bek.); Almeida Azevedo v. Portugal (Application no. 43924/02., 2007. január 23.; 32. bek.); Soulas and Others v. France (37-38. bek.); Willem v. France (33. bek.).

Címkék: képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; gyűlöletbeszéd; iszlám, bevándorlók⁹⁹

Leander v. Sweden

(Application no. 9248/81., Series A no. 116., 1987. március 26-i ítélet)

Tényállás

A svéd kérelmezőnek egy haditengerészeti bázison található múzeumban egy bizalmas állami tisztségre történő alkalmazását arra hivatkozva utasították el, hogy a titkosrendőrség

⁹⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98489>

nyilvántartásának adatai alapján „biztonsági kockázat” miatt nem találták őt alkalmasnak. Ugyanakkor a rendőrség azt sem tette lehetővé számára, hogy megtekinthesse a nyilvántartásban szereplő, rá vonatkozó adatokat.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény önmagában nem ismeri el a közszolgálatra történő kiválasztás jogát, de ebből még nem következik, hogy a köztisztviselők – beleértve a próbaidőn lévőket – a 10. cikk védelmén kívül esnének (71. bek.). A Bíróság szerint a személyzeti ellenőrzési eljárás, amelynek a kérelmező alá volt vetve, nem minősült a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozásnak. A vonatkozó rendeletből világosan kitűnt, hogy a cél annak biztosítása, hogy a nemzetbiztonsági szempontból fontos tisztségeket betöltő személyek rendelkezzenek a szükséges képesítéssel. Az eset középpontjában tehát a közszolgálathoz való hozzáférés kérdése állt (72-73. bek.). Ami az információ megismerésének szabadságát illeti, a Bíróság leszögezte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. A 10. cikk nem ruházta fel az egyént a hozzáférés jogával a személyes helyzetére vonatkozó információt tartalmazó nyilvántartáshoz, és nem rója a kormányra azt a kötelezettséget, hogy ilyen információt közöljön az egyénnel (74. bek.). Ennek megfelelően nem történt beavatkozás a 10. cikk által védett információ megismerésének szabadságába (75. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kosiek v. Germany (Application no. 9704/82., Series A no. 105., 1986. augusztus 28.; 35-36. bek.).

Címkék: információszabadság¹⁰⁰

Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue v. Belgium (Application no. 64772/01., 2006. november 9-i ítélet)

Tényállás

¹⁰⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57519>

1996 októberében a belga képviselőház egy parlamenti vizsgálóbizottságot állított fel annak kivizsgálására, hogy a rendőrség és az igazságszolgáltatás hogyan kezelte az ún. Dutroux ügyet. Ennek során a nyomozást vezető vizsgálóbíró is meghallgatták, akit arra kértek, hogy adja át a vizsgálattal kapcsolatos jegyzeteit, beleértve a bizottsági meghallgatással kapcsolatos személyes feljegyzéseit. Ezeket elérhetővé tették a vizsgálóbizottság tagjai számára azzal, hogy nem vihetik el, vagy nem készíthetnek róluk másolatot. 1997 januárjában Ciné Tété Revue hetimagazin egy cikket tett közzé, amely hosszú kivonatokat közölt a bíró által átadott dokumentációból. A magazin címlapján a bíró fényképét is közzétették. A nyilvánosságra hozatal jelentős sajtóvisszhangot kapott. A megjelenés napján a bíró kérelmére a brüsszeli elsőfokú bíróság sürgős kérelmeket elbíráló bírójá elrendelte, hogy a kérelmező tegyen meg minden szükséges lépést a magazin példányainak árusítóhelyekről történő eltávolítására a döntést kézbesítését követő 3 órán belül, továbbá pénzbírság terhe mellett – 250 euró minden egyes el nem távolított példány után – megtiltotta a későbbi terjesztésüket is. A határozatot azzal az indokolással hagyták helyben, hogy a dokumentumok közzétételével megsértették a tisztességes eljáráshoz való jogot és a bíró magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogát. A kérelmező fellebbezését a Semmítőszék is elutasította.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, amelynek legitim célja a jó hírnév és mások jogainak védelme (60-61. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a szerzők publikációinak kiadásával a kiadók éppúgy részt vesznek a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában, aminek következménye, hogy közvetett módon osztoznak azon a „kötelezettségeken és felelősségen”, amelyeket a szerzők vállalnak írásaik terjesztésekor (66. bek.). A Bíróságnak meg kell győződnie, hogy a hazai hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a 10. cikk által védett véleménynyilvánítás szabadsága és a jó hírnév védelme között, amely jog a 8. cikk által védett magánélet tiszteletben tartásához való jog részét képezi (67. bek.). A Bíróság mindig is hangsúlyozta a sajtóban közzétett információk, dokumentumok vagy fényképek közérdekű vitához való hozzájárulását (68. bek.).

A belga bíróságok azzal indokolták a jogsértő magazin forgalomból történő visszavonását, hogy az beavatkozott a bíró védelemhez való jogába és a magánélet tiszteletben tartásához

fűződő jogába, valamint a közzétett dokumentumok bizalmas természetűek voltak (69. bek.). A Bíróság szerint nem volt ésszerűtlen vagy önkényes azt feltételezni, hogy a bíró védelemhez való joga forgott kockán. Belgiumban a parlamenti vizsgálóbizottságok nagyon kiterjedt hatáskörrel rendelkeznek, és a bizottság előtt tett tanúvallomás befolyásolhatja a megjelent személy helyzetét (71. bek.). Kétségtelen, hogy a kérdéses cikk egy sok vitát keltő közérdekű témával foglalkozott. A „Dutroux bizottság” eljárása hozzájárult ahhoz a nyilvános vitához, amely a belga hatóságok, különösen az igazságügyi szervek nyomozás során tanúsított magatartására összpontosított (72. bek.). A Bíróság szerint azonban a cikk nem szolgált közérdekűvel, nem csak a tartalma, hanem amiatt is, mert a bizottsági meghallgatásokat élőben közvetítették, így az egész nyilvánosság teljes körűen tájékoztatva lett e tekintetben (76., 79. bek.).

Ami a bíró magánéletébe történő beavatkozást illeti, a Bíróság rámutatott, a cikkben foglalt kritikák elsősorban a bíró személyisége ellen irányultak (77. bek.). Bizonyos körülmények között egy személy „jogos elvárásként” hivatkozhat a magánszférája védelmére és tiszteletére (78. bek.). A cikk a bíró legszorosabb értelemben vett magánlevelezésének egy példányát is magában foglalta, amely semmilyen módon nem járult hozzá egy a társadalom számára közérdekű vitához. A kérelmezők nem magyarázták meg, milyen komoly indok igazolta a levelezés közzétételét (80. bek.). Ezen túlmenően a vizsgálóbizottságnak átadott akta felhasználása, és a cikkben tett észrevételek feltárták a bíró védekezési rendszerének lényegét, amit magáévá tett vagy tehetett volna a bizottság előtt. Egy ilyen „védekezési rendszer” elfogadása azonban egyértelműen a magánszféra „belső körébe” tartozik, és az ilyen személyes adatok bizalmasságát garantálni és védeni kell bármely beavatkozástól (81. bek.). Következésképpen a cikk és annak terjesztése nem tekinthető olyannak, amely egy közérdekű vitához járult hozzá a társadalom számára (82. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a belga bíróságok által felhozott indokok a kérelmező elítélésének igazolására megfelelőek és elégségesek voltak (83. bek.). A kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás arányos volt az elérni kívánt céllal, s mint ilyen „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. A 10. cikket így nem sértették meg (84-85. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sürek v. Turkey (No. 1.) (63. bek.); Von Hannover v. Germany (51. bek.); Chauvy and Others v. France (70. bek.).

Címkék: sajtószabadság; bizalmas információk közzététele; magánszféra védelme¹⁰¹

¹⁰¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77921>

Lehideux and Isorni v. France

(Application no. 24662/94., 1998-VII, no. 92., 1998. szeptember 23-i ítélet)

Tényállás

1984-ben a Le Monde nevű napilapban egy egész oldalas hirdetés jelent meg „Franciaország népe, rövid az emlékezeted!” címmel, amelyben a vichy-i Franciaország egykori államfőjét, Pétain marsallt – akit 1945-ben halálra ítélték mint háborús bűnöst – pozitív színben tüntették fel, fátylat borítva a náci rezsimmel történő együttműködésére, a szöveg pedig a rehabilitációjára vonatkozó felhívással zárult. A két szerzőt az 1881. július 29-i Sajtótörvény 23. cikke alapján ellenséggel való együttműködés büntetnének nyilvános védelme elkövetése miatt elítélték.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 15:6 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság az eset összes körülményének fényében úgy döntött, hogy állást foglal a 17. cikk alkalmazásáról (joggal való visszaélés), és egyben a 10. cikknek való megfelelés szempontjából mérlegeli a kérdést, amelynek kívánalmait azonban a 17. cikk figyelembevételével állapítja meg (38. bek.). A Bíróság először is megjegyezte, hogy a kormány szerint az a méltatás, amelyben a kérelmezőt bűnösnek találták, két különböző módszerrel valósult meg. A kérdéses publikáció szerzői esetenként úgy próbálták igazolni Pétain döntéseit, hogy különböző jelentést adtak neki, míg máskor egyszerűen elmulasztottak megemlíteni olyan történelmi tényeket, amelyek köztudomásúak, alapvető fontosságúak és kikerülhetetlenek voltak a szóban forgó politika objektív megítéléséhez (46. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy nem feladata állást foglalni, amely a történészek között egy folyamatban lévő vita része a kérdéses eseményekről és azok értelmezéséről. Mint ilyen nem tartozik az egyértelműen megállapított történelmi tények kategóriájába – mint például a holokauszt –, amelynek tagadása vagy felülvizsgálata nem tartozik a 10. cikk védelme alá. A kérelmezők kifejezetten helytelenítették a „náci atrocitásokat és üldöztetéseket”, a „német mindenhatóságot és barbarizmust” (47. bek.).

A szerzők a fellebbviteli bíróság által is legitimnek tartott cél, Pétain ítéletének felülvizsgálata érdekében tették közzé a kérdéses szöveget. Továbbá a kérelmezők nem a saját

nevük alatt jártak el, mivel a kérdéses szöveg alatt csak a Pétain Marsall Emlékének Védelmére Alakult Szövetség és a Nemzeti Pétain-Verdun Szövetség neve jelent meg, mely testületek a nekik való levélírássra hívták fel az olvasókat. Mivel ezek a szövetségek törvényesen jöttek létre, Philippe Pétain rehabilitációjának előmozdítása céljából, aligha meglepő, hogy fizetett hirdetésben azt a rivális történelmi elméletet támogatták, mely a legkedvezőbb azon ember számára, akinek az emlékét kívánták megvédeni (48. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a szöveg egyoldalúnak tekinthető, mivel nem említette azokat a bűncselekményeket, amelyekkel Pétaint vádolták, és amiért halálra ítélték, így azt minden kétséget kizáróan polemikusnak kell tekinteni. A párizsi fellebbviteli bíróság ítélete azon alapult, hogy a szerzők Pétain magatartásának bizonyos elemeit nem kritizálták vagy nem határolódtak el azoktól. A Bíróságnak ennek megfelelően azt kellett megfontolnia, hogy ez a kritika igazolhatja-e a panaszolt beavatkozást (52. bek.). Kétségtelen, hogy – mint minden más, az Egyezmény alapvető értékei ellen irányuló kijelentés – egy náci barát politika igazolása nem élvezheti a 10. cikk védelmét. Jelen esetben viszont nem annyira egy politikát, mint inkább egy embert dicsértek, és ezt olyan célért – Pétain elítélésének revíziójáért – amelynek legitimitását legalábbis a fellebbviteli bíróság is elismerte (53. bek.). Az, hogy a szöveg nem tett említést emberiség elleni bűntettel kapcsolatos tényekről, morálisan elítélendő, de az eset összes körülményeit figyelembe véve értékelendő (54. bek.). A Bíróság megjegyezte, hogy az írás a kollektív emlékezet fájdalmas epizódját idézte fel, és így rossz érzést kelthetett a társadalomban annak ellenére, hogy az események óta már több mint 40 év telt el. Bár az olyan kijelentések, amilyeneket a kérelmezők tettek, mindig alkalmasak arra, hogy újabb vitákat nyissanak, és visszahozzák a múlt szenvedéseinek emlékét, az eltelt idő miatt nem lehet ugyanolyan komolysággal kezelni az ilyen kijelentéseket 40 évvel később, mint 10 vagy 20 évvel korábban. Ez részét képezi azoknak az erőfeszítéseknek, amelyeket minden országnak meg kell tennie, hogy nyíltan és szenvedélymentesen vitathassák meg saját történelmüket (55. bek.).

A Bíróság végül értékelte a kollaboráció bűncselekményének nyilvános védelméért történő büntetőjogi elítélés komolyságát is, tekintettel arra, hogy a beavatkozásra vagy a cáfolatra más eszközök is léteznek, különösen polgári jogi jogorvoslatok (57. bek.). Röviden, a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmezők büntetőjogi elítélése aránytalan, és mint ilyen szükségtelen egy demokratikus társadalomban. Ennélfogva az Egyezmény 10. cikkét megsértették. Miután erre a következtetésre jutott, a Bíróság hozzátette, hogy a 17. cikket nem célszerű alkalmazni (58. bek.). Az ítélethez két párhuzamos véleményt, egy részleges és két különvéleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (35. bek.).

Címkék: történelmi kérdések megvitatása; szankció arányossága¹⁰²

Lepojic v. Serbia

(Application no. 13909/05., 2007. november 6-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Szerbiai Kereszténydemokrata Párt helyi szervezetének elnökeként 2002-ben a választások előtt „A despotikus polgármester” címmel cikket jelentetett meg egy polgármesterről. Azt állította, hogy az illető jogilag már nem lehetne polgármester, mivel kizárták a pártjából, továbbá a szerb belügyminisztérium és az ügyészség által adott információk alapján úgy vélte, hogy a polgármester visszaélt a hatalmával, és „szinte örült” pazarló módon bánt az önkormányzat pénzével. A polgármester magánvádas büntetőeljárást indított vele szemben, a szerb bíróságok pedig becsületsértésért elítélték. A bíróság indokolása szerint a kérelmező nem bizonyította be az állítások igazságát, az „örült” kifejezéssel pedig a polgármestert elmebetegnek nevezte, amivel megsértette a becsületét. A polgármester kártérítési igényt is benyújtott, aminek a bíróság helyt is adott azzal az indokkal, hogy egy polgármester becsületének védelme fontosabb a magánszemélyekénél.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság már többször is elismerte az információk jóhiszemű közléséhez való jogát közérdekű ügyekben, még ha ez magánszemélyeket károsító kijelentéseket is foglal magában, és hangsúlyozta, hogy az elfogadható kritika határai még tágabbak, ahol az politikust céloz. Bár mindenki számára értékes, a véleménynyilvánítás szabadsága különösen fontos a politikai pártok és azok aktív tagjainak számára, valamint a választási kampány során, amikor mindenfajta vélemény és információ szabad áramlásának teret kell adni (74. bek.). Figyelembe kell azt is venni, hogy a kifogásolt kifejezés az egyén magánéletét vagy hivatalos minőségében tanúsított viselkedését érinti-e (75. bek.).

¹⁰² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58245>

A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmező a cikket egyértelműen egy választási kampány folyamán és politikusi minőségében írta. A kritikája a polgármestert célozta, aki maga is közszereplő volt. Az „örült” kifejezés nem a polgármester elmeállapotát, hanem azt jellemezte, ahogyan a helyi adófizetők pénzével bánt. Bár a kérelmező a hazai bíróságok előtt nem tudta bizonyítani, hogy állításai igazak voltak – még ha azok tényállítások is voltak, amiket bizonyítani szükséges –, számos oka volt azt hinni, hogy a polgármester bűncselekményekben vehetett részt, és hogy hivatali ideje jogellenes volt. A cikk ugyan erős nyelvezetet tartalmazott, az nem volt indokolatlan személyes támadás, és inkább egy közérdekű kérdésre fókuszált, semmint a polgármester magánéletére, amely a cikk tartalmából és hangvételéből is kitűnt. A büntető és polgári bíróságok indokai nem voltak elégségesek, tekintettel a kiszabott kártérítés összegére és a felfüggesztett pénzbírságra, amit bizonyos körülmények között szabadságvesztésre lehetett átváltoztatni (77. bek.). Figyelembe véve a büntetőjogi szankciók súlyosságát, valamint a hazai bíróságok „kétes indokolását”, miszerint a polgármester becsülete, jó hírneve és méltósága sokkal fontosabb, mint egy átlagpolgáré, a Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (78. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Oberschlick v. Austria (No. 1.) (59. bek.); Bowman v. United Kingdom (42. bek.); Incal v. Turkey (46. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága, polgármester; választási kampány; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹⁰³

Leroy v. France

(Application no. 36109/03., 2008. október 2-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező francia karikaturistát a Bayonne-i bíróság egy karikatúra miatt ítélte el. A karikatúra, amely az Ekaitza című baszk hetilapban jelent meg 2001. szeptember 13-án, a 2001. szeptember 11-i terrortámadást ábrázolta a következő szöveggel: „Mindnyájan erről álmodoztunk... A Hamasz megtette!” A bíróság a kérelmezőt terrorizmus dicsőítésében (támogatásában) való bűnrészességgel, míg a lap főszerkesztőjét terrorizmus dicsőítésének elkövetésével vádolta. A bíróság 2002-ben mindkettőjüket 1.500 euró összegű pénzbüntetés

¹⁰³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83068>

megfizetésére, illetve a döntés saját költségükön való közzétételére kötelezte, az érintett lap mellett további két másik lapban. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet, és indokolásában külön kiemelte, hogy „a Manhattant ért közvetlen támadásra utalás, a támadásoknak egy jól ismert terrorista szervezethez társítása és egy halálos terv idealizálása az »álom« szóval, valamint az, hogy [a szerző] többes szám első személy használatával azonosítja magát a pusztítás ezen módszerével, és mindezt úgy tálalja, mint egy álom beteljesedését, végső soron közvetve arra bátorítja a potenciális olvasót, hogy pozitívan értékelje egy sikeres bűncselekmény elkövetését.” A kérelmező fellebbezését elutasították.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a karikatúra publikálásának napja – 2 nappal az eseményeket követően – , továbbá a támogató magatartás növelte a karikaturista felelősségét a tragikus eseménnyel kapcsolatban, akár művészi, akár újságírói perspektívából tekintünk is rá. Egy ilyen üzenet hatását egy politikailag olyan érzékeny régióban, mint Baszkföld, szintén nem lett volna szabad figyelmen kívül hagyni. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a karikatúra a közönségből élénk reakciót váltott ki (provokált), mely a régióban erőszak felkeltésére és a közrendre érzékelhető hatás kiváltására volt alkalmas (45. bek.). A francia kormány a 17. cikkre hivatkozva kérte, hogy a Bíróság ne fogadja be a panaszt, mivel a karikatúra a terrorizmus dicsőítését valósította meg, amely az Egyezményben garantált jogok és szabadságok lerombolását célozza, ezért a kérelmező nem hivatkozhat az Egyezmény 10. cikkében biztosított véleménynyilvánítási szabadságra (23. bek.). A Bíróság ezt arra hivatkozással utasította el, hogy a karikatúra üzenete – az amerikai imperializmus lerombolása – nem tekinthető úgy, mint az Egyezmény alapvető értékeinek megtagadása, ellenben például a rasszizmusra, antiszemitizmusra, holokauszt-tagadásra és iszlamofóbiára izgatással (27. bek.).

A kérelmező szerint a nemzeti bíróság figyelmen kívül hagyta az ő politikai és aktivista kifejezését, vagyis, hogy az szatirikus formában Amerika-ellenes volt, és az amerikai imperializmus hanyatlását mutatta be. Márpedig az ilyen véleménynyilvánítás a 10. cikk védelmét élvezi. Szerinte a karikatúra nem terrorista tevékenységet dicsőített, csupán bírálta a kapitalizmust és az amerikai imperializmust (34., 42. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy a beavatkozás – tekintettel a terrorizmus elleni küzdelem érzékeny jellegére – a közbiztonság fenntartásának, illetve a zavargás megelőzésének legitim célját szolgálta (36. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy 2011. szeptember 11. globális káosznak adott teret, így az azzal kapcsolatos viták közérdeklődésre tartottak számot (41. bek.). Azonban a karikatúra nem csupán a kérelmező által mondottakra szorítkozott, hanem támogatta és dicsőítette a megtörtént erőszakos rombolást, a képhez kapcsolódó szövegre hivatkozva pedig megállapította, hogy a kérelmező morális támogatását fejezte ki az elkövetők felé. A kérelmező a használt kifejezésekkel helyeslően nyilatkozott a több ezer civil ellen elkövetett erőszakról, és ezzel csorbította az áldozatok emberi méltóságát (43. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a hazai bíróságok indokai „megfelelőek és elégségesek” voltak (46. bek.). A kérelmezőre kiszabott pénzbüntetés – tekintettel annak enyhe voltára, illetve a kontextusra, amelyben a vitatott rajz publikálásra került – arányban állt az elérni kívánt legitim céllal, így nem sérült az Egyezmény 10. cikke (47-48. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Norwood v. United Kingdom.

Címkék: gyűlöletbeszéd; karikatúrák; terrorizmus¹⁰⁴

Lesnik v. Slovakia

(Application no. 35640/97., 2003. március 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező levelet írt a kassai kerületi ügyésznek, akit azzal vádolt, hogy „kommunista állambiztonsági ügynökök módszerével” koncepciós eljárást indított ellene. Azt is írta, hogy nem engedi magát megfélemlíteni, főleg nem olyan egyének által, akik kétes – kommunista – múlttal rendelkeznek. A levél szerint a törvények őt is kötik, és felhívta az ügyész figyelmét, hogy ő nem „a Tatra és a Vág ura”, aki „bárkit elérhet”. A levelet a kerületi ügyész továbbította felettesének, aki arról tájékoztatta a kérelmezőt, hogy az ügyész nem járt el vele szemben jogellenesen. A kérelmező ezután a pozsonyi főügyésznek is levelet írt, amelyben a kerületi ügyészt hatalommal való visszaéléssel vádolta meg: nem indított büntetőeljárást a kérelmező által feljelentett személy ellen, és ebben szerepet játszott az a pénz, amit annak ügyvédjétől kapott. A főügyészség a kerületi ügyész rágalmazása miatt eljárást indított a kérelmező ellen, a szlovák bíróságok pedig a büntető törvénykönyv 156. § (3) bekezdése

¹⁰⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88657>

szerinti hivatalos személy megsértése¹⁰⁵ miatt négy hónap felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték. Az indokolás szerint a kérelmező a levelében foglalt állításokkal megsértette az ügyészt, és nem bizonyította, hogy az ügyész nem a törvényeknek megfelelően járt el. A kérelmező állításai rágalmozók és durván sértőek voltak. Fellebbezését a kassai megyei bíróság is elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a kijelentései értékítéletek voltak, amelyeket nem lehetett bizonyítani. Leveleinek célja nem a köztisztviselő megsértése volt, hanem annak jogellenesnek vélt intézkedéseit kritizálta (49. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező ellen az ügyészre tett kritikus kijelentések miatt indult büntetőeljárás, amely az ügyész jó hírnevének védelmét és azt a célt szolgálta, hogy ügyészi feladatait zavartalanul végezhesse (48. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy az elfogadható kritika határai a hatalmukat gyakorló köztisztviselők tekintetében bizonyos körülmények között tágabbak, mint a magánszemélyek esetében. Azt azonban nem lehet mondani, hogy a köztisztviselők ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, illetve utóbbiakkal ugyanúgy kellene kezelni őket, amikor tevékenységüket kritizálják. Sőt, a köztisztviselőknek az állampolgárok bizalmát kell élvezniük, hogy sikeresen végezhessék el feladataikat, ezért meg kell őket védeni a sértő és gyalázkodó verbális támadásokkal szemben (53. bek.). A Bíróság szerint az ügyészek is köztisztviselők: feladatuk, hogy hozzájáruljanak a megfelelő igazságszolgáltatáshoz, és ebből a szempontból a tágabb értelemben vett bírósági szervezet részét képezik. Közérdek fűződik ahhoz, hogy az ügyészek – mint a bírósági tisztviselők – az állampolgárok bizalmát élvezzék. Ezért szükséges, hogy az állam megvédje őket a megalapozatlan vádakkal szemben (54. bek.). Nem kétséges, hogy egy demokratikus társadalomban az egyének jogosultak arra, hogy véleményezzék és kritizálják az igazságszolgáltatást és az abban résztvevőket, ám az ilyen kritika nem léphet túl bizonyos határokat (55. bek.).

¹⁰⁵ A szlovák Btk. 156. § (3) bekezdése szerint: „Aki durván sértő vagy rágalmozó kijelentéseket tesz egy hivatalos személyre hivatali jogkörének gyakorlásával kapcsolatban, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.”

A kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába azért avatkoztak be, mert a leveleiben tett kijelentéseivel indokolatlanul súlyosan megsértette az ügyészt. A Bíróság feladata annak vizsgálata, hogy méltányos egyensúlyt teremtettek-e az egymással versengő jogok és érdekek között: egyrészt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága, másrészt az ügyész személyiségi jogainak védelme között (56. bek.). A levelek az ügyész jogellenes magatartására vonatkozó vádakat is megfogalmaztak (megtagadta a büntetőeljárás indítását, visszaélt hatalmával, vesztegetésben vett részt, törvénytelenül rendelte el a kérelmező telefonjának lehallgatását). A Bíróság szerint ezek az állítások tényállítások, és a hazai bíróságok joggal hívták fel a kérelmezőt, hogy azokat támassza alá bizonyítékokkal, amit nem tett meg (57. bek.). A többször megismételt vádak súlyosak voltak, amelyek alkalmasak voltak az ügyész becsületének megsértésére, feladatai ellátásának befolyásolására, illetve a főügyésznek küldött levél az ügyész jó hírnevének károsítására is (59. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy a hazai bíróságok megfelelően vizsgálták a körülményeket, amelyekben a sértő kijelentéseket tették, és a felhozott indokok is elegendőek és megfelelőek voltak (58. bek.). A kiszabott szankcióról pedig megállapította, hogy bár önmagában nem jelentéktelen, az csak a kiszabható büntetés alsó mértékét érte el (63. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás nem aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal, és „szükségesnek” lehet tekinteni (64. bek.).

Az ítélethez két bíró (Nicolas Bratza és R. Maruste) fűzött különvéleményt. Szerintük jelen esetben köztisztviselőkkel folytatott magánlevelezésről van szó: a kérelmező az egyik levelet a sértett ügyésznek, a másikat a főügyésznek címezte. A köztisztviselőknek a nagyobb fokú kritikát akkor is el kell viselniük, ha nekik címzett magánlevél tartalmazza, még akkor is, ha a kritikát gyalázkodóan, erős vagy mértéktelen módon fejezték ki, vagy ha súlyos és megalapozatlan vádakat tartalmaz. Ha az állításokat egy köztisztviselőhöz intézett személyes levél tartalmazza, csak a legkivételesebb körülmények miatt lehet büntetőeljáráshoz folyamodni. Jelen esetben nem található ilyen különleges körülmény. Továbbá a magánszemélyeknek szabadon kell, hogy panaszt tehessenek a köztisztviselőkkel szemben anélkül, hogy rágalmozás vagy becsületsértés miatt indult büntetőeljárás veszélyével kellene szembenézniük. A két bíró szerint ezért a szlovák hatóságok indokolatlanul avatkoztak be a véleménynyilvánítás szabadságába.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, ügyészek; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹⁰⁶

Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway
(Application no. 13258/09., 2014. január 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy Norvégiában jól ismert zenész és egy színésznő, akik 2005-ben esküvőjüket tartották egy szigeten. Az esküvőről később egy hetilap a pár beleegyezése nélkül egy két oldalas cikket tett közzé, amelyhez 6 fényképet is mellékelte. A képek kb. 250 méteres távolságból készültek. Az egyik a menyasszonyt ábrázolta, amint édesapja és tanúi kíséretében egy csónakon érkezik az esküvő helyszínére. Egy másik fénykép a menyasszonyt és a vőlegényt ábrázolta, amint a vőlegény segít a menyasszonynak a csónakból a partra lépni. A pár kártérítési pert indított a magazin ellen, amit első- és másodfokon meg is nyertek. A norvég Legfelső Bíróság azonban 3:2 arányban kimondta, hogy nem sérült a magánszférához való joguk, mert a cikk magáról az esküvőről nem tett közzé felvételeket. A bíróság szerint bár mindenki maga döntheti el, hogy az esküvője mennyire legyen nyilvános esemény, egy közszereplést vállaló párosnak számolnia kell azzal, hogy házasságkötésük tényéről a sajtó foglalkozik. Az esküvő helyszíne a nyilvánosság számára hozzáférhető, egy jól látható és népszerű nyaralóhely volt.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 8. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők a 8. cikkre hivatkozva panaszolták, hogy a Legfelső Bíróság ítélete megsértette a magánélet tiszteletben tartásához való jogukat (16. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy jelen esetben annak vizsgálata szükséges, hogy megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a kérelmezők 8. cikkben foglalt magánélet tiszteletben tartásához való joga és a kiadó 10. cikk által védett véleménynyilvánítási szabadsága között (25. bek.). A Bíróság a 8. cikk tekintetében már kimondta, hogy a magánélet fogalma a személyes identitás olyan szempontjaira is kiterjed, mint például egy személy neve, fényképe vagy fizikai és szellemi

¹⁰⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60974>

integritása. Ami a fényképeket illeti, a Bíróság kimondta, hogy az ember képmása az egyik olyan fő tulajdonsága személyiségének, amely feltárja a személy egyedi jellemzőit, és amely megkülönbözteti az egyént a társaitól. Az ember képmásának védelméhez fűződő joga tehát a személyiségfejlődés egyik lényeges alkotóeleme. Ez elsősorban az egyén azon jogát jelenti, hogy ellenőrizhesse képmásának felhasználását, beleértve azt a jogot, hogy megtagadhatta azok közzétételét (26. bek.). Bizonyos körülmények között, még ha a személy ismert is a nagyközönség számára, „jogos elvárásként” hivatkozhat magánszférája védelmére és tiszteletére (27. bek.). Bár a véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalja a fényképek közzétételét, ez mégis olyan terület, ahol különösen fontos mások jogainak és jó hírnevének védelme, mivel a fényképek nagyon személyes, vagy akár intim információkat is tartalmazhatnak az egyénről és a családjáról (30. bek.). A Bíróság meghatározta azokat a kritériumokat is, amelyeket akkor kell figyelembe venni, amikor a véleménynyilvánítás szabadságát kell összevetni a magánélethez való joggal: hozzájárulás a közérdekű vitához; az érintett személy mennyire ismert, és mi a riport témája; az érintett személy korábbi magatartása; az információ megszerzésének módja és annak hitelessége, illetve a fényképek készítésének körülményei; a közzététel tartalma, formája és következményei (34. bek.).

A norvég Legfelső Bíróság szerint annak eldöntésekor, hogy a közzététel indokolt volt-e, „a publikációt a maga egészében kell értékelni, az aktuális kontextusban és helyzetben, ahol a magánélet védelmét össze kell vetni a véleménynyilvánítás szabadságával” (35. bek.). Az, hogy mi minősül közérdekű témának, az eset körülményeitől függ. A strasbourgi Bíróság azonban rámutatott arra, hogy ilyen elismert érdek nem csak ott létezik, ahol a publikáció politikai kérdéseket vagy bűncselekményeket érint, hanem ott is, ahol előadóművészekkel kapcsolatos (36. bek.). Jelen esetben a kérelmezők nem töltöttek be közfunkciót, de jól ismert előadóművészek voltak, így ennek megfelelően közszereplők. A cikk és a fényképek az esküvőjüket érintették. E tekintetben a Legfelső Bíróság úgy vélte, hogy a cikk „tisztán szórakoztató” volt, ugyanakkor hozzátette, hogy az esküvőnek volt egy „nyilvános oldala”. Az esküvőről szóló információ önmagában nem jár a magánszféra sérelmével, ha az semleges hangvételi, és megbízható forráson alapul. A Bíróság egyetértett ezzel, és kimondta, hogy egy esküvőről szóló cikk közzététele önmagában nem kizárólag egy személy magánéletének részleteivel kapcsolatos, és nem kizárólag az a célja, hogy a közönség kíváncsiságát elégítse ki e tekintetben. Ezért a kérelmezők esküvőjéről szóló cikknek volt egy közérdeklődésre számot tartó része is (37. bek.).

Annak kapcsán, hogy az érintett személy milyen magatartást tanúsított korábban, a Bíróság megjegyezte, az a tény, hogy az érintett korábban együttműködött a sajtóval, nem

szolgálhat érvként arra, hogy minden védelemtől megfosszák a cikk és a kérdéses fényképek közzétételével szemben. A norvég Legfelső Bíróság is kimondta, hogy a magánélethez való jog védelme „nem gyengébb a jól ismert művészek, mint mások számára”, annak ellenére, hogy fényképeik magazinokban és újságokban, valamint az interneten jelentek meg a szakmai életükkel kapcsolatban (38. bek.). Tény, hogy a kérelmezők nem egyeztek bele a fényképek vagy a cikk közzétételéhez, és a fotós erős teleobjektívvel, körülbelül 250 méteres távolságból készítette a fényképeket (39. bek.). A Legfelső Bíróság ugyanakkor hangsúlyozta, hogy sem a vitatott újságcikk szövege, sem a fényképek nem tartalmaztak kedvezőtlen dolgot a kérelmezőkre nézve. A cikk nem tartalmazott semmilyen kritikát, sem olyan tartalmat, amely csorbíthatja jó hírnevüket. Magát az esküvői ceremóniát nem fényképezték le, az esküvő pedig egy olyan helyszínen zajlott, ami a nyilvánosság számára hozzáférhető, jól látható és népszerű nyaralóhely volt, így valószínű, hogy mások figyelmét is felkelti. A Bíróság elfogadta ezeket az érveket (41-43. bek.).

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a norvég Legfelső Bíróság gondosan mérlegelte a véleménynyilvánítás szabadságának jogát a magánélet tiszteletben tartásához fűződő joggal szemben, és figyelembe vette a Bíróság ítélkezési gyakorlatában meghatározott kritériumokat. Bár „a vélemények eltérhetnek az ítélet eredményétől”, nem látott elég komoly indokot arra, hogy saját álláspontjával helyettesítse a Legfelső Bíróság érveit (44. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság megállapította, hogy a norvég Legfelső Bíróság teljesítette az Egyezmény 8. cikke szerinti kötelezettségeit (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Eerikäinen and Others v. Finland (70. bek.); MGN Limited v. United Kingdom (142. bek.); Von Hannover v. Germany (No. 2.) (95-97., 103., 109-111. bek.); Axel Springer AG v. Germany (84. bek.).

Címkék: sajtószabadság; magánszféra védelme, képmáshoz való jog¹⁰⁷

Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (Application no. 21279/02., 36448/02., 2007. október 22-i ítélet)

Tényállás

1998 augusztusában a második kérelmező kiadta az első kérelmező által írt „Jean-Marie Le Pen, a kísérlet” című novellát. A regény valós eseményeken alapult, amely a

¹⁰⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140015>

szélsőjobboldali Nemzeti Front (Front National) egy tagjával szemben folyó eljárásról szolt, aki egy rasszista gyilkosságot követett el. A regény felvetette a párt akkori elnökének, Jean-Marie Le Pen felelősségét, és több utalást tett arra, hogy ő bujtotta fel híveit a gyilkosságokra, aki a „gyilkos banda feje,” „egy vámpír, aki választói elkeseredettségéből táplálkozik, és néha a vérükből, ahogyan az ellenségei véréből is”. A regény kiadását követően a Front National és Le Pen rágalmazás miatt eljárást indított a két kérelmezővel szemben. A párizsi büntetőbíróság rágalmazás és abban való bűnrészesség miatt pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére ítélte őket. A párizsi fellebbviteli bíróság azzal érvelt, hogy a vitatott részeket nem támasztották alá megfelelően, és nem voltak kellően kiegyensúlyozottak. Ezek után a Libération című napilap főszerkesztője egy petíciót tett közzé, amit 97 kortárs író írt alá, tiltakozva az író és a kiadó elítélése ellen. A petíció vitatta, hogy a könyv támadott részei rágalmazóak voltak, és azokat szó szerint megismételte. Emiatt a párizsi büntetőbíróság rágalmazás miatt pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére ítélte. A fellebbviteli bíróság a főszerkesztő elítélését is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 13:4 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság az első két kérelmező vonatkozásában rámutatott, hogy a regény egy művészi kifejezési forma, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik, mivel annak lehetőségét kínálja, hogy részt lehessen venni mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében. Azok, akik irodalmi természetű művet hoznak létre vagy terjesztenek, hozzájárulnak az eszmék és vélemények cseréjéhez, ami nélkülözhetetlen egy demokratikus társadalom számára. Ebből ered az állam azon kötelezettsége, hogy ne avatkozzon bele indokolatlanul a véleménynyilvánítás szabadságába. Továbbá egy regény, mint művészi kifejezési forma, bár hosszabb ideig tartja meg olvasóközönségét, általában szűkebb közönségnek szól, összehasonlítva a nyomtatott sajtóval (47. bek.). A mű tárgya kétségkívül közérdeklődésre számot tartó ügy vitájával volt kapcsolatos, és politikai véleménynyilvánításnak minősült (48. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a regényírókra, más alkotókra és azokra, akik bemutatják műveiket, szintén vonatkoznak a 10. cikk (2) bekezdésének korlátozásai (51. bek.). A Bíróság egyetértett a hazai bíróságokkal abban, hogy a regény vitatott részei rágalmazóak voltak, tekintettel azok éles tartalmára, és hogy külön nevesítette a Front National-t és annak elnökét

(52. bek.). A mű nem tisztán fikció volt, hanem valós karaktereket vagy eseményeket mutatott be, így ez esetben is különbséget kell tenni tényállítás és értékítélet között. Ezért elfogadható, hogy a kérelmezőknek bizonyítaniuk kellett, hogy a regényben foglalt, rágalmazónak talált állítások elegendő ténybeli alappal bírtak-e (55. bek.), ahogy az is, hogy a fellebbviteli bíróság szerint nem voltak eléggé „tárgyilagosaak”. Igaz, hogy aki közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bár nem léphet túl bizonyos határokat – különösen a jó hírnév és mások jogainak tiszteletben tartására –, bizonyos fokú túlzás igénybevétele vagy akár provokáció is megengedett számára, vagy kissé mértéktelen nyilatkozatokat tehet. Az is igaz, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal vagy egy politikai párttal szemben, mint a magánszemélyek esetében. Ez különösen igaz a felperes Le Penre, egy vezető politikusra, aki éles beszédeiről és szélsőséges nézeteiről ismert (56. bek.).

A Bíróság ugyanakkor úgy vélte, hogy a fellebbviteli bíróság ésszerűen értékelte a kérelmezők esetében megállapított tényeket. Függetlenül a politikai küzdelmek hevességétől, egy politikus jó hírnevének – még ha ellentmondásos is – élveznie kell az Egyezmény által biztosított védelmet. A Bíróság hozzátette, a megjegyzések tartalma erőszakot gerjesztő és gyűlöletet keltő volt, ami már túllépte a politikai vitában elfogadható mértéket, még egy olyan politikus tekintetében is, aki szélsőséges politikai pozíciót foglalt el (57. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a kérelmezőkkel szemben kiszabott büntetés „megfelelő és elégséges” indokokon alapult (58. bek.). Ami a beavatkozás arányosságát illeti, a kérelmezőket bűncselekmény miatt találták bűnösnek és pénzbírságra ítélték, így e tekintetben az intézkedés már viszonylag komoly volt. Ám figyelembe véve a részes államok rendelkezésére álló mérlegelési jogkört, a büntetőjogi intézkedés, mint rágalmazásra adott válasz nem tekinthető aránytalanoknak az elérni kívánt céllal, a kiszabott pénzbírság és kártérítés összege pedig mérsékelt volt (59. bek.). Így a meghozott intézkedések nem voltak aránytalanok az elérni kívánt törvényes céllal, és a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (59-60. bek.).

A harmadik kérelmező kapcsán a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában rejlő „kötelezettségek és felelősség” a médiára is vonatkozik, még a közönség körében komoly aggodalmat keltő ügyek tekintetében is. Sőt, ezek a „kötelezettségek és felelősség” különös fontossággal bírnak, amikor egy konkrét személy jó hírnevének és mások jogainak megsértéséről van szó (67. bek.). Tekintettel a kifogásolt írások tartalmára és a kijelentések nyilvánosságra gyakorolt potenciális hatására, a Bíróság úgy találta, mivel azokat egy nagy példányszámú országos napilapban tették közzé, a beavatkozás szükséges volt egy demokratikus társadalomban annak érdekében, hogy megvédjék Le Pen és

a Front National jó hírnevét és jogait (68-69. bek.). Az ítélettel szemben 4 bíró fogalmazott meg különvéleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Karatas v. Turkey (49. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (62-63. bek.); Radio France and Others v. France (40. bek.); Pedersen and Baadsgard v. Denmark (76., 78. bek.); Alinak v. Turkey (41-43. bek.); Mamère v. France (20., 25. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; közérdekű ügyek; művészet szabadsága; szankció arányossága¹⁰⁸

Lingens v. Austria

(Application no. 9815/82., Series A no. 103., 1986. július 8-i ítélet)

Tényállás

1975-ben a kérelmező bécsi újságíró a Profil folyóirat főszerkesztőjeként két cikkében is kemény bírálatokat fogalmazott meg az akkori osztrák kancellár, Bruno Kreisky munkájával és jellemével szemben. Kreisky, aki az Osztrák Szocialista Párt elnöke is volt, koalíciós tárgyalásokat folytatott a Szabadságpárttal és annak vezetőjével, akiről közismert volt, hogy náci nézeteket vall, és állítólag tagja volt az SS-nek is. Az újságíró a „Mégbékélés a nációkkal, de hogyan?” című cikkében a kancellár cselekedeteit erkölcstelennek és méltatlannak („Valójában nem lehet Kreisky cselekedeteit racionális alapon kritizálni, csakis irracionális alapon: erkölcstelen és méltatlan.”), egy másik cikkében pedig megalkuvónak, opportunistának is nevezte („Ha bárki más tette volna ezt, akkor valószínűleg a legitímabb opportunizmusként jellemezték volna tetteit.”). Kreisky végül eltekintett a koalícióra lépéstől, a cikket író Lingens-t viszont feljelentette rágalmazásért.¹⁰⁹ Az osztrák hatóságok elrendelték az újság példányainak elkobzását, a bíróságok pedig az újságírót rágalmazás miatt pénzbüntetésre ítélték.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

¹⁰⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82846>

¹⁰⁹ Az osztrák Btk. szerint: „111. § (1) Aki egy harmadik személy által érzékelhető módon mást megvetésre méltó jellemvonással, vagy egyéb becstelen vagy erkölcstelen hozzáállással vagy viselkedéssel vádol oly módon, hogy azaz illető megvetésére indíthat vagy a közmegebecsülését csökkentheti, 6 hónapot meg nem haladó szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő. [...] (3) Az állítást tevő nem büntethető, ha a kijelentése igaznak bizonyul [...], ha a körülmények alapján kellő oka volt feltételezni, hogy az állítás igaz volt. [...] 112. § Az igazságra vagy jóhiszeműségre vonatkozó bizonyíték csak akkor fogadható be, ha az állítást megfogalmazó személy azt állítja, hogy állítása helyénvaló, vagy hogy jóhiszeműen járt el.”

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alappillére, annak fejlődésének és az egyén önmegvalósításának egyik alapvető feltételét jelenti. Nem csak a kedvezően fogadott, vagy semlegesnek avagy ártalmatlannak tartott „információkat” és „eszméket” védi, hanem azokat is, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavaróak. Ezek a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság követelményei, „amelyek nélkül nincs demokratikus társadalom”. Ezek az elvek különösen fontosak a sajtó vonatkozásában. Bár a sajtó nem léphet túl bizonyos határokat – például mások jó hírnevének védelmét –, felelőssége, hogy közölje az információkat és eszméket politikai kérdésekben éppúgy, mint más közérdekű területeken. Nemcsak a sajtó feladata az ilyen információk és eszmék közlése: a nyilvánosságnak is joga van ahhoz, hogy hozzájusson azokhoz. Ebben az összefüggésben a Bíróság nem fogadta el az osztrák bíróságok véleményét, amely szerint a sajtó feladata az információk közvetítése, amelyek értelmezését az olvasóra kell bízni elsősorban (41. bek.). Továbbá a sajtószabadság a nyilvánosság egyik legjobb eszközét nyújtja a politikai vezetők nézeteinek és felfogásának feltárására, és az azzal kapcsolatos véleményalkotásra. A politikai vita szabadsága a demokratikus társadalom központi eleme. Ennek megfelelően az elfogadható kritika határai tágabbak a politikusokkal szemben, mint a magánszemélyek esetében. A politikusok elkerülhetetlenül és tudatosan teszik ki minden megnyilvánulásukat és tetteiket az újságírók és a közvélemény alapos ellenőrzésének egyaránt, ezért nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítaniuk. Nem kétséges, hogy a 10. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi mások – azaz minden egyén – jó hírnevének védelmét, és ez a védelem a politikusokra is kiterjed, akkor is, ha nem magánszemélyként cselekednek; ám ilyen esetekben a védelmet össze kell vetni a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekével (42. bek.).

A Bíróság szerint a kérdéses cikkek közérdekű politikai kérdésekkel foglalkoztak, azok tartalma és hangneme kiegyensúlyozott volt, bár bizonyos kifejezések használata sérthette Kreisky jó hírnevét. Mivel azonban a sértett egy politikus, figyelembe kell venni, hogy a cikkek egy választás utáni politikai vita részeként jelentkeztek (43. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy a vitatott újságcikkek abban az időben már széles körben terjesztésre kerültek, így a szerzőre kiszabott büntetés a szó szoros értelmében véve nem akadályozta meg őt abban, hogy véleményt nyilvánítson, ám mégis egyfajta cenzúrát valósított meg, amely valószínűleg visszatartja attól, hogy a jövőben hasonló kritikát fogalmazzon meg. Az ilyen szankció a sajtó információt szállító és ellenőrző szerepének megakadályozását jelentheti (44. bek.).

A Bíróság szerint az újságíró értékítéleteket tett, az osztrák bíróságok pedig azt vizsgálták, hogy a kérelmező bizonyította-e állításainak valóságát, ahogyan azt az osztrák büntető törvénykönyv 111. cikkének (3) bekezdése előírta. A Bíróság leszögezte, hogy körütekintően különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között. A tények fennállása ugyanis igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Ráadásul sem az állítások, amelyekre a kérelmező alapozta értékítéletét, sem a kérelmező jóhiszeműsége nem volt vitatott. Ám az újságírók a hazai btk. alapján nem kerülhették el az elítélést, hacsak nem tudták bizonyítani állításuk igazságát. Ami az értékítéleteket illeti, a követelménynek nem lehet eleget tenni, és ez sérti a véleménynyilvánítás szabadságát (46. bek.). A beavatkozás ezért nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban mások jó hírneve védelme érdekében (47. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.); Sunday Times v. United Kingdom (No. 1.) (65. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek¹¹⁰

Lombardi Vallauri v. Italy

(Application no. 39128/05., 2009. október 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező jogfilozófiát oktatott a milánói katolikus egyetem (Università Cattolica del Sacro Cuore) jogi karán, akinek szerződését évente megújították. A kérelmező az 1998/99-es tanévre is pályázott a pozíciójára. 1998 októberében a Vatikán egyik intézménye, a Katolikus Oktatásért Kongregáció arról tájékoztatta az egyetem vezetőjét, hogy mivel a kérelmező egyes nézetei „nyilvánvalóan ellentétesek a katolikus doktrínával”, „az igazság és az egyetem hallgatóinak jóléte érdekében” a továbbiakban nem kellene az egyetemen oktatnia. A kari tanács ezért úgy döntött, hogy nem vizsgálja meg a jelentkezését, mivel az egyik felvételi követelmény, vagyis a Kongregáció hozzájárulása hiányzott. Bár felvetették, hogy az egyetem vezetése kérjen részletes indokolást a Kongregációtól, a kérést elutasították. A kérelmező a lombardiai regionális közigazgatási bíróságtól kérte a kari tanács és az egyházi hatóság döntéseinek megsemmisítését. Azzal érvelt, hogy a két döntés alkotmányellenes, mivel sérti az egyenlőséghez és a vallásszabadsághoz való jogát, valamint az oktatási szabadságát. A

¹¹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57523>

bíróságok elutasították a keresetét. A fellebbezést elutasító Consiglio Stato kimondta, hogy a közigazgatási és bírói szervek nem térhetnek el az olasz Alkotmánybíróság 1972-es döntésétől, amely alkotmányosnak ítélte a katolikus egyetem tanári kinevezéseihez a Vatikán hozzájárulását megkívánó szabályt. A bíróság hozzátette, nincs felhatalmazása arra, hogy egyházi hatóságok megállapításairól döntsön.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a katolikus egyetem döntése – amely nem tartalmazott indokolást, és amit nem volt lehetősége vitatni – megsértette a véleménynyilvánítási szabadságát (25. bek.). A Bíróság szerint az, hogy a tanár szerződésének meg nem hosszabbítása annak volt köszönhető, hogy „bizonyos nézetei nyilvánvalóan ellentétesek a katolikus doktrínával”, egyértelműen a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esett (30. bek.). Tény, hogy a kérelmező szerződését 20 éven keresztül évente meghosszabbították, és tudományos kvalitásait a kollégái is elismerték, amely tükrözte szakmai pozíciójának stabilitását (38. bek.). A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kari tanács döntése, amely elutasította a kérelmező jelentkezését, beavatkozást jelentett az Egyezmény 10. cikkébe (39. bek.).

A beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, és a Bíróság elfogadta legitim célként az egyetem katolikus doktrínának megfelelő oktatáshoz fűződő érdekének védelmét (40-41. bek.). A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta a tudományos szabadság fontosságát, amelynek garantálnia kell a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk közlését, illetve, hogy a tudás és az igazság keresésére és terjesztésére korlátozás nélkül kerülhessen sor (43. bek.). A kérelmező véleménynyilvánítási és tudományos szabadságát az egyetem azon érdekével szemben kell mérlegelni, hogy az oktatást saját vallási meggyőződésének megfelelően biztosítsa (44. bek.). Annak eldöntésekor, hogy a kérelmező megfelelő eljárási biztosítékokat élvezett-e – különösen annak lehetőségét, hogy vitathassa a korlátozás indokát –, figyelembe kell venni, hogy ezek a garanciák nemcsak a kari tanács eljárására, hanem a határozat bírósági felülvizsgálatára is vonatkoznak. A Bíróság már kimondta, hogy sérti a 10. cikket, ha a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozó intézkedést nem indokolják kellő részletességgel, és az intézkedéssel szemben nem áll rendelkezésre hatékony bírósági felülvizsgálat (46. bek.).

Jelen esetben a kari tanács nem részletezte, hogy a kérelmező oktatási tevékenységében tükröződő nézetei miképpen mondtak ellent az egyetem vallási meggyőződésének, vagyis a

katolikus tanításoknak, azaz nem indokolta megfelelően az elutasító döntését. Általánosságban fogalmazva, e nézetek tartalma teljesen ismeretlen maradt (47-48. bek.). Ami a hatékony bírósági felülvizsgálatot illeti, a Bíróság leszögezte, az Egyezmény elvben kizárja a vallásos meggyőződések vagy azok kinyilvánítási módja legitimitásának állami értékelését. A nemzeti bíróságoknak tehát nem feladata, hogy felülvizsgálják a Kongregáció döntésének lényegét (50. bek.). Ugyanakkor a nemzeti bíróságok nem vették figyelembe azt a tényt, hogy a kari tanács nem tájékoztatta a kérelmezőt arról, mely nézeteket rótták fel neki. A kérelmezőnek lehetővé kellett volna tenni, hogy megtudhassa és vitathassa nézetei és az oktatási tevékenysége közötti állítólagos ellentmondást (52. bek.). Azzal, hogy a kérelmező nem tudhatta meg a pályázata elutasításának pontos okát, végleg megakadályozták, hogy megvédhesse magát egy kontradiktórius eljárásban. A szóban forgó intézkedés bírósági felülvizsgálata ezért nem volt megfelelő (54. bek.). A Bíróság szerint az, hogy az egyetem a katolikus doktrínának megfelelő oktatást kívánt biztosítani, nem csorbíthatja a kérelmezőt a 10. cikk alapján megillető eljárási garanciák lényegét (55. bek.). Mindezek alapján a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (56. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Saygılı and Seyman v. Turkey (Application no. 51041/99., 2006. június 27.; 24-25. bek.); Sorguc v. Turkey (35. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága¹¹¹

Lombardo and Others v. Malta

(Application no. 7333/06., 2007. április 24-i ítélet)

Tényállás

A máltai kormányzat és a fgurai helyi tanács tagjai között vita alakult ki a városrendezési terv kapcsán. A képviselők egy indítványban azt kérték a tanácstól, hogy tartsanak nyilvános meghallgatást a tervről, amit a tanács elutasított. A képviselők ezután egy újságcikkben azt sérelmezték, hogy a „helyi tanács nem konzultált a választókkal és figyelmen kívül hagyta a közvéleményt az ügyben”. A helyi tanács válaszul rágalmozásért és becsületsértésért beperelte a szerzőket és az újság szerkesztőjét. A képviselők szerint az írás csupán azt a tényt

¹¹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95150>

kommentálta, hogy a nyilvános meghallgatásra irányuló kérelmüket a tanács elutasította. A bíróság elmarasztalta a kérelmezőket és kártérítésre ítélte őket. Az indokolás szerint a cikkben szereplő állításaikat nem tudták bizonyítani. A városrendezési tervet nyilvánosságra hozták, és az ügyben több meghallgatást is tartottak. A kérelmezők alkotmányjogi panaszát elutasították.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy csak kivételes körülmények között fogadható el egy választott testület eljárását vagy mulasztását kritizáló kijelentés betiltása a jó hírnév vagy mások jogainak védelmére hivatkozva (50. bek.). A Bíróság az ügy körülményeinek vizsgálata során a következő tényezőket vette figyelembe: a kérelmezők helyzete, a felperes helyzete a rágalmozási eljárásban, a publikáció tárgya, valamint a vitatott kijelentések hazai bíróságok általi minősítése (52. bek.). Az első három kérelmező a helyi tanács tagjai voltak. Bár a véleménynyilvánítás szabadsága mindenki számára fontos, ez különösen igaz a nép választott képviselőire, akik a választóikat képviselik, felhívják a figyelmet az aggodalmaikra, és védik az érdekeiket. Ezért a véleménynyilvánítási szabadságukba történő beavatkozás a legszigorúbb vizsgálatot igényli a Bíróság részéről. A negyedik kérelmező az újság szerkesztője volt, aki a helyi tanácsnak is megadta a válaszadás jogát (53. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Sőt, a megengedett kritika határai a kormánnyal szemben még tágabbak, mint egy magánszemély vagy akár egy politikus esetében. Egy demokratikus rendszerben a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait szigorú vizsgálat alá kell vetni nemcsak a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a közvélemény részéről is. Ebből következően a helyi tanácstól, egy választott politikai testülettől – amit a választópolgárok által felhatalmazott személyek alkotnak – elvárható, hogy nagyobb fokú toleranciát tanúsítson (54. bek.).

A publikáció tárgyát a kérelmezők a városrendezési tervről alkotott értékelése képezte, amely egy politikai vita része volt, amit a helyi médiában is megvitattak. Mivel az ügy a helyi közösség érdeklődésére tartott számot, a kérelmezők jogosultak voltak arra a közvélemény figyelmét felhívni a sajtón keresztül (55. bek.). Ami a vitatott kijelentések minősítését illeti, a Bíróság nem fogadta el a hazai bíróságok értelmezését (58. bek.). Az első állítás – hogy a

helyi tanács nem tartott közmeghallgatást – különbözőképpen értelmezhető. A kérelmezők a kérelem elutasításával kellő alappal állíthatták, hogy semmilyen meghallgatást nem tartottak a kérdésről, ezért az értékítéletnek minősült. A politikai vita nem követeli meg az egyhangú egyetértést a szavak értelmezése terén, a kérelmezők értelmezése pedig nyilvánvalóan nem volt ésszerűtlen. A másik állítás – hogy a tanács mellőzte a közvéleményt – értékítéletnek minősíthető (59. bek.). A Bíróság szerint a tényállítások és értékítéletek közötti különbségtételnek kisebb a jelentősége azokban az esetekben, ahol a kijelentéseket egy helyi szintű, élénk politikai vitában tették, és ahol a választott tisztségviselők és újságírók széles szabadságot élveznek tekintetben, hogy kritizálják a helyi hatóságok tevékenységét akkor is, ha a közléseknek nincs egyértelmű ténybeli alapja (60. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy a szankciótól való félelemnek „dermesztő hatása” van a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására. Ez a hatás, amely a társadalom egészére nézve káros, szintén olyan tényező, amit figyelembe kell venni a kérelmezőkre kiszabott szankciók arányosságának megítélésénél. A megítélt kártérítés viszonylag alacsony összege ellenére dermesztő hatást gyakorolhat a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlására, amely elbátortalaníthatja őket a helyi tanács politikájára vonatkozó jövőbeni kritikus kijelentések megtételétől (61. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a helyi önkormányzat magatartására utaló kifejezések nem haladták meg az elfogadható kritika határait. Az a tény, hogy az eljárás inkább polgári, semmint büntetőjogi természetű volt, és a kártérítés is viszonylag szerény mértékű volt, nem változtat azon, hogy a bíróságok által alkalmazott mércék nem voltak összhangban a 10. cikk elveivel. A hazai bíróságok ezért túllépték a közügyekben folytatott viták korlátozásának terén biztosított szűk mérlegelési jogkört (62. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Castells v. Spain (42. bek.); Sener v. Turkey (40. bek.); Jerusalem v. Austria (35. bek.); Nikula v. Finland (54. bek.); Cumpăna and Mazare v. Romania (114. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; képviselők véleménynyilvánítási szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága¹¹²

Lopes Gomes da Silva v. Portugal

(Application no. 37698/97., 2000. szeptember 28-i ítélet)

¹¹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80217>

Tényállás

A kérelmező egy napilapban megjelent cikkében bírálta a portugál néppárt (Partido Popular – CDS-PP) lisszaboni helyhatósági választásokon induló egyik jelöltjét. Az újságíró többek között azt írta, hogy nem is lehetne „egy ideológiailag groteszkebb és paprikajancsibb jelöltet előásni: egy ilyen hihetetlen keverékét a reakciós közönségességnek, a fasiszta bigottságnak és a durva rasszizmusnak”. A cikk a jelölt korábbi nyilatkozatait is felidézte (pl. a korábbi francia miniszterelnököt „kopasz zsidónak” nevezte; szerinte a zsidó lobbi fizette Clinton elnök választási költségeinek 60%-át; Le Pent és a Nemzeti Frontot dicsőítette; a legtöbb ember nincs tudatában annak, hogy Hitler és Mussolini szocialisták voltak). A kérelmezővel szemben sajtó útján elkövetett rágalmazás miatt eljárást indítottak, a Lisszaboni Fellebbviteli Bíróság pénzbüntetésre és kártérítés megfizetésére ítélte. A fellebbviteli bíróság szerint a „groteszk” és a „paprikajancsi” kifejezések pusztán sértegetések, amik túllépték a véleménynyilvánítás szabadságának határait. A kérelmező alkotmányjogi panaszát az Alkotmánybíróság (Tribunal Constitucional) is elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a vitatott kifejezésekkel a jelölt véleményét, nézeteit bírálta és nem annak személyét. Elismerte, hogy provokatív módon fogalmazott írásában, de ezt indokoltta az illető által képviselt mérgező politikai ideológia és a stílusa, miután politikai véleményformálónaként rendszeresen írt a sajtóban is (24-25. bek.). A kormány ezzel szemben úgy vélte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát lehet ugyan erőteljesen vagy akár rosszindulatúan gyakorolni, de nem mehet el odáig, hogy sértse egy személy becsületét vagy jó hírnevét. A kiszabott büntetés pedig jelen esetben minimális volt. A kormány hozzátette, a kérelmező által használt kifejezéseket a sértett személye elleni támadásként is lehet értelmezni, és nem csupán az ő politikai nézetei elleniként (27-29. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának elvei különösen fontosak a sajtó szempontjából, és az elfogadható kritika határai tágabbak egy közszereplőként fellépő politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében (30. bek.). A Bíróság a portugál bíróságok határozatait jelen esetben is az ügy egészének fényében vizsgálta meg, beleértve a kérdéses publikációt és a körülményeket, amelyek között azt írták. A Bíróság szerint a kérelmező arra reagált, ahogyan a jelölt – aki maga is rendszeres

véleményformáló volt a sajtóban – kifejezte nézeteit politikai meggyőződéséről és ideológiájáról (32. bek.), és ezzel egyértelműen egy közérdeklődésre számot tartó kérdés politikai vitájában vett részt, ahol a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását megszorítóan kell értelmezni (33. bek.).

Kétségtelen, hogy a kérelmező cikkében használt kifejezések polemikusnak tekinthetők. A kérelmező azonban nem öncélú személyes támadást kívánt megvalósítani, mert a szerző azt objektív magyarázattal támasztotta alá. A Bíróság ezzel kapcsolatban rámutatott arra, hogy a politika területén történő kirohanások gyakran csapnak át a személyes szférába. Ezek a politikák és az eszmék szabad vitájának kockázatai, amelyek egy demokratikus társadalom biztosítékait jelentik. Az újságírói szabadság pedig magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is (34. bek.). A Bíróság e tekintetben rámutatott arra, hogy a sértett véleményét és szavait legalább annyira élesen és provokatívan fogalmazta meg, hogy az a cikk stílusát nyilvánvalóan ez is befolyásolta. A kérelmező emellett az újságírói szakma szabályainak megfelelően járt el azzal, hogy a sértett korábbi cikkeiből, nyilatkozataiból részleteket is közölt, lehetővé téve az olvasók számára, hogy kialakíthassák saját véleményüket (35. bek.). Végül a Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy nem az számít, hogy a kérelmezőt kis mértékű büntetésre ítélték, hanem hogy egyáltalán elítélték. Az újságíró elítélése ésszerűen nem arányos az elérni kívánt törvényes céllal, tekintettel a demokratikus társadalomnak a sajtószabadság biztosításához és fenntartásához fűződő érdekére (36. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (35. bek.); Prager and Oberschlick v. Austria (38. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 2.) (29. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹¹³

¹¹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58817>

M

M'Bala M'Bala v. France

(Application no. 25239/13., 2015. október 20-i döntés)

Tényállás

A kérelmező Dieudonné M'Bala M'Bala humorista, aki 2008. december 29-én egy Párizsban tartott színpadi előadása végén színpadra hívta Robert Faurissont – akit korábban Franciaországban számos alkalommal ítélték el holokausztot tagadó és revizionista nézetek hangoztatása miatt –, hogy átadja neki a „szalonképtelenség és a pofátlanság díját”. A díj egy háromágú gyertyatartó formáját öltötte, minden ágán egy almával, amit egy koncentrációs táborba deportált zsidót játszó színész nyújtott át, aki a haláltáborokra jellemző csíkos pizsamát viselt, amire egy sárga csillag volt rávarrva. 2009 márciusában az ügyészség a humoristát az 1881. július 29-i törvény 23. cikke alapján a párizsi büntető törvényszék (Tribunal de grande instance) elé idézte személy vagy személyek egy csoportja ellen irányuló, etnikai, nemzeti, faji, vallási közösséghez való hovatartozásuk vagy származásukra tekintettel, különösen a zsidó származású vagy vallású személyek ellen elkövetett nyilvános becsületsértés vádjával.

A bíróság 2009 októberében bűnösnek találta, és 10.000 euró pénzbírságra ítélte. Az indokolás szerint a humoristának tudatában kellett lennie azzal, hogy Faurisson a holokauszt-tagadás egyik vezető híve, és a kifogásolt megjegyzések sértőek és megvetőek a zsidó származású vagy vallású személyekre nézve. Bár a karikatúra és a szatíra – még ha az szándékosan provokatív vagy vulgáris természetű is – a véleménynyilvánítás és az alkotás szabadságába tartozik, a humorhoz való jognak vannak bizonyos korlátai, különösen az emberi méltóság tiszteletben tartása. A kérelmező e megengedett határokat túllépte. Az ítéletet 2011 márciusában a párizsi fellebbviteli bíróság helybenhagyta. A kérelmező fellebbezését a Semmitőszék is elutasította.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk védelme a szatírára is kiterjed, ami egyfajta művészi és társadalmi kifejezés, melynek sajátossága a túlzás, a valóság torzítása, és természetes célja, hogy provokáljon és megbotránkoztasson. Ezért egy művész önkifejezési jogába történő bármely beavatkozást különös gonddal kell megvizsgálni (31. bek.). Ugyanakkor az Egyezmény alapvető értékei ellen irányuló kijelentések nem élvezhetik a 10. cikk védelmét (33. bek.).

A hazai bíróságokhoz hasonlóan a Bíróságnak sem volt kétsége a kérelmező műsorának erősen antiszemita tartalma felől, mivel egy olyan személy kapott díjat, aki jól ismert holokausztagadó eszméiről (35. bek.). Dieudonné M'Bala M'Bala egy olyan komikus volt, akit korábban Belgiumban is ítétek már el rasszista sértegetésért. A közönség reakciója is mutatta a jelenet antiszemita természetét (37. bek.). A Bíróság ezért egyetértett a fellebbviteli bírósággal, hogy az előadás sértő jelene már nem szórakoztatásnak, hanem inkább egy politikai összejövételnek tekinthető. A kérelmező nem állíthatja, hogy művészként tevékenykedett, akinek joga van szatirikusan, humorosan és provokatívan kifejezni magát. A Bíróság szerint a holokausztagadás népszerűsítésében kulcsfontosságú szerepet kapott Faurisson szerepeltetése, illetve a deportált zsidó áldozatok megalázó ábrázolása, így ezt a gyűlölet és az antiszemitizmus demonstrálásának, illetve a holokausz megkérdőjelezésének látta. Egy olyan ideológiát jelenített meg, amely ellentétes az Egyezmény értékeivel, az igazságossággal és a békével, és az előadás nem olyan volt, amely – még ha szatirikus vagy provokatív is – a 10. cikk védelme alá esik (39. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta továbbá, hogy bár az Egyezmény 17. cikkét (joggal való visszaélés tilalma) elvben olyan egyértelmű kifejezésekre alkalmazza, amelyek nem igényelnek semmilyen értelmezést, meggyőződött arról, hogy a gyűlölet és az antiszemitizmus művészi produkciónak álcázott kirívó megjelenítése veszélyes és nyílt támadás, ezért nem érdemli meg a 10. cikk védelmét (40. bek.). Következésképpen, mivel a kérdéses tények mind tartalmukban, mind hangnembükben félreérthetetlenül holokausztagadó és antiszemita természetűek voltak, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a humorista arra törekedett, hogy a 10. cikket eltérítve igazi céljától a véleménynyilvánítás szabadságát olyan célokra használja, amelyek nem összeegyeztethetőek az Egyezmény betűjével és szellemével, és amelynek elismerése hozzájárulna az Egyezmény által biztosított jogok és szabadságok megsemmisüléséhez (41. bek.). Ennélfogva a kérelmező a 17. cikk alapján nem volt jogosult a 10. cikk védelmére. A Bíróság ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (42. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vereinigung Bildender Künstler v. Austria (Application no. 68354/01., 2007. január 25.; 33. bek.).

Címkék: művészet szabadsága; szatirikus véleménynyilvánítás; gyűlöletbeszéd, holokauszt-tagadás, antiszemitizmus¹¹⁴

Maguire v. United Kingdom

(Application no. 58060/13., 2015. március 3-i döntés)

Tényállás

A kérelmező 2011 szeptemberében Glasgow-ban egy labdarúgó-mérkőzésen vett részt, amely a Rangers FC és a Celtic FC között zajlott (a két nagy glasgow-i futballcsapat mérkőzéseit Old Firm-nek szokás nevezni). A mérkőzések gyakran a két rivális klub protestáns és katolikus szurkolói közötti „felekezeti erőszakba”, összecsapásokba torkollnak. A kérelmező egy olyan felsőt viselt, amelynek elején az „INLA” felirat volt látható – a rövidítés az Ír Nemzeti Felszabadító Hadseregére utalt, amely szervezetet a terrorizmusról szóló 2000. évi törvény (Terrorism Act 2000) betiltott – a hátoldalán pedig a következő szlogen volt olvasható: „B*szd meg a pipacsot, emlékezz Derry-re” („Fuck your poppy remember Derry”). Az Egyesült Királyságban a pipacs szimbolizálja a fegyveres erők elesett tagjaira való emlékezést, és széles körben viselik november 11-én („Emlékezés napja”). Derry egy észak-írországi város, ahol 1972 januárjában a brit hadsereg katonái 13 tüntetőt és járőrelőt öltek meg egy felvonulás során („Véres vasárnap”). A mérkőzést követően a kérelmezőt más Celtic szurkolókkal együtt letartóztatták. A kérelmezőt 2012 szeptemberében „béke megsértése” (breach of the peace) miatt elítélték, és két évre eltiltották a labdarúgó-mérkőzések látogatásától.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi. A véleménynyilvánítás

¹¹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158752>

szabadsága magában foglalhatja a jogot egy személy számára, hogy gondolatait az öltözködésén keresztül fejezze ki (45. bek.). A Bíróság kész volt feltételezni, hogy a kérelmező felső viselésére úgy lehet tekinteni, mint a politikai nézetei kifejezésének egy módjára, és a szankcionálásával beavatkoztak a véleménynyilvánítás szabadságába (46. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a kérelmező elítélésének legitim célja a zavargás és a bűnözés megelőzése, mivel azt célozta, hogy megakadályozza a labdarúgó-mérkőzések következményeként előforduló felekezeti erőszakot a csapatok között, melyek szurkolói gyakran összezsapnak (47. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága azokra az „információkra” és „eszmékre” is vonatkozik, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavaróak (48. bek.). Ugyanakkor, a Bíróság már kimondta, hogy el kell kerülni amennyire csak lehetséges az olyan kifejezéseket, amelyek indokolatlanul sértőek másokra nézve, és ezáltal sérthetik mások jogait, és nem járulnak hozzá a nyilvános vita semmilyen formájához, amely az emberi ügyek előremozdítását szolgálja (49. bek.). A nemzeti hatóságoknak lehetővé kell tenni, hogy figyelembe vehessék azt, ha a kérdéses kifejezésnek több jelentése lehet, amely csak a történelmi háttér teljes ismeretében érthető meg teljesen (50. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy Észak-Írország helyzete, a brit katonák történelmi szerepe, és a „Véres vasárnap” eseményei közérdeklődésre számot tartó ügyek. A kérelmező a felsőjével fejezte ki véleményét ezekben a témákban oly módon, amely a hazai bíróságok szerint sértő volt, és valószínűleg aggodalmat, riadalmat okozott másokban. A fellebbviteli bíróság a kérelmező cselekedetét egy „szándékosan provokatív gesztusnak” nevezte. Azonban az a tény, hogy a cselekedet provokatívnak gondolható, önmagában nem igazolja a kérelmező letartóztatását, és a „béke megsértése” miatti elítélését (52. bek.). A rendőrség bizonyítékai szerint a kérelmező felsője a játék kontextusában az erőszak és a zavargás jelentős kockázatát keltette. A bíró is utalt a Celtic és a Rangers szurkolók közötti gyakori összezsapásokra (53. bek.). A kérdéses időszakban a felekezeti erőszak elismert társadalmi probléma volt Skóciában. A skót kormány a skót labdarúgás szabályozásán és rendfenntartásán keresztül is kifejezte a felekezeti erőszak felszámolása iránti elkötelezettségét. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a nemzeti hatóságok jobb helyzetben vannak a Bíróságnál, hogy megértsék és értékeljék a konkrét társadalmi problémákat. Nem lehet tehát azt mondani, hogy a kérelmező azonnali letartóztatása és későbbi elítélése ésszerűtlen volt az adott körülmények között (54. bek.).

Fontos azt is kiemelni, hogy a kérelmezőt nem azért ítélték el, mert kifejezte véleményét, akár erős szóhasználattal, hanem az elítélés egy bizonyos magatartásra vonatkozott egy adott időpontban, egy adott helyszínen. Amint azt a fellebbviteli bíróság hangsúlyozta, a kérelmezőnek számtalan lehetősége van Skóciában arra, hogy kifejtse véleményét, vagy részt

vegyen valódi tüntetéseken (55. bek.). Végül érdemes megjegyezni, hogy míg a „béke megsértése” akár egy évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető, a kérelmező esetében nem került sor szabadságvesztés kiszabására. A bíró a mérközések látogatásától való eltiltás kiszabását találta megfelelőnek, mert a büntetés kapcsolódott a magatartáshoz, és azt is szolgálta, hogy megvédje a közvéleményt a hasonló magatartásoktól. A kérelmezőt pedig korábban már elítélték közrend megzavarásáért. A Bíróság nem gondolta úgy, hogy a két éves tilalom – még úgy sem, hogy a kérelmező lelkes focirajongó volt, és egy Celtic bérlettel is rendelkezett – túlzó lenne, és ezáltal a beavatkozás indokolatlan lenne (56. bek.). Következésképpen még ha a Bíróság feltételezné is, hogy a kérelmező elítélése beavatkozást jelent a véleménynyilvánítás szabadságába, az állam által felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak, és a beavatkozás „nyomós társadalmi érdeknek” felelt meg. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (57. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.); Jersild v. Denmark (31. bek.); Donaldson v. United Kingdom (Application no. 56975/09., 2011. január 25.; 20., 27-28. bek.); Murat Vural v. Turkey (54-56. bek.).

Címkék: expresszív magatartás; közrend védelme; szankció arányossága¹¹⁵

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary (Application no. 22947/13., 2016. február 2-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) és az Index.hu Zrt., az Index internetes hírportál tulajdonosa. A kérdéses időben az MTE és az Index egyaránt lehetővé tette a felhasználók számára, hogy kommentálják az oldalaikon közzétett cikkeket. 2010. február 5-én az MTE állásfoglalást tett közzé a honlapján, amelyben etikátlannak nevezte két ingatlanos honlap üzleti gyakorlatát, ahol megtévesztették az ügyfeleiket azzal, hogy egy ingyenes hirdetési szolgáltatás 30 nap után úgy vált fizetőssé, hogy erről a felhasználók nem kaptak előzetesen értesítést. A cikket az Index „Tékozló Homár” fogyasztóvédelemmel foglalkozó blogja is átvette. Az állásfoglaláshoz mind az MTE, mind az Index honlapján több sértő, vulgáris komment érkezett („Két szemét ingatlanos oldal”;

¹¹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153510>

„benkőszándoros, sunyi, lehúzó cég”; „Azért az ilyenek szarjanak sünt és költség az összes bevételüket az anyjuk sírjára, amíg meg nem döglönek”). 2010. február 17-én az ingatlanos honlapokat üzemeltető cég polgári keresetet nyújtott be a kérelmezők ellen arra hivatkozva, hogy a cikk és az azt követő hozzászólások megsértették a jó hírnevét. A kérelmezők a keresetről tudomást szerezve azonnal eltávolították a kérdéses hozzászólásokat.

A Fővárosi Bíróság 2011. márciusi ítélete szerint az állásfoglalás nem minősült jogsértőnek. A kifogásolt kommentekről azonban úgy vélte, hogy azok sértőek, bántóak és megalázóak voltak, és túlmentek a véleménynyilvánítás szabadsága megengedett határain. A bíróság szerint a hozzászólások az olvasói levélhez hasonlóan szerkesztett tartalomnak minősültek. Azáltal, hogy lehetővé tették az olvasók számára, hogy hozzászólásokat tegyenek a weboldalaikon, felelősséget vállaltak az olvasók sértő vagy jogellenes kommentjeiért. A Fővárosi Ítéltábla 2011. októberi ítélete szerint a kommentek nem olvasói levélnek – amelyek közzététele szerkesztői döntéstől függ –, hanem magánjellegű megnyilvánulásnak minősülnek, amelyek nem tartoznak az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Ektv.) hatálya alá, ezért a kérelmezők – a közvetítő szolgáltatóra irányadó szabályok alapján – nem mentesülhetnek a felelősség alól sem. A kommentekre a Polgári Törvénykönyv (régi Ptk.) személyiségi jogokra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Mivel a hozzászólások sértőek voltak a felperesre, a kérelmezők a közzétételükért objektív felelősséget viseltek, függetlenül azok későbbi eltávolításától, amelynek csak a kártérítés értékelése során van jelentősége.

A kérelmezők felülvizsgálati kérelmét a Kúria 2012 júniusában elutasította, és a jogerős ítéletet helybenhagyta. Az indokolás megerősítette, azzal, hogy a kérelmezők a honlapjukon lehetővé tették az olvasók számára a kommentek tételét, objektív felelősséget viseltek minden sértő vagy jogellenes hozzászólásért. Elutasította a kérelmezőknek azt az érvét, hogy közvetítő szolgáltatók, és így nem hivatkozhatnak az Ektv. által meghatározott tárhelyszolgáltató korlátozott felelősségére. Ha az internetes oldalakon különböző hozzászólások elhelyezésére ellenőrizetlenül biztosítanak lehetőséget, számolniuk kell azzal, hogy azok között jogsértő közlés is szerepel, amiért felelősséggel tartoznak. A kérelmezők ezután alkotmányjogi panaszt nyújtottak be. Azzal érveltek, hogy a bírósági döntések, amelyek objektíve felelősnek tartják őket a kommentek tartalmáért, a véleménynyilvánítási szabadságuk indokolatlan korlátozását jelenti. Az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság a 19/2014. (V. 30.) AB határozatával elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt rámutatott, hogy a kérelmezők olyan helyzetben voltak, hogy fel tudták mérni a tevékenységükkel járó kockázatokat, és előre kellett látniuk, hogy a belső jog, a polgári törvénykönyv alapján felelősségre vonhatóak a harmadik felek jogellenes hozzászólásaiért. A vitatott beavatkozás ezért „törvényben meghatározott” volt (51-52. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében (56. bek.).

A Bíróság megerősítette, hogy az internetes hírportáloknak – bár hagyományos értelemben véve nem a hozzászólások kiadói – elvben „kötelezettségeket és felelősséget” kell vállalniuk. Az internet sajátos természetéből fakadóan e „kötelezettségek és felelősség” bizonyos mértékben eltérhetnek a hagyományos kiadókétól, különösen ami a harmadik féltől származó tartalmakat illeti (62. bek.). A Bíróság a Delfi-esetben már megvizsgálta azoknak a nagy internetes hírportáloknak a kötelezettségeit és felelősségét, amelyek gazdasági célból teret nyújtanak a felhasználók által generált hozzászólásoknak, és ahol a felhasználók az ilyen platformok használatával nyilvánvalóan jogellenes véleménynyilvánításban, gyűlöletbeszédben és erőszakra uszításban vesznek részt (63. bek.). A jelen eset azonban más. A kifogásolt kommentek – bár sértőek és vulgárisak voltak – nem minősültek egyértelműen jogellenes beszédnek, és bizonyosan nem gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra uszításnak. Továbbá, míg az Index tulajdonosa egy nagy médium, amit gazdasági érdekűnek kell tekinteni, az MTE az internet-szolgáltatók non-profit önszabályozó egyesülete, amelynek nincs ilyen érdeke (64. bek.).

A hazai bíróságok szerint a kifogásolt kijelentések megsértették a felperes cég személyiségi jogait és jó hírnevét (65. bek.). A Bíróság korábban már kimondta, hogy a jogi személyek nem lehetnek olyan személyiségi jogok megsértésének áldozatai, amelyek csak természetes személyekhez fűződhetnek. Különbséget kell tenni egy gazdasági társaság kereskedelmi jó hírnévhez fűződő érdeke és az egyén – társadalmi státuszát érintő – jó hírneve között. Míg utóbbi kihathat az emberi méltóságra, előbbinek nincs erkölcsi vetülete (66. bek.). Ugyanakkor nem zárható ki, hogy a kifogásolt megjegyzések károsak voltak a társaság mögött álló természetes személyre, és ebben az értelemben a hazai bíróságok döntései közvetett módon e személy védelmét szolgálták (67. bek.).

A Bíróság emlékeztetett azokra az elvekre, amelyeket figyelembe kell venni, amikor a véleménynyilvánítás szabadságát azoknak a jó hírnevével szemben kell mérlegelni, akikkel szemben az állításokat tették (68. bek.). A Bíróság a Delfi-ügyben a következő további szempontokat azonosította: a kommentek kontextusa; a kérelmező társaság által alkalmazott intézkedések annak érdekében, hogy megelőzzék vagy eltávolítsák rágalmozó hozzászólásokat; a kommentek tényleges szerzőinek felelőssége a közvetítők felelősségének alternatívájaként; a hazai eljárások következményei a kérelmező társaságra (69. bek.). Ez utóbbi kritériumokat azért vezette be, hogy értékelje a nagy internetes hírportálok felelősségét, amiért a közzétételt követően nem távolítják el haladéktalanul a weboldalaikról a gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra uszításnak minősülő kommenteket (70. bek.). Következésképpen azt kell megvizsgálni, hogy a hazai hatóságok megfelelően mérlegeltek-e a kérelmezők 10. cikkben foglalt joga és a felperes társaság azon joga között, hogy ne kelljen eltérnie a 8. cikk szerinti jogait sértő állításokat (71. bek.).

Ami a kifogásolt kommentek kontextusát és tartalmát illeti, a Bíróság megítélése szerint a hozzászólások egy közérdekű kérdést érintettek (72. bek.). A kommentek nem rágalmozó tényállítások, hanem értékítéletek vagy vélemények voltak, amelyek egy kereskedelmi magatartást bélyegeztek meg, és amiket részben a hozzászólók személyes frusztrációi is befolyásoltak azt követően, hogy a cég becsapta őket (75. bek.). A hozzászólásokban használt kifejezések sértőek, nyíltan vulgárisak voltak. A sértések a véleménynyilvánítás szabadságának védelmén kívül eshetnek, ha öncélú becsmélésnek minősülnek, ha a kijelentés egyedüli célja a sértegetés; ám a vulgáris kifejezések használata önmagában nem meghatározó valamely sértő kifejezés megítélésakor. A stílus a kifejezés formájaként a kommunikáció részét képezi, ennél fogva az a kifejezés tartalmával együtt védelemben részesül (76. bek.). Szem elől nem tévesztve a rágalmozás hatásait az interneten, különösen az információk terjedésének könnyedségét, körét és sebességét, a Bíróság szerint figyelembe kell venni a kommunikáció stílusának sajátosságait az egyes internetes portálokon. Bár a hozzászólásokban használt kifejezések alacsony színvonalúak, azok számos internetes portál kommunikációjában gyakoriak, ami csökkentheti e kifejezéseknek tulajdonítható hatást (77. bek.).

Ami a kommentek szerzőinek felelősségét illeti, a hazai bíróságok egyáltalán nem foglalkoztak a kommentelők azonosításának lehetőségével, és nem tájékozódtak a kommentálás feltételei felől (78. bek.). A nemzeti bíróságok megelégedtek azzal, hogy a kérelmezők felelősséggel tartoztak a kommentekért, mivel rágalmozó kijelentéseket terjesztettek, anélkül, hogy mérlegelték volna a hozzászólások tényleges szerzőinek

felelősségét (79. bek.). Jóllehet a bejelentést követően azonnal eltávolították a kérdéses kommenteket, mégis objektív felelősségüket feltételezték bármely olvasó által tett sértő vagy jogellenes hozzászólásért (80. bek.). A kérelmezők viszont tettek bizonyos általános intézkedéseket, hogy megakadályozzák a rágalmozó kommenteket, illetve eltávolítsák azokat, mint például az általános felhasználási feltételek rögzítése és az értesítési-eltávolítási rendszer (notice-and-take-down system), ahol bárki jelezhetette a jogellenes hozzászólásokat a szolgáltatónak (81. bek.). A hazai bíróságok úgy ítélték meg, hogy a moderálatlan hozzászólások lehetővé tételével a kérelmezőknek számítaniuk kellett arra, hogy néhány közülük sértheti a törvényt. A Bíróság szerint az ilyen túlzott és kivitelezhetetlen előrelátás követelménye aláássa az információk közlési szabadságának jogát az interneten (82. bek.).

A kommentek következményei kapcsán a Bíróság rámutatott, hogy a cikk és a kifogásolt hozzászólások közzététele idején már vizsgálatokat folytattak a cég üzleti magatartása miatt. Ennek fényében a Bíróság nem volt meggyőződve, hogy a kommenteknek további és jelentős hatása volt az érintett fogyasztók hozzáállására. A hazai bíróságok ugyanakkor nem értékelték, hogy a hozzászólások ténylegesen kárt okoztak-e a jogi személy szakmai jó hírnevének (85. bek.). Bár a kérelmezőknek nem kellett kártérítést fizetni, a Bíróság szerint a döntő kérdés nem is ez, hanem a mód, ahogyan az internetes portálok felelősségre vonhatóak a harmadik fél hozzászólásaiért. Ilyen felelősség előrelátható negatív következményekkel járhat az internetes portálok komment-környezetére, például arra ösztönözve, hogy a kommentálást teljesen zárják be. Ezek a következmények közvetlenül vagy közvetetten dermesztő hatással lehetnek az internetes véleménynyilvánítás szabadságára (86. bek.). A magyar bíróságok azonban nem voltak tekintettel arra, hogy mi forgott kockán a kérelmezők mint „a szabad elektronikus média főszereplői” oldalán. Nem vállalkoztak semmilyen értékelésre abból a szempontból, hogy a polgári jogi felelősség alkalmazása egy hírportál üzemeltetőjére milyen hatással lesz a véleménynyilvánítás szabadságára az interneten. Sőt, egyáltalán nem mérlegeltek ezen érdekek és a felperes érdekei között (88. bek.).

Végül a Bíróság kimondta, hogy ha hatékony eljárások lehetővé teszik a gyors választ, az értesítési-eltávolítási rendszer sok esetben megfelelő eszközként működhet minden érintett jogainak és érdekeinek kiegyensúlyozására. Nem látott okot arra, hogy egy ilyen rendszer ne tudna járható utat nyújtani a felperes kereskedelmi jó hírnevének védelmére. Igaz, olyan esetekben, amikor a harmadik fél felhasználó gyűlöletbeszéd formájában kommentál, és közvetlenül veszélyezteti az egyének testi épségét, mások jogai és érdekei, valamint a társadalom egésze is feljogosítja a részes államokat, hogy felelősségre vonják az internetes hírportálokat, amennyiben azok nem tesznek intézkedéseket az egyértelműen jogellenes

hozzászólások haladéktalan eltávolítására, még az áldozat vagy harmadik fél jelentése nélkül is. Jelen esetben azonban nem voltak ilyen megnyilatkozások (91. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Uj v. Hungary (20., 22. bek.); Axel Springer AG v. Germany (90-95. bek.); Ahmet Yildirim v. Turkey (48. bek.); Delfi AS v. Estonia (113., 133., 147., 159. bek.).

Címkék: sajtószabadság; sértő kifejezések; internet, hírportálok felelőssége; kommentek¹¹⁶

Makarenko v. Russia

(Application no. 5962/03., 2009. december 22-i ítélet)

Tényállás

2002. május 16-án a kérelmező – aki Szmolenszk régió korábbi kormányzója volt – autójára többször is rálöttek. Ugyanezen a napon a kérelmező egy sajtótájékoztatót tartott, ahol gyilkossági kísérlettel vádolta meg a kormányzói választáson induló politikai ellenfelét, vagyis hogy ő próbálta meg megöletni. Nem sokkal ezután a kérelmező egy másik sajtótájékoztatón elismerte tévedését és bocsánatot kért. A kérelmező ellen a szmolenszki regionális ügyész büntetőjogi rágalmazás miatt büntetőeljárást indított. A békebíró az orosz büntető törvénykönyv 129. cikke alapján minősített rágalmazásért bűnösnek találta és egy év próbaidőre bocsátotta. Az ítéletet a kerületi és a regionális bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

Nem volt vitatott, hogy a beavatkozás a politikus jogainak és jó hírnevének védelmét célozta (148. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között. A tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani (150. bek.). Az a kijelentés, miszerint a sértett állt a kérelmező elleni gyilkossági kísérlet mögött, nyilvánvalóan tényállítás, és mint ilyet

¹¹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160314>

bizonyítani szükséges. A vitatott kijelentés egyértelmű és kizárólagos ok-okozati összefüggést hozott létre a sértett cselekvése és a kérelmező ellen irányuló gyilkossági kísérlet között. Függetlenül attól, hogy egy cselekmény okozati összefüggésben áll-e egy másikkal vagy sem, a tényállítás igazságát bizonyítani kell. Miután a sértő állításokat a kérelmező tette, felelős azok volt igazságtartalmáért (152. bek.).

A Bíróság hozzátette, a kérelmezőnek lehetővé tették állításai igazságának bizonyítását, amely – tekintettel az állítás természetére – nem volt ésszerűtlen vagy lehetetlen. A kérelmező azonban nem terjesztett elő ilyen bizonyítékot. Egyetlen érvelése a sértett állítólagos fenyegetése volt a gyilkossági kísérlet előtt két nappal, amit azonban a tárgyaláson tanúkkal cáfoltak (153. bek.). A Bíróság szerint bár a kérelmező nem sokkal később egy másik sajtótájékoztatón elismerte tévedését, és bocsánatot is kért, ez mégsem változtat azon a tényen, hogy a kérelmező nyilatkozatai széles körben ismertté váltak, beleértve a tömegtájékoztatók képviselőit és azok olvasóit. Továbbá, a bocsánatkérés – miközben jelzi a kérelmező szándékát a helyzet orvoslására – sem képes teljesen megszüntetni a sértett hírnevében okozott kárt. Az állítások lehetséges következményei a sértett személyre nézve – aki abban az időben választásokon indult – súlyosak voltak. Mindenesetre, a kérelmező nem ellenőrizte a rágalmozó természetű állítások igazságát vagy megbízhatóságát (154. bek.).

A hazai bíróságok teljes mértékben elismerték a véleménynyilvánítás szabadsága és a jó hírnév vagy mások jogainak védelme közötti konfliktust, amely konfliktus a releváns szempontok mérlegelésével oldható fel (155. bek.). A Bíróság nem fogadta el a kérelmező érvét, hogy a büntetőjogi szankciók rágalmozási esetekben történő alkalmazása sérti a 10. cikket. Figyelembe véve a részes államok rendelkezésére álló mérlegelési jogkört, a büntetőjogi intézkedés, mint rágalmozásra adott válasz nem tekinthető aránytalannak az elérni kívánt céllal. Az sem ellentétes az Egyezményvel, ha arra kötelezik az alperest, hogy bizonyítsa – ésszerű mércék alapján –, állításai lényegüket tekintve igazak. Ráadásul az eljárás a sértett és nem egy állami hatóság kezdeményezésére indult. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságok által a kérelmező elítélésére felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak (156. bek.). A kérelmezőre kiszabott szankció – egy év próbaidő, holott a büntető törvénykönyv 129. cikke akár három év szabadságvesztés kiszabását is lehetővé tette – az adott körülmények között nem volt túlzott (157. bek.), és nem borította fel az ő véleménynyilvánítási szabadsága és a sértett jó hírnevének védelme közötti egyensúlyt. Összességében a Bíróság meggyőződött arról, hogy a hatóságok nem lépték túl mérlegelési jogkörüket, és nem sértették meg az Egyezmény 10. cikkét (158-159. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Unabhängige Initiative Informationsvielfalt v. Austria (39. bek.); McVicar v. United Kingdom (83., 85. bek.); Radio France and Others v. France (40. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (90. bek.); Pfeifer v. Austria (47. bek.); Rumyana Ivanova v. Bulgaria (62., 65. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; valóság bizonyítása; szankció arányossága, próbaidőre bocsátás¹¹⁷

Malisiewicz-Gasior v. Poland

(Application no. 43797/98., 2006. április 6-i ítélet)

Tényállás

1992 júniusában a szejm (a lengyel parlament alsóháza) akkori alelnöke panaszt nyújtott be a kérelmező ellen azt állítva, hogy elrabolta a 17 éves lányát. A kérelmező szerint a lány valójában csak elszökött otthonról a barátjával, az ő fiával. Ezt követően az ügyészség a kérelmező lakásán házkutatást tartott, majd emberrablás vádjával előzetes letartóztatásba helyezték. A büntetőeljárást végül megszüntették, és az ügyben érintett ügyészek ellen fegyelmi eljárást indítottak. Az állítólagos emberrablás nagy sajtóvisszhangot kapott Lengyelországban. A kérelmező 1993-ban úgy döntött, hogy független jelöltként elindul a parlamenti választásokon. A kampánya alatt két cikket írt egy hetilapba, és az alelnököt az eset miatt hatalommal való visszaéléssel vádolta meg. Emellett a szenátusban (a lengyel parlament felsőháza) végzendő munkájáról szóló elképzeléseit is leírta. A kijelentéseit később a helyi rádiók és televíziók is közvetítették. Az alelnök az akkor hatályos, 1969. évi büntető törvénykönyv 178. § (2) bekezdése alapján rágalmozás miatt magánvádas büntetőeljárást indított a kérelmező ellen. A hazai bíróságok úgy találták, hogy a kijelentések rágalmozóak és valótlanak voltak, mert lealacsonyították őt a közvélemény előtt. Úgy vélték, hogy a kérelmező inkább a saját, semmint a köz érdekében járt el. A fellebbviteli bíróság elfogadta, hogy a kérelmező „minden kétséget kizáróan” úgy érezhette, hogy a bűnüldöző hatóságok túl aktívak voltak. Ezért a kiszabott felfüggesztett szabadságvesztést 18 hónapról 12 hónapra csökkentette, és a kérelmezőt bocsánatkérésre, valamint az ítélet szövegének egy országos napilapban történő közzétételére kötelezte. A lengyel ombudsman utólag megállapította, hogy az ügyészek megsértették a törvényt, és a bíróságok ezt nem vették figyelembe.

Az eljáró szerv

¹¹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96484>

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezőt azért ítélték el, mert két cikket jelentetett meg egy hetilapban, azt állítva, hogy egy jól ismert politikus visszaélt a hatalommal (63. bek.). A jelen esetben különös fontosságú a politikai vita szabadságának előmozdítása, amely a demokratikus társadalom központi eleme (64. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmező a kijelentéseit a választási kampány során tette a szenátus képviselőjelöltjeként, emellett a politikai meggyőződését és a szenátusban végzendő munkájáról szóló elképzeléseit is kifejtette. Az alelnökről szóló kijelentései pedig az ellene indított büntetőeljárás során szerzett személyes tapasztalatain alapultak (65. bek.). A fentiek fényében a Bíróság úgy vélte, hogy a hatalommal való visszaélésről szóló állítás nem egy indokolatlan személyes támadás volt, hanem egy politikai vita része. Még ha kijelentések némelyike kemény szavakat is tartalmazott, azokat egy jól ismert politikussal szemben tették, akivel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint egy magánszemély esetében. A Bíróság megismételte, hogy rendkívül meggyőző érvek szükségesek a politikai beszéd korlátozásának igazolásához. A politikai beszéd egyedi esetekben előforduló széleskörű korlátozásai kétségtelenül hatással vannak arra, hogy az érintett állam mennyire tartja tiszteletben a véleménynyilvánítás szabadságát (66. bek.).

A Bíróság nem fogadta el a hazai bíróságok nézetét, miszerint a kérelmező csak a saját érdekében járt el. Az általa hivatkozott ügyek közérdekű kérdéseket érintettek. Egy választáson jelöltként való indulás joga alapvető elv a hatékony politikai demokrácia számára, ennek megfelelően elsődleges fontosságú az Egyezmény rendszerében, és elengedhetetlen egy hatékony és a jogállamiság által uralt demokrácia létrehozásához és fenntartásához. A hazai bíróságok nem vették figyelembe azt a tényt, hogy a sértettnek, politikus lévén, nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania a kritikával szemben. Következésképpen a Bíróság úgy találta, hogy a hazai hatóságok nem vették figyelembe a szabad politikai vita döntő fontosságát egy demokratikus társadalomban, különösen a szabad választásokkal összefüggésben (67. bek.).

Végül a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőt egy év felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték. A kormány azzal érvelt, hogy a kérelmező nem szenvedett hátrányt, mivel a börtönbüntetést nem hajtották végre. A Bíróság szerint azonban nem az számít, hogy a büntetését nem hajtották végre, hanem hogy egyáltalán elítélték. A határozat végre nem hajtása nem törölte az elítélés tényét, és nem érvénytelenítette a büntetett előéletet sem. Az ügy körülményei – egy politikus rágalmozása egy fűtött politikai vita keretében – nem

indokolják a börtönbüntetés kiszabását. A kérelmező elítélése a parlamenti választási kampánya során a sajtóban és a rádióban tett, az ország egyik legerősebb politikusának állítólagos hatalommal való visszaélésére vonatkozó állításai miatt „dermesztő hatással” volt a véleménynyilvánítás szabadságára a nyilvános vitákban (68. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy nem volt ésszerű arányossági kapcsolat a hazai bíróságok által alkalmazott intézkedések és az elérni kívánt cél között. A hatóságok nem teremtettek méltányos egyensúlyt a releváns érdekek között. A beavatkozás így nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban (69. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Oberschlick v. Austria (No. 1.) (58. bek.); Lopes Gomes da Silva v. Portugal (36. bek.); Feldek v. Slovakia (63. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (116. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; közérdekű ügyek; választási kampány; szankció arányossága, felfüggesztett szabadságvesztés¹¹⁸

Mamère v. France

(Application no. 12697/03., 2006. november 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező parlamenti képviselő 1999 októberében a Zöld Párt szóvivőjeként részt vett a France 2 televíziós csatorna egyik műsorában. A műsor folyamán egy másik vendég megemlítette a csernobili nukleáris balesetet, és ehhez kapcsolódóan a kérelmező szóba hozta a francia Nukleáris Védelem (SCPRI) korábbi igazgatóját, akire szarkasztikus megjegyzéseket tett: „sötét karakternek” nevezte, aki „Asterix-komplexusban” szenved, aki szerint „Franciaország olyan erős volt, hogy a csernobili felhő nem lépte át a határokat”. Emellett azzal vádolta meg, hogy a katasztrófa idején tudatosan eltorzította az igazságot a katasztrófa következményeiről, amivel veszélynek tette ki Franciaország lakosságát. A sértett rágalmozás miatt pert indított a kérelmező, a műsor rendezője és az interjút sugárzó csatorna ellen. A párizsi büntetőbíróság az 1881. július 29-i Sajtótörvény 29. és 31. cikke alapján köztisztviselő nyilvános becsmérlése miatt pénzbírság megfizetésére kötelezte őket. A párizsi fellebbviteli bíróság úgy vélte, hogy a politikus észrevételei rágalmozások voltak, és kárt okoztak a volt igazgató becsületében és jó hírnevében. A bíróság szerint a „rágalmozó kijelentésekkel” kapcsolatos események túl régen történtek ahhoz, hogy a kérelmező

¹¹⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73081>

mentesülhessen a büntetőjogi felelősség alól azzal, hogy bizonyítja azok igazságát. Hozzátette, a kérelmező nem járt el jóhiszeműen sem, mert határozottan ragaszkodott ahhoz, hogy a sértett szándékosan és ismételten hazudott, illetve folyamatosan és tudatosan torzította az igazságot, valamint „pejoratív jellemzőket” tulajdonított a sértettnek.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy a francia bíróságok elítélték köztisztviselő nyilvános becsmérlésének bűnrészessége miatt, mert nyilatkozatokat tett a France 2 éjszakai televíziós műsorában, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát (13. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy jelen esetben a 10. cikk két okból is magas szintű védelmet igényel. Egyrészt a kérelmező kijelentései közérdeklődésre számot tartó kérdéseket, a környezetvédelem és a közegészségügy területét érintették, illetve, hogy a francia hatóságok hogyan foglalkoztak a csernobili katasztrófával. Másrészt a kérelmező választott képviselői minőségében beszélt, aki elkötelezett ökológiai kérdésekben, így a hozzászólása is egyfajta politikai vagy „aktivista” véleménynyilvánítás volt. Ezért a hatóságok mérlegelési jogköre a kifogásolt intézkedés „szükségyszerűségének” alátámasztására különösen korlátozott volt (20. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy azoknak az embereknek, akik ellen eljárást folytatnak egy közérdekű témáról tett véleményük miatt, lehetőséget kell adni arra, hogy mentesüljenek a felelősségre vonás alól, ha jóhiszeműen jártak el, és ha bizonyítják a tényállítások igazságát (23. bek.). A kérelmező számára azonban ezt nem tették lehetővé, mivel a kijelentései olyan eseményekre utaltak, amelyek több mint 10 évre nyúltak vissza, és ilyen esetben az 1881. évi Sajtótörvény 35. cikke kizárta, hogy az igazság védelmére (*exceptio veritatis*) lehessen támaszkodni. A Bíróság azonban úgy vélte, amennyiben történelmi vagy tudományos eseményekről van szó, az évek során új tények merülhetnek fel, amelyek gazdagíthatják a vitát, és elősegíthetik, hogy az emberek megértsék, mi is történt valójában. Ez egyértelműen igaz a csernobili baleset környezetvédelmi és közegészségügyi hatásaira, és arra, hogyan kezelték a hatóságok a válságot. A kérelmező bizonyítékai pedig alkalmasak lehetnek arra, bizonyítsa a rágalmozó kijelentések igazságát (24. bek.). A Bíróságot nem győzte meg a fellebbviteli bíróság azon érvelése sem, hogy a kérelmező nem jóhiszeműen járt el. Az ítélezési gyakorlat alapján bármely személy, aki egy közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bár nem léphet túl bizonyos határokat – különös tekintettel a jó

hírnév és mások jogainak tiszteletben tartására –, bizonyos fokú túlzás, vagy akár provokáció is megengedett számára. A Bíróság szerint a kifogásolt megjegyzések – bár szarkasztikusak – a megengedett túlzás vagy provokáció határain belül maradtak, és nyilvánvalóan sértő nyelvezetet sem látott bennük (25. bek.).

A Bíróság elfogadta, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának kimagasló értéke, különösen a közérdeklődésre számot tartó ügyekben folytatott viták nem élvezhetnek minden körülmények között elsőbbséget, amikor mások becsületét vagy jó hírnevét kell megvédeni, legyenek azok egyszerű polgárok vagy köztisztviselők. A köztisztviselők vagy korábbi köztisztviselők ellen megfogalmazott vádak természete és súlya vezethet arra a következtetésre, hogy a meghozott intézkedések összeegyeztethetők a 10. cikkel. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a köztisztviselők feladataik ellátásával kapcsolatos minden kritika büntetése automatikusan összeegyeztethető a 10. cikkel. Amint arra a Bíróság rámutatott, bizonyos esetekben a hivatalos minőségükben eljáró köztisztviselőkkel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak. Túl messzire menne, ha ez a megállapított elv fenntartás nélkül kiterjedne minden olyan személyre, aki az állam alkalmazottja, bármilyen minőségben is. Ráadásul a köztisztviselők védelmének követelményeit a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekében kell összevetni (27. bek.). Jelen esetben a köztisztviselő már nem volt szolgálatban, továbbá a személyes és „intézményes” felelőssége egy közérdeklődésre számot tartó kérdés vitájának szerves részét képezte (28. bek.). A fentiek fényében a kérelmező rágalmozás miatt történő elítélése nem tekinthető arányosnak és „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (30. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Janowski v. Poland (33. bek.); Busuioc v. Moldova (Application no. 61513/00., 2004. december 21.; 64. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (88-90. bek.).

Címkék: köztisztviselők bírálhatósága; tényállítások és értékítéletek¹¹⁹

Manole and Others v. Moldova

(Application no. 13936/02., 2009. szeptember 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságírók a moldovai állami televízió, a Teleradio-Moldova (TRM) alkalmazottai voltak, amely a szóban forgó időszakban az egyetlen országos televízió és

¹¹⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77843>

rádióállomás volt Moldovában. A kérelmezők szerint a TRM mindvégig politikai ellenőrzés alatt állt. A helyzet 2001 februárjától vált rosszabbá, amikor a Kommunista Párt nagy többséget szerzett a parlamenti választásokon. A hírműsorokban közölt információkat a TRM új, kormányhoz lojális felsővezetői szigorúan ellenőrizték. Csak megbízható újságírók vehettek részt a politikai természetű riportok és interjúk készítésében, amiket úgy szerkesztettek, hogy a kormánypártot kedvező színben tüntessék fel. A kormány képviselőivel és az őket támogatókkal kapcsolatos események a hírműsorokban 3-5 perc műsoridőt kaptak, míg a többi esemény csak 60-90 másodpercet. Az ellenzéki pártok nem kerültek képernyőre, és egy „feketelistát” is összeállítottak azokról, akik nem kerülhettek be a TRM műsoraiba. A hírműsorokon kívüli műsorokat is cenzúrázták: az ellentmondásos témák tiltottak voltak, kerültek az élő és interaktív műsorokat. Tiltottak voltak bizonyos szavak és kifejezések is (pl. „román”, „román nyelv”, „totalitáriánus rezsím”), illetve bármilyen utalás egyes történelmi korszakokra (pl. két világháború közötti időszak, sztálinista rezsím, Gulag-deportálások). A kérelmezők konkrét példákat is felhoztak.

2002 februárjában a TRM munkatársainak egy csoportja tiltakozni és sztrájkolni kezdett a cenzúra megszüntetését követelve. Két újságíró ellen fegyelmi szankciókat hoztak, amelyben megtiltották, hogy hírműsort vezessenek. 2002 áprilisában a moldovai Audiovizuális Koordinációs Tanács (AKT) egy jelentést tett közzé a TRM állítólagos cenzúrájáról. A jelentés elismerte, hogy bizonyos szavak és témák tiltottak voltak, ám a cenzúrára vonatkozó állításokat elutasította azzal, hogy az újságírók kifogásként használták fel arra, hogy igazolják szakmaiságuk hiányát. 2002 júliusában a parlament egy törvényt fogadott el, amelynek értelmében a TRM nyilvánosan működő részvénytársasággá alakult át. Számos újságíró, aki korábban sztrájkolt, nem tarthatta meg pozícióját. A kérelmezők azt állították, hogy politikai okokból távolították el őket, és fellebbeztek a bíróságon, de panaszaikat alaptalanaként elutasították. Számos nemzetközi és civil szervezet jelentése is megerősítette, hogy a hazai jogszabályok nem tudták garantálni a TRM politikai függetlenségét, és az ellenzék nem volt kellően megjelenítve a műsorokban. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése több ajánlást is megfogalmazott a TRM közszolgálati médiummá történő átalakításáról.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint amíg a TRM-nél újságíróként dolgoztak, állami vezetők cenzúrájának voltak kitéve, amely sérti az Egyezmény 10. cikkét (79. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a sajtó és más hírszolgáltató médiumok szabadsága a nyilvánosság egyik legjobb eszköze, hogy feltárja a politikai vezetők nézeteit és felfogását, illetve az azzal kapcsolatos véleményalkotásra (96. bek.). Az audiovizuális média, mint a rádió és a televízió, különösen fontos szerepet játszik e tekintetben. Mivel az üzeneteket hangokon és képeken keresztül képes közvetíteni, az ilyen médiának sokkal közvetlenebb és erősebb hatása van, mint a nyomtatottnak. A rádió és a televízió funkciója, mint a szórakoztatás ismert forrásai, a hallgatók és nézők otthonának intim szférájában még inkább felerősítik hatásukat. Továbbá, különösen a távoli régiókban, a rádió és a televízió könnyebben elérhető, mint a többi médium (97. bek.). Egy olyan helyzet, amelyben egy erőteljes gazdasági vagy politikai csoport domináns pozíciót szerezhet az audiovizuális média felett, és ezáltal nyomást gyakorolhat a műsorszolgáltatókra, és végül csorbíthatja szerkesztői szabadságukat, aláássa a véleménynyilvánítás szabadsága alapvető szerepét egy demokratikus társadalomban. Ez arra az esetre is igaz, amikor az állam vagy a közszolgálati műsorszolgáltató rendelkezik domináns pozícióval (98. bek.). Továbbá, a véleménynyilvánítás szabadságának valódi, hatékony gyakorlása nemcsak az állam be nem avatkozási kötelezettségétől függ, de pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet a jogszabályokon és a gyakorlaton keresztül. Tekintettel a 10. cikk fontosságára, az államnak kell lennie a pluralizmus végső biztosítékának (99. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy az audiovizuális műsorszolgáltatás területén a fenti alapelvek kötelezettséget teremtenek az állam számára, hogy biztosítsa egyrészt, hogy a nyilvánosság a televízión és a rádión keresztül pártatlan és pontos információkhoz, továbbá vélemények és álláspontok széles választékához férjen hozzá, tükrözve az országon belüli politikai nézetek sokszínűségét; másrészt, hogy az újságírókat és más szakembereket az audiovizuális médiában ne gátolják ezen információk és vélemények közlésében (100., 107. bek.). Ahol az állam amellett dönt, hogy egy közszolgálati rendszert hoz létre, a hazai jogszabályoknak és gyakorlatnak garantálnia kell, hogy a rendszer plurális szolgáltatást nyújt. Különösen, ahol a magán szolgáltatók még mindig túl gyengék ahhoz, hogy valódi alternatívát kínáljanak, és a közszolgálati vagy állami az egyetlen vagy domináns műsorszolgáltató az országban vagy a régióban, elengedhetetlen a demokrácia megfelelő működéséhez, hogy pártatlan, független és kiegyensúlyozott híreket, információkat és véleményeket továbbítson, és emellett fórumot biztosítson a nyilvános vitához, ahol a lehető legszélesebb spektrumban fejezhető ki vélemények és nézetek (101. bek.). A Bíróság ebben az összefüggésben hivatkozott az Európa

Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott, a közszolgálati műsorszolgáltatókra vonatkozó alapelvekre is¹²⁰ (102. bek.).

A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a 10. cikk (2) bekezdése alapján az újságíróknak joguk van az információk közléséhez. A 10. cikk védelme mind az alkalmazott újságírókra, mind más média alkalmazottakra kiterjed. Egy alkalmazott újságíró is állíthatja, hogy közvetlenül érintették a munkáltatója által alkotott általános szabályok vagy irányelvek, amelyek korlátozzák az újságírói szabadságot. A munkáltató által egy munkavállaló újságíróval szemben hozott szankció vagy intézkedés is vezethet a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozáshoz (103. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy egy olyan természetű lista, amely meg nem engedett szavakat és témákat tartalmaz, minden körülmények között erős indokokat igényel, hogy összeegyeztethető legyen a véleménynyilvánítás szabadságával, de a kormány nem adott elő semmilyen indokot arra nézve, hogy a korlátozás miként egyeztethető össze a 10. cikkel. A Bíróság szerint erős közérdek fűződik ahhoz, hogy az ilyen kérdéseket nyíltan és kimerítően vitassák meg az állami televízióban, teret engedve minden véleménynek (104. bek.). A Bíróság azt is megállapította, hogy a TRM híreiben és más műsoraiban jelentős elfogultság volt az elnök és a kormány tevékenysége irányában, az ellenzéki pártok képviselői számára pedig nem volt lehetőség, hogy megjelenjenek és kifejtsék véleményüket a televízióban. Továbbá bizonyíték van olyan irányelv létrejöttére, amely korlátozta, hogy megvitatásra vagy említésre kerüljenek bizonyos témák, mert azok politikailag érzékenyek voltak vagy rosszul érintették a kormányt. A kérelmezők is érintettjei voltak ezeknek az irányelveknek. A Bíróság ezért kimondta, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába folyamatosan beavatkoztak a kérdéses időszakban (106. bek.).

A Bíróság hozzátette, a kérdéses időszakban a TRM volt az egyetlen moldovai műsorszolgáltató szervezet, amely olyan televíziós műsorokat készített, amelyek az ország egész területén elérhetők voltak. Sőt, a népesség mintegy 60%-a vidéken élt, ahol semmilyen vagy csak korlátozott hozzáférés volt kábel- vagy műholdas televízióhoz. Ilyen körülmények között létfontosságú volt a moldovai demokrácia működése szempontjából, hogy a TRM pontos és kiegyensúlyozott híreket és információkat közvetítsen, és műsorai tükrözzék a politikai vélemények és viták teljes körét, és az állami hatóságoknak erős pozitív

¹²⁰ A tömegkommunikációs politikával foglalkozó, 1994. december 7–8-án Prágában megrendezett negyedik európai miniszteri konferencián a Miniszteri Bizottság által elfogadott 1. sz. határozat a közszolgálati műsorszolgáltatás jövőjéről; R(96)10 számú ajánlás a közszolgálati műsorszolgáltatás függetlenségének garantálásáról; Rec(2000)23 számú ajánlás a műsorszolgáltatási szektor szabályozó hatóságainak függetlenségéről és feladatairól.

kötelezettsége volt, hogy megteremtsék annak feltételeit (108. bek.). A Bíróság azonban a jogszabályok alapján úgy vélte, hogy a 2001 februárjától tartó időszakban, amikor egyetlen politikai párt uralta a parlamentet, az elnökséget és a kormányt, a hazai jog nem nyújtott semmilyen garanciát a TRM felső vezetésének és felügyelő szervének politikailag kiegyensúlyozott összetételére, sem bármely biztosítékot az uralmon lévő párt befolyása ellen a döntéshozatalba és működésbe (109. bek.).

Összefoglalva, figyelembe véve a TRM virtuális monopolhelyzetét az audiovizuális műsorszolgáltatás felett Moldovában, a Bíróság megállapította, hogy az állam nem tett eleget pozitív kötelezettségének (111. bek.). A Bíróság azt is kimondta, hogy mivel a vizsgált időszakban egyetlen politikai párt uralta az állam végrehajtó és jogalkotó szerveit, a hazai jog nem nyújtott megfelelő garanciát a TRM szerkesztői politikájának politikai befolyásolásával és kontrolljával szemben. Ilyen körülmények között a kérelmezők mentesültek a hazai jogorvoslatok kimerítésének kötelezettsége alól (112. bek.). Továbbá a Bíróság megállapította, hogy a hazai jog nem tette lehetővé a kérelmezőknek, hogy vitassák a bíróságok előtt a hazai jogszabályokat vagy az elnök és a kormány közigazgatási aktusait az Egyezményvel való összeegyeztethetőségüket. Az Alkotmánybíróság ugyan felülvizsgálhatta azokat, ám a kérelmezők nem fordulhattak közvetlenül a testülethez. Ilyen körülmények között a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kérelmezők rendelkezésére állt hatékony hazai jogorvoslat (113. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Informationsverein Lentia and Others v. Austria (38. bek.); Jersild v. Denmark (31. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Murphy v. Ireland (74. bek.); Pedersen and Baadsgaard v. Denmark (79. bek.).

Címkék: audiovizuális média; közszolgálati média; pluralizmus; újságírói szabadság¹²¹

Marchenko v. Ukraine

(Application no. 4063/04., 2009. február 19-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező tanár és a szakszervezet vezetője volt abban az iskolában, ahol dolgozott. A tanár az iskolaigazgatót az iskola vagyonával való visszaéléssel vádolta meg, és több alkalommal is panaszt nyújtott be a közpénzek állami szervezetek általi felhasználásának

¹²¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94075>

vizsgálataért felelős könyvvizsgáló szervezetnek. Azt állította többek között, hogy az igazgató elsikkasztotta az iskolának nyújtott humanitárius segélyt, és magáncélra használta az iskola berendezéseit. A szervezet nem talált hűtlen kezelésre utaló bizonyítékot. A tanár két büntetőjogi feljelentést is tett az igazgató ellen, amiket bizonyítékok hiányában elutasítottak. Ezt követően a kérelmező szakszervezetének képviselői „sztrájkorséget” szerveztek a helyi közigazgatási hivatal elé, ahol transzparenszekkel és szlogenekkel szakmai kötelességszegéssel és hivatali visszaéléssel vádolták az igazgatót. Az igazgató ezek után magánvádas büntetőeljárást kezdeményezett a kérelmezővel szemben, aki ellen végül a büntető törvénykönyv 125. § (3) bekezdése és a 126. §-a alapján hamis vád és becsületsértés miatt emeltek vádat. A bíróságok bűnösnek találták, és egy év felfüggesztett szabadságvesztésre, pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére ítélték, amiért az iskolaigazgatót alaptalanul vádolta közpénzek elsikkasztásával.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság előjáróban leszögezte: a hazai hatóságok két dologra hivatkoztak a kérelmező elítélésének alapjául: a levelekre, amelyeket a könyvvizsgálónak és az ügyészségnek küldött, követelve az igazgató elleni nyomozás megindítását, illetve a sztrájkorségre, amit ő szervezett, és amelyen részt is vett (43. bek.). A kérelmező az igazgatót közpénzek és köztulajdon hűtlen kezelésével vádolta, illetve azzal, hogy az iskola igazgatójaként visszaélt hivatalával. Annak ellenére, hogy a kérelmező egy szakszervezet képviselőjeként fontos szerepet játszik, illetve kijelentései egy közalkalmazott hivatali magatartásával kapcsolatosak, és mint ilyen közérdeklődésre számot tartó ügy, a Bíróság úgy vélte, hogy meghatározott határokon belül kell reagálnia, tiszteletben tartva mások jó hírnevét, ideértve az ártatlanság vélelmét. Ezen túlmenően a kérelmezőnek kötelessége lett volna figyelembe venni, hogy lojalitással és diszkrécióval tartozik a munkáltatója felé (45. bek.).

Ugyanakkor a munkavállalónak a közsférában tapasztalt jogellenes magatartás vagy a munkahelyen előforduló méltánytalanság miatti jelzésének védelmet kell élveznie. Ez különösen így van akkor, amikor az érintett munkavállaló tudatában van azzal, mi történik a munkában, és ezáltal a legjobb helyzetben van ahhoz, hogy a köz érdekében fellépve figyelmeztesse a munkáltatót vagy a nagyközönséget. Figyelembe véve a diszkréció kötelességét, a felfedést először a felettes személynél vagy más illetékes hatóságnál vagy

szervnél kell megtenni, és ha ez nyilvánvalóan megvalósíthatatlan, lehet csak az információt végső esetben a nyilvánosságnak felfedni (46. bek.). Ezen elvek fényében a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezőnek nem lehet felróni azt, hogy rosszhiszeműen tette, főleg hogy a szakszervezet nevében járt el. Így ha a beavatkozás az illetékes hatóságoknak címzett levelekre hivatkozva történt, úgy annak szükségességét nem támasztották alá (47. bek.).

A kérelmező elítélése azonban a sztrájkörtségben való részvételén is alapult, amit a hazai bíróságok számos bizonyítékkal támasztottak alá (48. bek.). Ráadásul a kérelmező meg sem kísérelte kihasználni a rendelkezésre álló jogi eszközöket annak érdekében, hogy vitassa a vizsgálatok eredménytelenségét és a büntetőeljárás megindításának elutasítását (49. bek.). Ehelyett a sztrájkörstegen a szlogenekkel, különösen erős kifejezések megfogalmazásával hűtlen kezeléssel vádolta az igazgatót. A Bíróság szerint ezek a vádak tényállításoknak minősültek, amiket elegendő bizonyíték hiányában rágalmazónak lehetett tekinteni, és amely aláásta az igazgató ártatlanság vélelméhez fűződő jogát (50. bek.). Figyelembe véve az igazgató ellen felhozott vádak természetét, a Bíróság elismerte, hogy a hazai hatóságok a mérlegelési jogkörükön belül jártak el a kérelmezőnek a sztrájkörtség szervezése és az abban való részvétele miatt történő elítélésével.

Kérdés, hogy a beavatkozás arányos volt-e az elérni kívánt törvényes céllal, tekintettel a kiszabott szankciókra (51. bek.). A Bíróság megismételte, bár a részes államoknak lehetőségük van szabályozni a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlását, ezt nem tehetik oly módon, ami indokolatlanul akadályozza az olyan közérdeklődésre számot tartó ügyekkel kapcsolatos nyilvános vitát, mint a közpénzek hűtlen kezelése. A Bíróság úgy vélte, hogy az ügy körülményei – egy személy rágalmazásának klasszikus esete egy közérdeklődésre számot tartó ügy vitájának kontextusában – egyáltalán nem indokolták a börtönbüntetés kiszabását. Egy ilyen szankció természeténél fogva elkerülhetetlenül dermesztő hatással van a nyilvános vitára, és az a tény, hogy a kérelmező büntetését felfüggesztették, nem változtat ezen a következtetésen, mivel magát az elítélést nem törölték el (52. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a hazai bíróságok a kérelmező hosszú felfüggesztett börtönbüntetésre való ítélésével túlmentek azon, ami a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozáshoz „szükséges” lett volna (53. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Constantinescu v. Romania (72. bek.); Cumpăna and Mazare v. Romania (113., 116. bek.).

Címkék: munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága; munkáltató jó hírneve; közérdekű ügyek; szankció arányossága, felfüggesztett szabadságvesztés¹²²

Marian Maciejewski v. Poland
(Application no. 34447/05., 2015. január 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a Gazeta Wyborcza újságírója, aki 2000 novemberében egy cikket tett közzé a lapban, amely arról szólt, hogy értékes vadásztrófeákat loptak el a wrocław-i helyi bíróság korábbi végrehajtójának irodájából. A cikk a „Tolvajok az igazságszolgáltatásban” alcím alatt kifejtette, hogy a bíróság nem felügyelte megfelelően a végrehajtót, és egy ügyész vizsgálatot folytatott le ellene, amely vizsgálatot rosszul kezelt, illetve „maffiaszerű ügyész-bíró szövetségre” hivatkozott. Az újságíró ellen büntetőeljárást indítottak, és a büntető törvénykönyv 212. és 213. cikke alapján két rendbeli tömegmédium útján elkövetett becsületsértésért elítélték. A helyi bíróság megállapította, hogy a cikk alcíme rágalmazó volt a bírósági tisztviselőkre nézve, és úgy ítélte, hogy az ügyész helytelenül kezelte a volt végrehajtó elleni vizsgálatot. Mivel az igazságszolgáltatás bírákból áll, ezért az újságíró kijelentései a wrocław-i bíróságot általánosságban rágalmazták. A kérelmezőt 450 eurónyi pénzbírság megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem garantálja teljesen korlátlanul a véleménynyilvánítás szabadságát a sajtó tekintetében még a közönség körében komoly aggodalmat keltő, valamint a politikusokhoz vagy köztisztviselőkhez kapcsolódó ügyek tárgyalásakor sem. Kiemelte az újságírói etika és az újságírók jóhiszemű eljárásának fontosságát is (58. bek.). Különleges okok szükségesek ahhoz, hogy egy újság mellőzhesse a magánszemélyeket rágalmazó ténybeli állítások ellenőrzésére vonatkozó általános kötelezettségét. Figyelembe kell venni további elemeket is, mint a forrás tekintélyét; az újság a közzététel előtt ésszerű mennyiségű kutatást folytatott-e; a történetet kiegyensúlyozott

¹²² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91415>

módon ismertette-e; valamint a megrágalmazott személyeknek megadta-e a védekezés lehetőségét. Ha viszont a nemzeti bíróságok túlságosan szigorú megközelítést alkalmaznak az újságírók szakmai magatartásának értékeléséhez, az indokolatlanul elriaszthatja őket a nyilvánosság tájékoztatása ellátásának funkciójától. A bíróságoknak ezért figyelembe kell venniük a döntéseik várható hatását nem csak az egyes esetekre, hanem általában a médiára is (69. bek.). A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a sajtó az egyik eszköz, amellyel a politikusok és a közvélemény ellenőrizni tudja, hogy a bírák megfelelően látják-e el a rájuk bízott feladatokat. Figyelembe kell venni azonban az igazságszolgáltatás társadalomban betöltött különleges szerepét, és meg kell védeni a bizalmat romboló megalapozatlan támadásoktól (71. bek.).

Ami az első rendbeli rágalmazást illeti, a Bíróság a „Tolvajok az igazságszolgáltatásban” és a „maffiaszerű ügyész-bíró szövetség” kifejezések kapcsán megállapította, hogy a ténybeli alapot, amire a megjegyzéseket alapozták, nem vitatták, és egyértelműen voltak bizonyos szabálytalanságok a bíróságok és az ügyészség működésében. Az igazságszolgáltatás működésének szabálytalanságai közérdekű kérdést képeznek, amely joggal vitatható az újságírók vagy a nyilvános vitában részt vevő más személy által (74. bek.). Még ha a kifejezések durvának is tűntek, elfogadható határokon belül maradtak, szorosan kapcsolódva a cikk ténybeli információihoz. A Bíróság nem találta megalapozottnak, hogy a kifogásolt kifejezések használata és a cikk kétségtelenül kritikus hangvétele egészében destruktív, indokolatlan támadásnak minősült, amely aláássa az igazságszolgáltatás egészébe vetett közbizalmat. Nem kétséges, hogy egy demokratikus társadalomban az egyének, és még inkább az újságírók jogosultak arra, hogy véleményezzék és kritizálják az igazságszolgáltatást és az abban résztvevő tisztviselőket. A hazai bíróságok azonban nem vették kellően figyelembe a Bíróság ítélkezési gyakorlatában megállapított mércéket (79. bek.).

Ami a második rendbeli rágalmazást illeti, a Bíróság leszögezte, hogy a köztisztviselőket, így az ügyészeket is meg kell védeni a sértő, gyalázkodó és rágalmazó támadásokkal szemben, amelyek érinthetik őket a feladataik ellátása során, és károsíthatják a beléjük és az általuk betöltött tisztségbe vetett közbizalmat. A szükségesnek ítélt védelem mértéke az ügy körülményeitől függ (80. bek.). Ám a hazai bíróságok számos, az ügyész magatartását érintő kérdést hagytak megválaszolatlanul, és számos szabálytalanság volt a vizsgálat során, amit szintén figyelmen kívül hagytak (81-83. bek.).

A Bíróság megismételte, azokban az esetekben, ahol egyrészt tényállítást tettek, és nem támasztották alá megfelelő bizonyítékkal, másrészt ahol az újságíró egy valódi közérdekű kérdést vitat meg, kiemelkedően fontossá válik annak ellenőrzése, hogy az újságíró

szakmailag megfelelően és jóhiszeműen járt-e el (84. bek.). A Bíróság szerint a hazai bíróságok ezt sem vizsgálták. Szinte kizárólag az állítások igazságára koncentráltak annak elemzése nélkül, hogy a kérelmező gondosan járt-e el az információk összegyűjtésekor és közzétételkor (85. bek.). A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a kérelmező eleget tett az újságírás szakmai követelményeinek: széleskörű ismeretekkel rendelkezett a bíróság és az ügyészség működéséről; számos fontos dokumentumot gyűjtött össze; több személlyel beszélt a bíróságról és az ügyészségről; meghívta az érintett személyeket, hogy nyilatkozzanak a kérdéssel. Összességében úgy járt el, mint egy gondos és felelős újságíró (86. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a lengyel bíróságok által alkalmazott mércék nem voltak összhangban a 10. cikk elveivel, és a beavatkozás aránytalan volt az elérni kívánt céllal (87. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34., 37. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (65. bek.); Bergens Tidende and Others v. Norway (57-58. bek.); Lesnik v. Slovakia (53-55. bek.); Kobenter and Standard Verlags GmbH v. Austria (31. bek.); Kasabova v. Bulgaria; Application no. 22385/03., 2011. április 19.; 55., 63. bek.); Yordanova and Toshev v. Bulgaria (Application no. 5126/05., 2012. október 2.; 48., 55. bek.); Błaja News Sp. z o. o. v. Poland (60. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, ügyészek; sajtószabadság; közérdekű ügyek; felelős és jóhiszemű újságírás¹²³

Mariapori v. Finland

(Application no. 37751/07., 2010. július 6-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező adószakértő a védelem tanújaként szerepelt egy adócsalás miatt indult eljárásban, ahol vallomásaiban szándékos hanyagsággal és szakmai hozzá nem értéssel vádolta meg az adóellenőröket. A bírósági eljárásról és a kérelmező állításairól több újságban is beszámoltak, de az adóellenőrök nevét egyik riportban sem említették. Egy évvel később egy adózásról szóló könyvet publikált, amelyben az esetet megemlítve tudatos és szándékos hamis tanúzással vádolta meg az egyik adóellenőrt. A könyvet 5.000 példányban nyomtatták ki. A kérelmezőt rágalmazásért a könyvében tett nyilatkozatai miatt 4 hónap felfüggesztett

¹²³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150228>

szabadságvesztésre és 5.000 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére ítélték, míg a bírósági eljárás során tett vallomása miatt 4.000 euró kártérítés megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is megismételte, hogy bizonyos körülmények között az elfogadható kritika határai tágabbak lehetnek a hivatalos minőségben eljáró köztisztviselőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében. Azt azonban nem lehet mondani, hogy a köztisztviselők ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, és ezért utóbbiakkal ugyanúgy kellene kezelni őket, amikor tevékenységüket kritizálják (56. bek.). A Bíróság először a kérelmezőnek a bírósági eljárás során tett kijelentéseit vizsgálta meg (58. bek.). Az adócsalás miatt folyó eljárásban a kérelmezőt az ügyész és a vádlott ügyvédje kérdezte, amely kérdésekre ő tömören válaszolt (59. bek.). A kérelmező kritikája a köztisztviselő adóellenőrök ellen irányult, és a magatartásukat támadva hivatali bűncselekmény elkövetésével vádolta őket (61. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a felek véleménynyilvánítási szabadsága a tárgyalóteremben nem korlátlan, és bizonyos érdekek, mint például a bíróságok tekintélye, elég fontosak ahhoz, hogy igazolják e jog korlátozását. Ugyanakkor csak kivételes körülmények között fogadható el a védő véleménynyilvánítási szabadságának – akár egy enyhe büntetőjogi szankció útján történő – korlátozásáról, hogy az „szükséges egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság szerint hasonló megfontolásokat kell alkalmazni a tanúk bíróság előtt tett tanúvallomásaira is (62. bek.).

Ráadásul a véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás felveti a vádlottnak az Egyezmény 6. cikke által biztosított tisztességes eljárásához való jogának kérdését is. Bár a felek véleménynyilvánítási szabadsága nem korlátlan, a „fegyverek egyenlősége” és más méltányos szempontok szintén az érvek felek közötti szabad cseréje mellett szól (63. bek.). Ez az eljáró bíróságok és az elnöklő bíró feladata az eljárásban oly módon, hogy biztosítja a felek megfelelő magatartását és mindenekelőtt a tisztességes eljárást ahelyett, hogy az egyik fél tárgyalóteremben elhangzott kijelentésének helyénvalóságát vizsgálja. Jelen esetben a bíró nem lépett közbe, illetve szólította fel a kérelmezőt vallomásának visszavonására. A kontradiktórius eljárás pedig lehetővé tette a revizorok számára, hogy cáfolják a vádakat. A kérelmező a védelem tanújaként jelent meg, és csupán a feltett kérdésekre válaszolt (64. bek.).

A fentiekre tekintettel a Bíróság kimondta, hogy az eljárás keretében az adóellenőröktől ésszerűen volt elvárható, hogy elviseljék a kérelmező tanúként, eskü alatt tett nyilatkozatait, mivel a kérelmező köteles volt a feltett kérdésekre válaszolni. A Bíróság ezért nem volt meggyőződve arról, hogy a nemzeti bíróságok mérlegelési jogkörükön belül jártak el, és megfelelő egyensúlyt teremtettek az érdekek között (66. bek.).

Ami a kérelmező könyvében tett kijelentéseket illeti, a Bíróság szerint a könyvet egy olyan dokumentumnak vagy vitairatnak lehet tekinteni, amely egy nyilvános vitához próbált meg hozzájárulni. A könyv nagy vonalakban leírta a kérelmezőnek az adóhatóság intézkedéseiről vallott nézeteit. A Bíróság leszögezte, hogy rágalmazás bűncselekményéért börtönbüntetés kiszabása a kérelmező 10. cikkben biztosított véleménynyilvánítási szabadságával csak kivételes körülmények között egyeztethető össze, különösen, ha más alapvető jogok súlyosan károsodtak, például gyűlöletbeszéd vagy erőszakra uszítás esetében (67. bek.). A Bíróság szerint az ügy körülményei egyáltalán nem indokolták a börtönbüntetés kiszabását. Egy ilyen szankció természeténél fogva elkerülhetetlenül dermesztő hatással van a nyilvános vitára, és az a tény, hogy a kérelmező büntetését felfüggesztették – és azt nem töltötte le –, nem változtat ezen a következtetésen. Bár a nemzeti hatóságok beavatkozását indokolhatja az a törekvés, hogy megfelelő egyensúlyt teremtsenek a különböző érdekek között, a rá kiszabott büntetőjogi szankció és az azt kísérő kártérítés fizetési kötelezettség természetüknél és súlyosságuknál fogva nyilvánvalóan aránytalanok (68. bek.).

Megjegyzendő, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1577 (2007) számú állásfoglalása is sürgeti azokat a tagállamokat, amelyek a rágalmazást még mindig börtönbüntetéssel szankcionálják, hogy – még ha ténylegesen nem is alkalmazzák – azokat haladéktalanul töröljék el (69. bek.). A szankciók súlyossága önmagában túlment a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának „szükséges” korlátozásán (70. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sürek and Özdemir v. Turkey (63. bek.); Nikula v. Finland (48-49., 51., 53-55. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (115. bek.); Kyprianou v. Cyprus (174. bek.).

Címkék: köztisztviselők bírálhatósága; bírósági eljárások, tanúvallomás¹²⁴

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany
(Application no. 10572/83., Series A no. 165., 1989. november 20-i ítélet)

¹²⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99778>

Tényállás

A kérelmezők egy kiadványt – amelynek célja, hogy megvédje a kis és közepes vállalkozásokat a konkurens nagy kereskedelmi láncokkal szemben – és annak főszerkesztője. Az egyik kiadványuk egy brit kozmetikai csomagküldő céggel elégedetlen fogyasztóról számolt be, és a cég üzleti gyakorlatának értékelése érdekében felhívta a kiskereskedők figyelmét, hogy tájékoztassák a kiadót hasonló tapasztalataikról. Az angol cég eljárást indított, és a bíróság eltiltotta a Markt Intern-t a kérdéses nyilatkozatok megismétlésétől. A szövetségi bíróság megállapította, hogy a vitatott állítások ellentétesek a „tisztesség követelményeivel”, ezért megsértették a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi törvény 1. cikkét. A cikk alkalmas volt arra, hogy alaptalanul gyanút keltsen a cég kereskedelmi politikájával kapcsolatban, és ezzel kárt okozott üzletében.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 9:9 arányban, az elnök döntő szavazatával kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a vitatott cikket egyértelműen a kereskedők korlátozott körének címezték, és nem érintette közvetlenül a nyilvánosság egészét. A továbbított információk kereskedelmi jellegűek, amely információkat nem lehet kizárni a 10. cikk hatálya alól, mely nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandó (26. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, amelynek célja a jó hírnév és mások jogainak védelme volt (30-31. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a részes államok a beavatkozás szükségességének megítélésakor bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek, amely mérlegelési jogkör létfontosságú a kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny (33. bek.). Jelen esetben annak megállapításához, hogy a beavatkozás arányos volt-e, a jó hírnév és mások jogainak védelméhez fűződő követelményeket kell mérlegelni a kérdéses információk közzétételével szemben (34. bek.).

A Bíróság leszögezte, annak érdekében, hogy a szaksajtó elvégezhesse feladatát, képesnek kell lennie arra, hogy nyilvánosságra hozhassa az olvasói érdeklődésére számot tartható tényeket, hozzájárulva ezáltal az üzleti tevékenységek nyitottságához. Ugyanakkor bizonyos körülmények között mások magánszférájának és egyes bizalmas kereskedelmi információk tiszteletben tartásának kötelezettsége még az olyan cikkek közzétételének tilalmát is

igazolhatja, amelyek igazak és megtörtént eseményeket írnak le. Ezenfelül, egy helyes állítás gyakran további megjegyzésekkel, értékítéletekkel, feltételezésekkel, sőt gyanúsítgatásokkal is társulhat. Azt is el kell ismerni, hogy egy elszigetelt incidens szigorúbb ellenőrzést érdemel, mielőtt azt nyilvánosságra hozzák; egy ilyen incidens egyébként pontos leírása azt a hamis benyomást keltheti, hogy az eset egy általános gyakorlatot bizonyít. Mindezen tényezők jogosan járulnak hozzá a kereskedelmi kontextusban tett kijelentések értékeléséhez, és elsősorban a nemzeti bíróságok feladata eldönteni, hogy mely állítások megengedettek, és melyek nem (35. bek.).

A cikket kereskedelmi kontextusban írták. Bár a Markt Intern nem volt a cég versenytársa, de célja a kiskereskedők érdekeinek védelme volt. A cikk kétséggel tartalmazott igaz állításokat, de kétségeit fejezte ki a cég megbízhatóságáról, és arra kérte az olvasókat, hogy jelentsék a „hasonló tapasztalatokat” egy olyan pillanatban, amikor a cég megígérte, hogy azonnal kivizsgálják az egyetlen bejelentett esetet. A szövetségi bíróság szerint nem volt elegendő ok az eset közzétételére tekintettel arra, hogy a cég az esetet követően beleegyezett az azonnali vizsgálatba. A kérelmezőnek figyelembe kellett volna vennie, hogy az incidens ilyen korai közzététele káros hatással lehet a csomagküldő cég üzletére (36. bek.). E megállapítások alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a szövetségi bíróság nem lépte túl a hazai hatóságok rendelkezésére álló mérlegelési jogkört. Nyilvánvaló, hogy a vélemények eltérőek lehetnek azzal kapcsolatban, hogy a szövetségi bíróság reakciója megfelelő volt-e, illetve a kérdéses nyilatkozatokat engedélyezni vagy tolerálni kell-e. Ugyanakkor a Bíróság nem helyettesítheti saját álláspontjával a hazai bíróságok érveit, ha a korlátozás szükségességét ésszerű indokok alapján vizsgálták meg (37. bek.). Az ítélethez összesen négy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (27. bek.); Barfod v. Denmark (28. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések¹²⁵

Marônek v. Slovakia

(Application no. 32686/96., 2001. április 19-i ítélet)

Tényállás

¹²⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57648>

A kérelmező számára 1991-ben kiutaltak egy állami bérlakást, amit azonban nem sikerült birtokba vennie, mert egy másik személy időközben elfoglalta azt. Az ügyről egy napilap is beszámolt. 1992 februárjában a kérelmező egy nyílt levelet írt a miniszterelnöknek, amit több busz- és villamosmegállóba is kihelyezett. A levél szerint az illető jogellenesen foglalta el a lakást, amelyben az ügyész felesége is támogatta. Hozzátette, „amennyiben az újonnan született demokráciánkban ilyenek képviselik a jogot, akkor nem éli túl a gyermekkort, és hamar eltemethetjük azt”. A levél a pontos címet és a két személy teljes nevét is tartalmazta. A nyílt levél miatt a két személy a kérelmező ellen polgári jogi keresetet indított, akit rágalmazás miatt kártérítés megfizetésére köteleztek.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint megsértették a véleménynyilvánítási szabadságát azzal, hogy figyelmen kívül hagyták az általa felajánlott bizonyítékokat, és szerinte a kijelentései igazak voltak. Azt is állította, hogy a megítélt kártérítés túlzott volt, mivel annak összege 25 havi akkori szlovák átlagbért felelt meg (46., 49. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás legitim célja a jó hírnév vagy mások jogainak védelme volt (47. bek.). A hazai bíróságok érve szerint a kérelmező számára más és megfelelőbb eszköz is a rendelkezésére állt, hogy jogorvoslatot találjon lakhatási problémájára (55. bek.). A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a kérelmező nyílt levelének nem kizárólag a saját egyéni problémájának megoldása volt a célja. Tény, hogy a levél végén felszólította a hasonló problémával küzdő más személyeket, hogy lépjenek fel közösen. Azon nézetét fejezte ki – láthatóan jóhiszeműen –, hogy a probléma megoldása fontos a jogállamiság megerősítése szempontjából egy újonnan született demokráciában. A levél tehát vitathatatlanul közérdeket érintő kérdéseket vetett fel, nevezetesen a lakáspolitikát egy olyan időszakban, amikor az állami tulajdonú lakásokat privatizálták (56. bek.).

Figyelembe véve a kérelmező levelének egészét, a kijelentései nem tűntek túlzottnak. A legtöbb eseményt, amelyekre a kérelmező hivatkozott, már korábban nyilvánosságra hozták egy újságcikkben (57. bek.). Továbbá, a Bíróság rámutatott a kifogásolt intézkedések és az orvosolni szándékolt viselkedés közötti egyenlőtlenségre. A hazai bíróságok által hivatkozott indokok nem tűntek kellően meggyőzőnek, hogy igazolják a felpereseknek megítélt viszonylag magas kártérítési összeget. Az ügyész felesége ellen például fegyelmi eljárást

indítottak még a nyílt levél közzétételét megelőzően. Az olyan kár, amelyet az illető esetleg ebben az összefüggésben szenvedett, nem róható fel ezért a kérelmezőnek (58. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nincs ésszerű arányossági kapcsolat a hazai bíróságok intézkedései és az elérni kívánt törvényes cél között (59. bek.). A 10. cikket így megsértették (60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közérdekű ügyek; szankció arányossága, kártérítés¹²⁶

Martin v. Hungary

(Application no. 69582/13., 2015. április 7-i döntés)

Tényállás

A kérelmező ügyvéd egy társaság jogi képviselőjeként járt el egy, a Baranya Megyei Bíróság előtt folyó orvosi műhibaperben, amely ügyben az elsőfokon eljáró bíró 2009. február 6-án az alperest kártérítés megfizetésére kötelezte. Az ügyvéd az ítélet ellen fellebbezést nyújtott be, amiben többek között a következőket írta: „a bíróság az ítéletében ’álmodta’, hogy a felperesnek fájdalmai voltak [...] a bíró ismét álmodott valamit az ítéletében, és azt, hogy a szakértői vélemény nincs is ott [...] a bíró súlyosan elfogult az alperesekkel és a jogi képviselőjünkkel szemben, figyelmen kívül hagyva a szakértői véleményt”. Egy későbbi beadványában azt is hozzátette, hogy a súlyos jogszabálysértés nem magyarázható egy tapasztalatlan bíró hibájával, mivel az ítéletet a megyei bíróság több éves tapasztalattal rendelkező bírója hozta. Egy másik ugyanazon bíróság és bíró előtt folyó ügyben az ügyvéd által képviselt felperesek elfogultságra hivatkozva indítványt nyújtottak be a bíró kizárása iránt. Azzal érveltek, hogy az első eljárásban ellenszenvet tanúsított a kérelmező iránt. 2009. március 24-én a kérelmező panaszt tett a megyei bíróság elnökénél büntetendő magatartással gyanúsítva az eljáró bírót, aki ellen nyomozás indult, amit végül megszüntettek.

A bíró panasza nyomán a Pécsi Ügyvédi Kamara fegyelmi eljárás indított az ügyvéd ellen, és a fegyelmi tanács fegyelmi vétség elkövetése miatt 120.000 forintra bírságolta. Az Országos Ügyvédi Kamara hatályon kívül helyezte a határozatot, és az ügyet visszaküldte az elsőfoknak, ám a megismételt eljárásban a kérelmezőt ismét 120.000 forintra büntették. Az indokolás szerint az ügyvéd által a különböző beadványokban használt kifejezések a bíróság

¹²⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59414>

és az eljáró bíró elleni személyes támadásnak minősültek, valamint az ügyvéd nem tisztelte a bíróság méltóságát, és megtagadta a bírónak kijáró tiszteletet. Ez fegyelmi vétség volt, amellyel megsértette a releváns etikai szabályokat. A fegyelmi tanács elutasította a kérelmező azon érvét, hogy a kijelentéseit a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos joga védte. A határozatot másodfokon is helybenhagyták, majd a kérelmező kérte annak bírósági felülvizsgálatát. A Fővárosi Ítéltábla a 2012. szeptember 25-i döntésében helybenhagyta a fegyelmi intézkedést. A bíróság úgy ítélte meg, hogy az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás indokolt volt, mert a tiszteletlen hangneme alkalmas volt az igazságszolgáltatás tekintélyének aláásására. A kérelmező felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, amit 2013. április 10-én elutasított.

Az eljáró szerv

II. Szekció, mint Bizottság

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy fegyelmi vétségért, a bíróság méltóságának tiszteletben nem tartása miatt megbírságotlák, megsértették azon jogát, hogy ügyvédként szabadon fejezhesse ki magát (14. bek.). Az ügygel kapcsolatban a bíróról és a bíróságról tett kijelentések miatt rá kiszabott szankcióval megsértették a 10. cikket (15. bek.). A Bíróság azonban egyetértett azzal, hogy a kifogásolt állításokat sértő hangnemben fejezték ki, megtagadva a bírónak kijáró tiszteletet, azzal vádolva őt, hogy kitalált elemeket épített be az ítéletbe. Semmi sem utal arra, hogy a kérelmező ne tudta volna érdemi bírálatát a kifogásolt nyelvezet használata nélkül megfogalmazni. Ami a kiszabott szankció természetét és súlyosságát illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőt csak megbírságotlák – amelynek összege nem volt túlzott – egy fegyelmi eljárás keretében, amit nem hoztak nyilvánosságra, és nem járt következményekkel hivatásának gyakorlására (18. bek.).

A Bíróság úgy vélte, hogy a hazai bíróságok indokai „megfelelőek és elégségesek”, és a kiszabott bírság sem volt aránytalan az elérni kívánt céllal, vagyis az igazságszolgáltatás tekintélyének fenntartásával. Ezért a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (19. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (20., 23. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

A. v. Finland (Application no. 44998/98., 2004. január 8.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások¹²⁷

Martin and Others v. France
(Application no. 30002/08., 2012. április 12-i ítélet)

Tényállás

A Midi Libre francia napilap 2005-ben megszerezte Languedoc-Roussillon régió Regionális Ellenőrzési Hivatalának előzetes jelentését, amely megállapította, hogy a régió vezetősége visszaéléseket követett el egy olyan időszakban, amikor a francia szenátus egyik tagja volt a regionális tanács elnöke. A napilap több cikket is közzétett az ügyről, és a jelentéstervezetből is részleteket idézett, noha az jogilag „bizalmasnak” minősült. Az információk nyilvánosságra kerülése után a tanács elnöke feljelentést tett az újságírók ellen hivatali titok megsértése („recel de violation du secret professionnel”, Code Pénal, Article 321-1) miatt. A büntetőeljárás során a vizsgálóbíró házkutatást rendelt el az újság szerkesztőségében. A házkutatásra hónapokkal a cikk megjelenése után, 2006 júliusában került sor, amelynek során két újságíró gépén sikerült a jelentés nyomait feltárni. Azt viszont a vizsgálat nem tudta kideríteni, hogy ki volt az a személy, aki a bizalmas jelentést átadta vagy elküldte az újságíróknak. Az újságírók fellebbezését 2007. július 3-án a Montpellier Fellebbviteli Bíróság elutasította. Az indokolás szerint az újságírói források védelmének elve nem akadályozhatja az igazságügyi szervek büntetőügyekben történő eljárását, a bűncselekmények felderítését, ami jogosan indokolja a sajtó és más médiumok szerkesztőségeiben való házkutatást és lefoglalást. Időközben kiderült, hogy a jelentés kivonatát 70 másik személynek is megküldték, akikre már nem vonatkozott a titoktartás terhe. Mivel pedig a dokumentumhoz olyan személyek is hozzáfértek, akiket nem terhelt titoktartási kötelezettség, a fellebbviteli bíróság a hivatali titoksértés miatt indult eljárást megszüntette. A Semmitőszék ennek ellenére elutasította az újságírók fellebbezését.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

¹²⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154274>

A Bíróság megismételte, hogy az újságírók otthonában vagy munkahelyén tartott házkutatások, amelyek az újságírók forrásainak azonosítását célozzák, sokkal súlyosabb intézkedésnek számítanak, amelyek az Egyezmény 10. cikkébe ütközhetnek (§ 70.). Másrészt a Bíróság hangsúlyozta az újságírói etika fontosságát is. Eszerint az újságírót azzal a feltétellel illeti meg a forrásvédelemhez való jog, ha az újságírói etikai normáknak megfelelően, jóhiszeműen eljárva nyújt megbízható és pontos információkat (§ 63.). Ezek a megfontolások fontos szerepet játszanak a mai világban, hiszen a modern társadalomban a média egy olyan hatalom, amely nemcsak tájékoztat, de az információk közvetítésével befolyásolni is tud. Egy olyan világban, ahol az egyén a hagyományos és az elektronikus kommunikációs csatornákon keresztül hatalmas információáramlással szembesül, illetve ahol a résztvevők száma egyre nő, a tények igazságtartalmának ellenőrzésének, az újságírói etikának is egyre fokozottabb jelentősége van (§ 64.). Ettől függetlenül a bizalmas újságírói forrásokat korlátozó intézkedéseket a legszigorúbb módon kell megítélni (§ 67.).

A Bíróság szerint a házkutatás – még akkor is, ha az eredménytelen volt és azt nem követte elítélés – egyértelműen beavatkozás volt a véleménynyilvánítás szabadságába (§ 72.). A keresés eredménytelensége nem változtatja meg annak célját, az újságíró forrásának felderítését (§ 71.). A publikált cikkek elsősorban választott helyi politikusok és köztisztviselők közpénzekkel való gazdálkodásáról szóltak, amit a jelentés is bíralt (§ 78.). Nem kétséges, hogy ez egy közérdeklődésre számot tartó téma, az erről szóló nyílt vita a helyi közösségnek is érdeke, illetve joga van a tájékozódáshoz, az újságíróknak pedig joguk volt a nyilvánosság figyelmét felhívni (§ 79.). Az oknyomozó újságíróknak éppen az a feladata, hogy tájékoztassák és figyelmeztessék a közvéleményt, különösen „a nem kívánatos társadalmi jelenségekről”, amint megalapozott információ kerül birtokukba (§ 80.). Másrészt az újságírók már az újság címlapján egyértelműen felhívták arra a figyelmet, hogy az információ egy előzetes jelentéstervezetből származott. Az újságírók ezzel jóhiszeműen és az újságírói etika tiszteletben tartásával jártak el (§ 81.).

Kétséges viszont, hogy az újság szerkesztőségének átkutatása alkalmas lett volna annak megállapítására, hogy ki követte el a titoksértést, miután arra több mint 8 hónappal a vitatott cikk közzététele után került sor (§ 82.). A kormányzat nem tudta bizonyítani, hogy a hatóságok házkutatás nélkül ne tudtak volna más intézkedéseket fogantatni a bizonyítékok keresésére, illetve annak kiderítésére, hogy megsértette-e valaki egyáltalán a titoktartási kötelezettségét. Sőt, végül maguk a francia bíróságok jutottak arra a következtetésre, hogy a titoktartási kötelezettség nem vonatkozott a jelentés minden címzettjére, így e tekintetben az újságírókat sem kötötte titoktartási kötelezettség (§ 83-84.). Még ha a keresés azt is célozta,

hogy kiderítse az informátor személyét, először a többi lehetséges alternatív intézkedést kellett volna kimeríteni (§ 85-86.). Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy a kormányzat nem tudta igazolni, hogy az egymással versengő érdekeket – nevezetesen az újságírók forrásainak, valamint a bűncselekmények megelőzésének érdeke – megfelelően mérlegelte, illetve azok egyensúlyban álltak volna egymással (§ 87.). A hatóságok indokait fontosnak lehet tekinteni, de önmagukban nem elegendők (§ 88.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39-40., 45. bek.); Colombani and Others v. France (65. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46-47., 52., 57. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (95. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (61. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele¹²⁸

Matúz v. Hungary

(Application no. 73571/10., 2014. október 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Matúz Gábor televíziós újságíró, aki 2001-től a közszolgálati televízió (Magyar Televízió Zrt.) alkalmazásában állva az „Éjjeli Menedék” című kulturális műsor szerkesztője és műsorvezetője, valamint a szakszervezet vezetője is volt. Az új kulturális igazgató kinevezését követően megpróbált kapcsolatba lépni a televízió elnökével, mivel az új igazgatónak a műsor módosítására és megvágására irányuló utasításairól úgy vélte, hogy az cenzúra. Panaszára nem kapott választ. Az ügy kapcsán 2003. június 19-én egy cikk jelent meg a Magyar Nemzet Online-on,¹²⁹ amely az Éjjeli Menedék főszerkesztőjének az MTV Közalapítványának kuratóriumához intézett levelét is közzétette. 2004-ben az újságíró kiadta „Az antifasiszta és a hungarista – Titkok a Magyar Televízióból” című könyvét, amely azon interjúk kivonatát is tartalmazta, amelyeket a műsor végül nem sugárzott. A könyv belső levélváltásokat, valamint a kérelmezőnek a műsorral szemben alkalmazott cenzúrával kapcsolatos véleményét is tartalmazta. A könyv megjelenését követően 2004 novemberében az újságírót azonnali hatállyal elbocsátották azzal az indokkal, hogy megsértette a munkaszerződésében foglalt titoktartási záradékot.

¹²⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110306>

¹²⁹ Az Éjjeli Menedék tiltakozik a cenzúra miatt. Magyar Nemzet Online, 2003. június 19. <http://mno.hu/migr/az-ejjeli-menedek-tiltakozik-a-cenzura-miatt-719786>

A kérelmező az elbocsátás ellen bírósághoz fordult. A Fővárosi Munkaügyi Bíróság szerint a kérelmező a munkáltatójáról szóló információ közzétételével megszegte a munkaszerződésében foglalt kötelezettségeit. A Fővárosi Ítéltábla is úgy ítélte meg, hogy a vitatott intézkedés nem minősült joggal való visszaélésnek a munkáltató részéről, mivel a kérelmező a munkaszerződés aláírásával önként vállalta véleménynyilvánítási szabadságának korlátozását. A kérelmező a Legfelsőbb Bíróság előtt azzal érvelt, hogy a könyv megírása az utolsó lehetőség volt számára, mivel nem tudta elérni a cenzúrázási gyakorlat megváltoztatását, miután a közszolgálati televízió vezetősége nem indított vizsgálatot. A bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az ügy hatálya csak arra terjedt ki, hogy a kérelmező megszegte titoktartási kötelezettségét, és visszautasította annak vizsgálatát, hogy az adott esetben a véleménynyilvánítás szabadsága felülírhatta-e azt.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező azzal érvelt, hogy újságíróként és a közszolgálati televízió szakszervezetének elnökeként joga és kötelessége volt, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot a köztelevízió állítólagos cenzúrájáról. A könyvében tett kijelentéseket soha nem cáfolták (20. bek.). A kormány ezzel szemben azzal érvelt, hogy a kérelmezőt mint a közszolgálati televízió munkavállalóját munkaszerződés és titoktartási kötelezettség kötötte. Az, hogy a szakszervezet elnöke volt, nem mentesítette őt a munkaszerződésből eredő kötelezettségek teljesítése alól. A könyv előzetes engedély nélküli közzétételével, valamint a bizalmas információk feltárásával megszegte kötelezettségeit, ami indokoltá tette elbocsátását (22. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk általánosságban a munkahelyekre is vonatkozik. A kérelmező az állami tulajdonban lévő közszolgálati televízió alkalmazásában állt. E tekintetben a 10. cikk a magánjogi munkaviszonyokra is alkalmazandó (26. bek.). Jelen esetben a kérelmező újságíró a könyvében bírálta felettesei és munkáltatója magatartását. Ez felveti annak problémáját, hogy hogyan húzhatók meg az alkalmazásban álló újságírók lojalitásának határai, és milyen korlátok alkalmazhatóak rájuk a nyilvános vitában. A munkavállalók ugyanis lojalitással és diszkrécióval tartoznak a munkáltatójuk felé. Ennélfogva a kérelmező elbocsátása önmagában nem összeegyeztethetetlen a 10. cikkel (32. bek.). Ugyanakkor a közszolgálati televízió műsorszerkesztésének átláthatóságához fűződő

közérdek minden esetben szükségessé teszi a vitatott intézkedés arányosságának hazai vizsgálatát (33. bek.).

Amikor egy személy véleménynyilvánítási szabadságát kell mérlegelni a munkáltatók jogával, a Bíróság szerint a következő kritériumokat kell figyelembe venni: a nyilvánosságra hozott információk közérdekűek-e; a közzétett információk hitelessége; a munkáltatónak a közzététel eredményeként okozott kár; a munkavállaló cselekedetének indítékai; a diszkréció kötelezettsége fényében az információ nyilvánosságra hozatalára végső esetben, a felettes vagy más illetékes szervnél történő felfedést követően került-e sor; a kiszabott szankció súlyossága (34. bek.). Szem előtt tartva a közszolgálati műsorszolgáltatók függetlenségének fontosságát, a Bíróság úgy vélte, még ha a könyv harmadik személyekről is tartalmazott információkat, lényegében közérdekű kérdést érintett (37. bek.). A Bíróság elfogadta a kérelmező azon érvét, hogy újságíróként és a szakszervezet elnökeként joga és kötelessége volt, hogy nyilvánosságra hozza a szóban forgó dokumentumokat, és kommentáljon egy közérdekű ügyet annak ellenére, hogy a munkaszerződése egy titoktartási záradékot tartalmazott (38. bek.). Tekintettel az újságírók társadalomban játszott szerepére, és azon felelősségére, hogy hozzájáruljanak és ösztönözzék a nyilvános vitát, a diszkréció kötelezettsége és a titoktartási korlátok nem alkalmazhatók ugyanúgy az újságírókra, mint másokra (39. bek.). Ezért a hazai hatóságoknak különös figyelmet kellett volna fordítania a kérelmező magatartásának közérdekűségére (40. bek.).

Ami a pontosság kritériumát illeti, sem a munkáltató, sem a bíróságok nem állították, hogy a kérelmező által közzétett dokumentumok nem hitelesek, vagy hogy a megjegyzései ténybeli alap híján voltak (41. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy bár a dokumentumok nyilvánosságra hozatala a titoktartási kötelezettség megsértése volt, a történet általánosságban már hozzáférhetővé vált egy online kiadványon keresztül, és sokak számára ismert volt (43. bek.). Ami a nyilvánosságra hozatal indítékait illeti, a cselekményt motiváló személyes sérelem vagy ellentét, illetve a várható személyes előny – ideértve a pénzbeli nyereséget – nem tesz indokoltá magas szintű védelmet (45. bek.). Ám a kérelmező indítékait nem kérdőjelezték meg a hazai bíróságok előtt (46. bek.). A könyv megjelenésére csak azután került sor, miután a kérelmező úgy érezte, akadályozzák abban, hogy a közszolgálati televízión belül orvosolhassa az újságírói munkájába történt beavatkozást (47. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a kérelmezőre meglehetősen szigorú szankciót szabtak ki: a munkaviszonyának azonnali hatállyal történő megszüntetését (48. bek.). A hazai bíróságok figyelmen kívül hagyták a kérelmező érvét, miszerint a véleménynyilvánítási szabadságát gyakorolta, és csupán szerződéses kötelezettségeinek megszegésére szorítkoztak

(49. bek.). Tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságának fontosságára a közérdekű ügyekben, a kérelmező szakmai kötelezettségeire és felelősségére egyfelől, valamint a munkavállalók kötelezettségeire és felelősségére a munkáltatók felé másfelől, a Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (50. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vogt v. Germany (43. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Guja v. Moldova (74-78. bek.); Marchenko v. Ukraine (46. bek.); Kudeshkina v. Russia (79., 95. bek.); Wojtas-Kaletka v. Poland (Application no. 20436/02., 2009. július 16.; 45-47. bek.).

Címkék: munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága; munkáltató jó hírneve; közszolgálati média; újságírói szabadság; bizalmas információk közzététele¹³⁰

McVicar v. United Kingdom

(Application no. 46311/99., 2002. május 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró 1995 szeptemberében egy cikkében azt állította Linford Christie olimpiai bajnok atlétáról, hogy tiltott doppingszereket használ. Az atléta jó hírnevének megsértése miatt keresetet terjesztett elő az újságíró ellen. A kérelmező a perben többnyire személyesen járt el, mivel nem tudta fizetni az ügyvédi költségeket, az ingyenes jogsegélyt pedig a jogsegélyről szóló törvény (Legal Aid Act 1988) a rágalmozás miatt indult eljárásokban kizárta. A kérelmező két tanú vallomására hivatkozott: egy másik atléta állítólag a sértett révén ismerkedett meg a doppingszerekkel, a korábbi orvosa szerint pedig rendszeresen élt doppingszerekkel. A bíróság azonban elutasította a két tanú meghallgatását. Az indokolás szerint a vallomástételük méltánytalan lenne a sportoló védekezésére nézve, mivel nem tudott volna azonnal előállni a vallomásokat cáfoló bizonyítékaival. Ahhoz pedig, hogy elegendő időt biztosítsanak bizonyítékai előterjesztésére, el kellett volna halasztani a tárgyalást, ami viszont sértette volna a felperes érdekeit, hiszen az újságírónak nem volt elegendő pénze ahhoz, hogy megfelelő biztosítékot adjon a bizonyítási eljárás költségeire. Az esküdtszék így úgy határozott, hogy a kérelmező nem bizonyította állításait, ezért eltiltotta az állítások ismételt közlésétől, valamint a perköltségek megfizetésére kötelezte.

Az eljáró szerv

¹³⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147276>

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy a hazai jogszabályok nem tették lehetővé, hogy a bíróság a rágalmazás miatt indult perekben ingyenes jogsegélyt nyújtsanak, megsértették az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdését (tisztességes tárgyaláshoz való jog) és a 10. cikkét. A véleménynyilvánítás szabadságát a két tanú vallomásának kirekesztésével és a rá háruló bizonyítási teherrel is megsértették (63. bek.). Ami a jogsegély elérhetetlenségét és a tanúvallomások kizárását illeti, a Bíróság rámutatott: a kérelmezőt nem akadályozták abban, hogy hatékonyan védekezzen a bíróság előtt, és az eljárás a jogsegély kizártsága miatt sem tekinthető tisztességtelennek. Ez ebben az esetben nem tekinthető a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak (75. bek.). A két tanú vallomásának bizonyítékok köréből történő kizárása pedig világos és egyértelmű szabályokon alapult (76. bek.). A bíróságok a tanúvallomásokat a versengő érdekek részletes elemzését és mérlegelését követően zárták ki, és nincs alap kritizálni, ahogyan a versengő érdekeket mérlegelték (77-78. bek.). Ennélfogva a tanúk meghallgatásának mellőzésével beavatkoztak ugyan a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, az azonban a sportoló jogainak védelmére tekintettel igazolható (79. bek.).

Ami a perköltség megfizetésére kötelezést és az állítások megismétlésétől való eltiltást illeti, meg kell jegyezni, hogy a sértett nem követelt kártérítést. Az eltiltás nem tekinthető indokolatlanul széles intézkedésnek, tekintettel az állítások súlyosságára, amelyek lényegi igazságát a kérelmező nem bizonyította (80. bek.). Sem a perköltségek megfizetésére kötelezés, sem az állítások megismétlésétől való eltiltás nem tekinthető aránytalannak (81. bek.). Még ha az ilyen korlátozások alkalmasak is arra, hogy elriasszák a kérelmezőt és a többi újságírót attól, hogy a jövőben részt vegyenek a közérdeklődésre joggal számot tartó ügyek vitájában, a beavatkozás akkor is szükséges volt a sportoló jó hírnevének és jogainak védelme érdekében (82. bek.).

A Bíróság a bizonyítási teher kapcsán emlékeztetett arra, hogy különleges okok szükségesek ahhoz, hogy egy újság mellőzhesse a magánszemélyeket rágalmazó ténybeli állítások ellenőrzésére vonatkozó általános kötelezettségét. Hogy léteznek-e ilyen okok, az elsősorban a rágalmazás természetétől és mértékétől függ, és attól, hogy az újság mennyiben tekinthette ésszerűen a forrásait megbízhatónak az állítások tekintetében (84. bek.). A Bíróság szerint a cikkben tett állítások tényállításnak minősültek, amelyek kifejezetten és kizárólag a

sportoló ellen irányultak. A Bíróság szerint az állítások lehetséges következményei nagyon súlyosak lehetnek egy olyan személyre nézve, aki a hírnevét és a sikerét pusztán a sportteljesítményének köszönhetően érte el (85. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság úgy ítélte meg, hogy annak előírása, hogy a kérelmező bizonyítsa a cikkben tett állításai lényegi igazságát, a véleménynyilvánítás szabadságának indokolt korlátozásának tekinthető a sportoló jó hírnevének és jogainak védelme érdekében (87. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a jogsegély elérhetetlensége, a tanúvallomások kizárása, a perköltség megfizetésére kötelezés és az eltiltás, valamint a bizonyítási teher kérelmezőre való hárítása nem sértette a 10. cikket (88. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (66. bek.).

Címkék: sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek; bizonyítási teher¹³¹

Melnychuk v. Ukraine

(Application no. 28743/03., 2005. július 5-i döntés)

Tényállás

A kérelmező szerző könyveit egy helyi lap két cikke is kritizálta, hangsúlyozva azok kétes irodalmi és nyelvi minőségét. A kérelmező az újságnak küldött válaszában durván bírálta a kritikát író személyt. Az újság azonban elutasította a válasz közzétételét arra hivatkozva, hogy az obszcén és sértő megjegyzéseket tartalmazott. A kérelmező ezt követően az újsággal szemben kártérítési pert indított a cikk közzétételével okozott anyagi és erkölcsi károkért. A bíróságok úgy találták, hogy a cikkeket könyvajánlók formájában írták, amelyben a szerző a személyes véleményét fejezte ki a kérelmező irodalmi művének minőségéről. Az, hogy az újság nem volt hajlandó közzétenni a kérelmező kifogásait, indokolt volt, mert az obszcén és sértő megjegyzéseket tartalmazott a bírálóról, és nem a kérdéses cikk tartalmára válaszolt. A bíróságok ezért az ukrán sajtótörvény 37. cikke alapján a kérelmező keresetét elutasították.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

¹³¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60450>

A kérelmező kifogásolta, hogy az újság nem volt hajlandó közzétenni a könyveinek kritikáira adott válaszát. A Bíróság leszögezte, hogy a válaszadás joga fontos eleme a véleménynyilvánítás szabadságának, és a 10. cikk hatálya alá tartozik. Ez következik abból, hogy nem csupán az szükséges, hogy lehetővé váljon a valótlan információk cáfolata, hanem az is, hogy biztosítsa a vélemények pluralitását, különösen a közérdekű ügyekben, mint az irodalmi és politikai viták. Ugyanakkor az egyén véleménynyilvánítási szabadsága nem ad korlátlan jogot a magánszemélyeknek vagy szervezeteknek a médiához való hozzáféréshez. A Bíróság rámutatott, hogy főszabályként a sajtótermékek és más magántulajdonban lévő médiumok szerkesztői szabadságába tartozik annak eldöntése, hogy mely magánszemélyek által benyújtott cikkeket, kommentárokat, illetve leveleket tesz közzé. Azonban előfordulhatnak olyan kivételes körülmények, amikor egy újság is jogszerűen kötelezhető például visszavonás, bocsánatkérés vagy egy rágalmozási ügyben született ítélet közzétételére. Következésképpen lehetnek olyan helyzetek, amikor pozitív kötelezettség keletkezhet az állam számára, hogy biztosítsa az egyén véleménynyilvánítási szabadságát az ilyen médiában. Mindenesetre az állam kötelessége biztosítani, hogy a médiához való hozzáférés megtagadása ne legyen önkényes és aránytalan beavatkozás az egyén véleménynyilvánítási szabadságába, és minden ilyen elutasítás támadható legyen az illetékes hazai hatóságok előtt.

A Bíróság szerint jelen esetben az állam számára pozitív kötelezettség keletkezik, hogy megvédje a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát annak biztosításával, hogy egyrészt ésszerű lehetősége legyen a válaszadás jogának gyakorlására azáltal, hogy elküldheti válaszát az újságnak közzététel céljából, másrészt lehetősége legyen arra, hogy megtámadhassa az újság elutasítását. E tekintetben a kérelmező képes volt benyújtani a válaszát az újságnak, és a közzététel megtagadása azon alapult, hogy az túlment a szimpla válaszadáson a kritikusra tett obszcén és sértő megjegyzésekkel. Sőt kérték a kérelmezőt, hogy módosítson válaszán, de azt nem volt hajlandó megtenni. A kérelmezőnek lehetősége volt a válaszadási jogának érvényesítésére a hazai bíróságok előtt. A Bíróság nem talált semmilyen önkényes elemet a hazai bíróságok határozataiban. Ezért arra a következtetésre jutott, hogy megfelelő egyensúlyt teremtettek a versengő érdekek között, és nem volt mulasztás az állam részéről, hogy eleget tegyen tevőleges kötelességének a 10. cikk alapján. A Bíróság ezért a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: sajtószabadság; sajtó-helyreigazítás; hozzáférés joga¹³²

Meltex Ltd and Mesrop Movsesyan v. Armenia
(Application no. 32283/04., 2008. június 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Örményországban létrehozta a Meltex Ltd-t, amely 1997 januárjában ötéves műsorsugárzási engedélyt kapott. 2000 októberében a televíziós és rádiószolgáltatásról szóló új törvény egy új engedélyezési eljárást vezetett be, amelyben az Országos Rádió és Televízió Testületet (NTRC) a műsorsugárzási engedélyeket pályázati felhívás útján ítélte oda. 2002 februárjában a hatóság pályázati felhívást tett közzé különböző frekvenciákra. A Meltex frekvenciáját pontozáson alapú szavazással egy másik társaság nyerte el. 2002 májusa és 2003 decembere között a Meltex hét másik frekvenciára is pályázott, minden alkalommal sikertelenül. A kérelmező levelet írt az NTRC-nek azzal kapcsolatban, hogy milyen indokok alapján utasították el a Meltex ajánlatait, ám a hatóság ismételten azt válaszolta, hogy döntéseikben a legjobb pályázónak adták a műsorsugárzási engedélyeket. A Meltex több eljárást is indított, kérve a határozatok hatályon kívül helyezését, és panaszolta, hogy a hatóság nem látta el írásbeli indokolással a sugárzási engedélyeket elutasító határozatokat. Az örmény bíróságok elutasították Meltex állításait, és úgy találták, hogy a hét frekvenciát érintő pályázati eljárásokat a törvénynek megfelelően folytatták le.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány azzal érvelt, hogy a műsorsugárzási engedélyeket a pályázati felhívást követően benyújtott különböző ajánlatok összehasonlításával adták meg. A sikertelen pályázónak nem megtagadták az engedélyét, hanem nem ismerték el a pályázati felhívás győztesének. Az NTRC nem hozott semmilyen engedélyt elutasító határozatot, hanem egyszerűen bejelentette a pályázati felhívások győzteseit (72. bek.). A kormány arra is rámutatott, hogy a pályázati felhívás győztese az az ajánlattevő volt, aki a törvényben meghatározott kritériumok értékelését követően a legmagasabb pontszámot érte el. Így a

¹³² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70089>

kérelmező értesült a pályázat elvesztésének indokairól. Emellett a kérelmező társaság képviselője jelen volt az eljárás valamennyi szakaszában, amely nyilvános volt, beleértve a különböző ajánlatok benyújtását és a pontozáson alapuló szavazást (77. bek.).

A Bíróság megítélése szerint csekély jelentősége van annak, hogy a műsorsugárzási engedélyt egyéni kérelem útján utasítják-e el, vagy hogy az engedélyt a pályázati felhívás elvesztése révén nem szerzik meg. Azzal, hogy a hatóság a kérelmező társaságot nem ismerte el a pályázati felhívás győzteseként, ténylegesen elutasította a kérelmező ajánlatát a sugárzási engedélyre. Az ilyen elutasítás beavatkozást jelent az információk és eszmék közlésének szabadságába (74. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni (76. bek.). Ami az engedélyezési eljárásokat illeti, a Bíróság megismételte, annak a módnak, ahogyan a hatóság az engedélyezési eljárás során a kritériumokat alkalmazta, megfelelő garanciát kell nyújtania az önkényességgel szemben, beleértve az engedélyező hatóság döntéseinek megfelelő indokolását is (81. bek.).

Az NTRC a határozatait a televíziós és rádiószolgáltatásról szóló új törvény alapján hozta meg. A törvény 50. §-a határozta meg azokat a pontos kritériumokat, amelyek alapján a hatóság dönthetett az engedélyek megadásáról (pl. saját készítésű, örmény gyártású műsorok aránya; a kérelmező társaság pénzügyi helyzete, technikai erőforrásai). Bár ezek a kritériumok önmagukban kellően pontosnak tűntek, a törvény nem írta elő kifejezetten az engedélyező szerv számára, hogy indokolja a kritériumok alkalmazását. Az NTRC minden egyes alkalommal egyszerűen bejelentette a pályázatok győztesét, nem indokolva, hogy miért ennek vagy annak a társaságnak az ajánlata felelt meg inkább a szükséges kritériumoknak, mint a kérelmezőé. A kérelmezőnek és a közvéleménynek ezért nem volt módja megtudni, hogy az NTRC mi alapján gyakorolta mérlegelését az engedélyek megtagadásakor (82. bek.). A Bíróság hivatkozott az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott iránymutatására a műsorsugárzásra vonatkozó szabályozás területén, amely az engedélyezési eljárásokat szabályozó rendeletek nyílt és átlátható alkalmazására hív fel, és kifejezetten javasolja, hogy a szabályozó hatóságok döntései kellően indokoltak legyenek. A Bíróság szerint egy engedélyezési eljárásban, ahol az engedélyező hatóság nem indokolja döntéseit, nem nyújt megfelelő védelmet a hatóságoknak a véleménynyilvánítás szabadságának alapvető jogába történő önkényes beavatkozásaival szemben (83. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező információk és eszmék közlésének szabadságába való beavatkozás –

a műsorsugárzási engedély hét alkalommal történő elutasítása – nem felelt meg az Egyezmény jogszerűsége vonatkozó követelményeinek. Ilyen körülmények között nem szükséges annak megállapítása, hogy a beavatkozások legitim célt szolgáltak-e, illetve arányosak voltak-e az elérni kívánt céllal (84. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Radio ABC v. Austria (27. bek.); Demuth v. Switzerland (30., 33. bek.); Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria (49-51. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer¹³³

Mengi v. Turkey

(Application nos. 13471/05., 38787/07., 2012. november 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró 2003 októberében egy cikksorozatot írt egy napilapban, amelyekben bírálta az új büntető törvénykönyvet előkészítő bizottság tagjait amiatt, hogy az új tervezet több, nők és gyermekek ellen elkövetett bűncselekmény – például nemi erőszak – büntetési tételét is csökkenteni javasolta. Az újságíró álláspontja szerint ezek a rendelkezések diszkriminatívak lettek volna a nőkkel szemben, és ha elfogadnák, káros hatással volna rájuk és a gyermekekre. Ezenkívül afeletti szomorúságának is hangot adott, hogy a törvénytervezet elkészítésért felelős bizottság néhány tagja milyen nézeteket vallott. Szerinte a bizottsági tagok nézetei a mentalitásukat demonstrálják. A bizottság két tagja polgári jogi eljárást indított. A hazai bíróságok megállapították, hogy a felperesek jó hírnév védelméhez fűződő személyes érdeke felülmúlta az újságíró véleménynyilvánítási szabadságát. Az első, „Megszállott professzor” című cikk például a felperest megszállottnak és egy maradi, bigott személynek minősítette, aki diszkriminálta a nőket. A második cikk a felperest burkoltan lehülyézte, és mentális értelemben betegnek állította be, aki nem alkalmas arra, hogy professzor legyen. A hazai bíróságok mindkét cikk esetében megállapították, hogy a bennük foglalt megjegyzések túllépték az elfogadható kritika határait, és a felperes személyiségi jogait támadták. Ezért a kérelmezőt rágalmozás miatt jelentős kártérítés megfizetésére ítélték.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

¹³³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87003>

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett a sajtó demokratikus társadalomban játszott alapvető szerepére, és azon felelősségére, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdekű kérdésben. Az újságírói szabadság pedig magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is (50. bek.). A Bíróság azt is megismételte, bár nem lehet azt mondani, hogy a köztisztviselők ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, a hivatalos minőségben eljáró köztisztviselőkkel szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint a magánszemélyek esetében. Ezért nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítaniuk, különösen akkor, ha ők maguk tesznek olyan nyilvános kijelentéseket, amelyek kritizálhatók (53. bek.).

A kérelmező cikkei aktuális eseményeket kommentáltak, így a büntető törvénykönyv tervezetének vitás rendelkezéseit is. A Bíróság szerint a cikkek témája egy demokratikus társadalomban fontos kérdést érintett, ahol a közvéleménynek jogos érdeke fűződik a tájékozódáshoz, és amely a politikai vita körébe tartozik. A kérdéses cikkek így egy közérdekű vitához járultak hozzá (54. bek.). A kártérítési eljárások két felperese a büntető törvénykönyv kidolgozásáért felelős bizottság tagja volt. Ebből következően egy közfunkciót vállaltak magukra, és e tekintetben hivatalos minőségükben jártak el. Az egyik felperes a bizottság elnöke, aki jogász professzor és nemzetközileg elismert jogtudós volt, a másik felperes pedig az igazságügy-miniszter tanácsadója is volt, és mindketten szerepeltek a médiában. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy kellőképpen ismertek voltak ahhoz, hogy közszereplőnek lehessen őket minősíteni. Így a felperesekkel szembeni elfogadható kritika szintje a kérdéses témával összefüggésben magasabb volt, mint bármely magánszemély esetében (55. bek.).

A Bíróság szerint figyelembe kell venni a kérelmező szakmai érdekét mint újságíró – hogy a nyilvánosságnak közvetíthesse nézeteit az aktuális közéleti eseményekről, illetve hangot adhasson kritikájának – a felperesek, mint közfunkciót gyakorló közszereplők jó hírnevének védelméhez fűződő érdekével szemben, illetve hogy védve legyenek a személyes sértésekkel szemben. A Bíróság szerint még ha feltételezik is, hogy a két cikkben használt nyelvezet és kifejezések durvák voltak, és sértőnek is felfoghatók, azok többnyire bizonyos tényeken, eseményeken, vagy a médiában elhangzott vitatott nézeteken alapuló értékítéletek voltak, amelyek a közvélemény előtt folyó éles vita tárgyai voltak, amit a kérelmező a hazai eljárásban igyekezett bizonyítani. A hazai bíróságok meg sem próbáltak különbséget tenni

tényállítások és értékítéletek között, és azt sem értékelték, hogy a cikkeket jóhiszeműen tették-e közzé (57. bek.).

Ami a cikkek formáját illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a szerző a nézeteit saját politikai véleményével és felfogásával színesítve közölte. A hazai bíróságok nem vizsgálták meg a kifogásolt megjegyzések kontextusát, sem azok kifejezési formáját. Ennek kapcsán a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a sértő nyelvezet a véleménynyilvánítás szabadságának védelmén kívül eshet, ha az eléri a féktelen becsmérlés szintjét, például amikor a sértő kijelentés egyetlen szándéka a sértegetés. A vulgáris kifejezések használata azonban önmagában nem meghatározó egy sértő kifejezés megítélésakor, mivel pusztán stilisztikai célokat is szolgálhat. A stílus a kifejezés formájaként a kommunikáció részét képezi, és mint ilyen, a kifejezés tartalmával együtt védett (58. bek.). Mindezek fényében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” a jó hírnév és mások jogainak védelme érdekében (59. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Oberschlick v. Austria (No. 1.) (59. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (59., 62. bek.); Skalka v. Poland (34. bek.); Dyundin v. Russia (26. bek.); Uj v. Hungary (20. bek.).

Címkék: sajtószabadság; köztisztviselők bírálhatósága; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹³⁴

MGN Limited v. United Kingdom

(Application no. 39401/04., 2011. január 18-i ítélet)

Tényállás

A Daily Mirror című brit bulvárlap 2001 februárjában két cikket („Naomi: drogos vagyok”) közölt Naomi Campbell szupermodell drogfüggőségéről. A lap szerint rendszeresen járt egy rehabilitációs intézmény kezeléseire, és titokban készített fényképeket is mellékel, amelyeken az látható, amint éppen elhagyja az intézményt. A cikkekre válaszul Campbell ügyvédje arra kérte a kiadót, hogy ne tegyen közzé további személyes információkat. A Daily Mirror két további cikket, köztük új fényképeket tett közzé, és bírálta, amiért magánéletének megsértését sérelmezte. A szupermodell ezután „bizalom megsértése” (breach of confidence) miatt pert indított a lap kiadója ellen. A Lordok Háza végül úgy döntött, hogy a kábítószer függőségről és a kezeléssel való tudósítás indokolható a közérdekkel – Campbell ugyanis

¹³⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114779>

korábban nyilvánosan tagadta a kábítószer használatát, és a cikkek azt hozták nyilvánosságra, hogy függőséggel kezelik –, ám a részletek és a fényképek közzététele már támadó és nyomasztó volt számára, ezért megállapította a magánszféra megsértését. Az indokolás szerint nem minden téma számít közérdekűnek, amely a közönség számára érdekes. A bíróság 3.500 angol font kártérítésre és a perköltségek megfizetésére kötelezte a lapot, amelynek összege meghaladta az 1 millió fontot. Az összeg Campbell és az ügyvédei közötti szerződésben szereplő „sikerdíjat” is tartalmazta. A kérelmező a Lordok Háza előtt vitatta a „sikerdíjat” azzal érvelve, hogy annak megfizetése nagymértékű aránytalansága miatt sértené a véleménynyilvánítás szabadságát, a Lordok Háza azonban elutasította a kérelmező panaszát.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás – amely a common law által törvényben meghatározott volt – legitim célja mások jogainak, azaz a szupermodell magánélethez való jogának védelme volt (136. bek.). A Bíróság először is emlékeztetett a sajtó kiemelkedő szerepére a jogállamiság által uralt államban. Bár az objektív és kiegyensúlyozott tudósítások módszerei jelentősen eltérhetnek, és sem a Bíróság, sem a hazai bíróságok feladata, hogy a sajtót helyettesítve kiválasszák, hogy a tudósítás milyen technikáját kell alkalmazni, a szerkesztői szabadság nem korlátlan (141. bek.). Annak ellenőrzése során, hogy a hazai hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e az Egyezmény által garantált két érték védelme során, amelyek bizonyos esetekben ütközhetnek egymással, azaz a 10. cikk által védett véleménynyilvánítás szabadsága és a 8. cikkben foglalt magánélet tiszteletben tartásához való jog között, a Bíróságnak egyensúlyt kell teremtenie a fényképek közzétételéhez fűződő közérdek és a magánszféra védelmének szükségessége között (142. bek.). Az olyan fényképek és cikkek közzétételét, amelyek egyedüli célja, hogy kielégítsék az olvasóközönség kíváncsiságát egy közszereplő magánéletének részleteivel kapcsolatban, nem lehet olyannak tekinteni, mint amely hozzájárul bármilyen közérdekű társadalmi vitához annak ellenére, hogy a kérelmező a nyilvánosság előtt ismert. Továbbá, bár a véleménynyilvánítás szabadsága a fényképek közzétételére is kiterjed, ez olyan terület, ahol mások jogainak és jó hírnevének védelme különösen fontos. A bulvársajtóban megjelenő fotókat gyakran folyamatos zaklatás légkörében szerzik meg, amely az érintett személyben a magánszférájába való behatolás vagy akár a zaklatás nagyon erős érzetét keltheti (143. bek.).

A Bíróság egyetértett a hazai bíróságok azon megállapításával, hogy a közzétett intim- és magánjellegű információk veszélybe sodorták Campbell kezelésének eredményességét, és ezáltal a modell fizikai és mentális egészségét is. A cikkekhez hozzáadott fényképeket titokban készítették, és azok szenvedést okoztak számára. A fotók és a részletes beszámolók közzétételéhez a nyilvánosságnak már nem fűződött érdeke, nem volt szükség ahhoz, hogy biztosítsa a róla megjelent, kábítószer-elvonással kapcsolatos történet hitelességét. A közérdeket már azzal kielégítették, hogy közölték az alapvető tényeket a függőségéről és a kezeléséről (151. bek.). A Bíróság nem talált komoly érveket arra, hogy saját álláspontjával helyettesítse a Lordok Háza érveit (150., 155. bek.), és elismerte, hogy aránytalanul megsértették Naomi Campbell magánéletének tiszteletben tartásához való jogát. Így a Lordok Háza megállapítása, hogy a kérelmező elkövette a „bizalom megsértését”, nem sértette az Egyezmény 10. cikkét (156. bek.). A Bíróság sikerdíj-rendszer kapcsán azonban úgy vélte, hogy az nyomást gyakorolt az alperesekre, beleértve a médiavállalkozásokat és a kiadókat, hogy megegyezéssel rendezzék az egyébként védhető ügyeket, ami veszélyt jelentett az információk közlő médiára, és így a véleménynyilvánítás szabadságára. A Bíróság szerint ezért a kérelmező kötelezése az aránytalanul magas ügyvédi sikerdíj megfizetésére aránytalan volt a sikerdíj-rendszer bevezetésével elérni kívánt céllal, és megsértették a 10. cikket (219-220. bek.). Az ítélethez egy részleges különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.); Von Hannover v. Germany (59., 65. bek.); Pedersen and Baadsgaard v. Denmark (78. bek.); Hachette Filipacchi Associates v. France (42-43. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; magánszféra védelme, képmáshoz való jog¹³⁵

Mladina d.d. Ljubljana v. Slovenia

(Application no. 20981/10., 2014. április 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a „Mladina” nevű hetilap kiadója, amely 2005 júniusában egy cikket tett közzé, amelyben élesen bírálta az egyik parlamenti képviselő kijelentéseit, különösen az azonos neműek kapcsolatának elismeréséről szóló törvényjavaslat vitája alatt tanúsított magatartását. A képviselő kifejezte abbéli véleményét, hogy a homoszexuálisok általánosságban nem kívánatosak, ahogyan az azonos nemű párok és szülők sem. Ennek során

¹³⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102965>

egy homoszexuális férfit utánzott, nőies beszédet és gesztusokat felvéve. A cikk szerzője a képviselő hozzáállását „agyilag csődtömeg”-ként jellemezte, aki egy normális országban, ahol kevésbé korlátozottak az emberi erőforrások, még általános iskolai gondnokként se tudna elhelyezkedni. A képviselő becsületének és jó hírnevének megsértése miatt pert indított az újság kiadója ellen, azt állítva, hogy a sértő cikk miatt súlyos lelki traumát szenvedett. A ljubljana-i kerületi bíróság elismerte a kiadó véleménynyilvánítási szabadságának fontosságát, és a parlamenti képviselő kritizálásának jogát, ám úgy ítélte meg, hogy az „agyilag csődtömeg” kifejezés használata a képviselő személyes tulajdonságaira utalt, ezért az objektíve sértő. A bíróság a kiadót kártérítés megfizetésére kötelezte. A kiadó fellebbezését elutasították.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a kifogásolt kijelentést egy közérdekű kérdés politikai vitájának keretében tették, ahol csak kevés korlátozás fogadható el a 10. cikk (2) bekezdése alapján, és amely egy politikus ellen irányult. Egy politikusnak nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania, mint egy magánszemélynek, különösen akkor, ha ő maga tesz olyan nyilvános kijelentéseket, amelyek kritizálhatók. Az újságírói szabadság pedig magában foglalja egy bizonyos fokú túlzás igénybevételének lehetőségét vagy akár provokációt is, más szóval a némileg mértéktelen nyilatkozatokat (40. bek.). A Bíróság egyetértett azzal, hogy a képviselő magatartásának „agyilag csődtömegként” való jellemzése valóban szélsőséges volt, és joggal lehetett sértőnek tekinteni. Ugyanakkor a megjegyzés egy értékítélet volt, bár igaz, hogy ténybeli alap hiányában még az értékítélet is lehet túlzott. Mindazonáltal a cikk a tényeket, amelyeken a vitatott kijelentés alapult, figyelemre méltó részletességgel vázolta fel: a képviselő beszédét majdnem teljes egészében idézte, és a homoszexuálisokat utánzó viselkedéséről is beszámolt. A leírást a szerző kommentárja követte, amely a Bíróság szerint nem csupán értékítélet, hanem egy karakter metaforája. A heves vita fényében – ahol a véleményeket kevés visszafogottsággal fejezték ki – a kifogásolt kijelentés egy erős kifejezése az egyet nem értésnek, sőt a képviselő álláspontjának megvetésének, nem pedig a szellemi képességeinek ténybeli értékelése. Ennek fényében a képviselő beszédének és magatartásának leírása elégséges alapot nyújtott a szerző nyilatkozatának (43. bek.). Továbbá az ellentmondásos kijelentés a képviselő kijelentéseinek „ellenpontjaként” is értelmezhető. A

Bíróság a képviselő gesztusainak használatáról úgy vélte, hogy az utánzás kigúnyolásnak tekinthető, amely negatív sztereotípiákat segít elő (44. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a cikk nemcsak a képviselő provokatív megjegyzéseit mérte össze, hanem a stílust is, amelyben azokat kifejezte. A szerző kritikai véleményét számos hangulatos, túlzó kifejezéssel színezte. Márpedig a 10. cikk a kifejezés tartalmát és formáját egyaránt védi, és a Bíróság úgy vélte, hogy még a sértő nyelvezet is – amely nem tartozik a véleménynyilvánítás szabadságának védelme alá, ha egyedüli szándéka a sértegetés – a 10. cikk által védett lehet, ha pusztán stilisztikai célokat szolgál (45. bek.). A Bíróság továbbá úgy ítélte meg, hogy a kontextus, amelyben a cikket írták, és a cikk által használt stílus nem kapott elegendő figyelmet a hazai bíróságok előtt. E két tényező fényében a kifogásolt nyilatkozat nem minősül a képviselő elleni indokolatlan személyes támadásnak. E tekintetben arra is rámutatott, hogy a politikai kirohanások gyakran csapnak át a személyes szférába. Ez a politikák és az eszmék szabad vitájának kockázatai, amelyek egy demokratikus társadalom biztosítékait jelentik (46. bek.).

A fentiekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a hazai bíróságok nem indokolták meggyőzően semmilyen „nyomós társadalmi érdekekkel” a képviselő jó hírnevének védelmét a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával és e jog előmozdításához fűződő általános érdekekkel szemben, amikor közérdekű kérdéseket érint. A Bíróság így kimondta, hogy a hazai bíróságok nem teremtettek igazságos egyensúlyt a versengő érdekek között. Ezt a következtetést nem befolyásolja az sem, hogy a panaszolt eljárás polgári és nem büntető természetű volt (47. bek.). A beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 1.) (57. bek.); Oberschlick v. Austria (No. 2.) (29. bek.); Lopes Gomes da Silva v. Portugal (30., 34. bek.); Mamère v. France (25. bek.); Tuşalp v. Turkey (48. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság, újságírói szabadság; tényállítások és értékítéletek, sértő kifejezések¹³⁶

Monnat v. Switzerland

(Application no. 73604/01., 2006. szeptember 21-i ítélet)

¹³⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142424>

Tényállás

A kérelmező újságíró az állami televíziós csatorna egy hírműsorának szerkesztője volt, amely 1997-ben levetített egy kritikus dokumentumfilmet Svájc II. világháborúban betöltött szerepéről. A film az uralkodó felfogástól eltérve azt állította, hogy Svájc és vezetői valójában rokonszenveztek a németekkel, és svájci bankokban mosták tisztára a náci pénzeket. A film a gazdátlan zsidó vagyonok kapcsán a svájci bankok és biztosítók szerepét is firtatta. A műsor heves reakciókat váltott ki a nézők körében, és a rengeteg panasz hatására a svájci médiahatóság, a Független Műsorszolgáltatási Panaszbizottság eljárást indított. A bizottság megállapította, hogy a műsor megsértette a médiatörvény 4. szakaszát, amely előírta a hírműsorok objektivitását oly módon, hogy tükrözzék a vélemények sokszínűségét. A svájci szövetségi bíróság az újságíró műsorral kapcsolatos eljárását is vitatta. Indokolás szerint a riport nem adott egyértelmű jelzést annak „szubjektív” természetéről és tartalmáról. Az újságírónak tájékoztatnia kellett volna a nézőket arról, hogy a dokumentumfilm nem abszolút igazságokat tartalmaz, hanem csupán a történelmi események egy lehetséges értelmezését.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a történelmi igazság keresése a véleménynyilvánítás szabadságának szerves részét képezi, és nem feladata, hogy arról a kérdésről döntsön, hogy Svájc milyen szerepet játszott valójában a II. világháborúban, amely folyamatos vita tárgyát képezi a történészek között (57. bek.). A szóban forgó műsor kétségtől rendkívül komoly közérdeklődésre számot tartó kérdést vetett fel, és az ezzel kapcsolatos információk sugárzása szerves részét képezi a média demokratikus társadalomban betöltött feladatának (58. bek.). A műsort egy olyan nyilvános vita részeként sugározták, amely nagy teret kapott a svájci médiában, és amely mélyen megosztotta az ország közvéleményét (59. bek.). Ami a hatóságoknak a műsor szankcionálásához fűződő érdekét illeti, a Bíróság úgy vélte, az a tény, hogy a dokumentumfilm sugárzását követően számos néző nyújtott be panaszt, akiknek az nem tetszett vagy meglepődtek rajta, önmagában nem elégséges ok az intézkedés igazolására. A véleménynyilvánítás szabadsága nemcsak azokat az „információkat” és „eszméket” védi, amelyeket kedvezően fogadnak, vagy semlegesnek avagy ártalmatlannak tartanak, hanem azokat is, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavaróak. Ez az elv a történelmi vitákra is igaz, főleg „egy olyan területen, ahol nem valószínű, hogy létezik bármilyen bizonyosság”, és ahol

a vita még folyamatban van (63. bek.). A Bíróság hozzátette, a műsor több mint 50 évvel korábban történt eseményekkel foglalkozott. Bár a kérelmező kijelentései még mindig újranyithatják a vitát a nyilvánosság körében, az eltelt idő miatt az ilyen kijelentéseket nem célszerű ugyanolyan súllyal kezelni, mint 10 vagy 20 évvel korábban. Ez részét képezi azoknak az erőfeszítéseknek, amelyeket minden országnak meg kell tennie, hogy nyíltan és szenvedélymentesen vitathassák meg saját történelmüket (64. bek.).

Ami az újságíró feladatait és kötelezettségeit illeti, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírók a 10. cikk által nyújtott védelem alapján elvileg nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartsák az általános büntetőjogi rendelkezéseket. Ez akkor is érvényes, amikor a sajtó a közönség körében komoly aggodalmat keltő ügyeket tárgyal (66. bek.). Továbbá az adott médium potenciális hatása is fontos tényező: figyelembe kell venni, hogy az audiovizuális média gyakran sokkal közvetlenebb és erősebb hatással rendelkezik, mint a nyomtatott sajtó. Ennek megfelelően a hazai hatóságok a televíziós riport tekintetében elvben szélesebb mérlegelési jogkörrel rendelkeznek. Mindazonáltal a Bíróság kétségbe vonta, hogy a műsort készítő újságírónak valóban világossá kellett volna tennie, hogy a műsor a saját „szubjektív” nézeteit tükrözi és nem az „egyetlen történelmi igazságot”, amely egyébként nem létezik egy történelmi vita vonatkozásában (68. bek.). A fentiek alapján a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a hazai bíróság által felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak a panaszok elfogadására (69. bek.).

Ami a beavatkozás arányosságát illeti, a panaszok elfogadása ugyan nem akadályozta meg a kérelmezőt nézetei kifejtésében, a határozat egyfajta cenzúraként mégis eltántoríthatta attól, hogy a jövőben hasonló kritikát fogalmazzon meg. Egy ilyen szankció visszatárhathatja az újságírókat, hogy részt vegyenek a közösség életét érintő kérdések nyilvános megvitatásában, továbbá alkalmas arra, hogy akadályozza a médiát az információt szállító és ellenőrző szerepének ellátásában (70. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy ítélte meg – különös tekintettel a demokratikus társadalomnak véleménynyilvánítás szabadságának biztosításához és fenntartásához fűződő érdekéhez –, hogy a svájci hatóságok intézkedése nem volt arányos az elérni kívánt céllal (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (44. bek.); Jersild v. Denmark (31., 35. bek.); Hertel v. Switzerland (50. bek.); Lehideux and Isorni v. France (47., 55. bek.); Radio France and Others v. France (34., 37., 39. bek.); Éditions Plon v. France (53. bek.); Chauvy and Others v. France (69. bek.).

Címkék: sajtószabadság; audiovizuális média; közérdekű ügyek; történelmi kérdések megvitatása¹³⁷

Morar v. Romania
(Application no. 25217/06., 2015. július 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíróként dolgozott az Academia Cațavencu nevű satirikus hetilapnál, ahol 2004 februárjában és márciusában a 2004-es elnökválasztás kapcsán több cikket tett közzé a hetilap három egymást követő számában. A cikkek az egyik potenciális elnökjelölt politikai tanácsadóját is érintették, és arra célozgattak, hogy a tanácsadó a kommunista éra titkosszolgálatának, a Securitate kémje volt, és pénzmosóként dolgozott egy művészeti galéria vezetőjeként Washingtonban. 2004 áprilisában a tanácsadó rágalmazás miatt büntetőjogi panaszt nyújtott be a hetilap három újságírója, köztük a kérelmező ellen. A megyei bíróság végül felfüggesztett pénzbírságra ítélte, továbbá 10.000 dollár nem vagyoni kártérítés megfizetésére és 16.000 dollár perköltség viselésére kötelezte. A bíróság kimondta a hetilapot kiadó társaság és az újságíró egyetemleges polgári jogi felelősségét is. Az indokolás szerint az újságíró „közvetett szándékkal” rágalmazást követett el. Az pedig, hogy a sértett az egyik elnökjelölt kampánycsapatához csatlakozott, még nem tette őt politikussá.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a kérdéses riportok közérdekű témákat érintettek, azaz a választásokon induló jelöltek különböző stratégiáit és politikai környezetét, különös tekintettel a Securitate-val való együttműködésük kérdésére, amely a román társadalom számára különösen aktuális volt néhány hónappal a 2004-es elnökválasztás előtt (53. bek.). A Bíróság ezúttal is leszögezte, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal szemben, mint egy magánszemély esetében. Ez az elv nem nemcsak a politikusokra vonatkozik, hanem bármely közszereplőre, vagyis bárkire, aki a nyilvánosság szférájában tevékenykedik vagy pozíciót tölt be (55. bek.). Ezért az elnökjelölt politikai tanácsadóját – bár

¹³⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76947>

maga nem volt politikus – közszereplőnek kell tekinteni, és a vele szemben elfogadható kritika határainak is tágabbnak kell lennie (57. bek.). A média számára pedig egy jelentős közérdekű kérdés tekintetében bizonyos fokú túlzás, vagy akár provokáció is megengedett (58. bek.).

A kifogásolt cikkek általános információkat és célozgatásokat tartalmaztak, de nem fogalmaztak meg közvetlen vádakot (60. bek.). A Bíróság elismerte, hogy egyes állításokat nem támasztottak alá megfelelő bizonyítékokkal, ám a titkosszolgálatral való állítólagos kapcsolatnak volt némi alapja (61. bek.). A Bíróság korábbi esetekben már kimondta, hogy egy ilyen gyanú megfogalmazása nem lépi túl a véleménynyilvánítás szabadságát, mivel az egykori Securitate aktáihoz való nyilvános hozzáférés körüli nehézségek nem teszik lehetővé a gyanú ellenőrzését (62. bek.). Bár a sértő cikkekben használt kifejezések némelyike „nem megfelelő” volt, azok a megengedett túlzás vagy provokáció határain belül maradtak (65. bek.). A Bíróság szerint a megyei bíróság nem fordított figyelmet a kontextusra, amelyben a cikkek megjelentek (66. bek.). Ami a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás arányosságát illeti, a pénzbüntetés végrehajtását felfüggesztették. Sőt, 2006 júliusa óta a rágalmozás már nem minősült bűncselekménynek Romániában (68. bek.). E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a részes államok joga, sőt kötelessége, hogy szabályozzák a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlását, hogy biztosítsák az egyén jó hírnevének megfelelő jogi védelmét. Mindazonáltal el kell kerülni az olyan intézkedések elfogadását, amelyek visszatartják a médiát és a közvéleményt formálóit attól, hogy felhívják a nyilvánosság figyelmét olyan közérdeklődésre számot tartó kérdésekre, mint például a közszereplők kapcsolatai az 1989 előtti elnyomó román kormánnyal (69. bek.).

A Bíróság végül rámutatott, hogy a megítélt kártérítés mértéke különösen magas volt, mivel az meghaladta az akkori átlagkereset ötvenszeresét, nem beszélve a kiemelkedően magas összegű perköltségről, amelynek megfizetésére kötelezték a kérelmezőt (70. bek.). Tekintettel a fentiekre, és a közérdekű vita fontosságára, amelyben a kifogásolt megjegyzések elhangzottak, a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás nem alapult „megfelelő és elégséges” indokokon. A 10. cikket így megsértették (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Krone Verlag GmbH and Co. KG v. Austria (37. bek.); Mamère v. France (25. bek.); Ieremeiov v. Romania (No. 2.) (Application no. 4637/02., 2009. november 24.; 42. bek.); Andreescu v. Romania (Application no. 19452/02., 2010. június 8.; 90., 94., 100. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtószabadság; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága¹³⁸

Morice v. France
(Application no. 29369/10., 2015. április 23-i ítélet)

Tényállás

1995-ben Dzsibutitól nem messze holtan találtak egy francia bírót. A dzsibuti csendőrség vizsgálata szerint a bíró öngyilkos lett. Az özvegye vitatva ezt panaszt nyújtott be magánfélként, és a kérelmező ügyvédet hatalmazta meg, hogy az eljárásban képviselje őt. 1997-ben nyomozás indult, amelynek lefolytatására két vizsgálóbírót jelöltek ki. 2000 júniusában az ügyet a fellebbviteli bíróság vádemelési osztálya egy másik vizsgálóbíróhoz tette át. Az új bíró megállapította, hogy egy helyszíni szemle során készült videofelvételt nem csatolták a nyomozati iratokhoz, és azt nem vették nyilvántartásba. A felvételt tartalmazó kazettát később egy borítékban küldték meg a bírónak a dzsibuti ügyész kézzel írt jegyzetével együtt. 2000 szeptemberében a kérelmező az egyik kollégájával levelet írt a francia igazságügy-miniszternek, amelyben azt állították, hogy a két korábbi vizsgálóbíró magatartása „teljesen ellentétes a pártatlansággal és a méltányosság elvével”, és kérték, hogy vizsgálják ki a nyomozás során napvilágra került hiányosságokat. A következő nap a Le Monde egy cikke – közölve a levél kivonatát és az ügyvéd újságírónak tett nyilatkozatát – azt állította, hogy az özvegy ügyvédei erőteljesen kritizálták a bírókat az igazságügy-miniszter előtt. A cikk arra is utalt, hogy az egyik korábbi vizsgálóbíróval szemben egy másik ügyben dokumentumok eltűnése miatt fegyelmi eljárás indult, ahol a magánfeleket szintén a kérelmező ügyvéd képviselte. 2000 októberében a két korábbi vizsgálóbíró büntetőjogi panaszt nyújtott be köztisztviselő nyilvános becsmérlése miatt. A kérelmezőt végül a rouen-i fellebbviteli bíróság bűnrészesség miatt bűnösnek találta, és 4000 euró pénzbírságra, valamint 7500 euró kártérítésre kötelezte. A bíróság szerint annak állítása, hogy egy vizsgálóbíró magatartása „teljesen ellentétes a pártatlanság és a méltányosság elvével”, önmagában különösen rágalmazó vád. A kérelmező a vizsgálóbírák hivatásbeli és erkölcsi integritásának támadásával egyértelműen túllépte a megengedett kritika jogát.

Az eljáró szerv

Nagykamara

¹³⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155808>

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, ahhoz, hogy a nyilvánosság tagjainak bizalma legyen az igazságszolgáltatásban, az ügyvédeknek rendelkezniük kell azzal a bizalommal, hogy képesek a jogi szakma hatékony képviselőire (132. bek.). A magatartásuk ugyan korlátozások alá vannak vetve, de különleges jogokat és privilégiumokat is élveznek, többek között általában bizonyos mozgástérrel rendelkeznek a bíróság előtt használt érveket tekintve (133. bek.). Következésképpen, a véleménynyilvánítás szabadsága az ügyvédek is megilleti, akik jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, feltéve hogy a kritikájuk nem lép túl bizonyos határokat. Az ilyen szabályok hozzájárulnak a bíróságok öncélú és megalapozatlan támadásokkal szembeni védelméhez, amelyeket az a cél vezérelhet, hogy a bírósági vitát a médiában folytassák le (134. bek.). Másrészt, a véleménynyilvánítás szabadságának kérdése kapcsolódik a jogi szakma függetlenségéhez, amely elengedhetetlen a tisztességes igazságszolgáltatás hatékony működéséhez. Ezért csak kivételes esetekben fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár rendkívül enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az szükséges egy demokratikus társadalomban (135. bek.).

Különbséget kell tenni azonban aszerint, hogy az ügyvéd a tárgyalóteremben vagy máshol fejezi-e ki magát (136. bek.). Ami a tárgyalótermi magatartást illeti, mivel az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága felvetheti az ügyfele tisztességes eljárásának kérdését, a méltányosság elve is az érvek felek közötti szabad és erőteljes cseréje mellett szól. Az ügyvédeknek kötelessége buzgón védeni az ügyfelek érdekét (137. bek.). Rátérve a tárgyalótermen kívül tett nyilatkozatokra, a Bíróság szerint a védőügyvéd megjelenhet televíziós hírekben, vagy nyilatkozatot tehet a sajtóban, és az ilyen csatornákon keresztül tájékoztathatja a nyilvánosságot azokról a hiányosságokról, amelyek valószínűleg aláássák a tárgyalást megelőző eljárásokat. A Bíróság ennek kapcsán leszögezte, hogy egy ügyvéd nem tehető felelőssé egy közzétett „interjú” minden állításáért, különösen, ahol a sajtó a nyilatkozatokat megszerkesztette. Az ügyvédek nem tehetők jogosan felelőssé a sajtó tevékenységéért. Hasonlóképpen, ha az ügy széles körben elterjedt a médiában, egy ügyvédet nem lehet megbüntetni a nyomozás titkosságának megsértéséért, amikor csupán személyes megjegyzéseket tett olyan információkról, amelyek már ismertek voltak az újságírók számára. Ennek ellenére egy ügyvédnek, amikor nyilvános kijelentéseket tesz, megfontoltnak kell lennie a folyamatban lévő nyomozás titkossága kapcsán (138. bek.). Az ügyvédek nem

tehetnek olyan megjegyzéseket, amelyek átlépik a vélemények megengedett kifejezését (139. bek.).

(I) A kérelmező jogállása mint ügyvéd. A Bíróság leszögezte, hogy az ügyvédek nem lehetnek egyenlők az újságírókkal, mert a pozíciójuk és a szerepük eltérő a bírósági eljárásban. Az ügyvédek az igazságszolgáltatási rendszer főszereplői, hiszen közvetlenül részt vesznek annak működésében, és a fél védelmében. Ezért nem lehet egyenlőnek tekinteni egy külső tanúval, akinek feladata a nyilvánosság tájékoztatása (148. bek.). Bár nem volt vitatott, hogy a kifogásolt megjegyzések az eljárás keretében hangzottak el, a kérelmező kijelentései közvetlenül nem járultak hozzá az ügyfele védelméhez, mivel a nyomozást ekkor már egy másik bíróra bízta, aki nem volt a kritika tárgya (149. bek.).

(II) Hozzájárulás egy közérdekű ügyről szóló vitához. A Bíróság elismerte, hogy az eset már kezdetektől fogva jelentős figyelmet kapott a médiában (151. bek.). A közvéleménynek jogos érdeke fűződik a büntetőeljárásokkal kapcsolatban rendelkezésre álló és elérhető információkhoz, és a bíróságok működését érintő megjegyzések közérdekű kérdéshez kapcsolódnak (152. bek.). A kérelmező megjegyzései így egy közérdekű ügyről szóló vita keretében estek (153. bek.).

(III) A kifogásolt megjegyzések természete. A Bíróság szerint a kijelentések inkább értékítéletek voltak, mint pusztán tényállítások, mivel azok főként a vizsgálóbírók nyomozás során tanúsított magatartását értékelték átfogóan (156. bek.). Az a tény, hogy a vizsgálóbírók az új bírónak nem továbbítottak egy fontos bizonyítékot, és nem vették nyilvántartásba – amit a bíróságnak is rögzített – nemcsak alátámasztott, de elég súlyos is volt (158. bek.). Az általa használt kifejezések kellően szoros kapcsolatban voltak az eset tényeivel, így azok nem tekinthetők megtévesztőnek vagy indokolatlan támadásnak. A „maró hangnem” használata egy bírót célzó kijelentésben nem összeegyeztethetetlen a 10. cikk rendelkezéseivel (161. bek.).

(IV) Az ügy körülményei. (a) *Az általános háttér figyelembe vételének szükségessége.* A fellebbviteli bíróságnak az idézett kijelentést az ügy körülményeinek fényében kellett volna értékelnie, különösen azért, mert a valóságban az nem a cikk szerzőjének tett kijelentés volt, hanem egy kivonat az igazságügy-miniszternek küldött levélből. Továbbá, amikor a kérelmező válaszolt a kérdéseire, az újságíró már saját forrásból tájékozódott a miniszternek küldött levélről. E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy az ügyvédek nem tehetők felelőssé a sajtó tevékenységéért, vagy mindazért, ami egy sajtó által közzétett interjúban megjelenik (162. bek.). A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező kijelentéseit nem lehet pusztán a bírósággal szembeni személyes gyűlölet, vagyis a kettőjük közti antagonisztikus kapcsolat kifejezésére

korlátozni, mivel azok szélesebb kontextusba estek (166. bek.). Bár a kérelmező megjegyzéseinek bizonyosan van negatív jelentése, és annak ellenére, hogy némileg ellenséges természetűek és súlyosak voltak, azok az igazságügyi vizsgálat működését érintették, amely közérdekű kérdés. Továbbá, egy ügyvéd számára lehetővé kell tenni, hogy felhívja a közvélemény figyelmét az igazságügyi rendszer esetleges hiányosságaira (167. bek.).

(b) *Bíróságok tekintélyének fenntartása.* A Bíróság szerint a bírák beszédekor nemcsak az illető személy fejezi ki magát, hanem rajta keresztül az egész igazságszolgáltatási rendszer is, míg az ügyvédek csupán a saját és az ügyfelek nevében beszélnek. Bár szükséges lehet a bíróságokat megvédeni a súlyosan károsító támadásoktól, amelyek lényegében megalapozatlanok, ez nem lehet olyan hatással, amely tiltja az egyéneket nézeteik kifejtésében az igazságszolgáltatási rendszer működésével kapcsolatos közérdekű ügyekben (168. bek.). Továbbá, a kérelmező megjegyzései nem voltak alkalmasak a bírósági eljárás megfelelő lefolytatásának aláásására, mivel a bíróság az ügyet visszavonta a két vizsgálóbírótól. A kifogásolt megjegyzések sem az új vizsgálóbíró, sem a bíróságokat nem célozták semmilyen módon (169. bek.). Mindazonáltal a Bíróság hangsúlyozta az igazságszolgáltatás tekintélye fenntartásának fontosságát, és azt, hogy a bíróságok megfelelő működése nem lehetséges az igazságszolgáltatási rendszer főszereplői közötti, kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatok nélkül (170. bek.).

(c) *A rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek használata.* A Bíróság megjegyezte, hogy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek használatának és a véleménynyilvánítás szabadságának nem ugyanaz a célja, és azok nem felcserélhetőek. Egy ügyvédnek az ügyfél megvédését nem a médiában kell lefolytatnia – csak igen különleges körülmények között – hanem az illetékes bíróságokon. Jelen esetben nyilvánvaló, hogy a kérelmező eredeti szándéka az volt, hogy az ügyet a rendelkezésre álló jogorvoslati eszközök igénybevételével oldja meg. Ám a kifogásolt probléma felmerülésekor az ügyet már visszavonták a bíraktól (171. bek.). Továbbá az igazságügyi miniszterhez benyújtott nyomozás iránti kérelem nem minősül bírósági jogorvoslatnak, hanem pusztán egy vizsgálat iránti kérelemnek (172. bek.).

(d) *Következtetések.* A Bíróság kimondta, hogy a kérelmező megjegyzései nem minősültek a bíróság intézkedéseit súlyosan károsítónak, és lényegében megalapozatlanul támadónak, de a bírákat érintő kritikák az igazságszolgáltatási rendszer működését érintő, közérdekű ügyről szóló vita részét képezték egy olyan ügy keretében, amely kezdetektől fogva nagy médiavisszhangot kapott (174. bek.).

(V) Kiszabott szankciók. A Bíróság rámutatott, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás „dermesztő hatással” járhat e szabadság gyakorlására, és a bíróság viszonylag mérsékelt természete nem elegendő a kockázat tagadásához. Egy ügyvédre kiszabott szankciónak is lehetnek bizonyos következményei, amelyek közvetlenek (fegyelmi eljárás) vagy közvetettek (a nyilvánosság és az ügyfelek beléjük vetett bizalma). A kiszabott szankció nem a „lehető legenyhébb” volt, hanem éppen ellenkezőleg jelentős, és a hazai bíróság az ügyvédi státuszára hivatkozva igazolta annak súlyosságát (176. bek.). A fentiekre tekintettel a kérelmező rágalmozásban való bűnrészesség miatti elítélése aránytalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (177. bek.). Az ítélethez két párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Nikula v. Finland (49., 54-55. bek.); Steur v. the Netherlands (38. bek.); Amihalachioaie v. Moldova (28. bek.); Kyprianou v. Cyprus (174-175. bek.); Foglia v. Switzerland (86., 95. bek.); July and Sarl Libération v. France (66. bek.); Gouveia Gomes Fernandes and Freitas e Costa v. Portugal (Application no. 1529/08., 2011. március 29.; 48. bek.); Mor v. France (Application no. 28198/09., 2011. december 15.; 43-44., 55-56., 59. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; bírósági eljárások¹³⁹

Mosley v. United Kingdom

(Application no. 48009/08., 2011. május 10-i ítélet)

Tényállás

2008 márciusában a News of the World bulvárlap címlapján közölte „A F1 főnök beteg náci orgiája 5 prostival” című cikkét, amely a Formula-1-et irányító Nemzetközi Automobil Szövetség egykori elnökének orgiájáról szólt. Az újság több oldalon keresztül foglalkozott a történettel, és egy titokban készített videofelvételekből kivágott képeket is közölt. Emellett az újság honlapján a videó szerkesztett változatát is közzétették. A kérelmező válaszul kártérítési pert indított az újság ellen becsületének és magánéletének megsértése miatt, továbbá ideiglenes intézkedéssel kérte eltüntetni a News of the World-öt attól, hogy a szerkesztett videót elérhetővé tegye a honlapján. A bíróság az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elutasította, mert az anyag addigra már széles körben elterjedt nyomtatott formában és az interneten

¹³⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154265>

egyaránt, így az már nem volt magánjellegű. A személyiségi jogi perben a High Court megállapította, hogy sem a kérelmező szexuális tevékenysége, sem a képek nem tartalmaztak semmilyen náci utalást, így az nem volt közérdekű. Ennélfogva a cikk és a kapcsolódó képek közzététele sem volt igazolható, amivel megsértették a kérelmező magánélethez való jogát. A kérelmezőnek 60.000 font kártérítést ítélték meg.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 8. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint megsértették az Egyezmény 8. cikkében biztosított magánélethez fűződő jogát. A News of the World-nek törvényes kötelezettség hiányában nem kellett előzetesen értesítenie őt a rá vonatkozó anyagok közzétételére vonatkozó szándékáról, így nem adatott meg számára az a lehetőség, hogy a bíróságtól ideiglenes intézkedést kérve megakadályozza azok közzétételét (65. bek.). A Bíróság megállapította – egyetértve a hazai bíróságokkal –, hogy a vitatott újságcikk felháborító és indokolatlan behatolást eredményezett a kérelmező magánéletébe (104. bek.). Mivel a hazai bíróságok a kérelmező javára ítélték, a Bíróság a magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadságának egymáshoz való viszonyát nem az ügy, hanem a hazai jogrendszer vonatkozásában értékelte (105. bek.). Nyilvánvaló, hogy a 8. cikk alapján az állam nem csak arra köteles, hogy tartózkodjon a magánéletbe történő beavatkozástól, hanem arra is, hogy érvényesítse e jog tényleges élvezetét (106. bek.). Figyelembe kell venni azt az elvet, hogy az Egyezmény 8. és a 10. cikk által garantált jogok egyenlő tiszteletet érdemelnek (111. bek.).

A Bíróság azt is megerősítette, hogy különbséget kell tenni az olyan tényközlések, amelyek – még ha vitathatóak is – hozzájárulhatnak egy közérdekű vitához egy demokratikus társadalomban, és az egyén magánéletére tett ízléstelen állítások között. Más megfontolások érvényesek az olyan szenzációra koncentráló, szórakoztatást célzó sajtóbeszámolókra, amelyek egyedüli célja, hogy kielégítsék az olvasóközönség kíváncsiságát egy adott személy szigorú értelemben vett magánéletének részleteivel kapcsolatban. Az ilyen tudósítások nem érdemesek a 10. cikk sajtónak nyújtott erőteljes védelmére. Miközben elismerte a nyilvánosság tagjainak jogát arra, hogy hozzáférjen a publikációk széles köréhez a különböző területeken, a Bíróság hangsúlyozta, annak megítélésakor, hogy egy közzététel indokolja-e a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogba való beavatkozást, arra kell figyelemmel lenni, hogy a közzétételhez közérdek fűződik-e, és nem arra, amit a közönség érdekesnek tarthat

(114. bek.). Bár a véleménynyilvánítás szabadsága a fényképek közzétételére is kiterjed, ez olyan terület, ahol mások jogainak és jó hírnevének védelme különösen fontos, különösen ha a képek nagyon személyes vagy akár intim „információkat” is tartalmaznak az egyénről, vagy amelyeket magáncélú helyiségekben és titokban elhelyezett készülékek segítségével készítettek (115. bek.). Végül hangsúlyozta, a 10. cikk nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az abban rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg. Azonban az előzetes korlátozások könnyebben igazolhatók azokban az esetekben, ahol bizonyítják, hogy nincs kényszerítő szükség az azonnali közzétételre, és ahol nem nyilvánvaló a közérdekű vitához való hozzájárulás (117. bek.).

Jelen esetben tehát az volt a kérdés, hogy a magánélethez való jog biztosításának érdekében elvárható-e a jogilag kötelező előzetes értesítés előírása, azaz kötelezhető-e a sajtó arra, hogy anyagait a megjelenés előtt mutassa meg az érintett személynek (118. bek.). Az érintettek – ha tudatában voltak annak, hogy a tervezett közlemény a magánéletüket érinti – ideiglenes intézkedést kérhetnek a cikk közzétételének megakadályozása végett (119. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy az utólagos kártérítés megfelelő jogorvoslatot biztosíthat a személyes információk újság általi közzétételéből eredő, magánélethez fűződő jog megsértésére (120. bek.). A részes államok elvileg széles körű mérlegelési jogkört élveznek a magánélethez fűződő jog védelme érdekében bevezetendő intézkedések terén (121-122. bek.).

A Bíróság az előzetes értesítési kötelezettség egyértelműsége és hatékonysága kapcsán rámutatott, hogy a „magánélet” fogalma kellőképpen tisztázott az újságok és újságírók számára ahhoz, hogy képesek legyenek azonosítani, ha egy publikáció sértheti a magánélethez való jogot (125. bek.). Ugyanakkor minden előzetes értesítési kötelezettség alól létezne valamilyen formában a közérdek kivétele. Az újságok dönthetnének úgy, hogy nem értesítik az érintettet, ha úgy vélik, hogy az információk közzétételére vonatkozó döntésüket a későbbiekben meg tudják védeni a közérdek alapján. Ám a szűken meghatározott közérdekűségi kivétel növelné bármely előzetes értesítési kötelezettség dermesztő hatását (126. bek.). A News of the World akkor is dönthetett volna úgy, hogy nem értesíti a kérelmezőt, ha előírták volna az előzetes értesítési kötelezettséget, mivel az újság azt hitte, hogy a nyilvánosságra hozott szexuális tevékenységnek – amelyben a kérelmező részt vett – náci felhangjai voltak, így azok közérdekűek voltak (127. bek.). Másrészt a Bíróság szerint az előzetes értesítési kötelezettség csaknem olyan erős, mint a be nem tartása miatt kiszabott szankciók. Bár a büntető jellegű bírságok és szankciók hatékonyak lehetnek abban, hogy ösztönözzék az előzetes értesítést, dermesztő hatást gyakorolhat az újságírásra, amely még a magas szintű védelmet élvező politikai és oknyomozó újságírás területén is érezhető lenne.

Különös figyelmet kell fordítani azon korlátozások vizsgálatára, amelyek a közzététel előtti cenzúráként működhetnek (129. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy a közszereplők magánélete a média egyes részei számára rendkívül jövedelmező áruvá vált. Az ilyen személyekről szóló hírek is hozzájárulnak ahhoz, hogy a sokféle információ hozzáférhető legyen a nyilvánosság számára, és bár azok terjesztésének célja inkább a szórakoztatás mint a tájékoztatás, mégis a 10. cikk védelmét élvezik. Ám ha az információ a magán- és intim jellegű, és a terjesztése nem volt közérdekű, számításba jöhet a 8. cikk alkalmazása (131. bek.). Mivel az előzetes értesítési kötelezettség dermesztő hatással járhat, és hatékonyságát illetően is jelentős kétségek merültek fel, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a 8. cikk nem követeli meg a jogilag kötelező előzetes értesítési kötelezettség bevezetését, ezért a követelmény hiánya a belső jogban nem sértette a 8. cikket (132. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (59., 65. bek.); Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue v. Belgium (77. bek.); Armoniene v. Lithuania (Application no. 36919/02., 2008. november 25.; 39. bek.); Hachette Filipacchi Associes („Ici Paris”) v. France (40-41. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; előzetes korlátozás; magánszféra védelme¹⁴⁰

Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland (Application no. 16354/06., 2012. július 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egyesület – amelynek célja, hogy elsőként lépjen kapcsolatba földönkívüliekkel – 2001-ben engedélyt kért Neuchâtel város rendőrségétől egy plakátkampány folytatására. A plakátokon a honlapjuk címe és a telefonszámuk is szerepelt. A rendőrség, majd a városi tanács és Neuchâtel Tartományi Igazgatósága is megtagadta a plakátok kihelyezésének engedélyezését. A városi tanács szerint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása a város közigazgatási szabályzatának 19. cikkén alapult – amely szerint a rendőrség betilthatja a jogellenes vagy erkölcstelen plakátokat –, célja a közérdek védelme volt, és arányosnak minősült, mivel a szervezet pártolta többek között az emberi klónozást, az ún. „zseniokráciát” és az „érzéki meditációt”. A tartományi igazgatóság azt is hozzátette, hogy a mozgalom „elméletileg” támogatta a pedofiliát és a vérfertőzést.

¹⁴⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104712>

Az egyesület fellebbezést nyújtott be Neuchâtel Kanton Közigazgatási Bíróságához, amely elutasította a fellebbezést. A mozgalom weboldaláról elérhető könyvek és a weboldalak által közvetített üzenet fényében úgy vélte, hogy azok alááshatják a közrendet, a közbiztonságot és a közerkölcsöt. Ilyen eszméknek közúton való terjesztésének engedélyezése nem igazolható. A Szövetségi Bíróság 2005-ben elutasította a szervezet felülvizsgálati kérelmét. Az indokolás szerint a plakát egészében véve egy, az egyesület weboldalának felkeresésére irányuló felhívás volt. Egy ilyen jellegű hirdetés esetén a hatóságoknak nem csupán a reklám üzenetét kell megvizsgálniuk, hanem annak tartalmát is. A weboldalon keresztül elérhető művek egyes részei pedig az olvasók számára feltehetően súlyosan sértőek voltak. A bíróság szerint a közérdek azt kívánja meg, hogy az állam ne támogasson ilyen reklámot azzal, hogy erre a célra közterületet tesz elérhetővé, amely azt a látszatot keltheti, hogy helyesli vagy tolerálja a szóban forgó véleményeket. Az egyesület pedig továbbra is kifejezhette meggyőződését a rendelkezésére álló számos egyéb kommunikációs eszköz segítségével.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 9:8 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

Jelen esetben a kérdés az, hogy a nemzeti hatóságok kötelesek voltak-e lehetővé tenni a kérelmező egyesület számára, hogy eszméit plakátkampány útján terjeszthesse oly módon, hogy bizonyos közterületeket számára elérhetővé tesznek (57. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy nem általánosságban tiltották meg bizonyos eszmék közlését: a tiltás csak a közterületen lévő, szabályozás és ellenőrzés alatt álló közösségi létesítmények használatára vonatkozott. Az egyéneknek nincs feltétlen vagy korlátlan joga a közterületek kiterjesztett használatára, különösen a reklám- vagy információs kampányokra szolgáló építmények esetében (58. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a részes államok számára általában szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt, különösen a vallást. Hasonlóképpen, az államok széles mérlegelési szabadsággal rendelkeznek a kereskedelmi ügyek vagy a reklámozás szabályozása terén is (61. bek.). A Bíróság szerint a plakátkampány nem politikai beszéd, mert a honlap fő célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a kérelmező egyesület küldetésére, és nem az, hogy a Svájcban folyó politikai vitákat vessen fel. Még ha a kérelmező közlése kívül is esik a kereskedelmi reklám

körén – nem egy meghatározott termék megvásárlására buzdít –, akkor is közelebb áll a kereskedelmi célú közléshez, mint a politikai beszédhez, hiszen van egy bizonyos térítő funkciója. Ezért az állam mérlegelési jogköre szélesebb (62. bek.). Ebből kifolyólag a közterületi hirdetőtáblák kezelése a nem szigorúan politikai plakátkampányokkal kapcsolatban államról államra, vagy akár régióról régióra is változhat egy államon belül (64. bek.). Hogy egy plakát megfelel-e bizonyos jogszabályi követelményeknek – amelyek olyan érdekeket védenek, mint például az erkölcsök védelme, a közúti forgalom biztonsága vagy a tájkép megőrzése –, az államok mérlegelési jogkörébe esik (65. bek.).

A plakátoknak egyértelműen az volt a célja, hogy felhívja az emberek figyelmét a honlapra. Ezért logikátlan lenne a Bíróság részéről, ha kizárólag magát a plakátot venné figyelembe: a hazai bíróságokhoz hasonlóan a kérdéses weboldal tartalmát is meg kell vizsgálni (69. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy öt különböző hatóság vizsgálta meg az ügyet, és részletesen megindokolták, miért tartják helyénvalónak azt, hogy nem engedélyezik a plakátkampányt (70. bek.). A Bíróság szerint bár az érvek egy része önmagában nem lenne alkalmas arra, hogy igazolja a plakátkampány betiltását, a hatóságok az ügy összes körülményére figyelemmel ésszerűen vélhették úgy, hogy a kampány betiltása elengedhetetlen volt a közegészség és az erkölcsök védelme, mások jogainak védelme és a bűnözés megelőzése érdekében (72. bek.).

A Bíróság leszögezte azt is, hogy különbséget kell tenni az egyesület célja és a cél elérése érdekében használt eszközök között. Ennek megfelelően az egyesület vagy a weboldal betiltása aránytalan lehetett volna. Ám a korlátozásnak a plakátok közterületen való elhelyezésére történő limitálása biztosította, hogy a kérelmező jogait csak minimálisan csorbítsa. A hatóságoknak, ha alapvető jog korlátozásáról döntenek, a lehető legkisebb sérelmet okozó eszközt kell választaniuk. Mivel a kérelmező egyesület továbbra is képes volt eszméi terjesztésére a saját honlapján és a rendelkezésére álló más eszközök segítségével – mint például szórólapok utcán vagy postaládákban történő terjesztése – a kifogásolt intézkedés nem tekinthető aránytalanak (75. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a svájci hatóságok nem lépték túl a számukra biztosított széles mérlegelési jogkör kereteit, és a döntéseik igazolására felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak (76. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és három különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Casado Coca v. Spain (50. bek.); Murphy v. Ireland (67. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; közérdekű ügyek, közerkölcs védelme¹⁴¹

Murat Vural v. Turkey
(Application no. 9540/07., 2014. október 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 2005-ben festékekkel öntötte le Mustafa Kemal Atatürk, a Török Köztársaság alapítójának több szobrát, amit azzal magyarázott, hogy így fejezte ki az ún. kemalista ideológiával szembeni elégedetlenségét. A kérelmezőt végül nem vandalizmus miatt, hanem az Atatürk ellen elkövetett bűncselekményekről szóló 1951. évi 5816. számú törvény alapján, Atatürk emlékének megsértése miatt ítélték el. A kérelmezőt elsőfokon összesen 22 év és 6 hónap szabadságvesztésre ítélték, amit a Semmitőszék 13 évre csökkentett, emellett közügyek gyakorlásától, így a szavazásokon való részvételtől is eltiltották.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány azzal érvelt, hogy Atatürk szobrának bemocskolása vandalizmusnak minősül, amely Atatürk emlékének megsértésével járt (41. bek.). A törvény Atatürk emlékének megsértését vagy szobrának megrongálását büntette, ami nem akadályozta meg az egyéneket abban, hogy kritizálják Atatürk személyiségét vagy a kemalista politika eszmeiségét. A szobor megrongálása nem legitim módja a nézetek kifejezésének a 10. cikk alapján (42. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi. A 10. cikk körébe nem csak a leggyakoribb véleménynyilvánítási formák tartoznak, mint például a beszéd és az írott szövegek, hanem más és kevésbé kézenfekvő médiumok is, ha az emberek úgy döntenek, hogy azokon keresztül közvetítik véleményüket, üzeneteiket, gondolataikat és kritikáikat (44. bek.). Így például a szimbólumok viselése vagy megjelenítése is kifejezési formának minősül a 10. cikk értelmében, de a vélemény meghatározott magatartás tanúsításával is kinyilvánítható (46-48. bek.). Ugyanígy a tiltakozások is jelenthetnek véleménynyilvánítást (49. bek.). A Bíróság szerint annak megítélésakor, hogy a kifogásolt magatartás a 10 cikk körébe tartozik-e, a 10.

¹⁴¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112165>

cikket nem korlátozóan, hanem kiterjesztően kell értelmezni (52. bek.). Bármely egyénnek, aki véleményét kívánja közvetíteni, joga van azt non-verbális vagy szimbolikus kifejezési eszközök használatával megtenni. A Bíróság ezért elutasította a kormány azon érvét, hogy a kérelmezőnek joga volt gondolatait és véleményét kifejezni és terjeszteni beszéd, írás, képek és más médiumok útján, anélkül hogy erőszakhoz folyamodott volna (53. bek.). A Bíróság szerint annak eldöntésekor, hogy egy bizonyos cselekedet vagy magatartás a 10. cikk körébe tartozik-e, vizsgálni kell a kérdéses cselekedet vagy magatartás természetét, különösen annak objektív szempontból látható vonását, valamint a cselekedetet vagy magatartást végző személy célját vagy szándékát. A kérelmezőt azért ítélték el, mert leöntötte festékekkel Atatürk szobrát, amit objektív szempontból egy véleményt kinyilvánító cselekedetnek lehet tekinteni. A kérelmező is egyértelművé tette a büntetőeljárás során, hogy az Atatürk iránti tisztelet hiányát szándékozott kifejezni (54. bek.). A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező a véleménynyilvánítási szabadságát gyakorolta, az elítélése és a börtönbüntetés kiszabása pedig beavatkozást jelentett a 10. cikkben foglalt jogaiba (56. bek.).

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy a beavatkozás arányosságának értékelésekor a kiszabott szankció természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni (64. bek.). Elfogadta, hogy Atatürk egy ikonikus figura volt Törökországban, és hogy a török parlament úgy döntött, hogy kriminalizálnak bizonyos magatartásokat, amelyek megítélésük szerint sértőek lehetnek Atatürk emlékére, és sérthetik a török társadalom érzéseit (65. bek.). Mindazonáltal a Bíróságot meglepte a jogszabály által előírt büntetés szélsőséges súlyossága, amivel több mint 13 évig terjedő szabadságvesztést szabtak ki a kérelmezőre. A békés és erőszakmentes kifejezési formákat elvileg nem lehet a szabadságvesztés-büntetés kiszabásának fenyegetésétől függővé tenni. Bár a kérelmező tettei közvagyon elleni fizikai támadást valósítottak meg, ezek nem voltak olyan súlyúak, amelyek indokolnák a szabadságvesztés kiszabását (66. bek.). A Bíróság szerint ezért szükségtelen annak vizsgálata, hogy a török bíróságok által felhozott indokok elégségesek voltak-e a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozáshoz, illetve Atatürk figurája iránti neheztelő megnyilvánulása „sértőnek” minősült-e. Nincsenek olyan indokok, amelyek igazolnának egy ilyen súlyos büntetés kiszabását a kérdéses cselekedet tekintetében (67. bek.). A Bíróság kimondta, hogy a kiszabott büntetés durván aránytalan volt az elérni kívánt törvényes céllal (68. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Oberschlick v. Austria (No. 1.) (57. bek.); Baskaya and Okcuoglu v. Turkey (Application nos. 23536/94., 24408/94., 1999. július 8.; 65-66. bek.); Odabasi and Kocak v. Turkey (Application no. 50959/99., 2006. február 21.; 23. bek.).

Címkék: expresszív magatartás, provokatív gesztus; közrend védelme; szankció arányossága¹⁴²

Murphy v. Ireland
(Application no. 44179/98., 2003. július 10-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1995-ben egy hirdetést szeretett volna közzétenni a helyi kereskedelmi televízióban, amely bemutatta volna a „Jézus Krisztussal kapcsolatos történelmi tényeket” és a „feltámadás bizonyítékait”. A Független Rádió és Televízió Bizottság (IRTC) megtiltotta a sugárzást a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1988. évi törvény 10. § (3) bekezdése alapján, amely szerint vallási vagy politikai célokat szolgáló hirdetés nem sugározható. A kérelmező bírói felülvizsgálatot kért, megkérdőjelezve a törvényi előírás alkotmányosságát. Érvelése szerint a bizottság képviselői tévesen értelmezték a rendelkezést, illetve az alkotmányellenes. A bíróság 1997. április 25-én kimondta, hogy az IRTC nem sértette meg a 10. § (3) bekezdését, és arra a következtetésre jutott, hogy az előírás ésszerű korlátozását jelenti a kommunikáció jogának, és a tilalom kapcsán elfogadható a közérdekre való hivatkozás. A Legfelső Bíróság elutasította a fellebbezést.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a jelen ügy elsődlegesen a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát és nem a vallásgyakorlását érintette. Még az olyan kifejezések is a 10. cikk védelme alá tartoznak, amelyek sértőek, sokkolóak vagy egyébként zavaróak lehetnek mások vallási érzékenységeire (61. bek.). A Bíróság elfogadta a kormány azon állítását, hogy a tilalom célja mások vallásos tanainak és meggyőződéseinek tiszteletben

¹⁴² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147284>

tartása volt, azaz a kifogásolt rendelkezések célja a közrend és közbiztonság, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme volt (63-64. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a részes államok számára általában szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt, különösen a vallást. Sőt, az erkölcs területéhez hasonlóan – és talán még ennél is nagyobb mértékben – nincs egységes európai felfogás mások jogainak védelmére a vallási meggyőződés sérelmével kapcsolatban (67. bek.). Ez azonban nem zárja ki az „európai ellenőrzés” lehetőségét, ami annál is inkább szükséges, mivel a mások vallási meggyőződésének tiszteletben tartásának fogalma meglehetősen széles, és az állítólagosan sértő tartalmakkal szembeni fellépés a véleménynyilvánítás szabadságába történő túlzott beavatkozás kockázatával járhat (68. bek.). Továbbá az adott médium potenciális hatása is fontos tényező: figyelembe kell venni, hogy az audiovizuális média a nyomtatott sajtónál sokkal közvetlenebb és erősebb hatással rendelkezik (69. bek.).

A Bíróság megjegyezte, hogy a kérdéses reklámban szereplő véleménynyilvánítás természete és célja inkább kezelhető vallási, semmint kereskedelmi közlésnek, még akkor is, ha a kérelmező a sugárzási időt megvásárolta (70. bek.). A kormány a tilalmat az ír társadalom sajátos vallási érzékenységeivel indokolta, és azt állította, hogy a műsorszolgáltató vallási reklámja sértő lehet. A kérelmező egyetértett abban, hogy a 10. cikk megengedi az olyan vallási megnyilvánulások korlátozását, amelyek sérthetik mások vallási érzékenységét, de azt állította, hogy az Egyezmény nem védi meg az egyént attól, hogy ne szembesüljön egy vallásos nézettel pusztán azért, mert nem egyeztethető össze a sajátjával (71. bek.). A Bíróság egyetértett ezzel, ám hozzátette, hogy nem zárható ki, hogy egy ártalmatlannak látszó véleménynyilvánításnak sértő hatása lehet bizonyos körülmények között (72. bek.).

A vallási érzékenység ország-specifikussága kapcsán a Bíróság elismerte, hogy körülmények között kellett eljárni, mivel a reklám Észak-Írországból is fogható lett volna, ahol a vallás társadalmat megosztó kérdés volt, így a vallási reklám potenciálisan sértő lehetett a nyilvánosság számára (73. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a tiltás csak az audiovizuális médiát érintette. Az állam jogosult arra, hogy különösen körülmények között járjon el a műsorszórásban előforduló sértések esetében, miután az ilyen médium közvetlenebb és erőteljesebb hatással rendelkezik. A kérelmező pedig szabadon reklámozhatott a nyomtatott sajtóban. A tiltás kizárólag reklámra vonatkozott, amely korlátozás ésszerűen különbséget tett a fizetett hirdetési idő és más vallási témájú műsor (dokumentumfilmek, beszélgetések, vallási események és alkalmak élő közvetítései) között. A kérelmezőnek, hasonlóan bármely más

állampolgárhoz, továbbra is joga volt ahhoz, hogy vallási kérdésekről szóló műsorokban vegyen részt, valamint egyháza szolgáltatásairól is adhatott tájékoztatást az audiovizuális médiában. Azonban azt a tényt, hogy ellenérték fejében hirdetési időhöz lehet jutni, a nagyobb forrásokkal rendelkező vallási csoportok használnák ki (74. bek.).

A Bíróság meggyőzőnek vélte a kormány azon érvét, hogy a tilalom teljes vagy részleges eltörlése a vallási érzékenység sérelmét eredményezheti, és az elektronikus média semlegességére is negatívan hatna (76. bek.). Először is, egy olyan előírás, amely az egyik vallás számára lehetővé tenné a reklámozást, míg mások számára nem, nehezen igazolható. Egy olyan rendelkezést pedig, amely lehetővé tenné az állam vagy a hatóság számára az eseti elbírálást, nehezen lehetne méltányosan, objektíven és következetesen alkalmazni. Ebből a szempontból valamennyi vallási csoportosulás kizárása kevesebb kényelmetlenséget generál, mint a vallási reklámok bármilyen mennyiségi és tartalmi ellenőrzése (77. bek.). Másodszor, a Bíróság elfogadta, hogy még a hirdetések korlátozott lehetővé tétele is a domináns vallásoknak kedvezne, szemben a kevesebb hívővel és lényegesen kisebb anyagi erőforrással rendelkező vallásokkal. Ez csorbítaná a műsorszórás semlegességét, különösen a különböző vallásoknak a befolyásolható hatással bíró médiumhoz való egyenlő hozzáféréseinek biztosítását (78. bek.). Végezetül a Bíróság megállapította, hogy a részes államok között nincs egyértelmű konszenzus abban, hogy milyen módon szabályozzák a vallási reklámok sugárzását (81. bek.). Ilyen körülmények között, tekintettel az államot ilyen ügyekben megillető mérlegelési jogkörre, a Bíróság úgy vélte, hogy az ír állam bebizonyította, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozásra felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak (82. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Otto-Preminger-Institut v. Austria (47. bek.); Jersild v. Denmark (31. bek.); Wingrove v. United Kingdom (58. bek.).

Címkék: vallási reklám; esélyegyenlőség fenntartása; audiovizuális média¹⁴³

Muscio v. Italy

(Application no. 31358/03., 2007. november 13-i döntés)

Tényállás

¹⁴³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61207>

A kérelmező egy katolikus szülői szervezet elnökeként ismeretlen személy vagy személyek ellen tett feljelentést, amiért obszcén tartalmú üzeneteket kapott e-mail-ben. A nyomozó hatóságok azzal az indokkal szüntették meg az eljárást, hogy nem valósult meg rágalmazás, csalás vagy a kérelmező személyes adataival való visszaélés. Emellett a kérelmező az olasz büntető törvénykönyv azon cikkére sem hivatkozhat, amely tiltja az obszcén tartalmak és képek forgalomba hozatalát, mert bár a sértő e-mailek pornográf tartalmúak voltak, nem minősültek obszcénnek. A kérelmező által megkapott e-maileket véletlenszerűen kiválasztott internetes címekre küldték el, a feladó azonosítása pedig lehetetlen volt annak rejtett e-mail címe miatt.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező panasza szerint nem állt rendelkezésére megfelelő jogi eszköz a sértő e-mailek fogadásának elutasítására. A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező olyan pornográf e-maileket kapott, amelyek sértették az ő erkölcsi meggyőződését. A nem kívánt vagy sértő kommunikáció fogadása beavatkozásnak minősült az egyén magánéletének tiszteletben tartásához fűződő jogába. Ugyanakkor aki az internethez kapcsolódik, az elektronikus levelező rendszerek felhasználói már nem élvezik magánszférájuk hatékony védelmét, és kiteszik magukat annak, hogy gyakran nem kívánt üzenetekkel, képekkel és információkkal szembesülnek. Ez a hátrány részben csökkenthető szűrők telepítésével.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező által megindított eljárásnak nem volt semmilyen esélye a sikerre, mivel a jogsértő üzenetek feladója elrejtette az e-mail címét. Tény, hogy a különböző országok internet-szolgáltatói a „spam”-ekkel szembeni fellépés során olyan objektív nehézségekbe ütköznek, amelyek technikailag nem mindig leküzdhetők. Ilyen körülmények között a Bíróság nem találta úgy, hogy az államnak további erőfeszítéseket kellett volna tennie a 8. cikk alapján fennálló pozitív kötelezettségei alapján. Továbbá, az internethez hozzáférést biztosítók az állami hatóságokkal kötött megállapodások feltételei szerint és felügyeletük alatt működnek. Ezért a kértetlen e-mailekkel szembeni hatékony védelem hiánya miatt a kérelmező a polgári bíróság előtt kártérítési pert indíthatott volna, amely nem vagyoni kompenzáció megítéléséhez vezethetett volna akkor is, ha lehetetlennek bizonyul a sértő e-mailek feladóját azonosítani. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet

nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: magánszféra védelme; internet, spamek¹⁴⁴

Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey (Application nos. 346/04, 39779/04., 2014. május 27-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező alkotmányjogász professzor 2001-ben egy cikket publikált egy negyedévente megjelenő jogi folyóiratban, amely a török Alkotmánybíróságnak egy politikai párt feloszlátását kimondó döntéséről számolt be. A cikk kritizálta a döntést, megkérdőjelezve, hogy a párt feloszlátásának jogszabályokban foglalt feltételei teljesültek-e. A cikk a bírók hozzá nem értésére is célozgatott, kétségbe vonva szakértelmüket és pártatlanságukat. Három bíró eljárást indított a kérelmezőkkel szemben azt állítva, hogy a cikk egy súlyos személyes támadást valósított meg a becsületükre és az integritásukra nézve. A török bíróságok megállapították, hogy a cikkben használt kifejezések, amelyek az Alkotmánybíróság bíróinak függetlenségének és szakértelmének hiányát sugallták, rágalmazónak minősültek. A kérelmezőket rágalmazás miatt kártérítés megfizetésére kötelezték.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők a 10. cikkre hivatkozva azt panaszolták, hogy a hazai bíróságok döntései sértették a véleménynyilvánítási szabadságukat (27. bek.). A Bíróság megismételte, hogy az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos kérdések olyan közérdekű kérdéseket, vitát képeznek, amelyek a 10. cikk védelmét élvezik. Hangsúlyozta a tudományos szabadság és a tudományos munkák fontosságát. A tudományos szabadságnak a kutatásban és a képzésben garantálnia kell a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk terjesztését, valamint a kutatás végzésének szabadságát, illetve, hogy a tudás és az igazság terjesztésére korlátozás

¹⁴⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83736>

nélkül kerülhessen sor.¹⁴⁵ A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következően szigorú vizsgálatot igényel a tudósok szabadságába – hogy kutatásokat végezzenek és közzétehessenek eredményeiket – történő bármely beavatkozás. Ez a szabadság azonban nem korlátozódik az akadémiai vagy tudományos kutatásra, hanem a tudósok azon szabadságára is kiterjed, hogy kifejezhessék nézeteiket és véleményüket – akkor is, ha ellentmondásos vagy népszerűtlen – a kutatásuk, szakértelmük és szaktudásuk területén. Ez magában foglalhatja egy adott politikai rendszer intézményeinek működésének vizsgálatát és azok kritizálását (40. bek.).

A kérdéses cikk, amit egy tudós írt, egy fontos és aktuális kérdést érintett egy demokratikus társadalomban, ahol a nyilvánosságnak jogos érdeke fűződik a tájékozódáshoz, ezért a cikk egy közérdekű vitához járult hozzá. A közérdekű kérdések kétségtávol magukban foglalják az igazságszolgáltatás működésének kérdéseit is, amely intézmény minden demokratikus társadalom alapvető feltétele (41. bek.). A Bíróság a három alkotmánybíró vonatkozásában leszögezte, bár nem lehet azt mondani, hogy ugyanolyan tudatosan teszik ki minden szavukat és tettüket alapos ellenőrzésnek, ahogyan a politikusok, illetve utóbbiakkal azonos módon kellene kezelni őket; amikor tevékenységüket kritizálják, az igazságszolgáltatás hivatalos minőségben eljáró tagjaival szemben az elfogadható kritika határai tágabbak, mint az egyszerű állampolgárok esetében (42. bek.). A hazai bíróságok úgy vélték, hogy a cikkben használt kifejezések a felperesekre nézve rágalmozók voltak, és a szerző túllépte az elfogadható kritika határait (43. bek.).

A Bíróság figyelembe vette a kérelmező azon jogát, hogy a nyilvánosság felé közvetíthesse nézeteit egy aktuális közérdeklődésre számot tartó témában, mérlegelve a bírók azon érdekével, hogy mint igazságszolgáltatási feladatokat ellátó egyéneknek megvédjék a jó hírnevüket, és védve legyenek a személyes sértésekkel szemben. A Bíróság leszögezte, hogy a bíróságok, mint minden más közintézmény, nem mentesülnek a kritika és az ellenőrzés alól. Világos különbséget kell tenni a kritika és a sértés között. Ha bármely kifejezési forma egyedüli célja a bíróság vagy a bíróság egy tagjának megsértése, a megfelelő büntetés elvben nem jelenti a 10. cikk megsértését. A Bíróság elismerte, hogy a cikkben használt nyelvezet és kifejezések – különösen a hazai bíróságok által kiemelték – durvák voltak, és azokat sértőnek lehetett tekinteni. Ám azok nagyrészt értékítéletek voltak, amelyekkel a szerző saját politikai véleményét és felfogását színesítette. A Bíróság hozzátette, az a mód, ahogyan az Alkotmánybíróság bizonyos kérdésekben döntött, és a döntések – beleértve a párt feloszlátását – már heves nyilvános vita tárgyát képezték. Ezért az értékítéletek elegendő

¹⁴⁵ Recommendation 1762 (2006) Academic freedom and university autonomy.
<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17469&lang=en>

ténybeli alappal rendelkeztek (44. bek.). A hazai bíróságok elmulasztották vizsgálni a vitatott kifejezések körülményeit is, amelyben azokat kifejezték. Figyelembe véve a cikk egészének tartalmát, és a körülményeket, a Bíróság úgy vélte, hogy az erős és durva megjegyzéseket tartalmazó cikket általánosságban véve nem lehet a három bíró elleni öncélú személyes támadásnak tekinteni. Ezen túlmenően a cikk egy negyedéves jogi folyóiratban jelent meg, nem pedig egy népszerű újságban (45. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a beavatkozás igazolására felhozott indokok nem voltak elégségesek annak igazolására, hogy az „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” a jó hírnév és mások jogainak védelme érdekében (46. bek.). Az ítélethez három bíró, köztük Sajó András csatolt egy közös párhuzamos véleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Prager and Oberschlick v. Austria (34. bek.); Skalka v. Poland (34. bek.); July and Sarl Libération v. France (74. bek.); Sapan v. Turkey (34. bek.); Aksu v. Turkey (71. bek.).

Címkék: igazságszolgáltatás szereplőinek bírálhatósága, bírák; tudományos kutatás szabadsága; értékítéletek¹⁴⁶

Müller and Others v. Switzerland

(Application no. 10737/84., Series A no. 133., 1988. május 24-i ítélet)

Tényállás

1981-ben több svájci művész egy időszakos művészeti kiállítást szerveztek. A kiállításra az első kérelmezőt Josef Felix Müllert is meghívták, aki három képet állított ki „Három éjszaka, három kép” címmel. A festményeken különféle szexuális aktusok voltak láthatóak, emberek és állatok közötti szodómiát is ábrázoltak. A képeket bárki megtekinthette, és kiskorúak belépése sem volt korlátozva. Az ügyész indítványára a vizsgálóbíró a svájci büntető törvénykönyv obszcén publikációkra vonatkozó 204. cikke alapján eltávolította a műveket a kiállításról. A kérelmezőkre a büntető törvényszék pénzbírságot szabott ki, és a képek elkobzásáról is rendelkezett. A kérelmezők fellebbezését mind a kantoni bíróság, mind a szövetségi semmitőszék elutasította. Évekkel később Müller a bírósághoz benyújtott kérelmére a képeket visszakapta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

¹⁴⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144129>

A Bíróság 6:1, illetve 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás a svájci büntető törvénykönyv 204. cikke alapján „törvényben meghatározott” volt, amelynek célja a közerkölcsök és mások jogainak védelme volt (29-30. bek.). A Bíróság szerint bár a 10. cikk nem mondja ki kifejezetten, hogy a művészi kifejezés szabadsága a hatálya alá tartozik, de nem is tesz különbséget a különböző kifejezési formák között. A 10. cikk nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandók. A művészi kifejezés szabadsága magában foglalja az információk és eszmék bármely nyelven történő fogadásának és továbbításának szabadságát, amely lehetővé teszi a mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében való részvételt. A média tevékenysége a művészet területére is kiterjed. A művészi kifejezés szabadsága nem csupán az alkotás szabadságát, hanem kiállításokon való terjesztés szabadságát is magában foglalja (27. bek.). A Bíróság hozzátette, mindazok, akik alkotnak, előadnak, terjesztenek vagy kiállítanak egy művészeti alkotást, hozzájárulnak az információk és eszmék cseréjéhez, ami elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből származik az állam számára az a kötelezettség, hogy ne avatkozzon be indokolatlanul a véleménynyilvánítási szabadságukba (33. bek.). Ugyanakkor a művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól. Aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek szintje a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ (34. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani. Az erkölcs követelményei időről időre és egyik helyről a másira változnak, különösen a jelen korban. Az állami hatóságok elvileg jobb helyzetben vannak, hogy véleményt formáljanak az erkölcs követelményeinek pontos tartalmáról, valamint az elérni kívánt célok érdekében alkalmazott korlátozás vagy büntetés szükségességéről (35. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kérdéses festmények nyers formában szexuális tevékenységeket ábrázoltak, különösen emberek és állatok között. A képeket a helyszínen festették, ahová bárki bejuthatott, hiszen a szervezők nem szedtek semmilyen belépődíjat, és korhatárt sem határoztak meg. A kiállítás, ahol a festményeket bemutatták, korlátozás nélkül nyitva állt a nagyközönség számára. A Bíróság elismerte, hogy a nemi erkölcsről alkotott felfogások megváltoztak az elmúlt években. Mindazonáltal nem találta ésszerűtlennek, hogy a svájci bíróságok a festményekről – amelyek a szexualitás

néhány legdurvább formáját hangsúlyozták – úgy vélték, hogy azok természetüknél fogva „súlyosan sértik az átlagos érzékenységgű emberek szexuális illemérzékét”. A svájci hatóságok ezért joggal tartották szükségesnek a közerkölcs védelmében a pénzbírság kiszabását az obszcén anyagok közzététele miatt (36. bek.). A vitatott intézkedés így nem sértette a 10. cikket (37. bek.).

A Bíróság az elkobzás kapcsán megállapította, hogy annak célja a közerkölcsök védelme volt azáltal, hogy megakadályozza a jogsértés megismétlődését (39. bek.). Elismerte, hogy az elkobzásnak egy sajátos problémája jelentkezik akkor, amikor az egy egyedi tárgyra, egy eredeti festményre vonatkozik. Az alkalmazott intézkedés ugyanis megakadályozza az alkotót abban, hogy felhasználhassa művét, amilyen módon azt szeretné. Így a kérelmező sem mutathatta be festményeit olyan helyen, ahol a közerkölcs védelmére vonatkozó kívánalmak kevésbé szigorúak. A tulajdonos azonban kérhette az illetékes kantoni bíróságot, hogy vonja vissza vagy változtassa meg az elkobzást, ha az obszcén tárgy nem jelent többé veszélyt a közerkölcsre, vagy más, kevésbé szigorú intézkedés is elegendő annak védelmére. A Bíróság rámutatott, hogy az elkobzás nem volt korlátlan, csak annak időtartamát nem határozták meg. Bár a kérelmezőt majdnem 8 évre megfosztották műveitől, később semmi sem akadályozta meg abban, hogy kérelmezze visszaadásukat. A svájci hatóságok a festmények elkobzását joggal tartották szükségesnek a közerkölcsök védelme érdekében (43. bek.). Így ez az intézkedés sem sértette a 10. cikket (44. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.).

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; művészet szabadsága; elkobzás¹⁴⁷

¹⁴⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57487>

Nagla v. Latvia**(Application no. 73469/10., 2013. július 16-i ítélet)****Tényállás**

A kérelmező a lett közszolgálati televízió műsorvezetője és riportere volt. 2010. február 10-én kapcsolatba lépett vele egy névtelen forrás, aki magát „Neo”-nak nevezve feltárta, hogy súlyos biztonsági hibák vannak az állami adóhatóság (VID) elektronikus adatbázisában, amelyek lehetővé teszik a személyes adatokhoz való hozzáférést. Állításainak alátámasztására a kérelmezőnek írt levelében néhány adatot is csatolt, amit ily módon töltött le. A kérelmező tájékoztatta a VID-et a biztonsági résről, majd február 14-én a műsorában is beszámolt az adatszivárgásról. Az adás után egy héttel „Neo” a Twitter használatával elkezdte közzétenni a különböző állami és önkormányzati intézmények tisztviselőinek fizetésével kapcsolatos információkat. A VID feljelentésére büntetőeljárás indult, és február 19-én a rendőrség tanúként hallgatta ki a kérelmezőt, aki megtagadta a forrás személyazonosságának felfedését, amit a sajtó és más tömegmédiáról szóló törvény 22. §-a tett lehetővé.¹⁴⁸ 2010. május 11-én a nyomozó hatóság a kérelmező otthonában házkutatást tartott, melynek során több adathordozó eszközt (laptopot, külső merevlemez, memória kártyát, négy pendrive-ot) is lefoglalták. A házkutatást azzal indokolták, hogy a kérelmező és a forrás között folyó kommunikáció alapján a kérelmezőnek információi lehettek az adatlopásról és a megszerzett információkról. A nyomozó hatóság azt is hozzátette, mivel fennáll a bizonyítékok megsemmisítésének, eltitkolásának vagy elrejtésének kockázata, ezért sürgős házkutatásra van szükség, amit a vizsgálóbíró utólag hagyhat jóvá. A vizsgálóbíró ezt egy nappal később tette meg. A kérelmező a házkutatás és a vizsgálóbíró határozata ellen panaszt nyújtott be, ám az elsőfokú bíróság elnöke helybenhagyta a döntést.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

¹⁴⁸ „22. § (1) A médiának joga van ahhoz, hogy ne fedje az információforrásokat (2) A források felfedésére való kötelezést csak bíróság rendelheti el, a magánszemélyek vagy a társadalom alapvető érdekei védelmének arányos figyelembe vétele után.”

A Bíróság mindenekelőtt a kormány azon érvelésével foglalkozott, miszerint a házkutatást nem azért folytatták le, hogy megállapítsák a kérelmező információforrásának személyazonosságát, hanem hogy bizonyítékokat szerezzenek az adatlopással vádolt személy ellen, akinek a személyazonosságát időközben már megállapították (78. bek.). Bár fontos lehet az így megszerzett bizonyíték a büntetőeljárásban, „dermesztő hatású”, ha az újságírók azt látják, hogy segíteniük kell a névtelen forrás azonosítását. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a házkutatás során lefoglalt adathordozók nemcsak olyan információkat tartalmaztak, amelyek képesek azonosítani a forrást, illetve „az információ megszerzésének ténybeli körülményeit” a forrástól, vagy információt „a nem publikált tartalomról”, hanem olyat is, amely alkalmas a kérelmező más információforrásainak azonosítására. A Bíróság ezért nem fogadta el a kormány azon érvelését, hogy a házkutatás nem az újságírói forrásokat célozta (82-83. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy sürgős házkutatások esetén a független felülvizsgálatnak legalább a hozzáférés és a megszerzett anyagok felhasználása előtt elegendőnek kell lennie annak megállapítására, hogy felmerül-e bizalmas forrás, és ha igen, a nyomozó és bűnüldöző hatóságok által hivatkozott közérdek nagyobb-e, mint a forrásvédelemhez fűződő közérdek (87-88. bek.). A Bíróság már korábban kimondta, hogy az újságírói forrás azonosítása céljából az újságírók otthonában és munkahelyén tartott házkutatások sokkal súlyosabb, drasztikusabb intézkedésnek minősülnek, mint a forrás személyazonosságának felfedésére való kötelezése. Még inkább igaz ez a jelen esetben, ahol a házkutatási parancsot homályosan fogalmazták meg, lehetővé téve az újságíró forrása által elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos bármely információ lefoglalását. A nyomozó hatóságok, akik igen széles körű vizsgálati jogkörrel rendelkeznek, az újságíró munkahelyén vagy otthonában tartott, előre be nem jelentett házkutatás során az újságíró birtokában lévő valamennyi dokumentumához hozzáférhetnek (95. bek.).

A Bíróság kiemelte, hogy a házkutatásra három hónappal az adás után került sor, és azután, hogy a kérelmezőt tanúként kihallgatták, holott a vizsgálat szerint az adás óta a kérelmező és a forrás között már nem volt kommunikáció. A nyomozó hatóságok mégis a sürgős házkutatás lefolytatása mellett döntöttek (98. bek.). A Bíróság korábban már elismerte, hogy sürgős esetekben a nyomozó hatóság nem képes a házkutatás valamennyi okát megjelölni, ilyen körülmények között az egymással versengő érdekek szükséges mérlegelését a későbbiekben is el lehet végezni, de mindenképpen legalább a megszerzett anyagokhoz való hozzáférést és azok felhasználását megelőzően. Jelen esetben, bár a vizsgálóbíró a felülvizsgálatot a sürgős házkutatást követő nap végezte el, mind a vizsgálóbíró, mind a

bíróság elnöke később annak megállapítására szorítkozott, hogy a házkutatás egyáltalán nem kapcsolódott az újságíró forrásaihoz, illetve, hogy a késedelem lehetővé tenné az elektronikus bizonyítékok könnyű megváltoztatását vagy megsemmisítését (100. bek.).

A Bíróság azt is kimondta, bármely házkutatás, amely magában foglalja az újságíróhoz tartozó adathordozó eszközök (pl. laptop, külső merevlemez, memóriakártya, flash meghajtók) lefoglalását, kérdéseket vet fel az újságíró véleménynyilvánítási szabadságával kapcsolatban, beleértve a forrás védelmét, így az azokban foglalt információkhoz való hozzáférést elegendő és megfelelő biztosítékokkal kell a visszaélésekkel szemben védeni. Bár a vizsgálóbíró utólagos felülvizsgálata a hazai jogszabályoknak megfelelő volt, nem igazolta, hogy a bizonyítékok megszerzéséhez fűződő érdek elegendő lenne ahhoz, hogy felülírja az újságíró véleménynyilvánítási szabadságának védelméhez fűződő közérdeket, beleértve a forrás védelmét és a kutatási anyagok átadásával szembeni védelmet (101. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a hazai hatóságok által felhozott indokok nem minősültek „megfelelőnek és elégségesnek” (102. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (57. bek.); Ernst and Others v. Belgium (103. bek.); Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom (63., 70. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (91. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; házkutatás¹⁴⁹

Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden

(Application no. 40397/12., 2013. február 19-i döntés)

Tényállás

A kérelmezők a „The Pirate Bay” (TPB) nevű fájlmegosztó (torrent) internetes oldal alapítói. 2006 májusában a svéd rendőrség egy razzia során lefoglalta a honlap néhány szerverét, az ügyészség pedig vádat emelt a szerzői jogi törvény megsértése miatt. 2009-ban a bíróság kimondta, hogy az alapítók a portál üzemeltetésével szerzői jogi jogsértést követtek el, és egy év letöltendő szabadságvesztésre, valamint 3,3 millió euró pénzbüntetésre ítélte őket. A fellebbviteli bíróság a kiszabott börtönbüntetést ugyan mérsékelte, ám a pénzbüntetés összegét 5 millió euróra emelte.

¹⁴⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122374>

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők arra hivatkoztak, hogy a véleménynyilvánítási szabadságuk mellett az információk megismerésének és közlésének, terjesztésének jogát is megsértették. A Pirate Bay nem tárolt tartalmakat a szerverein, az oldal működtetésével csak információkat fogadtak és közvetítettek, illetve kapcsolati lehetőséget biztosítottak a felhasználók számára, amihez az Egyezmény 10. cikke alapján joguk van. A jogsértést nem ők, hanem a jogvédett tartalmakat jogosulatlanul megosztó felhasználók követték el. A 10. cikk rögzíti azt a jogot, hogy automatikus szolgáltatásnyújtás keretében a felhasználók megosszanak egymás között nem jogvédett tartalmakat az internetes kommunikáció alapelveinek megfelelően és az információs társadalmon belül. Véleményük szerint a 10. cikk védi az ilyen szolgáltatás nyújtásának jogát az interneten, amely legális és illegális célokra egyaránt felhasználható anélkül, hogy a szolgáltatást működtető személyek felelősek lennének a szolgáltatást használó személyek által elkövetett cselekményekért. Ezért ők nem tehetők felelőssé azért, amiért mások használják a TPB-t, amelynek kezdeti célja csupán az volt, hogy megkönnyítse az információk cseréjét az interneten.

A Bíróság mindenekelőtt megállapította, hogy a kérelmezőket egy olyan weboldal működtetésében való részvételéért ítélték el, amely a felhasználók számára lehetővé tette, hogy a szerzői jog által védett digitális tartalmakat – filmeket, zenéket, számítógépes játékokat – osszanak meg. A Bíróság következetesen hangsúlyozta, hogy az Egyezmény 10. cikke biztosítja az információk közlésének jogát, valamint azt, hogy a nyilvánosság megismerhesse azokat. Figyelembe véve az elérhetőségét és a tárolás képességét, valamint a hatalmas mennyiségű információ közzétételét, az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk megosztásának és terjesztésének megkönnyítésében. Sőt, a 10. cikk nemcsak az információk tartalmát, hanem azok küldésének vagy fogadásának eszközeit is védi. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kérelmezők által fenntartott eszköz, amely arra szolgál, hogy mások információkat közölhessenek és fogadjanak, a 10. cikk hatálya alá tartozik, és elítélésük beavatkozás a véleménynyilvánítási szabadságukba.

A beavatkozás törvényes célja a szerzői jogok védelme a szóban forgó tartalmak esetében. A Bíróság szerint meg kell találni az egyensúlyt a véleménynyilvánítás szabadsága és a

szerzői jog védelmének érvényesülése között. Mérlegelni kell egyrészt a kérelmezők azon érdeke között, hogy elősegítsék az információk megosztását, másrészt a szerzői jogi jogosultak védelmének érdeke között. A szerzői jogi jogosultak védelméhez fűződő érdek súlya kapcsán a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a szellemi tulajdon az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének védelmében részesül. E jog valódi, tényleges gyakorlásának biztosításához nem elegendő az állam beavatkozástól való tartózkodása, hanem pozitív védelmi intézkedésekre is szükség van. A svéd hatóságoknak tehát két olyan egymással versengő érdek között kellett egyensúlyt teremteniük, amelyeket egyaránt véd az Egyezmény. A Bíróság hozzátette, hogy a tagállamokat megillető mérlegelési jogkör szélessége számos tényezőtől függ, amelyek közül a szóban forgó információk típusa különösen fontos. Jelen esetben a közétett tartalmak – amelyek miatt a kérelmezőket elítélték – nem élveznek ugyanolyan magas szintű védelmet, mint a politikai véleménynyilvánítás és vita. A szóban forgó információk természete és a fent említett érdekek egyensúlyozása pedig az állam számára különösen széles mérlegelési jogkört tesz lehetővé. Kérdés, hogy a szerzői jog védelme és a szerzői jogosultak érdekei fontosabbak-e, mint a véleménynyilvánítás szabadsága. A Bíróság szerint erre a kérdésre nem lehet minden esetre érvényes választ adni, azt csakis a konkrét eset tényei fényében lehet eldönteni.

Mivel a svéd hatóságok kötelesek megvédeni a szerzői jogi jogosultak szellemi tulajdonhoz fűződő jogait, a Bíróság megítélése szerint ez nyomós okot jelentett a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására. A kérelmezőket „csak” olyan tartalmak miatt ítélték el, amelyek szerzői jogilag védettek. A Bíróság a börtönbüntetést és a kártérítést sem tekintette aránytalannak. E következtetés levonása során tekintettel volt arra, hogy a kérelmezők nem tettek lépéseket a kérdéses torrent fájlok eltávolítására még annak ellenére sem, hogy arra kifejezetten felszólították őket. Számukra közömbös volt az a tény, hogy a TPB-n keresztül folyó fájlmegosztás tárgyát szerzői jogi védelem alatt álló művek képezték. Összefoglalva, különös tekintettel a megosztott tartalmak jellegére, a Bíróság szerint kellően megalapozott indokkal korlátozták a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságát, a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”, és a kiszabott büntetés sem tekinthető aránytalannak, ezért a svéd hatóságok nem sértették meg a 10. cikket. A Bíróság ezért a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak ítélte, és egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Ashby Donald and Others v. France (34., 40., 41. bek.).

Címkék: internet, fájlmegosztás; szerzői jog¹⁵⁰

Nenkova-Lalova v. Bulgaria
(Application no. 35745/05., 2012. december 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró a bolgár közszolgálati rádió (BNR) alkalmazottjaként egy hetente jelentkező rádióműsor házigazdája volt. A talkshow egyik adásában egy olyan személyt látott vendégül, akinek a műsorban való részvételét a rádió szerkesztősége előzetesen megtiltotta, és akivel az akkori kormánypártra nézve kellemetlen tényeket tártak fel. Emiatt az újságíró ellen fegyelmi eljárást indítottak, és az 1986. évi munka törvénykönyve és a BNR belső szabályzata alapján elbocsátották. A kérelmező fellebbezését a szófiai fellebbviteli bíróság és a legfelső bíróság is elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a látszólag technikai okok miatt történő elbocsátásával valójában azt szankcionálták, hogy korrupciós praktikákat mutatott be a rádióműsora adásában (40. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy kérelmező státusza – mint a bolgár közszolgálati rádió alkalmazottja – nem fosztja meg őt a 10. cikk védelmétől (50. bek.). Az újságíró felmentése azon alapult, hogy szándékosan figyelmen kívül hagyta a BNR-nek a szerkesztői döntésekre vonatkozó belső szabályzatát, azaz hogy kik vehetnek részt egy rádióműsorban (52. bek.). Az elbocsátása ezért beavatkozást jelentett a 10. cikkben foglalt jogaiba (53. bek.), amely azt volt hivatott biztosítani, hogy a BNR adásai összhangban legyenek a rádió vezetősége által meghozott, a hallgatók érdekeit és egy közszolgálati műsorszolgáltatótól elvárható kiegyensúlyozott tájékoztatást szolgáló szerkesztői döntésekkel (55. bek.). A Bíróság figyelembe vette többek között a kérelmező „kötelezettségét és felelősségét” a közszolgálati műsorszolgáltató újságírójaként, illetve a közszolgálati műsorszolgáltatók jogát a szerkesztői politika meghatározására, összhangban a közérdekkel (57. bek.).

¹⁵⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117513>

A Bíróság szerint a kérelmező elbocsátása két okból sem tekinthető aránytalan intézkedésnek (58. bek.). Először is, a kérelmezővel szemben azért folytattak le fegyelmi eljárást, mert egy olyan embert szerepeltetett a műsorában, akit a belső szabályzat alapján nem hívhatott volna meg. Nem vonatkozott azonban semmilyen korlátozás a műsorban megvitatható témákra, sem a műsor alatt közvetített információk bemutatásának módjára vagy lényegi tartalmára. A Bíróság ezért nem értett egyet a kérelmezővel abban, hogy az elbocsátásának az volt a célja, hogy megakadályozzák a közérdekű információk terjesztését. Az eset így távol állt a Manole és mások v. Moldova ügytől, ahol a Bíróság azzal szembesült, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató szisztematikusan került bizonyos témákat, amelyek árhattak a kormánynak. Ezzel szemben a kérelmező elbocsátása annak eredménye volt, hogy nem tartotta magát a közszolgálati műsorszolgáltató újságírójaként vállalt „kötelezettségekhez és felelősséghez”. A Bíróság szerint az újságírói minősége nem jogosítja fel automatikusan arra, hogy olyan politikát kövessen akadálytalanul, amely ellentétben áll a munkáltatója által felvázoltakkal, vagy hogy semmibe vegye a BNR vezetőségének legitim szerkesztői döntéseit, és azt a célt, hogy biztosítsák a közérdekű témák kiegyensúlyozott közvetítését, illetve, hogy korlátlan hozzáférése legyen a BNR adásához. Semmi sem utalt arra, hogy a BNR vezetősége a műsorral kapcsolatos döntéseit külső nyomás hatására hozta, vagy hogy a vezetőség külső beavatkozásnak volt kitéve (59. bek.).

A Bíróság szerint igaz, hogy a fegyelmi szankcióként történő elbocsátás súlyos intézkedés, ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a tények alapján a munkáltatója nem bízhatott abban, hogy a kérelmező jóhiszeműen látja el a feladatát. A Bíróság már kimondta, hogy a munkaügyi viszonyoknak a kölcsönös bizalomra kell épülniük, ami még inkább igaz akkor, amikor az újságíró a közszolgálati műsorszolgáltató alkalmazottja (60. bek.). Összefoglalva, a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmező nem támasztotta alá, hogy elbocsátása a szabad véleménynyilvánításának elfojtását célozta, hanem inkább azt, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató – amelynek az alkalmazottja volt – képes legyen a sugárzásához szükséges fegyelmet biztosítani (61. bek.).

Az ítélethez 3 bíró fűzött egy különvéleményt. Hangsúlyozták, hogy a BNR egy közszolgálati műsorszolgáltató volt, amelynek kiemelt helyzete van egy demokratikus társadalomban. Szerintük a BNR működése és az, ahogyan a szerkesztői döntéseket meghozták, nem biztosította az újságírók jogaihoz, tevékenységéhez és függetlenségéhez szükséges garanciákat a munkáltatójukkal való kapcsolatukban. Úgy vélték, hogy az érintett műsorra vonatkozó szerkesztői döntések nem tűntek olyan súlyúnak, vagy jártak olyan

messzemenő következményekkel, amely visszavonhatatlanul megsértette a munkáltató és a munkavállaló közötti kölcsönös bizalmat.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fuentes Bobo v. Spain (49. bek.); Manole and Others v. Moldova (103. bek.); Palomo Sanchez and Others v. Spain (76. bek.).

Címkék: munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága; közszolgálati média¹⁵¹

News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria (Application no. 31457/96., 2000. január 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság lapja 1993 decemberében több cikket jelentetett meg a politikusoknak és más közéleti személyiségeknek küldött levélbombákkal kapcsolatban. A cikkek egy osztrák neonáci gyanúsítottról készült fényképeket is közöltek, és a képekhez fűzött szövegek úgy mutatták be őt, mint a bűncselekmények elkövetőjét. Az illető keresete nyomán a bécsi fellebbviteli bíróság a szerzői jogról szóló törvény 78. cikke alapján ideiglenes intézkedéssel, majd ítéletével megtiltotta a lapnak, hogy a gyanúsított ellen indított büntetőeljárásról történő tudósítás során fényképeket közöljenek róla, függetlenül a képekhez fűzött kísérő szövegektől. A döntést a Legfelső Bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a gyanúsítottról készült fényképek közzétételének megtiltása a büntetőeljárásról szóló tudósítások keretében, amely korlátozta a kérelmező társaságot az ilyen tudósítások készítésének formájának megválasztásában, beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába (40. bek.). A beavatkozás legitim célja a jó hírnév és mások jogainak védelme, valamint a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása volt (45-46. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a felülvizsgálat során az ügy egészének fényében vizsgálja meg a kifogásolt bírósági döntést, beleértve a kérelmező társaság terhére rótt cikkeket és a kontextust, amelyben azokat írták (52. bek.).

¹⁵¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115211>

A Bíróság megállapította, hogy a levélbombás merényletekről tudósító, közérdeklődésre számot tartó cikkek önmagában a fényképek közzétételével – amelyek nem hoztak nyilvánosságra a magánéletével kapcsolatos semmilyen részletet – nem sértették meg az illető magánszféráját (54. bek.). Másrészt emlékeztetett a sajtó demokratikus társadalomban játszott alapvető szerepére, és azon felelősségére, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdekű ügyben oly módon, amely összhangban áll kötelezettségeivel és felelősségével (55. bek.). Ez a kötelezettség a bírósági eljárásokról szóló tudósításokra, kommentárookra is kiterjed, hozzájárulva azok nyilvánosságához. Ez annál inkább így van, ahol az érintett személy a szélsőséges nézeteinek kifejezésével a közvélemény alapos ellenőrzésének tette ki magát. Azonban a folyamatban lévő büntetőeljárásokról szóló kommentárok nem tartalmazhatnak olyan kijelentéseket, amelyek szándékosan vagy sem, de befolyásolhatják a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogát (56. bek.).

A bécsi fellebbviteli bíróság is úgy vélte, hogy nem önmagában a gyanúsítottról készült fényképek közzététele, hanem a képekhez fűzött sértő, az ártatlanság vélelmét figyelmen kívül hagyó megjegyzések kombinációi sértették az ő törvényes érdekeit. A bécsi bíróság azonban teljes egészében megtiltotta az újságnak, hogy a büntetőeljárásról szóló beszámolók keretében fényképeket tegyen közzé róla (57. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az ügy körülményeitől és a bűncselekmény természetétől függően lehetnek ésszerű indokai a gyanúsítottról készült fénykép közzététele megtiltásának. A fellebbviteli bíróság azonban nem hivatkozott egyetlen ilyen jellegű indokra sem, nem mérlegelte a gyanúsított fényképek védelméhez fűződő érdekét a közönség azok közzétételéhez fűződő érdekével szemben. A Bíróság szerint ez annál is inkább meglepő, mivel az osztrák médiatörvény 7a. cikke nem tiltotta általánosságban egy gyanúsított fényképének közzétételét. Ezért a bécsi fellebbviteli bíróság indokai „megfelelőek” ugyan, de nem „elégészesek” (58. bek.). Igaz, hogy a döntések nem korlátozták a kérelmező társaság azon jogát, hogy kommentárokat közöljön a büntetőeljárásról, azonban korlátozták abban, hogy megválassza tudósításai megjelenítésének módját, miközben a többi médium továbbra is szabadon közzétehetette a gyanúsított fényképeit a büntetőeljárás teljes tartama alatt. Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a fényképek közzétételének teljes tilalma nem állt arányban az elérni kívánt törvényes célokkal, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (59-60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Worm v. Austria (50. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (59. bek.).

Címkék: sajtószabadság; bírósági eljárások tudósítása; képmáshoz való jog¹⁵²

Nikowitz & Verlagsgruppe News GmbH v. Austria
(Application no. 5266/03., 2007. február 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró 2001 szeptemberében a Profil hetilapban egy két oldalas cikket tett közzé egy közúti balesetről, amelyben egy jól ismert osztrák síbajnok sérült meg. A cikk azt sugallta, mintha az egyik vetélytárs világbajnok síelő örült volna annak, hogy a sérültet baleset érte, mert így végre képes lesz nyerni valamit, és azt remélte volna, hogy a versenytársnak a másik lába is eltörik. A cikk – különböző nyilatkozatokat idézve és kommentálva – szatirikus és ironikus stílusban íródott, válaszul a balesetet követő országos hisztériára. A vetélytárs síelő rágalmazás miatt magánvádas eljárást kezdeményezett az újságíró ellen, valamint a médiatörvény alapján kártérítési keresetet nyújtott be a kiadóval szemben. A bécsi tartományi büntetőbíróság az újságíró rágalmazás miatt felfüggesztett pénzbírságra ítélte, a kiadót pedig kártérítés megfizetésére, valamint az ítélet közzétételére kötelezte. Az indokolás szerint a sértő kitételt úgy kell értelmezni, ahogyan azt egy átlagos olvasó fogná fel. Egy olyan olvasó, aki gyorsan vagy felületesen olvassa el a szöveget, nem ismeri fel annak szatirikus jellegét, sem pedig az állítás fikciós természetét. A bécsi fellebbviteli bíróság hozzátette, bármely olvasó azt hihette, hogy a humoros túlzásnak valós háttere volt. A riport által közvetített reakció negatív képet festett az élsportolóról, aki tisztességes verseny helyett úgy szeretett volna nyerni, hogy a versenytárs súlyos sérülését kívánja. Ezért a sértett jó hírnevének védelméhez fűződő személyes érdeke felülmúlja a kérelmezők művészi kifejezés szabadságához fűződő jogát.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező azzal érvelt, hogy nem felelős az olyan olvasókért, akik nem ismerik fel a szöveg tartalmát, és a véleménynyilvánítás szabadságát nem korlátozhatja az, hogy az olvasó esetleg félreérti a kifejezett gondolatokat (16. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a cikk, ami

¹⁵² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58587>

már a címéből és a fényképek melletti feliratokból is kitűnt, ironikus és szatirikus stílusban íródott, és egy humoros kommentárt jelentett. Ennek ellenére egy kritikus hozzájárulást tett egy közérdekű kérdéshez, azaz a társadalom hozzáállását egy sportcsillaghoz. A Bírószágot nem győzte meg a hazai bíróságot és a kormány indokolása, hogy egy „átlagos” olvasó nem lenne képes megérteni a szöveg szatirikus jellegét, és különösen a kifogásolt kitétel humoros elemét arról, amit a sértett elmondhatott volna, de valójában nem mondott. Ezt is legfeljebb úgy lehet értelmezni, mint a szerzőnek a sértett karakteréről alkotott, vicc formájában kifejezett értékítéletét (25. bek.).

A Bírószág szerint a kifogásolt kijelentés a versenyző balesete kapcsán a sértett valódi érzéseiről spekulált, és azt sugallta, hogy ő egyrészt örült neki, arra számítvá, hogy várhatóan hasznot húzhat az esetből, másrészt remélte, hogy a versenytársa tovább gyengül. A Bírószág elismerte, hogy az ilyen érzések, ha valóban kinyilvánítják, súlyosan érintenék és károsíthatnák bármely sportoló jó imázsát. Ám ugyanez nem mondható el a humoros kitételről, amely egyértelműen rögzítette, hogy a sportoló nem tett ilyen kijelentést, aki már korábban kommentálta a vetélytárs sportoló balesetét a nyilvánosságban. Összegezve, a Bírószág úgy ítélte meg, hogy a kifogásolt szöveg az elfogadható szatirikus kommentálás határain belül maradt egy demokratikus társadalomban (26. bek.). A Bírószág nem fogadta el azon kormányt érvét sem, hogy az osztrák bíróságot mérsékelten avatkoztak be a kérelmezők jogaiba. Különösen az első kérelmező esetében, akinél nem az számít, hogy kisebb, felfüggesztett büntetésre ítélték, hanem hogy egyáltalán elítélték (27. bek.). A panaszolt beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (28. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lopes Gomes da Silva v. Portugal (36. bek.).

Címkék: sajtószabadság; sértő kifejezések; szatirikus véleménynyilvánítás¹⁵³

Nikula v. Finland

(Application no. 31611/96., 2002. március 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező védőügyvédként vett részt egy büntetőeljárásban, melynek során egy tanú meghallgatása ellen tiltakozva kifogást emelt az ügyész „manipulációnak és a bizonyítékok törvénytelen előterjesztésének” minősülő pertaktikája ellen. A bíróság visszautasította a

¹⁵³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79572>

kérelmező tiltakozását. Az ítélethozatalt követően az ügyész becsületsértés miatt büntetőeljárást indított az ügyvéd ellen. A bíróság a kérelmezőt pénzbüntetésre és kártérítés megfizetésére ítélte. A Legfelső Bíróság a pénzbüntetés kiszabását mellőzte, tekintettel az elkövetett bűncselekmény csekély jelentőségére, de a kártérítés megfizetése alól nem adott mentesítést.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság leszögezte, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők az állampolgárok és a bíróságok között. Ezért joggal várható el tőlük, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez, és fenntartsák a közvélemény belé vetett bizalmát (45. bek.). Bár az ügyvédek is jogosultak kommentálni a nyilvánosság előtt az igazságszolgáltatást, a kritikájuk nem léphet túl bizonyos határokat. Megfelelő egyensúlyt kell teremteni a különböző érdekek között, így a nyilvánosság bírósági döntésekről szóló információkhoz való hozzáféréseinek joga, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei és a jogi szakma méltósága között (46. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra is, hogy bár bizonyos körülmények között az elfogadható kritika határai tágabbak lehetnek a hatalmukat gyakorló köztisztviselőkkel szemben, mint a magánszemélyek esetében, az állampolgárok bizalmát kell élvezniük ahhoz, hogy sikeresen végezhessek el feladataikat anélkül, hogy jogosulatlanul zavarnák őket. Ennélfogva a feladatuk végzése során meg kell védeni őket a sértő és gyalázkodó verbális támadásoktól. Jelen esetben az ilyen védelem követelményeit nem a sajtószabadság vagy a közérdeklődésre számot tartó témák nyílt megvitatásának érdekében kell összevetni, mivel a kérelmező a megjegyzéseit nem ilyen összefüggésben mondta ki (48. bek.). A Bíróság nem zárta ki annak lehetőségét, hogy bizonyos körülmények között az ügyvéd véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás felveti az Egyezmény 6. cikke által biztosított tisztességes eljárás és a „fegyverek egyenlőségének” kérdését, ami szintén az érvek felek közötti szabad és erőteljes cseréje mellett szól. A Bíróság azonban elutasította azt, hogy egy védőügyvéd véleménynyilvánítási szabadsága korlátlan volna (49. bek.).

A kérelmezőt azért ítélték el, mert bírálta a büntetőeljárásban félként részt vevő ügyészt, amelyben a kérelmező az egyik vádlott védője volt (50. bek.). Igaz, hogy az ügyészt jogellenes magatartással vádolta, de ez a kritika az alkalmazott ügyészi stratégiára irányult.

Bár egyes kifejezések nem voltak megfelelőek, a kritika szigorúan az ügyésznek a kérelmező védencével szembeni perbeli szereplésére korlátozódott, amely eltért az ügyész általános szakmai vagy más tulajdonságainak bírálatától. Ebben az eljárási kontextusban az ügyésznek igen jelentős kritikát kellett eltűrnie a védő minőségében eljáró kérelmezőtől (51. bek.). A Bíróság hozzátette, a kérelmező állításai a tárgyalóteremben hangzottak el, ellentétben egy bíróval vagy egy ügyésszel szemben – például a médiában – hangoztatott kritikával. A Bíróság emellett nem találta úgy, hogy a kérelmező eljárási jellegű kritikája személyes sértéssel érne fel (52. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta továbbá, hogy a kérelmező az eljáró bíróság felügyeletének és utasításainak volt alárendelve. Nincs arra utaló jel, hogy az ügyész kérte a bíróságot, hogy reagáljon a kérelmező kritikájára azon kívül, hogy dönt a vád tanújának meghallgatásával szembeni védői kifogásról. A városi bíróság a tiltakozás elutasítására szorítkozott. Az elnöklő bíró megszakíthatta volna a kérelmezőt, és rendre utasíthatta volna, ezenkívül vissza is vonhatta volna a kirendelt védői kinevezését, vagy kizárhatta volna a tárgyalásról. A Bíróság e tekintetben rámutatott arra, hogy az eljáró bíróságok és az elnöklő bíró feladata az eljárás felügyelete, miközben biztosítja a felek megfelelő magatartását és a tisztességes eljárást ahelyett, hogy az egyik fél tárgyalóteremben elhangzott kijelentésének helyénvalóságát vizsgálja (53. bek.).

A kérelmezőt csupán becsületsértésért ítélték el, és a Legfelső Bíróság mellőzte a büntetés kiszabását a bűncselekmény csekély súlya miatt. Ám ennek ellenére is nehéz összeegyeztetni a védő kötelességét – hogy ügyfelének érdekeit tűzön-vízen át védelmezze – azzal, hogy utólag felülvizsgálhatják a büntetőeljárásban tett, szembenálló félre vonatkozó kritikáját. Ebből következően az elsősorban bírósági felügyelet alatt álló védőknek kell értékelniük a védői érv célszerűségét és hasznosságát a védelem szempontjából, anélkül, hogy akár egy viszonylag enyhe büntetőjogi szankció vagy kártérítésre való kötelezés potenciális „dermesztő hatása” befolyásolná őket (54. bek.). Ezért csak kivételes esetekben fogadható el a védők véleménynyilvánítási szabadságának – akár rendkívül enyhe büntetőjogi szankció általi – korlátozásáról, hogy az „szükséges egy demokratikus társadalomban”. Jelen esetben a korlátozás nem tekinthető „nyomás társadalmi érdekre” adott válasznak (55. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság úgy döntött, hogy a Legfelső Bíróság ítélete nem volt arányos az elérni kívánt törvényes céllal (56. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Schöpfer v. Switzerland (29-30., 34. bek.); Janowski v. Poland (33. bek.).

Címkék: ügyvédek véleménynyilvánítási szabadsága; ügyészek bírálhatósága; bírósági eljárások¹⁵⁴

Nilsen and Johnsen v. Norway
(Application no. 23118/93., 1999. november 25-i ítélet)

Tényállás

1981-ben Norvégiában a bergeni egyetemen egy tanulmányt adtak ki a bergeni rendőrség által elkövetett túlkapásokról, rendőri brutalitásról. A könyv hatására egy vizsgálóbizottságot hoztak létre, amely megállapította, hogy a rendőri erőszak általános jelenség volt. A vizsgálat befejezése után a bizottság volt elnöke, Anders Bratholm büntetőjogász professzor önálló kutatóként tovább folytatta a rendőri brutalitásról szóló munkáját, és 1986-ban meg is jelent a „Rendőri brutalitás” című könyve, emellett több hasonló jellegű munkája és cikke is megjelent. Ennek hatására a legfőbb ügyész vizsgálatot rendelt el, amely megállapította, hogy a rendőri túlkapásokra vonatkozó állítások alaptalanok voltak. Ezután 15 interjúalannyal szemben a rendőrök elleni hamis vád miatt vádat emeltek, és 10-et közülük el is ítélték az ún. „bumeráng-esetekben”. Mindezek hatására a bergeni rendőregyesület két vezetője – a későbbi kérelmezők – többször is nyilatkoztak szóban és írásban, amelyekben támadták Bratholm professzort. A nyilatkozatok miatt a professzor rágalmazásért eljárást indított ellenük. Az oslói városi bíróság megállapította, hogy a kijelentések rágalmazóak, és kimondta azok semmisségét, és az első kérelmezőt nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte. A norvég Legfelső Bíróság helybenhagyta az ítéletet. Az indokolás szerint a kérelmezők nyilatkozatai rágalmazóak, jogellenesek voltak Bratholmra nézve és nem bizonyultak igaznak. A nyilatkozatok szándékos hazugsággal vádolták meg a professzort, rosszindulatú és tisztességtelen indítékokat tulajdonítottak neki. Az a mód, ahogyan a professzor kifejtette nézeteit a könyvében és más publikációiban, nem jogosította fel őket arra, hogy megkérdőjelezzék tisztességét.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:5 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

¹⁵⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60333>

A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőket olyan nyilatkozatok miatt szankcionálták, amelyeket rendőri szervezetek képviselőiként tettek, válaszul az állítólagos rendőri túlkapásokat megállapító jelentésekre. Nem kétséges, hogy a rendőri túlkapásokkal kapcsolatos információk megismerésének és közlésének joga bármely korlátozása szigorú vizsgálatot igényel a Bíróság részéről, és ugyanez vonatkozik az ilyen állításokat kétségbe vonó beszédre is, mivel ugyanazon vita részét képezi. Ez különösen igaz ebben az esetben, ahol a kérdéses nyilatkozatokat szakmai testületek választott képviselői tették, válaszul a vádakra. Továbbá a véleménynyilvánítás szabadsága az egyik legfontosabb eszköz a gyülekezési és az egyesülési szabadság tényleges élvezetének biztosítására is (44. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a kérdéses nyilatkozatok alkalmasak voltak Bratholm jó hírnevének kedvezőtlen befolyásolására, így a hazai bíróságok által felhozott indokok relevánsak voltak az érintett jó hírneve védelmének legitim céljából (45. bek.). A közvélemény körében komoly aggodalmat keltő ügyekben folyó vitában is kell, hogy legyen korlátja a véleménynyilvánítás szabadságának. Annak ellenére, hogy a kérelmezők a szakmai szervezetek képviselőiként különleges szerepet játszottak, illetve az Egyezmény az ilyen jellegű beszédnek kiemelt védelmet biztosít, a kérelmezőknek tekintettel kellett volna lenniük – többek között – „a jó hírnév vagy mások jogainak védelmére”. A kérdés ezért az, hogy a kérelmezők túllépték-e a megengedett kritika határait (47. bek.).

A Bíróság egyetértett azzal, hogy a professzort szándékos hazugsággal megvádoló állítás túllépte a megengedett kritika határait, amelynek nem volt ténybeli alapja (49. bek.). A többi kijelentésről viszont úgy vélte, hogy azok a kérelmezők véleményét közvetítették, így inkább értékítéletek voltak (50. bek.). Számos objektív tény alátámasztotta a sértett vizsgálatának megkérdőjelezhetőségét, és figyelemmel kell lenni a rendőri erőszakról megfogalmazott kemény kritikájára is. A kérelmezők ezért nem állították indokolatlanul, hogy jogosultak voltak „hasonló módon visszavágni”. Tekintettel arra, hogy szakmai egyesületek választott képviselőiként reagáltak hivatásuk módszereinek és etikájának kritizálására, a Bíróság úgy vélte, hogy nagyobb hangsúlyt kell helyezni a kérelmezők nyilvános vitában való aktív részvételére, mint azt a hazai bíróságok tették a nemzeti jog alkalmazásakor. A Bíróság szerint egy bizonyos fokú túlzásnak tolerálhatónak kell lennie egy ilyen, általános problémákat felvető ügy heves és folyamatos nyilvános vitája során, ahol mindkét oldal szakmai reputációja forog kockán (52. bek.). A Bíróság ezért nem volt meggyőződve arról, hogy a kérdéses nyilatkozatok túllépték a megengedett kritika határait. Ennek megfelelően kimondta, hogy a beavatkozás nem volt megfelelően alátámasztott, és aránytalan volt a sértett jó hírneve védelmének törvényes céljával (53. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Castells v. Spain (43. bek.).

Címkék: közszolgálatot teljesítők véleménynyilvánítási szabadsága, rendőrök; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek¹⁵⁵

Niskasaari and Otavamedia Oy v. Finland (Application no. 32297/10., 2015. június 23-i ítélet)

Tényállás

Az első kérelmező az egyik legnagyobb országos hetilap újságírója volt, amelynek a második kérelmező volt a kiadója. 2002 májusában a magazin közzétette az újságíró egy cikkét, amelyben bírálta két, 1998 márciusában és 2001 novemberében sugárzott televíziós dokumentumfilm készítésének módját. A dokumentumfilmek a penésszel fertőzött házak és az erdők védelmének kérdésével foglalkoztak. Az újságíró azt állította, hogy a dokumentumfilmekben felhasznált néhány statisztikát kitalálták, és az egyik riporter tudta, hogy egy kutató vallomása hamis volt, mégis bekerült az egyik dokumentumfilmbe, és hazugnak nevezte a riportert. Az újságíró emellett két internetes vitafórumon is bírált. A tv riporter kártérítési pert indított az újságíró és a magazin kiadója ellen, majd ezt követően az ügyész rágalmazás vádjával eljárást indított az újságíróval szemben. A kerületi bíróság megállapította, hogy bár a panaszos által készített dokumentumfilmek nyilvános vitát provokáltak, figyelembe véve a bemutatásuk módját, kemény kritikát provokáltak. Ezért indokolt alapja volt a kritikus és oknyomozó újságírás határait megvitatni a nyilvánosság előtt. A helsinki fellebbviteli bíróság azonban rágalmazás miatt bűnösnek találta az újságírót, és 240 euró pénzbírságra, valamint 2.000 euró kártérítésre ítélte, a kiadót pedig 4.000 euró kártérítés és 25.500 euró perköltség megfizetésére kötelezte. Az indokolás szerint nem bizonyított, hogy a panaszos téves vagy félrevezető információkat terjesztett a dokumentumfilmben, ezért az újságírónak nem volt nyomós indoka vagy lehetséges oka arra, hogy a saját vádjait igaznak tartsa, és arra sem volt joga, hogy a panaszost hazugnak nevezze. A legfelsőbb bíróság elutasította a kérelmező fellebbezését.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

¹⁵⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58364>

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint habár ez jelenti a legjobb módját annak, hogy biztosítsák az Egyezmény betartását, mégsem szükséges, hogy a nemzeti hatóságok – különösen a bíróságok – kifejezetten hivatkozzanak az Egyezményre, vagy idézzék a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, feltéve, hogy tartalmilag megfelelően egyensúlyoznak a releváns kritériumok alapján a két ütköző érdek között. Amennyiben a hazai hatóságok által gyakorolt, a magánszféra és a média szabadságához kapcsolódó érdekek közötti mérlegelés összhangban van a Bíróság ítélkezési gyakorlatában meghatározott kritériumokkal, a Bíróságnak komoly érvekre van szüksége, hogy saját álláspontjával helyettesítse a hazai bíróságok érveit (49. bek.).

A Bíróság mindenekelőtt rámutatott, hogy a kérelmezőt újságírói minőségében ítélték el rágalmozás miatt, és kötelezték kártérítés megfizetésére a panaszosnak, aki szintén újságíró volt (50. bek.). A cikk és az internetes viták általános tárgyának középpontjában a kritikus és oknyomozó újságírás határai voltak, amely egyértelműen egy közérdeklődésre joggal számot tartó kérdés. A kérelmező által kritizált újságírás a televíziós dokumentumfilmekkel volt kapcsolatos (53. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a vitában mindkét fél hivatásos újságíró volt, akik viszonylag jól ismertek voltak a nyilvánosság számára. Továbbá, a magazin lehetőséget nyújtott a dokumentumfilmet készítő riportereknek, beleértve a panaszost, hogy válaszoljanak a kérelmező kritikájára, amire válaszul a magazin egy egész oldalas ellen-választ tett közzé a kérelmezőtől (54. bek.). Nincs utalás arra, hogy a cikk részleteit kifogásolható vagy más törvénytelen módon szerezték volna meg. Éppen ellenkezőleg, a részletek a filmek készítésének módján, illetve azon alapultak, hogy a két dokumentumfilmet a finn nemzeti közszolgálati műsorszolgáltató sugározta néhány évvel korábban (55. bek.). Ami az információk hitelességét illeti, a különböző statisztikai adatok léteztek, ezért nem lehet azt mondani, hogy a panaszos által nyújtott adatokat kitalálták (56. bek.).

Bár a fellebbviteli bíróság hivatkozott némileg az Egyezmény 10. cikkére és az ítélkezési gyakorlatra, azonban nem megfelelően értékelte az elítélésnek az újságíró véleménynyilvánítási szabadságára gyakorolt tényleges hatását, és különösen nem mérlegelte azt a panaszos jó hírnévhez való jogával. Nem derült ki a fellebbviteli bíróság érveléséből, hogy milyen „nyomós társadalmi érdek” igazolja azt, hogy a panaszos jó hírnévhez való jogának védelme felülmúlja a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságát. A Bíróság ennek kapcsán leszögezte, hogy az újságírókra, akik információkat terjesztenek vagy közérdekű kérdéseket kommentálnak, valamint azok kiadóira úgy kell tekinteni, mint akik magasabb szintű védelmét élvezik a véleménynyilvánítás szabadságának, például azoknál a

személyeknél, akik egy magánvitában fejezik ki magukat. Jelen esetben az a tény is releváns, hogy a panaszos maga is egy oknyomozó újságíró volt, aki vitás kérdésekről szóló televíziós dokumentumfilmek készítésében vett részt a közszolgálati televízió számára, azaz olyan tevékenységgel foglalkozott, amely nagyon is a nyilvánosság előtt zajlott, és olyan körülmények között, ahol magát is alapos vizsgálat tárgyának, kommentálásnak és kritikának teheti ki a szakmai magatartását illetően. Nem lehet azt mondani, hogy a fellebbviteli bíróság kellő figyelmet fordított volna az eset „újságírói” árnyalatára (58. bek.). Tekintettel a fenti tényezőkre, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hazai bíróságok nem végezték el azt az értékelést, amely megfelelő egyensúlyt teremt az egymással versengő érdekek között. A bíróságok által hivatkozott indokok nem voltak elégségesek annak bizonyítására, hogy a panaszolt beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (59. bek.). A 10. cikket így mindkét kérelmező vonatkozásában megsértették (60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (68. bek.); Von Hannover v. Germany (No. 2.) (107. bek.).

Címkék: újságírók bírálhatósága; közérdekű ügyek; szankció arányossága¹⁵⁶

Noé, Vajnai and Bakó v. Hungary

(Application nos. 24515/09, 24539/09. 24611/09., 2014. szeptember 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők – Vajnai Attila, a Magyarországi Munkáspárt 2006 elnökhelyettese és a párt három aktivistája – 2008. december 21-én 16 óra körül egy budapesti bevásárlóközpont előtt „Antikapitalista Mikulás” néven demonstrációt tartottak. Ennek során egy lepedőt és egy zászlót feszítettek ki, amelyen vörös csillag volt látható, valamint a politikai üzenetüket tartalmazó, szintén vörös csillagot ábrázoló szórólapokat osztogattak. A helyszínre érkező rendőrtiszt a Btk. 269/B. § (1) bekezdése alapján felszólította a kérelmezőket a demonstráció abbahagyására, majd igazoltatta és előállította őket a VI. kerületi Rendőrkapitányságra. A kérelmezők a rendőri intézkedések miatt panaszt nyújtottak be a Független Rendészeti Panasztestülethez, amelyben a Vajnai v. Magyarország ügyben hozott ítéletre hivatkoztak. 2009. március 4-én a Panasztestület elutasította panaszukat. A panaszokat a VI. Kerületi Rendőrkapitányság vezetője 2009. május 22-én elutasította, amely határozatot a BRFK vezetője is helybenhagyott. A Fővárosi Bíróság a kérelmezők keresetét 2010. június 29-én

¹⁵⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155372>

elutasította. Az indokolás szerint a vörös csillag közszemlére tétele megsértette a Btk. 269/B. §-át, a Vajnai-ítélet ellenére, amelynek alkalmazása az adott körülmények között nem a helyszínen jelen lévő rendőrök feladata volt. Következésképpen a kérelmezők igazoltatása és előállítása indokolt volt. A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet helybenhagyta.

Az eljáró szerv

II. Szekció, mint Bizottság

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők azt panaszolták, hogy a rendőri intézkedések megsértették a 10. cikkben foglalt jogait éppúgy, mint a Vajnai-ügyben (16. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy a jelen eset különbözik a Vajnai-ügytől. A kérdés az volt, hogy a rendőr köteles volt-e vagy volt-e lehetősége a kérelmező magatartásának tartalmi ellenőrzésére. A kormány szerint a rendőri intézkedés törvényes és indokolt volt, mert a rendőrtiszt annak feltételezése alapján járt el, hogy a kérelmezők magatartása a Btk. 269/B. §-a alapján bűncselekménynek minősült, amely még mindig tiltotta a vörös csillag közszemlére tételét. A Független Rendészeti Panasztestület – amely a rendőrségtől független szerv – szintén úgy találta, hogy a kérelmezők alapvető jogait kifogásolható módon nem korlátozták (17. bek.). A kérelmezők a Vajnai-ítéletre hivatkoztak (18. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a Vajnai v. Magyarország ügyben már megállapította, hogy a kérelmezővel szemben a vörös csillag viselése miatt lefolytatott eljárás megsértette a 10. cikket. A hazai jog támadott rendelkezése ugyanaz volt, mint a jelen esetben, és a beavatkozás körülményei gyakorlatilag azonosak. A Bíróság ezért nem látott okot arra, hogy eltérjen korábbi következtetéseitől. Ennek megfelelően a 10. cikket megsértették (19. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Vajnai v. Hungary.

Címkék: közrend védelme; szimbolikus véleménynyilvánítás; vörös csillag¹⁵⁷

Nordisk Film & TV A/S v. Denmark

(Application no. 40485/02., 2005. december 8-i döntés)

Tényállás

¹⁵⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146406>

Egy dán televíziós produkciós cég dokumentumfilmet készített, amely a pedofília jelenségét vizsgálta, illetve a Dániában élő pedofil személyekről szólt. Az egyik újságíró titokban, rejtett kamerával felszerelve részt vett egy pedofil egyesület zártkörű rendezvényén, amelynek tagjai szexuális bűncselekmények miatt elítélt személyek voltak. Az ülésen megismerkedett az egyesület két tagjával, akik arról beszéltek, milyen lehetőségeik vannak a pedofiloknak Dániában és Indiában, illetve hogyan lehet arra gyermekeket rábírni. A filmet – álneveket használva, a szereplők arcát és hangját eltorzítva – a köztelevízióban mutatták be. A műsor sugárzása után az egyik „interjúalanyt” (Mogens) letartóztatták és szexuális bűncselekmény elkövetésével vádolták meg. A nyomozás során a koppenhágai rendőrség arra kérte az újságírót, hogy adja át az eredeti felvételek nem torzított, közzé nem tett részeit. A kérésnek sem az újságíró, sem a társaság szerkesztője nem volt hajlandó eleget tenni, ezért az ügyészség arra kérte a bíróságot, kötelezze a kérelmezőt a vágatlan felvételek átadására. A koppenhágai városi bíróság és a fellebbviteli bíróság azonban elutasította a bírósági végzés kibocsátását. A dán bíróságok úgy vélték, a médianak joga van ahhoz, hogy megvédhesse forrásait, a vágatlan felvételek pedig nem rendelkeztek bizonyító erővel, mivel azok lényegében megegyeztek a sugárzott felvételekkel. A dán Legfelső Bíróság végzése nyomán azonban a Nordisk Film kénytelen volt átadni a nem sugárzott, vágatlan felvételek azon részeit, amelyeken a gyanúsított személy szerepelt. A határozat ugyanakkor kifejezetten mentesítette az átadás alól a felvételek többi részét, hozzátéve, hogy azok egészének átadása a többi szereplő felfedésének kockázatával járna, akik azzal az ígérettel adtak interjút az újságírónak, hogy névtelenségük fennmarad. A bíróság külön hozzátette, hogy az újságírói források védelmébe való beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a dán Legfelső Bíróság döntése beavatkozásnak minősült a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, ám úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőt nem az újságírói források felfedésére, hanem saját kutatási anyagai egy részének átadására kötelezték. Az újságíró ugyanis rejtett felvételeket készített, és a résztvevők nem voltak tisztában azzal, hogy rögzítésre kerülnek. Másrészt a műsorban szereplő legtöbb személy nem volt érdekelt abban, hogy a sajtó tájékoztathassa a közvéleményt egy közérdeklődésre számot tartó,

másokat érintő ügyben. Következésképp a résztvevőket nem lehet hagyományos értelemben vett újságírói forrásnak tekinteni. A Bíróság nem vitatta, hogy a kutatási anyagok átadására való kötelezés is „dermesztő hatással” járhat az újságírói tevékenységre nézve, ám ez esetben a védelem foka nem érheti el azt a szintet, amiben az újságírók bizalmas forrásai részesülnek. Ennek oka, hogy a forrásvédelem kettős: nemcsak az újságírót, hanem azt a forrást is védi, aki önként segíti a sajtót feladatának ellátásában, vagyis a közvélemény közérdekű ügyekben történő tájékoztatásában. A Bíróság egyetértett a Legfelső Bíróság érvelésével, miszerint a vágatlan felvételek átadása elősegíthette a nyomozást és a bizonyítást a súlyos bűncselekmény elkövetésével vádolt személlyel szemben. A végzés emellett mentesítette az átadás kötelezettsége alól azt az anyagot, amely maga után vonta volna a források kilétének felfedését, és csak a vágatlan felvétel korlátozott, a gyanúsított személyre vonatkozó részét rendelte kiadni, ami messze nem olyan drasztikus intézkedés, mint például az újságíró lakásán és munkahelyén tartott házkutatások. Ilyen körülmények között a Bíróság úgy vélte, hogy a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”, és nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal sem, valamint a Legfelsőbb Bíróság indokai is megfelelőek és elégségesek voltak. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (57. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (114. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele¹⁵⁸

Norwood v. United Kingdom

(Application no. 23131/03., 2004. november 16-i döntés)

Tényállás

A kérelmező egy szélsőjobboldali párt regionális vezetőjeként 2001 novembere és 2002 januárja között lakása ablakába kitett egy képet, amely a New York-i World Trade Center lángoló tornyait, az iszlámot jelképező áthúzott félholdat és csillagot, valamint a „Távozzon az iszlám! Vedd meg a briteket!” feliratot ábrázolta. A rendőrség később eltávolította a képet, majd másnap behívta a panaszost kihallgatásra, aki azonban nem jelent meg. A Public Order Act 1986 5. cikke alapján faji vagy vallási közösség ellenes magatartás tanúsítása miatt eljárás

¹⁵⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71885>

indult ellene, majd a bíróság el is marasztalta emiatt. A fellebbviteli bíróság fenntartotta az ítéletet, mondván, hogy a plakát felhívás volt a muszlim közösség elleni támadásra, és azt fejezte ki, hogy az iszlám vallású emberek fenyegetést jelentenek a brit polgárokra nézve.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény 17. cikkének általános célja, hogy megakadályozza a totalitárius célokat valló egyéneket vagy csoportokat, hogy az Egyezmény elveit saját érdekeik szerint kihasználják. A Bíróság és azt megelőzően a Bizottság kifejtette, hogy a 10. cikkben foglalt véleménynyilvánítás szabadsága nem hívható fel a 17. cikkbe ütközően. A Bíróság egyetértett a nemzeti bíróság állításával, miszerint a kifüggesztett képre írt kifejezések nyilvános támadásnak értékelhetők az Egyesült Királyság területén élő muszlimok ellen. Egy ilyen általános, indulatos támadás egy vallási csoport ellen, amely a csoport egészét egy súlyos terrorcselekménnyel köti össze, összeegyeztethetetlen az Egyezmény által hirdetett és garantált értékekkel, így különösen a toleranciával, a társadalmi békével és diszkrimináció tilalmával. A kérelmező cselekedete az Egyezmény 17. cikkébe ütköző cselekmény, amely ezért nem élvezi az Egyezmény 10. cikkében foglaltak védelmét. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands; Jersild v. Denmark (35. bek.); Garaudy v. France.

Címkék: gyűlöletbeszéd; rasszizmus; iszlamofóbia¹⁵⁹

Novaya Gazeta and Borodyanskiy v. Russia (Application no. 14087/08., 2013. március 28-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők a Novaya Gazeta 500 ezres példányszámú országos napilap kiadója és az újság egyik regionális újságírója. 2006 novemberében az újságíró egy cikket tett közzé arról,

¹⁵⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67632>

hogy egyesek milyen csalárd eszközöket használtak fel ahhoz, hogy egy 147 millió eurós hitelt kapjanak meg egy banktól. A cikk Omszk régió kormányzójának és egy befolyásos kazahsztáni üzletember állítólagos kapcsolatát is említette, akinek jelentős üzleti érdekeltségei voltak Omszkban. Hozzátette, elképzelhetetlen, hogy bárki sikereket érjen el a kormányzó „jóindulata” nélkül, aki több mint 20 éve vezető tisztséget töltött be Kazahsztánban. A kormányzó polgári rágalmazási eljárást indított jó hírnevének megsértése miatt. Az eljárás eredményeként a kérelmezőket a vitatott nyilatkozatok helyesbítésére és 1.600 eurónyi nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezték. A bíróság szerint a cikk úgy jellemezte a kormányzó magatartását, mint amelynek célja, hogy biztosítsa egyes üzletemberek és kereskedelmi szervezetek kiváltságait, és a hatalmával visszaélve bizonyos személyek érdekeit képviselje.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy körültekintően különbséget kell tenni tényállítások és értékítéletek között. A tények fennállása igazolható, míg az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Ám amikor az állítások egy harmadik fél magatartásával kapcsolatosak, néha nehéz megkülönböztetni a tényállításokat és az értékítéleteket (30., 39. bek.). A cikk témája minden kétséget kizáróan egy jelentős közérdeklődésre számot tartó kérdést képezett. Ez a sajtó alapvető szerepe egy demokratikus társadalomban, hogy foglalkozzon az ilyen ügyekkel, közvetítse az eseményeket a nyilvánosság felé, és hozzájáruljon a megvitatásukhoz (34. bek.). Emellett a sértett egy fontos politikai szereplő, egy régió kormányzója volt (35. bek.). A Bíróság ugyanakkor rámutatott, hogy a 10. cikk nem garantálja teljesen korlátlanul a véleménynyilvánítás szabadságát a sajtónak még a közönség körében komoly aggodalmat keltő ügyek tárgyalásakor sem. Miközben élvezik az Egyezmény által nyújtott védelmet, az újságíróknak a feladataik ellátása során be kell tartaniuk a felelős újságírás alapelveit, azaz, hogy jóhiszeműen eljárva pontos és megbízható információkat nyújtsanak, objektív módon tükrözve a nyilvános vitában résztvevők véleményét, és tartózkodjanak a szintiszta szenzációhajhásztól (37. bek.).

A kérelmezők nem mutattak be semmilyen bizonyítékot, hogy állításaiknak ténybeli alapja volt, mivel véleményük szerint egy értékítélet nem tesz szükségessé semmilyen bizonyítást (38. bek.). Ugyanakkor még ha egy kijelentés értékítélet is, a beavatkozás

arányossága attól függ, hogy az állítás elegendő ténybeli alappal bír-e, hiszen még a ténybeli alapot nélkülöző értékítélet is lehet túlzott (40. bek.). A Bíróság korábban az általánosan ismert tényeket, az alapvető ellenőrzést vagy független kutatást az értékítéletet tartalmazó kijelentések minimális ténybeli alapjának tekintette (41. bek.). Ezek a megfontolások fontos szerepet játszanak manapság, hiszen a média a kortárs társadalomban nemcsak tájékoztató, de az információk közvetítésével azt is sugallni tudja, hogy hogyan kell értékelni azokat. Egy olyan világban, ahol az egyén a hagyományos és az elektronikus médián keresztül hatalmas információáramlással szembesül, és a résztvevők száma egyre nő, az újságírói etika betartásának is nagy jelentősége van (42. bek.).

Ilyen körülmények között a Bíróság elfogadta az orosz bíróságok következtetését, mely szerint a kifogásolt szavak azt sugallták, hogy a kormányzó legalább bizonyos fokig részese volt a csalásoknak, és ezért ártott a jó hírnevének. A kérelmezők érvelése, hogy ilyen hatást nem terveztek, se nem kívántak, nem elégséges indok a „jóhiszemű” tudósítás elveinek mellőzésére. Mivel nem adtak legalább némi ténybeli alapot a kijelentéseknek, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a beavatkozás „megfelelő és elégséges” indokokon alapult (43. bek.). Végül figyelembe véve a kijelentések természetét, a kártérítés összegét, valamint az újság széleskörű terjesztését, a Bíróság kimondta, hogy a hazai bíróságok által kiszabott szankció arányos volt az elérni kívánt céllal (44. bek.). A 10. cikket így nem sértették meg (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (65. bek.); Lopes Gomes da Silva v. Portugal (34. bek.); Jerusalem v. Austria (43. bek.); Stoll v. Switzerland; (102-104. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; tényállítások és értékítéletek; felelős és jóhiszemű újságírás¹⁶⁰

¹⁶⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117683>